

KISSA-İ YÛSUF U ZELÎHÂ

Oflu Bilâl Efendi

Dr. Muhammet KUZUBAŞ

Karadeniz Dergisi Yayınları
İstanbul - 2010

KISSA-İ YÛSUF U ZELÎHÂ

Dr. Muhammet KUZUBAŞ

ISBN 978-975-8951-69-7

9 78 975 8951 69 7

KISSA-İ YÛSUF U ZELÎHÂ
Oflu Bilâl Efendi

Yrd. Doç. Dr. Muhammet KUZUBAŞ

Karadeniz Dergisi Yayınları

İstanbul 2010

ISBN: 978-975-8951-69-7

© *KARADENİZ DERGİSİ YAYINLARI*
ISBN: 978-975-8951-69-7

Basım ve Cilt: Sembol Basım
Üniversite Mahallesi Mandıra Sokak, No: 17
34320, Avcılar / İstanbul
sembolbasim.com • info@sembolbasim.com
Tel: 0212. 590 00 31 **Faks:** 0212 509 24 88

*Sevgili eşim Hatice
ve
kızlarım Gülsim ve Zehranur'a...*

Muhammet Kuzubaş

Samsun'da doğdu. İlk ve ortaöğrenimi Samsun'da tamamladı. 2000 yılında OMÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Bir buçuk yıl MEB'e bağlı okullarda Türkçe-Edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı. 2002 yılından 2008 yılına kadar OMÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalıştı. Bu arada aynı bölümün Eski Türk Edebiyatı bilim dalında 2003 yılında yüksek lisansı, 2007 yılında da doktora'yı tamamladı. 2008 yılında Ordu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne yardımcı doçent olarak atanmıştır. 2007 yılında, bir grup sosyalbilimciyle birlikte Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social adıyla uluslararası hakemli bir dergi kurmuştur ve halen bu dergide editörlük görevine devam etmektedir.

Yazarın *Nefhatü'l-Ezhâr Mesnevisi*, *Şehnâme'nin Türk Kültür ve Edebiyatın Etkileri* (ortak kitap), *Nâil Abbas Paşa Divanı* (ortak kitap), *Divân-ı Günâhkâr*, *Sâkînâme (Nev'i-zâde Atâyî)* adlarında beş kitabı ile çeşitli bilimsel ve edebî dergide yayımlanmış çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	7
------------	---

1. BÖLÜM

KLÂSİK TÜRK EDEBİYATINDA YÛSUF U ZELÎHÂ/ZÜLEYHÂ

1. Bazı Manzum ve Mensur Eserler.....	9
1.1. Ali (Kıssa-i Yûsuf).....	10
1.2. Haliloğlu Ali (Yûsuf u Zelîhâ).....	10
1.3. Şeyyâd Hamza (Yûsuf u Zelîhâ).....	10
1.4. Süle Fakih (Yûsuf u Zelîhâ).....	10
1.5. Erzurumlu Darîr (Yûsuf u Züleyhâ).....	11
1.6. Mehmed Bin Pulat (Yûsuf u Züleyhâ).....	11
1.7. Nahîfî (Yûsuf u Zelîhâ).....	11
18. Hamdullah Hamdî (Yûsuf u Züleyhâ).....	12
1.9. Kemal Paşa-zâde (Yûsuf u Zelîhâ).....	12
1.10. Taşlıcalı Yahyâ Bey (Yûsuf u Zelîhâ).....	12
1.11. Abdurrahman Gubârî (Yûsuf u Züleyhâ).....	12
1.12. Ahmedî-i Âmidî (Yûsuf u Züleyhâ).....	13
2. Yûsuf u Zelîhâ'nın Klâsik Edebiyatımızdaki Diğer Yansımaları.....	13
2.1. Yûsuf'ün Güzelliği.....	14
2.2. Yûsuf'un Kuyuya Atılması ve Kuyudan Çıkarılarak Pazarda Satılması:	16
2.3. Yûsuf ile Zelîhâ'nın Macerası:	17

2.4. Yûsuf'un Zindan Hayatı:	18
2.5. Yûsuf'un Mısır'da Sultan Olması:	19
2.6. Ya'kûb'un Durumu:	20

II. BÖLÜM

OFLU BİLÂL EFENDİ HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı	25
2. Eserleri.....	30
2.1. Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ.....	30
2.2. Kıssa-i Erve.....	32
2.3. Nasihatnâme.....	32

III. BÖLÜM

KISSA-İ YÛSUF U ZELÎHÂ

1- Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ Mesnevisinin Muhtevası.....	33
2- Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'da Vezin, Redif ve Kafiye.....	53
2.1- Vezin.....	53
2.2- Kafiye ve Redif.....	53
3. Dil ve İmlâ Husûsiyetleri.....	55
4- Nûsha Tavsifleri.....	58

IV. BÖLÜM

METİN.....	61
KAYNAKÇA.....	244

ÖNSÖZ

Yûsuf ve Zelîhâ hikâyesi, İslâmî Türk edebiyatının teşekkülünden itibaren, şairlerimizin üzerinde en çok kalem oynattıkları konulardan birisi olmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de ve hadis-i şeriflerde de anlatılan Yusuf Kıssası'nı temel alan bu hikâyenin şairlerimiz tarafından önemsenmesi, kahramanının bir peygamber olması sebebiyle kudsiyet arz etmesi ve pek çok ilgi çekici olayı hâvî bir konuya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Yûsuf ve Zelîhâ hikâyesini konu edinen eserlerden çoğu gün yüzüne çıkmışsa da, hâlâ kütüphanelerimizin tozlu rafları arasında incelenmeyi bekleyen Yûsuf ve Zelîhâlar mevcuttur. Elinizdeki bu eser, henüz bilim ve edebiyat dünyasıyla tanışmamış bir Yûsuf ve Zelîhâ mesnevisini ihtiva etmektedir. Oflu Bilâl Efendi tarafından 1753 yılında yazılan bu eserde, çocukluğundan itibaren çektiği sıkıntılara ve uğradığı ihanetlere karşı sabrının meyvesini alan bir insanın hayat hikâyesi anlatılmaktadır.

Çalışmamız, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Hz. Yûsuf'un klâsik Türk edebiyatındaki yerine değinilmektedir. İkinci bölümde, Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'nın yazarı Oflu Bilâl Efendi'nin hayatından ve eserlerinden bahsedilmektedir. Üçüncü bölümde, Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ muhteva ve şekil bakımından incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'nın iki yazma nüshaya dayanan karşılaştırmalı metni verilmektedir.

Kul yapımı tüm eserlerde olduğu gibi çalışmamız da hatadan berî değildir. Erbabının hoşgörüsü penâhımız, yol gösterici tavsiyeler her dem râhımızdır.

Yrd. Doç. Dr. Muhammet KUZUBAŞ

Ordu 2009

I. BÖLÜM

KLÂSİK TÜRK EDEBİYATINDA YÛSUF U ZELÎHÂ/ZÜLEYHÂ

1. Bazı Manzum ve Mensur Eserler

Klâsik Türk edebiyatında, 13. yüzyıldan itibaren Yûsuf ile Zelîhâ / Züleyhâ ile ilgili pek çok eser kaleme alınmıştır. Bunlardan ilk dikkati çeken, kısas-ı enbiyâ türündeki eserler içindeki Hz. Yûsuf'la ilgili bölümlerdir. Hz. Adem'den başlayarak Hz. Muhammed'e kadar pek çok peygamberin hayatlarını veya hayatlarından bir bölümünü konu edinen eserler olan kısas-ı enbiyâlar, edebî bir eser ortaya koyma düşüncesinden ziyade, halka peygamberlerin hayat hikâyelerini öğretmek ve böylece de onların sevilmesini sağlamak amacıyla yazılmıştır.

Kısas-ı enbiyâlar; çoğu zaman Kur'ân-ı Kerim, hadis-i şerifler ve diğer dinî kitaplardaki rivayetler dikkate alınarak oluşturulmuştur. Hz. Yûsuf'un aynı zamanda bir peygamber olması ve hakkında Kur'ân-ı Kerîm'de bir sûre bulunması münasebetiyle bu eserlerde ondan özellikle bahsedilmiştir.

Daha çok dinî-didaktik metinler olarak kabul edebileceğimiz bu peygamber kıssaları dışında, dinî yönü olmakla beraber edebî yönleri daha dikkat çekici olan manzum veya mensur müstakil Yûsuf u Zelîhâlar mevcuttur.

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Yûsuf'un hayatından bahsedilen Yûsuf sûresinde, onun hayat hikâyesi *ahsenü'l-kasas* (kıssaların en güzeli) olarak nitelendirilmektedir. Bu sebeple, klâsik şiirimizde şiir kabiliyetleri bakımından ön sıralarda kabul edilen kimi şairlerin de konuya ilgi duymaları ve (en güzel kıssayı okuyucuya aktarmak için) Hz. Yûsuf'un

Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde anlatılan hayatını merkeze alarak Kıssa-i Yûsuf, Yûsuf u Zelîhâ, Yûsuf u Züleyhâ gibi isimlerle eserler yazmaları, konunun klâsik edebiyatımıza yerleşmesini sağlamıştır. Aynı zamanda bu eserler, didaktik ve edebî yönlerinin yanında dil ve üslup bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır. Edebiyatımızdaki Yûsuf u Zelîhâlardan bazıları şunlardır:

1.1. Ali (Kıssa-i Yûsuf): Ali'nin Kıssa-i Yûsuf adlı eseri 13. yüzyılda yazılmıştır ve ilk Kıssa-i Yûsuf olarak bilinmektedir. Eser, hece vezniyle ve dörtlükler halindedir.¹

1.2. Haliloğlu Ali (Yûsuf u Züleyhâ): Haliloğlu Ali'nin eseri, aynı konuda Kıpçak Türkçesiyle yazılan bir eserden 13. yüzyılda hece vezniyle ve dörtlükler halinde Anadolu Türkçesine çeviridir.² İ. Hikmet Ertaylan, Osmanlıca Yûsuf u Züleyhâ'nın tıpkıbasımını yayımladığı çalışmasında eserin iki farklı kişi tarafından Deşt diliyle yazıldığını söyler ve konuyla ilgili iki metinden örnekler verir.³

1.3. Şeyyâd Hamza (Yûsuf u Zelîhâ): Şeyyâd Hamza'nın fâilâtün fâilâtün fâilün vezniyle kaleme aldığı mesnevisinin asıl adı "Dâstân-ı Yûsuf Aleyhisselâm ve Hâzâ Ahsenü'l-Kasasü'l-Mübârek"tir. Konuyla ilgili aruz vezniyle yazılmış ilk mesnevi olan eser, eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıtmaması bakımından ayrı bir değere sahiptir.⁴

1.4. Süle Fakih (Yûsuf u Zelîhâ): Süle Fakih'in eseri, 5005 beyitten oluşmaktadır ve bu özelliğiyle kendinden önce

¹ Eser hakkında bilgi için bakınız: Sinan Uygur, **Ali'nin Kıssa-i Yûsuf'u**, (Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.

² Eser hakkında bilgi için bakınız: Rasim Deniz, **Haliloğlu Ali'nin Yûsuf ve Zelîhâ Kıssası** (Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1998.

³ **Yûsuf u Züleyhâ**, (hızl.: İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1960, s. 11-16.

⁴ Eser hakkında bilgi için bakınız: Osman Yıldız, **Yûsuf u Zelîhâ (Destân-ı Yûsuf), Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler**, Akçağ Yayınları, Ankara 2008.

yazılmış Yûsuf u Zelîhâ / Züleyhâ'ların en hacimlisidir. Eserde, genellikle devrin dil özellikleri görülmektedir.⁵

1.5. Erzurumlu Darîr (Yûsuf u Züleyhâ): Erzurumlu Darîr'in 14. yüzyılda fâilâtün fâilâtün fâilün vezniyle yazdığı Yûsuf u Züleyhâ'sı 2126 beyitten müteşekkil sekiz meclis halinde tertip edilmiştir. Eser, Doğu Anadolu Bölgesi'nde yazılmıştır ve Eski Anadolu Türkçesi eserlerinin dil özelliklerini taşımaktadır.⁶

1.6. Mehmed Bin Pulat (Yûsuf u Züleyhâ): Mehmed Bin Pulat'ın eserinin yazma nüshası üzerindeki istinsah tarihi H. 916 (M. 1510) olarak kayıtlıdır. Eser, Taceddin Ebu Bekr Ahmed b. Muhammed b. Zeyd Tusî'nin Terceme-i Sittîn li-Câmi'i'l-Besâtîn adlı eserinin mensur çevirisidir.⁷

1.7. Nahîfî (Yûsuf u Zelîhâ): Nahîfî'nin mesnevisi, mefâilün mefâilün feülün vezniyle yazılmıştır. Eserde Eski Anadolu Türkçesi özellikleri görülmektedir. Yer yer bir takım vezin kusurlarıyla karşılaşılsa da, özellikle dil açısından içerdiği malzemeyi düşünerek Nahîfî'nin Yûsuf u Zelîhâ'sının hak ettiği değeri görmediği söylenebilir. Eserin yurtiçinde tespit edebildiğimiz nüshalarından biri Milli Kütüphane yazmalar bölümünde, diğeri TDK kütüphanesindedir. TDK kütüphanesindeki nüshanın özellikle baş kısmında eksikler göze çarpmaktadır.⁸

⁵ Eser hakkında bilgi için bakınız: Kazım Köktekin, **Süle Fakih'in Yûsuf ve Zelîhâ'sı (İnceleme-Metin-Dizin)**, (Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1994.

⁶ Eser hakkında bilgi için bakınız: Leyla Karahan, **Erzurumlu Darîr-Kıssa-i Yûsuf-Yûsuf u Züleyhâ**, TDK Yayınları, Ankara 1994.

⁷ Eser hakkında Mehtap Alper Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde bir doktora tezi hazırlamaktadır.

⁸ Eserin metni Sibel Üst tarafından hazırlanan bir makalede neşredilmiştir. Ancak Sibel ÜST'ün neşrettiği metin TDK kütüphanesindeki nüshaya dayandığı için eksiktir: Sibel ÜST, **Nahîfî'ni Yûsuf u Zelîhâ Mesnevisi**, *Turkish Studies / Turkoloji Araştırmaları Dergisi*, Volume 2/4 Fall 2007, s. 823-957.

1.8. Hamdullah Hamdî (Yûsuf u Züleyhâ): Aruzun feilâtün feilâtün feilün kalıbıyla H. 897 tarihinde yazılan ve 6241 beyitten oluşan eser, Hamdullah Hamdî'nin en önemli mesnevisi olarak kabul edilmektedir.⁹ Sade bir dille yazılan mesnevi, gerek yazıldığı dönemde gerekse sonraki yüzyıllarda çok okunmuştur. Eserin 108 nüshasının olması da bunun delilidir.¹⁰ Mesnevi, Yûsuf'un atalarından bahseden bölümlerle başlar ve Züleyhâ'nın Yûsuf'un kabrine gelerek ölümüyle sona erer.

1.9. Kemal Paşa-zâde (Yûsuf u Zelîhâ): Kemal Paşa-zâde'nin 16. yüzyıl başlarında sade bir Türkçe ile mefâîlün mefâîlün feülün vezniyle yazdığı bu mesnevi 7777 beyittir. Mesnevide, münâcât, na't, dört halifenin ve II. Bâyezid'in övgüsünün yer aldığı bölümlerden sonra sebab-i te'lîfle konuya girilmiştir.¹¹

1.10. Taşlıcalı Yahyâ Bey (Yûsuf u Zelîhâ): 16. yüzyılın önde gelen mesnevi yazarların birisi olan Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Yûsuf u Zelîhâ'sı 5179 beyitten oluşmaktadır ve mefâîlün mefâîlün feülün vezniyledir. Münâcât, na't, mi'râciyye, Kanûnî'nin övgüsü gibi bölümlerden sonra sebab-i te'lîf gelir ve konuya geçilir. Dili o döneme kadar aynı konuda yazılan mesnevilere nisbeten daha ağırdır.¹²

1.11. Abdurrahman Gubârî (Yûsuf u Züleyhâ): 16. yüzyıl şairlerinden Abdurrahman Gubârî'nin H. 980 (M. 1572-73) tarihlerinde kaleme aldığı mesnevi 2106 beyitten oluşmaktadır. Molla Câmî ve Hamdî'nin aynı isimdeki

⁹ Ali Emre Özyıldırım, Hamdî'nin bu eserinin diğer eserlerinden daha çok takdir edilmesinin sebeplerini çeşitli kaynaklardan yola çıkarak ortaya koymuştur: Ali Emre Özyıldırım, **Hamdullah Hamdi Divanı'nın Tenkitli Metni**, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995, s. XXV-XXVIII.

¹⁰ Naci Onur, **Hamdî-Yûsuf u Züleyhâ**, Akçağ Yayınları, Ankara 1991, s. 24.

¹¹ Mustafa Demirel, **İbni Kemal Ahmed Bin Şemseddin Kemâl Paşa-zâde'nin Yûsuf u Zelîhâ'sından Seçmeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983.

¹² Eser hakkında bilgi için bakınız: Mehmed Çavuşoğlu, **Yûsuf u Zelîhâ**, İÜEFY, İstanbul 1979.

mesnevilerine nazire olarak yazılmıştır. Şair bu iki mesneviyi değerli görmekle beraber; şairlerin sıkı sık konuyla ilgisiz bahislere ve gereksiz ayrıntılara girdiklerini, mesnevi tarzına uygun olmayan formlar ihtiva ettiğini söyleyerek kendi eserini öz, akıcı, tertipli ve insicamlı bir şekilde yazmak istediğini ifade eder.¹³

1.12. Ahmedî-i Âmidî (Yûsuf u Züleyhâ): Ahmedî-i Âmidî, 18. yüzyıl şairlerinden olup, Ahmed Mürşidî olarak da bilinir. Ahmedî-i Âmidî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı, aruzun fâilâtün fâilâtün fâilün vezniyle yazılmıştır ve 2660 beyitten oluşmaktadır. Eserde genel olarak halkın anlayabileceği bir dil kullanılmıştır. Sanat gayesinden ziyade insanlara güzel bir hikâyeye sunulmak istenmiştir.¹⁴

Yukarıdakilerden başka edebiyatımızda Yûsuf u Zelîhâ / Züleyhâ hakkında eser kaleme almış pek çok yazar mevcuttur. Rabgûzî, Çakerî, Behiştî, Havâî, Hasan Garîb bunlardan bazılarıdır.¹⁵

2. Yûsuf u Zelîhâ'nın Klâsik Edebiyatımızdaki Diğer Yansımaları

Yûsuf ve Zelîhâ hikâyesinin kahramanları ve bazı olayları, yukarıda değindiğimiz müstakil eserler dışında gazel, kaside gibi çeşitli şiirlerde de farklı çağrışım ve tasavvurlarla kullanılmıştır. Klâsik edebiyata mensup şairlerimiz, hayal ve düşüncelerini daha etkili kılabilme adına bu hikâyenin dikkat

¹³ Hasan Aktaş, **Abdurrahman Gubârî – Yûsuf u Züleyhâ (İnceleme-Metin)**, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

¹⁴ Eser hakkına bilgi için bakınız: Ramadan Doğan, **Ahmedî-i Âmidî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı (Metin ve İnceleme)**, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.

¹⁵ Edebiyatımızda bu konuda yazılmış eserler hakkında bilgi için bakınız: Halide Dolu, **Menşeyinden Beri Yûsuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları**, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1953.

çekici unsurlarını, şiirlerinde ustaca işlemişlerdir. Yûsuf'un kardeşlerince kuyuya atılması, kuyudan çıkarılıp köle olarak satılması, güzelliği, Zelîhâ'yla olan macerası, zindana atılması, rüya tabir etmesi, Mısır'a sultan olması vb. hususlar şairlerimizin üzerinde en çok kalem oynattıkları konulardandır. Aşağıda, şairlerimizin mısralarını oluştururken Yûsuf u Zelîhâ hikâyesinden nasıl istifade ettiklerine dair örnekler yer almaktadır:¹⁶

2.1. Yûsuf'ün Güzelliği: Yûsuf, her şeyden önce şiirimizde dillere destan güzelliğiyle anılır. Nev'î, Yûsuf redifli gazelinden alınan aşağıdaki beyitte bu hususu dile getirir:

*Melâhat mısırınun sultân-ı âlî-şânıdır Yûsuf
Letâfet gökleriniün kevkeb-i rahşânıdır Yûsuf¹⁷*

Şairler, sevgilinin güzelliğiyle Yûsuf'un güzelliği arasında ilişki kurarlar. Bu sebeple de sevgili, yer yer Yûsuf-ı zamâne (zamanın Yûsuf'u) ve Yûsuf-ı sânî (ikinci Yûsuf) gibi tamlamalarla nitelenir. Aşağıdaki beyitte Avnî mahlasıyla şiirler yazan Fatih; canını, (güzelliğinden dolayı) zamanın Yûsuf'u olan sevgilinin gamzesinin belalarından kurtarmakta güçlük çektiğini anlatır:

*Ey Yûsuf-ı zamâne nice cân halâs edem
Gamzen ki katlime takınır tîg ile sinân¹⁸*

Şeyhülislâm Yahyâ'ya göre, Yûsuf-ı sânî olan sevgili eşsiz güzelliğiyle insanlar arasında fitne koparmaktadır. Sevgilinin fitne koparıcı oluşu iki şekilde düşünülmelidir. Birincisi, Yûsuf'un kardeşleri (ihvân) arasında çıkan fitnedir ki

¹⁶ Yûsuf u Zelîhâ hikâyesinin özeti Bilâl Efendi'nin eserinden yola çıkılarak ileride verileceği için, bu bölümde olaylar ayrıntılı olarak anlatılmamıştır.

¹⁷ Nev'î, **Divan**, (hzl.: Mertol Tulum vd.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977, s. 357.

¹⁸ İskender Pala, **Fatih Sultan Mehmed**, Şûle Yayınları, İstanbul 1999, s. 176.

sebebi Yûsuf'tur. İkincisi ise sevgilinin güzelliğinin etkisinden kendilerinden geçen âşıkların aralarında münakaşa çıkmasıdır:

*Olmakda güzellikde o meh Yûsuf-ı sâni
Bir fitne kopar korkarın ihvân arasında¹⁹*

Râmî, sevgilinin güzelliğini anlatmak için yukarıdakilerden biraz daha ileri gider ve sevgiliye Yûsuf-ı sâni demekten bile çekinir. Zira güzellik Mısır'ında ona benzer bir güzel bulmak mümkün değildir:

*Niçe ola dil-bere ben Yûsuf-ı sâni dimeyem
Mısır-ı hüsn içre bulunmaz arasan ana nazîr²⁰*

Harezmi Hâfız; âşıkların sevgilinin güzelliğine ulaşmasının imkânsızlığını dile getirdikten sonra, sevgili ile Yûsuf arasında güzellik bakımından bir karşılaştırma yapar. Tabi ki bu karşılaştırmada sevgili üstündür ve Yûsuf ancak ona kul olacaktır:

*Aceb irmes anıng hüsnenge kul bolsa bu âşıklar
Kim ol şâh-ı zamân hüsn ile Yûsufnu gulâm eyler²¹*

Şairler, bazen sevgili dışındaki kişilerle ilgili olarak da Mısır-ı hüsn ve Yûsuf-ı sâni gibi benzetmeler kullanırlar. Zaîfî'nin *derviş* redifli gazelinde bunun örneğinin görüyoruz:

*Bugün iy Mısır-ı hüsn içinde olan Yûsuf-ı sâni
Güzeller şâhısın bilsem niçün dirler sana dervîş²²*

¹⁹ Şeyhülislâm Yahyâ, **Divân**, (hzl.: Hasan Kavruk), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 332.

²⁰ Râmî, **Divân**, (hzl: Erdal Hamami), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s. 373.

²¹ Hârezmi Hâfız, **Divan**, (hzl.: Recep Toparlı) , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998, s. 266.

²² Kamil Akarsu, **Rumelili Za'îfî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Divânından Seçmeler**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993, s. 168.

2.2. Yûsuf'un Kuyuya Atılması ve Kuyudan Çıkarılarak Pazarda Satılması: Şairlerimiz, meramlarını okuyucuya daha etkili bir şekilde yansıtmak için Yûsuf'un kuyuya atılmasına ve buradan kurtuluşuna atıfta bulunurlar. Yine kıssaya göre kuyudan çıkarılan Yûsuf'un köle olarak satılması da şairlerimiz için önemli bir malzeme konumundadır. Aşağıdaki beyitte Gaybî, sûfilîğin inceliklerini anlatırken Yûsuf'un kuyuya atılmasını, kuyudan çıkarılıp satılmasını ve zindana düşmesini hatırlatmış ve her ne meşakketle karşılaşılırsa karşılaşılсын incinmemek gerektiğini anlatmak için bu hadiselerle telmihte bulunmuştur:

*Eger Yûsuf gibi çâha atılsan
Dönüp kul oluben Mısra satılsan
Giriş zindânlara habse katılsan
Hakikat sûflik incinmemekdür²³*

Riyâzî ise ince bir hayalle gülün, (Yûsuf'un kuyudan çıkması gibi) goncanın içinden çıktığını ve ardından (Yûsuf gibi) pazara düştüğünü şöyle anlatır:

*Jâleler seyyâre oldu çıktdı çâh-ı gonçeden
Şimdi düşdi Yûsuf-ı Ken'ân gibi bâzâra gül²⁴*

16. yüzyıl şairlerimizden Hayâlî Bey, övdüğü kişinin Yûsuf gibi pazarlarda satılmasından endişe etmektedir:

*Kul imiş bir boyu âzâde efendi sevdim
Korkaram Yûsuf-ı Mısrî gibi bâzâra düşe²⁵*

Çünkü, şair (pazarda satılması ve güzelliği bakımından) Yûsuf'a benzeyen sevgilinin talibidir. Şairin elindeki tek sermayesi de canıdır. Şair alışverişinin

²³ Sun'ullâh Gaybî, *Dîvân*, (hızl.: Bilal Kemikli) MEB Yayınları, İstanbul 2000, s. 282.

²⁴ Namık Açıkgoz, *Riyâzî Divanı'ndan Seçmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990, s. 202.

²⁵ Hayâlî, *Divan*, (hızl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 260

bozulmasından korkmaktadır. Zira, tam canımı verme karşılığında isteğime ulaştım derken karşısına para engeli çıkar:

*Nakd-i câna almış iken Yûsuf-ı maksûdumu
Mâlik-i dînarlar bozmak diler bâzârımı*²⁶

2.3. Yûsuf ile Zelîhâ'nın Macerası: Şiirimizde, dillere destan bir güzelliğe sahip olan Yûsuf ve gönlünü ona kaptıran Zelîhâ ile macerasına ait kullanımlarla karşılaşmaktayız. Zelîhâ'nın Yûsuf'a âşık olması ve ondan aşkına karşılık istemesi, Yûsuf'un bu isteğe karşı çıkarak buldukları odayı terk etmeye çalışması, Zelîhâ'nın Yûsuf'un elbisesini çekmesi ve elbisenin yırtılması, halkın Zelîhâ'yı ayıplaması, kadınların Yûsuf'un güzelliği karşısında turunç yerine parmaklarını kesmeleri bu ikilinin macerasında en çok faydalanılan konulardandır:

Sükkerî, sevgilinin hayalinin gelip gidişini, Zelîhâ'nın Yûsuf'u görmek için gelip gidişine benzetir:

*Âmed-şod-i hayâl-i ruhın dîde benzedür
Serv-kadd-i Yûsufa ki Züleyhâ gelür gider*²⁷

Nâilî, aşk vadisinde ne kadar yüksek makamlarda olduğunu anlatmak için; âşıkların kalplerine tesir etme hüneri kazandığını, bu sebeple hadiseyi tersine çevirip Yûsuf'un Zelîhâ'nın eteğini yapışmasını sağlayabileceğini iddia eder:

*Biziz ol âşık-ı kullâb-nazar kim dilesek
Yûsufu dest-be-dâmân-ı Züleyhâ ederiz*²⁸

Zelîhâ'yı ayıplayan kadınların Yûsuf'un güzelliği karşısında turunç yerine parmaklarını kesmeleri de klâsik şiirde şu şekilde yer alır:

²⁶ Age, s. 295.

²⁷ Erdoğan Erol, **Sükkerî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994, s.172.

²⁸ Nailî, **Divan**, (hzl.: Haluk İpekten), Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s. 221.

*Yâ felek Mısırında sultân oldu bir Yûsuf-cemâl
Yâ Züleyhâdır tutar nârenc-i zer-peyker güneş²⁹*

*Hayretinden Yûsufun kavm-i Züleyhâ kesti el
Sen ciğerler zahmını dillerde destân eyledin³⁰*

2.4. Yûsuf'un Zindan Hayatı: Yûsuf'un zindan hayatı, şairlerimizin üzerinde durdukları bir başka konudur. Şairlerimiz, klâsik şiirin genel kabulleri ve teamülleri çerçevesinde konuyla ilgili çeşitli hayaller kurarlar. Sözelimi, âşığın gönlünün sevgilinin saçının ucuna bağlı olması ve sevgili salınarak yürüdükçe sallanan saçıyla birlikte gönlün çene çukuruna değmesi ve burada esir kalması pek çok şairin işlediği bir hayaldir. Dolayısıyla elde böyle bir hayal ve Yûsuf gibi bir kahraman varken, ikisini birleştirmemek olmaz. Bu sebeple Cem Sultan, aşağıdaki beyitte gönlün sevgilinin güzellik ülkesinde esir olduğunu söyler; akıbeti ise çene çukurunda kalmaktır:

*Mısr-ı hüsnünde esîr olmazdı dil Yûsufı
Ger zenahdânun çehi mânend-i zindân olmasa³¹*

Benzer bir hayali Cem Sultan'da başka bir beytinde de görüyoruz. Şairin gönlü, güzelliğiyle Yûsuf'a benzettiği sevgilisinin çene çukurundadır. Ahir ömrünü zindan hayatı gibi yaşayan şair, haletiruhiyesini de ancak böyle bir hayalle anlatır:

*Sen azîz-i Mısr-ı hüsn olalı iy Yûsuf-cemâl
Ben zenahdânun çehin gönlüme zindân eyledüm³²*

Zindan hayatıyla ilgili olarak şairlerimizin dikkatlerini çeken diğer bir husus, Yûsuf'un rüya tabiri ilmindeki

²⁹ Ahmet Paşa, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 64.

³⁰ Hayâlî, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 185.

³¹ Cem Sultan, **Divan**, (hzl.: İ. Halil Ersoylu), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1989, s. 200.

³² Cem Sultan, *Age*, s. 171.

maharetidir. Necâtî Bey, rüyasında dertli dertli ağladığını görmüştür; tabirini ise güzellik ülkesinin Yûsuf'u (sevgili) yapсын ister (Belki de sevgili, şairin rüyada bile ağladığını görünce ona acıyacak ve iltifat edecektir. Bu da âşığın rüyasının en iyi tabiri olsa gerektir):

*Dün gece düşümde gördüm ağlar idim derd ile
Yûsuf-ı Mısır-ı melâhat anı ta'bîr eylesin³³*

Görülen rüyanın tabir edilmesiyle ilgili bir başka örnek ise Cihân Şâh'a aittir. Cihân Şâh, rüyasında gül yüzlü bir ay (sevgili) görmüştür ve bunun yüz çeşit tabiri vardır. Bu tabiri de Yûsuf yapacaktır:

*Hâb içinde görmüşem bir mâh-ı gül-ruhsâr kim
Yûsuf-ı Mısırî anı yüz vech ilen ta'bîr ider³⁴*

2.5. Yûsuf'un Mısır'da Sultan Olması: Yûsuf'un rüya tabiri ilmindeki mahareti, zindandan kurtulmasına vesile olur. Melik Reyyân, rüyasını tabir eden Yûsuf'a tahtını ve tacını teslim eder. Artık Yûsuf, Mısır'ın sultanıdır. Yûsuf'un güzellik ülkesinin sultanlığının yanına bir de Mısır'ın sultanlığı eklenir. Fuzûlî, sevgilinin güzellik ülkesinin padişahı olduğunu söylemek için Yûsuf'un sultanlığına atıfta bulunmaktadır. Şaire göre, sevgili güzellik ülkesinin padişahıdır ve bu ülkede Mısır'ın sultanı olan Yûsuf dahi köledir:

*Şâhsın mülk-i melâhatte sana kullar çok
Biri oldur ki varıp Mısırda sultân olmuş³⁵*

Hayâlî Bey, benzer bir yaklaşımla canı Yûsuf'a benzeter. Şaire göre nefsin belaları canı üzmemelidir. Zira can,

³³ Necati Beg, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997, s. 404.

³⁴ Muhsin Macit, **Karakoyunlu Hükümdârı Cihânşâh ve Türkçe Şiirleri**, Grafiker Yayınları, Ankara 2002, s. 81.

³⁵ Fuzûlî, **Divan**, (hzl.: Kenan Akyüz vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1997, s. 196.

(Yûsuf'un sıkıntılara göğüs gerip sabrederek Mısır sultanı olması gibi) bela çukurunda kalmayacak ve selamete erecektir (Çünkü belalara sabretmeden gönül olgunlaşmaz ve mana âleminin sultanı olamaz):

*Nefsin cefâlarından cân Yûsufuna gam yok
Olur Azîzi Mısırın çâh-ı belâda yatmaz³⁶*

Usûlî'den aldığımız aşağıdaki beyitlerde de yine aynı hususa telmih yapılmıştır:

*Eyleyip cân-ı azîzi cân-ı hestîden halâs
Bu vücûdum Mısırına Yûsuf gibi sultân olam³⁷
Her kimin bir sencileyin Yûsuf-ı Ken'ânı yok
Gönlü bir Mısır-ı fenâdır kim anın sultânı yok³⁸*

2.6. Ya'kûb'un Durumu: Kıssaya göre Yûsuf'un, kurdun yediği yalanı ile kardeşleri tarafından kuyuya atılması Yakûb'un gönlünü mahzun etmiş; evini de külbe-i ahzân haline getirmiştir. Oğlunun hasretiyle yüreğindeki hasret ateşinin söndürmek için dökülen göz yaşları onun görme gücünü kaybetmesine sebep olmuştur. Şairlerimiz bazen aşkın gönüllerine saldığı hüznü ifade için Yakûb'un durumuyla kendileri arasında benzerlik ilişkisi kurarlar. III. Murad'dan alınan aşağıdaki iki beyitte bunun örneğini görüyoruz:

*Âteş-i hicr ile yakup bagrumı
Yûsuf-ı Ken'ânımı gördün mi hiç³⁹*

*Tolaşuben âlemi tâ şark u garb
Külbe-i ahzânımı gördün mi hiç⁴⁰*

³⁶ Hayâlî, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 159.

³⁷ Usûlî, **Divan**, (hzl.: Mustafa İsen), Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s. 173.

³⁸ age., s.158.

³⁹ Ahmet Kırkkılıç, **Sultan III. Murad**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1988, s. 72.

⁴⁰ age., s. 72.

Vefasız bir güzele meftun olduğunu söyleyen Necâtî Bey, bu vefasız güzeli külbe-i ahzânına davet eder. Burada şair kendisini Yakûb'un, sevgiliyi de Yûsuf'un yerine koyar:

*Ey vefâsuz güzel efgân ile geçdi günüümüz
Bir gice külbe-i ahzânumuza mihmân ol⁴¹*

Taşlıcalı Yahyâ Bey de sevgilinin hasretinden gözlerinin Yakûb gibi kör olduğunu söyler. Şaire göre sevgiliyi görmeyenin gözünde nur kalmaz, ona her taraf karanlık görünür. Âşığın bu durumu, sevgilisinden başkasını görmemesi (kör olması) anlamına gelmektedir:

*Firâkun ile gözüüm döndi ayn-ı Ya'kûba
Ne dâde kim seni görmeye nûrı olmaz imiş⁴²*

Klâsik şiir vadisinde Muhibbî namıyla meşhur Kanûnî Sultan Süleyman; âşığın, sevgilisini elde etmek için Yakûb gibi hüznü ve bu hüznü dayanmak için de Eyyûb gibi sabra ihtiyacı olduğunu söylemektedir:

*Dilersen kim elüne gire mahbûb
Gerekdir hüzn-i Ya'kûb sabr-ı Eyyûb⁴³*

Sükkerî, Yakûb'un oğlundan ayrı olduğu günlerdeki hüznüne telmihte bulunarak; kendisini Yakûb'un, sevgilisini de Yûsuf'un yerine koyar:

*O Yûsuf-hüsn ile hem-sohbet olmak kanda ben kanda
Azîz-i Mısr kanda sâkin-i Beytü'l-Hazen kanda⁴⁴*

⁴¹ Necâtî Bey, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 301.

⁴² Mehmed Çavuşoğlu, **Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983, s. 190.

⁴³ Muhibbî, **Divan**, (hzl.: Coşkun Ak), Trabzon Valiliği Yayınları, Trabzon 2006, s. 74.

⁴⁴ Erdoğan Erol, **Sükkerî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994, s. 76)

17. yüzyıl şairlerimizden Nâîlî; bütün âlemi bir külbe-i ahzân olarak nitelendirerek ağlayışlarıyla da kendisini zamanın Yakûb'u addeder:

*Her nefes garkâb-ı eşk eyler bu mînâ hücreyi
Çeşm-i Ya'kûb-ibtilânın beyt-i ahzânın görün⁴⁵*

Sabâ rüzgârına seslenen Mustafa Rûmî, (gönlünü Yakûb'a, sevgiliyi de Yûsuf'a benzeterek) sevgiliden bir haber getirmesini ister:

*Ey bâd-ı sabâ cânıma cânân haberin ver
Dil Ya'kûbuna Yûsuf-ı Ken'ân haberin ver⁴⁶*

Mesîhî, mumun yanışı ve eriyişiyle Yakûb'un ağlayışı arasında bir benzerlik kurar. (Mumun eridikçe akan damlaları, Yakûb'un göz yaşlarına benzemektedir):

*Ya'kûb başında şevk-ı izârunla nâr şem'
Aglar gözi yaşını döker zâr zâr şem'⁴⁷*

Âhî de Yakûb gibi aynı dertten muzdariptir. Aşağıdaki beyitte, sevgili şeker dudaklı ve güzellik Mısır'ının sultanı Yûsuf, şair de onun hasretiyle hüznlenen Yakûb konumundadır:

*Hüzn-i Ya'kûb ile Âhî mübtelâ kıldı beni
Mısır-ı hüsnün ol şeker-leb Yûsuf-ı Ken'ânıdur⁴⁸*

Yûsuf'un, yıllar sonra Yakûb'a gömleğini göndermesi ve bu gömleği gözlerine sürünce görme yetisini tekrar kazanması konuyla ilgili olarak şiirimizde telmihte bulunan hususlardandır. Ahmed Paşa'dana alınan aşağıdaki beyite göre;

⁴⁵ Nailî, **Divan**, (hzl.: Haluk İpekten), Akçağ Yayınları, Ankara 1990, s. 245.

⁴⁶ Mustafa Rûmî Efendi, **Dîvân**, (hzl.: Abdülkerim Abdülkadiroğlu vd.), Anıl Matbaa, Ankara 1998, s. 48.

⁴⁷ Mesîhî, **Dîvân**, (hzl.: Mine Mengi), Atatür Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995, s. 192.

⁴⁸ Âhî, **Divan**, (hzl.: Necati Sungur), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994, s. 98.

Yûsuf'un gömleğinin kokusu nasıl babasının kör olan gözlerini görür hale getirdiyse, sevgilinin gömleğinin kokusunun da âşığa can verir:

*Bûy-ı Yûsuf dîde-i Ya'kûba virdi ise basar
Ahmede cân virdi yârun nûkhet-i pirâheni⁴⁹*

Hayâlî Bey ise padişahın sancağıyla Yûsuf'un gömleği arasında bir benzerlik kurar. Şaire göre sancağının İstanbul'un aydınlatması Yakûb'un gözünün açılması benzetmektedir. Bu durumda Yakûb'un görmeyen (karanlık içindeki) gözü, İstanbul; onu rûşen kılan (aydınlığa kavuşturan) sancak da Yûsuf'un gömleği olmaktadır:

*Ak sancak kıldı İstanbulu rûşen nitekim
Dîde-i Ya'kûbu açtı Yûsufun pîraheni⁵⁰*

⁴⁹ Ahmet Paşa, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s. 286.

⁵⁰ Hayâlî, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992, s..307.

II. BÖLÜM

OFLU BİLÂL EFENDİ HAYATI VE ESERLERİ

1. Hayatı

Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ adlı eserin yazarı Oflu Bilâl Efendi hakkında tezkirelerde, edebiyat tarih ve antolojilerinde ayrıntılı bilgi yer almamaktadır.

Bilâl Efendi'nin ne zaman ve nerede doğduğu belli değildir. Eserlerinden iyi bir eğitim aldığı, özellikle dinî ilimlerde kendisini yetiştirdiği anlaşılmaktadır.

Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'da, Bilâl Efendi'nin yaşadığı yer hakkında iki beyit mevcuttur. Bilâl Efendi o beyitlerde, Trabzon'un (Osmanlı döneminde) Of ilçesine bağlı Paçan Köyü'nden olduğunu belirtmektedir:

*Hemân Trabzon bir anda rûşen oldu
Kazâsıdur hem Of 'aynı şen oldu (1620)*

*Daği kıyalarından kıyâ Paçan
Çü ma'mûr oldu gitdi şerr-i tuğyân (1621)*

İkinci beyitte geçen Paçan ismi, Necati Demir'e göre Peçenek'ten gelmektedir. Nefs-i Paçan (şimdi Çaykara'ya bağlı Maraşlı Köyü), Mezra-i Paçan (şimdi Çaykara'ya bağlı Taşgedik Köyü), Paçan (şimdi Çaykara'ya bağlı Koldere Köyü)

ve Şinek Paçan (Çaykara'ya bağlı Ataköy'de bir mahalle) olarak dört bölüme ayrılmıştır.⁵¹

Altay Yiğit de; Çaykara ve Folkloru adlı eserinde Bilâl Efendi'nin Nefs-i Paçan, yeni adıyla Maraşlı Köyü'nde yaşadığını ve yörenin bilinen ilk şairi olduğunu söylemektedir.⁵²

Şakir Şevket'in Trabzon Tarihi adlı eserinde, 15. yüzyılda Of ve Çaykara ilçesinde yaşayan halkın Hıristiyan olduğunu ve yüzyılın sonlarına doğru Maraş ulemasından Osman Efendi'nin bu bölgeye geldiği, halkın İslamiyet'i kabul etmesinde büyük gayret gösterdiği yazılıdır.⁵³ Bilâl Efendi'nin yaşadığı Nefs-i Paçan'ın bugün Maraşlı diye anılmasının hikmetinin de bölgede büyük hürmet gören Maraşlı Osman Efendi'den kaynaklandığını tahmin etmek güç değildir. Bölgede uzun yıllar süren bir irşad faaliyetinin olduğu düşünüldüğünde, sonraki dönemlerde Bilâl Efendi'nin de bu faaliyetler içerisinde yer aldığını söyleyebiliriz. Zira, Bilâl Efendi, eserlerinden anladığımız kadarıyla şairliğinin yanında Kur'an-ı Kerîm, tefsir, peygamberler tarihi gibi İslâmî ilimlere de vâkıftır. Kur'an-ı Kerîm ayetlerinden alıntı yapması, bazı olayları anlatırken İbn-i Abbas ve Vehb İbn-i Münebbih'ten rivayet kaynağı olarak söz etmesi, peygamberler tarihinde ifade edilen olaylara ayrıntılı olarak değinmesi şairin bu konulardaki vukûfiyetini göstermektedir.

Bilâl Efendi ile ilgili en kesin bilgileri Ahmed Câvid'in Hadîkatü'l-Vekâyi' adlı eserinden öğreniyoruz. Ancak Hadîkatü'l-Vekâyi'deki bilgiler, şairin hayatının tamamını aksettirmemekle birlikte son dönemlerini nasıl yaşadığına, ne zaman ve nerede vefat ettiğine dair kayıtlar içermektedir. Hadîkatü'l-Vekâyi' adlı eserde yer alan bilgilerin

⁵¹ Necati Demir, **Trabzon ve Yöresi Ağzları C I-II-III**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006, s. 48.

⁵² Altay Yiğit, **Çaykara ve Folkloru**, Kent Matbaası, Ankara 1981, s. 4.

⁵³ Şakir Şevket, **Trabzon Tarihi**, C 1, İstanbul 1294, s. 9.

güvenilirliğini ortaya koymak için, Ahmed Câvid hakkında bilgi vermek gerekir kanısındayız:

Ahmed Câvid, III. Selim'in Enderûn'da en güvendiği kişilerden biridir. Tarihe olan merakından dolayı hadiselerin kaydına büyük önem veren III. Selim, bu vazifeyi Ahmed Câvid'e vermiştir. Verilen emir gereği hadiselerin kaydına başlayan Ahmed Câvid, büyük bir ekseriyeti devlet belgesi hüviyetinde olan hatt-ı hümayûn suretleri, ordudan gelen tahrîrlar, İslam memleketlerinden gelen mektuplar, "sika" tabir olunan bazı güvenilir kişilerden nakiller ile bizzat şahidi olduğu hadiseleri kaydetmiştir.⁵⁴

Bilâl Efendi ile ilgili bilgiler, Ahmed Câvid'in eserinde Osmanlı-Rus savaşlarının anlatıldığı bölümde yer almaktadır. Bilindiği üzere 1774 yılında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla, 1768-1774 Osmanlı-Rus savaşı sona ermiş ve Osmanlı Devleti önemli bir toprak kaybına uğramıştır. En başta Kırım Hanlığı ve Kuban'a, halifeye bağlı kalmakla birlikte siyasi bakımdan bağımsızlık verilmiştir. Ancak ilerleyen yıllarda Ruslar bununla yetinmemiş; 1783 yılında Kırım, Kuban ve Taman'ı ilhak ettiklerini Osmanlı Devleti'ne bildirmişlerdir.

III. Selim tahta çıktığı zaman, Ruslar tarafından ilhak edilmiş olan Kırım'ı geri almak ve Avusturya ile Rusya'nın Osmanlı topraklarını paylaşma planlarına engel olmak için 1787 yılında başlayan Ruslarla ve Avusturyalılarla yapılan savaş tüm şiddetiyle devam etmektedir.⁵⁵ Tarihte 1787-1792 Osmanlı-Rus savaşları olarak bilinen bu savaşlarda 1790 yılına gelindiğinde ordu Kafkasya'ya yönelir. Bölgedeki kuvvetlerin sorumluluğu Battal Hüseyin Paşa'ya aittir.

⁵⁴ Ahmed Câvid, **Hadika-i Vekâyi'**, (hızl.: Adnan Baycar), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998, s. XXII.

⁵⁵ Ahmed Câvid, age., s. XXII.

Savaş hazırlıkları sırasında yeterli sayıda askerin toplanması için yöredeki ağalara çeşitli fermanlar gönderildiği görülmektedir. Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer alan bir belgeye göre, Of ulemasından Bilâl Efendi'nin de 400 asker toplayarak savaşa katılması istenmiştir. İlgili belgeden bahseden Mehmet Bilgin, geleneksel olarak asker toplama işinin ocak mensubu ağalar tarafından yapılırken Of'ta bu işin bir bölümünün Bilâl Efendi'ye verilmiş olmasının önemli olduğuna işaret etmektedir.⁵⁶ Bilgin'in de belirttiği gibi, o dönemde sınırların güvenliklerinin sağlanması ve kaybedilen toprakların geri alınabilmesi için çok sayıda askere ihtiyaç vardır. Ülkenin bulunduğu bu karışık ortamda ulemanın da destek olması için şeyhülislamdan bilgi istendiği; ulemanın buna gücünün yetmeyeceği cevabı alınınca III. Selim'in durumdan hoşnut olmadığı ve "anlardan gelecek Allah'tan gelsin!" diye tepki gösterdiği Ahmed Câvid'in eserinde⁵⁷ yazılıdır.

İşte şeyhülislamın dahi ulemadan ümitsiz olduğu bir dönemde Bilâl Efendi, yöresinden 80 civarında asker toplamış ve onlarla birlikte savaşa katılmıştır. Bilâl Efendi'nin bu tavrı, âlimliği ve şairliğinin yanı sıra vatani için her türlü fedakarlığı yapmaya hazır yiğit bir insan olduğunu da ortaya koymaktadır.

Yörenin ileri gelenlerinin marifetiyle toplanan askerler orduya dahil olurlar. Bu savaşta hedef Kafkasya'dır. Ordu, 1790 yılının Ağustos ayında (Zilkade, 1204) Anapa Kalesi'nden hareket ederek Koban nehri kıyısına gelir. Savaşın

⁵⁶ Mehmet Bilgin, **Doğu Karadeniz'de Bir Derebeyi Ailesi: Sarializâdeler (Saralar)**, Serander Yayınları, Trabzon 2006, .s. 64-65; Bilgin'in bahsettiği belgede o dönemde Of'un önemli kişilerinden biri olduğu anlaşılan Sarializâde Hüseyin Ağa'dan da asker istendiği söylenmektedir. Bilâl Efendi; eserinin sonunda (1624-1630. beyitler arası) Yûsuf u Zelîhâ'nın bir kısmını yazdıktan sonra bıraktığını söyler ve Hasan ve Hüseyin isimli iki *yârân-ı sâdıktan* bahseder. Bu iki zat, şairi eserini tamamlaması için teşvik etmiştir. Sarializâde Hüseyin Ağa'nın, şairin bahsettiği Hüseyin ile aynı kişi olabileceği konusu akla gelmekle beraber, kesin hükme varmak için elimizde şimdilik yeterli delil yoktur.

⁵⁷ Ahmed Câvid, age., s. XXIII.

ilerleyen bölümleri çok çetindir; imkânsızlıklarla, acılarla, ihanetlerle doludur. Ahmed Câvid'in anlattıklarından anlaşıldığına göre, en başta Battal Hüseyin Paşa'nın ihanetiyle karşılaşmıştır. Çünkü savaştan önce de isteksizliği belli olan Battal Hüseyin Paşa, Ordu Kadısı Macaharlı Osman Efendi ve birkaç adamını alarak Kuban nehrini geçmiş ve düşman ordusuna giderek teslim olmuştur. Bu durum, asker içinde şaşkınlık ve üzüntüyle karşılanırsa da savaşa devam edilmiştir. Ayrıca Trabzon ve çevresinden gelen bazı asker gruplarının içinde fitne olduğu, savaşa yanaşmadıkları hatta bazı askerlerin de firar ettiği görülmüştür.⁵⁸

Bütün olumsuzluklara rağmen Bilâl Efendi, askerleriyle birlikte kahramanca savaşmış; Kuban nehrini geçerek düşmana hücum etmek istemiştir. Ancak, nehri geçerken boğularak şehid olmuştur. Askerlerinden bazıları kurtulmuş, bazıları da Bilâl Efendi gibi şehadet şerbetini içmiştir.⁵⁹ Ahmed Câvid'in verdiği bu bilgiler, bize Bilâl Efendi ölüm tarihinin de H. 1204 (M. 1790) olduğunu göstermektedir.

Nasrullah Hacımüftüoğlu, şer'iyeye sicillerine dayanarak H. 1206 (M. 1791) tarihinde ölen Of müftüsü bir Bilâl Efendi'den bahsetmektedir.⁶⁰ Ancak, Of lu Bilâl Efendi ile müftü olan Bilâl Efendi'nin ölüm tarihleri arasında takriben 2 yıl fark vardır. Ayrıca, Of lu Bilâl Efendi'yle ilgili yaptığımız araştırmalarda onun resmi bir devlet görevlisi olduğuna dair bir kayıt tespit edemedik. Kaynaklarda, sadece onun ulemadan bir zat ve Of'un bilinen ilk şairi olduğu ifade edilmektedir. Şairle ilgili en eski ve kesin bilgiyi veren kaynak olan Ahmed Câvid'in eserinde, şairin ölüm tarihinin 1790 olarak belirtildiğini yukarıda söylemiştik. Biz, bahsi geçen bu iki

⁵⁸ Ahmed Câvid, age., s. 175-176.

⁵⁹ Ahmed Câvid, age., s. 178.

⁶⁰ Nasrullah Hacımüftüoğlu, **Of-Çaykara Müftüleri**, *Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu, 3-5 Mayıs 2001*, C 1, Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 2002, s. 448-449.

kişinin aynı Bilâl Efendi olabileceği ihtimalini dikkate almakla birlikte, tespit ettiğimiz belgeler ışığında şimdilik farklı kişiler olduğunu düşünmekteyiz.

Bilâl Efendi'nin, şهادeti sırasında kaç yaşında olduğunu tespit edemiyoruz. Ancak en önemli eseri Yûsuf u Zelîhâ'nın telif tarihinin 1753 olduğunu hesaba katarsak, yaşının ilerlemiş olduğunu tahmin etmek güç değildir. Zira eserin telif tarihiyle şairin şهادeti arasında 37 yıl vardır. Yûsuf u Zelîhâ'nın, iyi bir ilim ve birikimle yazıldığı görülmektedir. Şairin, eserini tamamlarken (1630. beyitte) söylediği “*Belüm dâl idi itdüm bezl-i kuvvet*” mısraı, bu konuda bize ipucu verebilir. Zira belin dal olması, klâsik şiirimizde yaşlılık alametidir. Ancak bunu, şairin önemli bir eser yazdıktan sonraki yorgunluğunu ifade için kullanabileceğini de düşünmek gerekir.

Sonuç olarak; hayatı hakkında kaynaklarda kısıtlı oranda bilgi bulabildiğimiz Bilâl Efendi'nin, tarih boyunca pek çok âlim yetiştiren Of'un⁶¹ 18. yüzyıl Osmanlı ilim ve edebiyat dünyasına hediye ettiği önemli kişilerden birisi olduğunu söyleyebiliriz. O, yazdığı eserlerle milletinin ilim ve irfan hayatına katkıda bulunmuş bir âlim ve şair; aynı zamanda ilerleyen yaşına rağmen gerektiğinde cepheye koşan, vatanı ve milleti uğruna gözünü kırpmadan canını veren yiğit bir Anadolu insanıdır.

2. Eserleri

Oflu Bilâl Efendi'nin nüshalarını tespit edebildiğimiz üç eseri mevcuttur:

2.1. Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ: Bilâl Efendi'nin eldeki eserlerinden en önemlisi, Hz. Yûsuf'un macerasını anlatan

⁶¹ Bakınız: Haşim Albayrak, **Oflu Hoca Kavramını Oluşturan Din Adamları**, Sahaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2008.

Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'dır. 1636 beyitten müteşekkil bu eserin telif tarihiyle ilgili olarak Altay Yiğit, (H.) 1177 tarihini gösterse de⁶², elimizdeki yazma nüshalarda telif tarihinin H. 1167 (M. 1753) olduğunu bizzat şairin kendi kaleminden öğrenmekteyiz:

*Çü hicret biñ yüze irdi kemā kân
Daği altmış yedide buldı devrân (1616)⁶³*

Bilâl Efendi, eserinde, Yûsuf ile Zelîhâ'nın aşkını da anlatmakla birlikte, hayatı sıkıntı ve imtihanlarla geçmiş bir peygamberden bahsederek okuyanları bilgilendirmek ve eğitmek amacını gütmektedir. Şairin eserin sonunda *Velâkin Türkçe taşrih itdüm anı / Kamuya 'ilm ola bellü beyânı (1621)* demesi de bu düşünceyle izah edilebilir.

Bilâl Efendi, kıssada geçen olayların arasına girerek konuya uygun beyitlerle nasihatlerde de bulunmaktadır. Sözelimi, Yûsuf'un gördüğü rüyayı babasına anlatması ve babasının ona bu sırrı kimseye açmamasını tembih etmesi üzerine araya şu beyitleri sıkıştırır:

*Tut kulağın bir naşihat ideyim bu dem saña
Kim ata ana naşihatından ola bu eyü (34)*

*Sırrını nādāna virme daği dānāya şağın
İsteriseñ olmağa 'ālemde qadrün key ulu (35)*

*Sırrını ğāfil alurlar dürlü hille mekr ile
Şoñra Qāfdan Qāfa atarlar seni olma delü (36)*

Bilâl Efendi'nin olayı anlatırken kısa bir nasihat-nâme sayılabilecek bu tür sözler söyleme çabasına metnin sonuna kadar belli aralıklarla tesadüf etmemiz, eserini sadece sanat maksadıyla değil, halkı eğitmek için de yazdığını göstermektedir. Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'nın bir aşk

⁶² Yiğit, age, s. 4.

⁶³ Parantez içindeki sayılar, beyit numarasıdır.

hikâyesinden öte, Yûsuf Peygamber'in hayatının anlatıldığı bir eser olduğunu söylemek mümkündür (Eser hakkında daha ayrıntılı bilgi için çalışmamızın III. ve IV. bölümlerine bakınız.).

2.2. Kıssa-i Erve: Kıssa-i Erve, Benî İsrail zamanında vuku bulan bir olayı anlatan manzum bir eserdir. Eserin tespit edebildiğimiz tek nüshası, Litografya destgâhında tab edilen matbu bir nüshadır.⁶⁴

2.3. Nasihatnâme: 83 beyitten müteşekkil bir kasidedir. Nasihatname türüne örnek sayılabilecek olan bu kaside sakın redifiyle yazılmıştır. Eserin tespit edebildiğimiz tek nüshası, Litografya destgâhında tab' edilen matbu bir nüshadır.⁶⁵

Haşim Albayrak, Oflu Hoca Kavramını Oluşturan Din Adamları adlı çalışmasında, Ömer Akbulut'un Trabzon Şairleri adlı eserine de atıfta bulunarak Bilâl Efendi'nin basılmış bir Dîvân'ı olduğunu söylemektedir.⁶⁶ Ancak kütüphanelerde yaptığımız araştırmalar neticesinde şairin bahsi geçen bu Dîvân'ına ulaşmamız mümkün olmamıştır.

Trabzon ve Of'la ilgili yapılan bazı çalışmalarda, şairin bir Müslim-nâme'sinden de söz edilse de şu ana kadar bu eser tespit edilememiştir. Bilâl Efendi'nin tespit edilemeyen eserlerinin özel kütüphanelerde yer alabileceğini düşünüyoruz. Anlaşılan odur ki, bu zamana kadar kendisi ve eserleri hakkında fazla bilgi bulunmayan bu şairle ilgili yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

⁶⁴ Bu eser, tarafımızdan ayrıca yayıma hazırlanmaktadır.

⁶⁵ Bu eser, tarafımızdan ayrıca yayıma hazırlanmaktadır.

⁶⁶ Haşim Albayrak, **Oflu Hoca Kavramını Oluşturan Din Adamları**, Sahaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2008, s. 123.

III. BÖLÜM

KISSA-İ YÛSUF U ZELÎHÂ

1- Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ Mesnevisinin Muhtevası

Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'nın muhtevasına geçmeden önce, şekil hususiyetlerinin muhtevayı ilgilendiren birkaç yönüne değinmek gerekir. Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ, klâsik edebiyatımızda uzun hikâye ve olayların anlatıldığı eserlerde olduğu gibi mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır.

Klâsik edebiyatımızda yer alan mesnevilerde karşımıza çıkan en önemli hususlardan birisi, metinlerin baştan sona mesnevi nazım şekliyle yazılmasının yanında araya zaman zaman gazel ve kasidelerin de eklenmesidir. Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'nın temel nazım şeklinin mesnevi olduğu söylenebilir. Ancak eserde, sık sık gazel ve kasidelere yer verildiğini görüyoruz. Ayrıca bu gazel ve kasideler, diğer mesnevilerden farklı bir işlevselliktedir. Şair, eserin önemli bir bölümünü teşkil eden kaside ve gazel bölümlerinde de konuyu anlatmaya devam eder. Yani kasideyi ve gazeli de muhteva bakımından mesnevi gibi kullanır. Yine bu tür mesnevilerde, umumiyetle tevhîd, münâcât, na't, çâr-i yâr-i güzîn, devrin büyüğüne övgü, zamandan şikayet, sebep-i te'lîf gibi bölümlerden sonra konuya girilir. Ancak Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ mesnevisinde bu geleneğe uyulmamıştır.

Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'nın muhtevasına gelince: İlk beyitte Allah'ı zikrederek mesneviye başlanır. Allah'ın eşinin ve benzerinin olmadığı, doğmadığı ve doğurulmadığı İhlas suresinden alıntılarla vurgulanır. Allah'ın; Hz. Peygamber'in nurunu yarattığı, onu kendisine mir'at (ayna) edindiği ve bütün varlıkların o mir'atın içinde görüldüğü söylenir. Allah'a hamd ve Hz. Peygamber'e salat ü selamdan sonra Kur'an-ı Kerim'deki Yûsuf Kıssası ile ilgili ayetlerin hangi bağlamda indirildiğine dair iki rivayetten söz edilir. Birinci rivayet şöyledir: Hz. Ömer'in yanına gelen bir grup insanın bahsi Tevrât'ta geçen Yûsuf kıssası hakkında bilgi sormaları üzerine Cebrâil, “*nahnü nekussu*”⁶⁷ diye başlayan ayetle Kıssa-i Yûsuf'tan bahsetmiştir. İkinci rivayete göre ise Hz. Aişe, hicretten sonra Medine'de Resulullah'tan *evlâdan bir kıssa* isteyince Cebrâil gelmiş ve ibret için bu kıssa ile ilgili ayetleri getirmiştir. Bu iki rivayet, şairin öncelikle Kur'ân-ı Kerîm'i kaynak olarak kabul ettiğini göstermektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'in dışında (sahîh veya mevzû) hadis-i şerifler, peygamberler tarihi, Tevrat vb. kaynakların da Kıssa-i Yûsuf'tan bahsettiğini biliyoruz. Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ, aynı zamanda bir peygamberin hayatını ihtiva ettiği için pek çok şair gibi Bilâl Efendi de, öncelikle Kur'ân-ı Kerîm ayetlerini referans kabul etmiştir. Şair, Kur'ân-ı Kerîm'de ayrıntılı bir şekilde değinilmeyen hususlarda ise hem kendisinden önce aynı konuda (Câmî, Şeyyâd Hazma, Hamdullah Hamdî gibi şairler tarafından) yazılmış eserlerden etkilenmiştir. Şair iki yerde İbn-i Abbas⁶⁸ ve yine iki yerde İsrâiliyyât'ı tefsire sokan kişilerden

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمَنِ الْعَافِينَ

"Sana bu Kur'an'ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Hâlbuki daha önce sen bunlardan habersiz idin." (Yûsuf Sûresi, 3. Ayet)

⁶⁸ İbn-i Abbas, Hz. Peygamber'in amcasının oğludur. Hicretten üç yıl evvel Mekke'de dünyaya gelmiştir. İbn-i Abbas'tan tefsir vadisinde binlerce rivayet vardır. Ancak İslam âlimleri, bu rivayetlerin pek çoğunun sonraki dönemlerde ona isnat edildiğini söylemektedir. Bu konuda bakınız: Abdullah Aydemir, **Tefsirde İsrâiliyyât**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 53-54.

birisi olarak kabul edilen Vehb İbni Münebbih⁶⁹ ve Mücâhid⁷⁰ gibi bazı râvîleri de kaynak göstermektedir.

Pek çok Yûsuf u Zelîhâ mesnevisinde olduğu gibi, bu mesnevide de İsrâiliyyât'a ait rivayetlerin varlığı görülmektedir. Eserdeki İsrâiliyyât etkisini göstermek açısından konuyla ilgili birkaç örnek vermek isteriz: Yûsuf'un, gördüğü rüyayı kardeşlerine anlattığına dair Kur'ân-ı Kerîm'de bir bilgi yokken, Tevrât'ta vardır. Yûsuf'la birlikte zindana giren iki kişinin gördüğü rüya Kur'ân-ı Kerîm'de ayrıntılı bir şekilde anlatılmazken, Tevrât'ta anlatılır. Yine bu kişiden Kur'ân-ı Kerîm'de “iki genç” diye bahsedilirken, Tevrât'ta sarayın sâkî ve ekmekçisi olduğu söylenir.⁷¹ Elimizdeki mesnevide, Kur'ân-ı Kerîm'de ayrıntılı olarak açıklanmayan bu tür konularda Tevrât'taki rivayetlerin etkisi göze çarpmaktadır. İslâmî ve İsrâilî kaynaklar dışında şairin, sadece “rivâyetdür” veya “ehl-i tevârih” gibi ifadelerle rivayet kaynağını açıkça belirtmediği yerler de mevcuttur.

Bilâl Efendi, mesnevisinin asıl konusuna 13. beyitten sonra geçer. Rivayete göre Yakûb'un on iki oğlu vardır. Bunların onu bir anneden, Bünyâmin⁷² ve Yûsuf başka bir

⁶⁹ Vehb İbni Münebbih, aslen İranlı bir aileye mensup olmakla birlikte H. 34 yılında Yemen'de doğmuştur. Kitâbü'l-İsrâiliyyât adındaki kitabı meşhurdur. Onun vesilesiyle pek çok İsrâilî mevzu İslâm'a girmiştir. Bu konuda bakınız: Abdullah Aydemir, **Tefsirde İsrâiliyyât**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979, s. 67-69.

⁷⁰ Mücâhid'in İbn-i Abbas'tan tefsir dersleri aldığını Taberî Tefsiri'nden öğrenmekteyiz. Taberî, Süfyan Es-Sevri'nin: "Sana Mücahidden bir âyetin tefsiri gelecek olursa o senin için kâfidir." sözünü hatırlatmaktadır: (Bakınız: Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, **Taberî Tefsiri**, Hisar Yayınevi, C 1, s. 54-55.)

⁷¹ Tevrât'ta Yûsuf'un hayatıyla ilgili bölüm Tekvin kitabının 37. babı ile 50. babı arasındadır. Yûsuf Kıssası hakkında Kur'ân-ı Kerîm ile Tevrât'ta temel konularda ortaklık söz konusu olmakla birlikte bazı farklılıklar da mevcuttur. Bu farklılık ve benzerlikler hakkında geniş bilgi için bakınız: B. Yaşar Seyhan, **Kitâb-ı Mukaddes ve Kur'ân'daki Kıssaların Karşılaştırılması**, (Yüksek Lisans Tezi) Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kahramanmaraş 2006.

⁷² Metinde bu kişinin ismi Binyâmin, Binyâmîn, Binyâmen, İbn-i Yâmen, İbn-i Yâmîn, Yâmen gibi farklı tasarruflarla yazılmıştır.

annedendir. Yakûb, Yûsuf dünyaya gelince, ona dadı olarak bir cariye satın alır. Cariyenin de bir oğlu vardır. Cariyenin sütünün iki çocuğa yetmediğini gören Yakûb, çareyi cariyenin çocuğunu satmakta bulur. Çocuğundan ayrılmanın hüznü, cariyenin ağzından Yakûb'a beddua kelimelerinin dökülmesine sebep olur. Tabi ki bu beddua kelimeleri kısasa kısas kabilindedir. Cariyenin bedduası tutar ve Yakûb'un da oğlundan ayrılacağına dair bir nida gelir. Bu nidada: "Oğlunu Yakûb nasıl senden ayırdıysa ben de onu oğlundan ayıracağım." denir.

Zaman geçer, Yûsuf büyür ve rüyasında güneşle birlikte ayın ve on bir yıldızın kendisine secde ettiğini görür. Rüyasını babasına anlatır. Babası ona rüyasından hiç kimseye bahsetmemesini tembih eder. Yakûb'a göre, Allah'ın izniyle Yûsuf sultan, on bir kardeşi de ona kul olacaktır. Yûsuf'un üvey kız kardeşi bu rüyayı duyar ve şeytana uyararak hasetle kardeşlerine anlatır. Kardeşler aralarında, babalarının Yûsuf'u daha çok sevdiğini, kendilerinin ona köle olmalarının utanılacak bir durum olduğunu ve bu duruma mutlaka bir çare bulmaları gerektiğini konuşurlar. Rüyayı ve rüyanın tabirini tam olarak öğrenme niyetiyle Yûsuf'u aralarına alırlar ve rüyaya işaret ederek onun başlarında sultan olmalarından bahtiyar olacaklarını söylerler. Yûsuf babasının tembihini hatırlasa da yalan söyleyemez ve gerçekleri bir bir anlatır. Kardeşleri Yûsuf'a karşı anlattıklarından memnun olmuş görüntüsü verirler. Yûsuf'tan ayrılarak تنها bir yerde ona karşı şefkat etmeme kararı alırlar. Hemen babalarına giderek Yûsuf'la beraber kırlara çıkarak yeme, eğlenme niyetinde olduklarını söylerler ve onu koruyup gözeteceklerinden emin olmasını isterler. Yakûb, kendisinin de bir rüya gördüğünü ve bu rüyada on iki yavrusuna kurtların saldırdığını ve kurtlardan birisinin *körpe kuzusunu* alıp götürdüğünü, ona mani olamadan uyandığını söyler. Acılı baba, rüyasının yorumunu da düşünerek, onu sağ salim geri getireceklerine inanmaz. Babalarının, isteklerini kabul etmemesi Yûsuf'un kardeşlerini

çok üzer. Ejderha, arslan gibi vahşi hayvanlar bile gelse Yûsuf'u asla bırakmayacaklarına dair babalarına söz vererek onu ikna etmeye çalışırlar. Yakûb, oğullarının sözlerine inanmasa da onları kıramaz, Yûsuf'u vermeyi kabul eder ve gözyaşları içinde oğullarını uğurlar. On iki kardeş şehirden çıkar ve kıra gelir. Şem'un Yûsuf'u öldürmek niyetiyle bıçağını çeker. Yûsuf bıçağı ilk gördüğünde korksa da daha sonra kardeşlerinin ona kıyamayacağını düşünerek gülümser. Yehûzâ, Yûsuf'u yanına çağırır ve: "Gel seni koynumda saklayayım. Sana kasdedene ben de düşman olayım." der. Yehûzâ'nın Yûsuf'u koruması diğer kardeşleri şaşırır. Yehûzâ'ya, verilen sözden döndüğü için sitem ederler. Yehûzâ ise, Yûsuf'un kendilerine emanet olduğunu, öldürmek için bir sebep bulunmadığını ve bir kuyuya atarak ondan kurtulabileceklerini söyler. Yehûzâ'ya göre, kuyunun yanından geçenler onu bulacaklar ve başka memleketlere götüreceklerdir. Bu da, onların Yûsuf'tan kurtulmaları manasına gelecektir. Yehûzâ'nın teklifi başta uygun görülme de sonunda kabul edilir. Olup bitenleri şaşkınlıkla seyreden Yûsuf ise, kendini Allah'a teslim etmiştir.

Şair, Yûsuf'un kuyuya atılmasına geçmeden önce, Hz. Hûd'dan bahseder. Rivayete göre, Hz. Hûd, Yûsuf'u görmek istemiş, Allah da ona arzusuna ulaşması için Şeddâd tarafından yapılan bir kuyuyu mesken edinmesini emretmiştir. Emir üzerine Cebrail, Hz. Hûd'u kuyunun dibine götürmüştür. Allah, kuyuda rızıklanması için de iki nar bitirmiştir.

İşte, Yûsuf'un atılacağı kuyu, bu kuyudur. Kardeşleri Yûsuf'u kuyunun yanına getirirler ve gömleğini çıkarırlar. Yûsuf'un emanete hıyanet ettiklerini söylemesi fayda vermez. Onu kuyunun içine doğru gelişigüzel atarlar. Ancak Allah, Cebrâil'e onu zarar gelmeyecek şekilde indirmesini emreder. Kuyunun dibine sağ salim inen Yûsuf'un babasını hatırlayarak üzüntü duyduğu bir anda kuyunun içinde Allah'ı zikirle meşgul olan Hz. Hûd görünür. Hz. Hûd, yerinden kalkarak Yûsuf'u kucaklar; ona kendisini görme isteği üzerine Cebrail tarafından

bu kuyuya getirildiğini, kuyu içinde her gün rızkının geleceğini ve kardeşlerine kin beslememesini söyleyerek muradına kavuşmanın verdiği huzur ve mutlulukla ruhunu teslim eder. Hz. Hûd'un ölümü Yûsuf'un üzüntüsünü artırır. Cebrail, gözyaşları içindeki Yûsuf'a Allah'ın selamı getirir; üzülmesine gerek olmadığını, kendisinin Mısır'a sultan olacağını müjdeliler.

Diğer tarafta, Yûsuf'un kardeşleri, onun gömleğine bir oğlağın kanını sürerler ve aceleyle eve gelirler. O sırada namaz kılmakta olan Yakûb, oğullarının ağlayıp inlemelerini görünce Yûsuf'u aramaya başlar. Yûsuf'un bir kurt tarafından yediği cevabı üzerine hüznle yatağına yatar. Sabah olunca oğullarını etrafına toplar ve Yûsuf'un akıbetini sorar. Oğulları, seğırtmenc oyunu oynarken Yûsuf'u elbiselerini beklemesi için bıraktıklarını, döndüklerinde onu bir kurdun ağzında bulduklarını, kurdun ağzından ancak gömleğini alabildiklerini söyleyerek kanlı gömleği Yakûb'a uzatırlar. Gömleği baştan başa inceleyen Yakûb, hiçbir diş izinin olmadığını görünce oğullarının yalan konuştuklarına emin olur. Oğullarına beddua etmek ister; ama neticede onlar da oğullarıdır ve yine kendisi üzülecektir. Oğullarından Yûsuf'u yediğini iddia ettikleri kurdu bulmalarını ister. Oğulları, ava çıkarlar ve yakaladıkları bir kurdu getirirler. Yakûb, ağlayarak kurda oğlunun nazik tenini niçin yediğini sorar. İlâhî ferman üzerine dile gelen kurt, Yakûb'un önünde diz çökerek bu ile daha yeni geldiğini, kendisinin de yavrusunu kaybettiği için evlat acısının ne olduğu gayet iyi bildiğini anlatır; ömründe hiç insan eti yemediğini söyler. Daha sonra da Ken'ân ilindeki bütün kurtları toplayarak onlara yemin ettirmeyi teklif eder. Çünkü hangi kurt yemin etmezse Yûsuf'u onun yediği belli olacaktır. Bir müddet sonra Ken'ân ilindeki bütün kurtlar toplanır. Kurtlar, Yakûb'a, oğlunu yemediklerine ve hatta kıyamete kadar hiç insan eti yemeyeceklerine dair yemin ederler. Kurtlar gider; Yakûb, evlat acısını yüreğinde hissederek evinde kalır. Bu arada oğullarından Yehûzâ, her gün kuyunun başına giderek göz yaşları içinde Yûsuf'un halini sormaktadır.

Şair, mesnevisin bu kısmında Mâlik İbn-i Dagra adında bir kişiden bahseder. Mâlik İbn-i Dagra, malı mülkü Yemen ve Hind'de bile olmayan çok zengin birisidir. Bir gece rüyasında Âd kuyusunun kenarında oturduğunu ve güneşin gökten inerek koynuna girdiğini görür. Uyanınca rüyasını bir rahibe tabir ettirir. Rahibin tabirine göre o, melik olacak ve emsali olmayan bir kul satın alacaktır. Ayrıca rahip, adı geçen kulun Ken'ân'dan olabileceğini söyler, rüyasında gördüğü kuyunun yanına gidip beklemesini tavsiye eder. Mâlik İbn-i Dagra, rahibin tavsiyesi üzerine adamlarını toplayarak kuyunun olduğu yere gelir, otağını kurar. Birkaç gün geçince, muradının elli yıl sonra gerçekleşeceğini, bu sebeple de geri dönmesi gerektiğini bildiren bir ses işitir. Çünkü, Mâlik'in rüyasının işaret ettiği kişi henüz doğmamıştır. Mâlik bu uyarı üzerine oradan ayrılır. Aradan elli yıl geçer ve Mâlik adamlarıyla birlikte kuyunun yanına gelir. Adamlarından Beşîr'i kuyuya su almaya gönderir. Beşîr kuyuya kovayı sarkıtınca Cebrâil, Yûsuf'a ipe sımsıkı sarılmasını söyler. Beşîr kovanın ipini çeker ve bir çocuğun ipe sarılmış olduğunu görür. Çocuğun yüzü aydan daha güzel ve parlak, sözü şekerden tatlıdır. Beşîr, hemen durumu Mâlik'e bildirir. Mâlik böyle bir köle sahibi olduğu için çok mutlu olur; onu kervanına alarak yola koyulur.

Bu esnada Yehûzâ adeti üzere kuyuya gelmiş, kuyunun yanında olup bitenleri görmüş ve hemen kardeşlerine haber vermiştir. Yûsuf'un bir kervan tarafından götürüldüğünü öğrenen kardeşleri de vakit kaybetmeden kuyunun bulunduğu bölgeye yönelirler. Kervanbaşına yaklaşıp, kendilerinin Ken'ân ili pehlivanları olduklarından ve soylarının Hz. İbrâhîm'e dayandığından bahsederler; kaçan kölelerini aradıklarını ve kervanda olduğunu öğrendiklerini söylerler. Mâlik, bu sözler üzerine sahibi olduklarını söyledikleri için Yûsuf'u onlara verir.

Kardeşleri Yûsuf'u ıssız bir yere getirirler. Kimisi ensesine vurur, kimisi bıçağını gösterir. Kardeşlerinin şerrinden korkan Yûsuf, kendisini köle olarak satmalarını teklif eder. Bu

teklif uygun bulunur. Tekrar kervanın yanına gelirler ve onu satmak istediklerini söylerler. Birden Mâlik'in gönlünde saba rüzgarı esmeye başlar. Onlara dönerek, onun bir kusuru olup olmadığını sorar. Kardeşlerine göre Yûsuf, onların köleleridir ve kaçmıştır. Yalancılık ve hırsızlık onun diğer ayıplarıdır. Mâlik, söylenen bu ayıplara rağmen Yûsuf'u almak ve ona karşılık olarak kervanda bulunan mallardan vermek ister. Ancak kardeşleri altın ve gümüş dışında bir şey kabul etmezler. Mâlik, on sekiz bakır para karşılığında Yûsuf'u satın alır.

Değerinin sadece on sekiz bakır para olduğunu gören Yûsuf, çok üzülür. Bu esnada Cebrail gelerek, güzelliğiyle gururlanmamasını ve güzelliği veren Allah'a şükretmesi gerektiğini bildirir. Yûsuf, on sekiz pula sattıkları için kardeşlerine sitem eder ve bütün yaptıklarına karşın üzerinde hakları olduğunu düşünerek onlarla vedalaşır. Yûsuf'un sadakatini gören Mâlik, ziyadesiyle memnun olur.

Kervan yola çıkar, bir müddet sonra gece olur. Kervan bir yere gelir. Burası Yûsuf'un annesinin kabrinin bulunduğu yerdir. Deveden düşen Yûsuf, annesinin kabrinin yanına gelir, başından geçenleri ağlayarak anlatır. Aniden kabirden: "Ey oğul! Ağlama, sabret. Var git Mısır'a sultan ol." şeklinde bir nida işitir. Bir müddet sonra Yûsuf'u oranın halkından birisi bulur ve döver. Bu sırada Mâlik de Yûsuf'un olmadığını fark etmiştir ve kervan görevlilerine kızmıştır. Geçtikleri yere dönerler. Sabah olmuştur. Çok geçmeden Yûsuf bulunur. Yûsuf'u döven kişi, onun elini ayağını öperek pişmanlığını dile getirir.

Kervan tekrar yola çıkar. Bir müddet sonra büyük bir şehre gelirler. Bu şehrin Kıtîr adında bir beyi vardır. Kıtîr, aynı zamanda Melik Reyyân'ın da veziridir, Mısır azizi olarak bilinir. Mısır hazineleri ondan sorumludur. Rüyasında Ken'ân ilinden bir sultanın şehrine geleceğini görmüştür. Kervanı karşılar ve kervandakilere ikramlarda bulunur. Kervan halkı, bu ikramın sebebini sorar. Kıtîr, kervanda kul diye götürülen

İbrâhîm neslinden bir sultan bulunduğunu, bu sebeple onlara hürmet ettiğini söyleyerek Yûsuf'u kucaklar. Yûsuf'un güzelliğine hayran olan Kıtîr, ağırlığınca altın ve başka değerli mallar karşılığında onu satın alır.

Kıtîr'in Râile adında güzelliğiyle meşhur bir karısı vardır. Bazıları ona Zelîhâ da der. Rivayete göre Kıtîr iktidarsızdır ve bu sebeple Zelîhâ'yla vasla mahal bulamamıştır. Kıtîr, sevinç içinde Zelîhâ'ya gelerek gözü nergise, boyu şimşada, dudakları âb-ı zülâla benzeyen ve kendilerine evlat olabilecek nitelikte bir çocuk satın aldığını söyler. Yûsuf'un güzelliğini gören Zelîhâ'nın gönlüne bir ateş düşmüş, bu ateş onu yakıp kavurmaya başlamıştır.

Altı sene geçmiş, Yûsuf herkesin kendisine hayranlıkla baktığı bir delikanlı olmuştur. Zelîhâ da, Yûsuf'un etrafında pervanedir. Günün birinde Zelîhâ Yûsuf'u köşkün yedi kapılı bir odasına götürür. Odanın altı kapısını da kilitlemiştir. Yûsuf odaya girince yedinci kapıyı da kilitler. Yûsuf, kapıyı neden kilitlediğini sorunca, ona ikram için olduğunu söyler. Yûsuf, diğer kapıların da kilitli olduğunu görünce kanlı gözyaşları dökmeye başlar. Zelîhâ'nın visal teklifini Allah'ın emrine aykırı olduğu için reddeder. Ancak Zelîhâ'nın baştan çıkarıcı sözleri ve tavırları bir an gönlünün meyletmesine sebep olur. Zelîhâ, utandığı ve hışmından korktuğu için odada bulunan bir putun üstünü örter. Zelîhâ'nın bu tavrı, Yûsuf'u kendine getirir. Zelîhâ'ya dönerek bu putun zararının da faydasının da bulunmadığını, esas utanılması ve korkulması gerekenin Allah olduğunu söyler. Yûsuf'un bu sözü üzerine odanın kilitli kapıları İlâhî bir lütuf olarak açılır. Zelîhâ; kapıya yönelen Yûsuf'un arkasından gider, kapıdan çıkmak üzereyken gömleğini çeker. Gömleğin yırtılmasına rağmen Yûsuf kaçmaya devam eder. Dışarı çıkarlar. Bu sırada Kıtîr gelmiş, Yûsuf'la Zelîhâ'nın konuşunu görmüştür. Bu durumun açıklamasını ister. Zelîhâ, Yûsuf'un kendisine hıyanetlik maksadıyla el uzattığını ettiğini söyler, cezasının verilmesini ister. Kıtîr, Yûsuf'a dönerek Zelîhâ'nın sözlerine cevabını

sorar. Yûsuf ise suçsuz olduğunu, aslında Zelîhâ'nın kendinden faydalanmak istediğini anlatır ve Zelîhâ'nın Mücâhid adındaki amcasının oğluna sormasını ister. Mücâhid çağrılır, fikri sorulur. Akıllı ve zeki birisi olan Mücâhid: “Eğer gömlek önden yırtılmışsa Yûsuf, arkadan yırtılmışsa Zelîhâ suçludur.” der. Gömlek incelenir ve arkasının yırtıldığı görülür. Artık suçlunun kim olduğu anlaşılmıştır. Yûsuf'a dönerek, sadakatine teşekkür eden ve bu olayın sır olarak kalmasını isteyen Kıtîr, Zelîhâ'ya da işlediği bu büyük günaha tövbe etmesini söyler.

Köşkteki bütün tedbir ve tembihlere rağmen olay kısa sürede yayılır. Herkes, Zelîhâ'yı, o kadar ulu beyler varken bir köleye gönlünü kaptırduğu için ayıplamaktadır. Zelîhâ'nın artık dedikodulara tahammülü kalmamıştır. İnsanların, hakkındaki kötü düşüncesini gidermek için Yûsuf'u güzelce giydirip süsler. Niyeti, kadınlara Yûsuf'un güzelliğini ve bu güzellik karşısında kendi halinin ne kadar acınacak bir hal olduğunu göstermektir. Zelîhâ, kırk kadar kadını köşke davet eder, onlara ikramlarda bulunur. Kadınların ellerine turunç ve bıçak verir. Kadınlar, ellerindeki meyveleri soyarken, Zelîhâ Yûsuf'a seslenir. Yûsuf'un gelişiyile odanın içi nur dolar. Kadınlar Yûsuf'un güzelliği karşısındaki hayranlıklarından parmaklarını keserler. Yûsuf'un güzelliğini överek Zelîhâ'ya hak vermek zorunda kalırlar ve Yûsuf'a, efendisine itaat etmesini tavsiye ederler. Hakikatte Yûsuf'un, efendisine itaatinin tamdır; ancak o, zinadan uzak durduğunu için bu isteği yerine getirmemektedir. Zelîhâ, kadınların bu sözlerinden cesaret alarak, Yûsuf'u kendisine itaat etmemesi halinde zindana attırmakla tehdit eder. Bu tehdit, Yûsuf'u üzmez. Dua eder, Allah'tan yardım ister. Yûsuf'a göre zina ederek günah işlemek yerine zindana atılmak, İrem Bağı'na girmek gibidir.

Aradan günler geçer, aşk ateşi Zelîhâ'yı yakıp kavurmaya devam eder. Yûsuf'tan ümidini kesince, Kıtîr'e gider ve kendisini dilden dile düşürdüğü için zindana attırmaya ikna etmeye çalışır. Zelîhâ'ya göre, dedikodu kesilinceye kadar

zindanda kalmalıdır. Karar alınır ve Yûsuf zindana atılır. Zelîhâ mutlu gibi görünse de hakikatte yüreği yanmaktadır.

Yûsuf'un zindana atıldığı günlerde, Rûm Kayseri'nin Melik Reyyân'ı zehirletme girişimi söz konusudur. Bu iş için sarayın sâkîsi ve ekmekçisi (habbâz) düşünülür. Ancak sâkî Reyyân'ı zehirlemeyi kabul etmez. Sonuçta, bu girişim başarısızlıkla sonuçlanır ve ikisi zindana gönderilir.

Zindanda geçen gecelerden birinde Yûsuf'u rüya tabirindeki maharetini ölçmek için imtihan etmek isterler. Ekmekçi, rüyasında başında yemek dolu tabaklar ve bu tabaklardan yiyen kuşlar; sâkî de başında tabaklarla ekmeğin olduğu bir rüya gördüğünü söyler. Yûsuf ise, İlâhî bir lütufla bunların oyununu anlar ve Yûsuf iki rüyayı da tabir eder. Tabirine göre, kısa zaman içinde, ekmekçi idam edilecek ve başını kuşlar yiyecek; sâkî de âzâd edilerek tekrar Melik Reyyân'ın yanında görevlendirilecektir. Yûsuf'un ilmi zindan ehlini çok etkilemiştir. Yûsuf'un Allah'a iman davetine icabet ederler. Yûsuf, sâkîden, serbest bırakıldığında Melik Reyyân'ın yanında kendisini de unutmamasını, sık sık anmasını ister. Kısa bir zaman sonra tabir doğru çıkar ve ekmekçi idam edilir, sâkî de âzâd edilerek tekrar eski görevine döner. Yûsuf'un Allah'ı unutarak bir insandan medet umması üzerine Cebrâîl gelir ve ona şunları söyler: "Ey Yûsuf! Seni yaratan, Yakûb'a sevdiren, kuyuya indiren, kuyudan çıkararak, Zelîhâ'ya sevgili yapan, bu zindana atan, sana rüya tabirini öğreten Allah'ı unuttun, hata ettin. Melikten çare bekledin. Sen beş yıldır buradasın, yedi yıl daha yatacaksın." Yûsuf ise, hatasını anlayarak: "Allah'ın sözünü duydum ve boyun eğdim. Allah'tan gelecek her emir kabulümdür." cevabını verir.

Aradan yıllar geçer. Melik Reyyân, bir gece rüyasında yedi zayıf sığır, yedi tane yeşil buğday başağı ve yedi tane de kuru buğday başağı görür. Uyanınca bütün kahinleri toplar ve rüyasının tabirini ister. Ancak hiçbiri rüyayı tabir edemez. Çaresizlik içinde olan Melik Reyyân'a Yûsuf'tan bahsedilir.

Sâkî, Melik Reyyân'ın izniyle Yûsuf'a rüyayı tabir ettirir. Yûsuf; yedi sığır ve yedi yeşil buğday başağının nimet anlamına geldiğini, yedi yıl boyunca bolluk olacağını, bu süre içinde her türlü tedbirin alınması gerektiğini söyler. Yûsuf'un tabirine göre yedi kuru buğday başağı da bu bolluktan sonra gelecek ve yedi yıl sürecek kıtlık manasındadır. Melik Reyyân, bu tabir üzerine dilinde ilim ve hikmet sahibi olan bu kişinin zindandan çıkarılmasını ve huzuruna getirilmesini emreder. Yûsuf, kendisine atılan iftira ortadan kalkmadan zindandan çıkmak istemez. Melik Reyyân, Zelîhâ ile Yûsuf'a olan hayranlıklarından parmaklarını kesen kırk kadını huzuruna çağırır. Zelîhâ, Yûsuf'un suçsuzluğunu ve kendisinin hâlâ ona meftun olduğunu itiraf eder. Yûsuf'un suçsuzluğu kadınlar tarafından da tasdik edilince atılan iftira da ortaya çıkmış olur. Bu durum tellalar aracılığıyla bütün memlekete ilan edilir. Melik Reyyân, Kıtîr'e Yûsuf'un bedelini ödeyerek kendi himayesine alır.

Zindandan çıkarılan Yûsuf, halkın hayran bakışları arasında Melik Reyyân'ın karşısına getirilir. Yûsuf, Melik Reyyân'a Arapça ve İmrân diliyle selam verir. Yetmiş iki dil bilen Melik Reyyân, bu iki dili anlamaz; hangi dil olduğunu sorar. Yûsuf da bu selam şeklinin emmisinin ve atasının dili olduğunu söyler. Melik Reyyân'ın yetmiş iki dilde sorduğu her soruya da yine sorulan dilde cevap verir. Melik Reyyân, Yûsuf'un ilmine hayran olur. Yûsuf'un, sarayında kalmasını ister. Melik Reyyân, Yûsuf'la bu konuşması sırasında ona gördüğü bir rüyadan bahseder. Ancak rüyayı Melik Reyyân'dan önce Yûsuf anlatır: "Nil nehri kurumuş, nehrin balçığında da memesi olmayan yedi sığırın kasıklarından kan çıkmıştır. Bu sığırlar, aç kurt gibi semiz sığırları yemişlerdir. Melik Reyyân, bu esnada yedi yeşil sümbül görmüştür." Yûsuf'un daha rüyayı söylemeden anlatmasından sonra Melik Reyyân, bu işte bir hikmet olduğunu ve tedbir alınması gerektiğini söyler. Yûsuf, çeşitli ürünler ekilmesini ve hasat edildikten sonra da hazinede toplanmasını tavsiye eder. Öyle bir gün gelecektir ki, saray

dinar ve dirhemle dolacaktır. Ancak bu işleri düzenleyecek bir kişi gerekmektedir. Yûsuf halife olması durumunda, ilmi ve hüneriyle bu işin üstesinden gelebilecektir. Melik Reyyân, Yûsuf'un bu teklifini duyunca, tacını ve tahtını ona teslim eder.

Artık Mısır memleketi Yûsuf'un hükmü altındadır. Melik Reyyân'ın rüyasının tabiri üzerine memleketin her tarafına ekin ektirir. Hasat zamanı her taraf türlü nimetlerle dolar, Yûsuf'un kıymeti iyice anlaşılır.

Günlerden bir gün, Yûsuf binlerce askeriyle birlikte memleketi dolaşırken gözleri görmeyen, iki büküm duran bir kadın görür. Bu kadın Zelîhâ'dır. Yıllar önce, güzelliği dillere destan olan Zelîhâ'nın bu kadın olduğunu duyunca çok şaşırın Yûsuf, onu ihtiyaç sahipleri için yaptırdığı evlerden birisine yerleştirir. Zaman geçer ve ağlamaktan iyice perişan olan Zelîhâ, taptığı putu çıkararak Yûsuf'un kendisine âşık olmasını ister. Ancak geçen sürede arzusunun gerçekleşmediğini görünce, putun hiçbir faydasının olmadığını anlar ve Yûsuf'un Allah'ına dua eder. Gece yarısı, iki cariyesinin koluna girmesiyle Yûsuf'un geçtiği yola gider. Niyeti onu görmektir. Uzun zaman bekler ama Yûsuf gelmez. Zelîhâ, bu zamana kadar, şirk içinde yüzdüğünü, ancak hatasını anladığını ve tek ilahın Allah olduğuna inandığını söyleyerek dua eder. Tam dua bitmiştir ki, bir nur belirir. Gelen Yûsuf'tur. Yûsuf, Zelîhâ'yı tanıyamaz. Zelîhâ ise: "Ben seni bir köle olarak satın aldım, şimdi ise sultan oldun. Sana gönlümü verdim, cevap vermedin. Sana olan aşkımdan dolayı Mısır'da dilden dile dolaşıyorum. Gönlümü parçaladın, gençliğim geçip gitti. Hâlâ aşkınla yanıp tutuşuyorum." diye seslenir. Yûsuf, aşkına delil göstermesini isteyince Zelîhâ ondan kamçısını ister. Yûsuf'un uzattığı kamçı yanar ve Yûsuf kaçırır. Zelîhâ: "Ey Yûsuf! Sen zevkle eğlenirken ben her gece hasretinle yanıyorum. Senin, benim karşımda durmaya bile sabrın yokken, ben senin aşkına nasıl sabredebim." der. Bu sözleri duyan Yûsuf, atına atlayarak oradan hızla uzaklaşır. Hüzün içinde kalan Zelîhâ, aşkının

kendisini zelil ettiğini söyleyerek gönülden Allah'a sığınır ve meded ister.

Allah, Cebrâîl'e Zelîhâ'nın Nasûh tövbesi ettiğini, Samed⁷³ ile sanemin⁷⁴ fark edilmesi için duasının kabul edildiğini buyurur. Cebrâîl, o saatte Zelîhâ'nın yanına gelerek göz yaşlarını siler. Bir anda Zelîhâ'nın kameti Tûbâ'ya, lebleri Kevser'e döner; yüzünü gören Ve'd-duhâ okur. Artık güzelliği gençliğinden dört yüz kat artırılmıştır. Cebrâîl, Zelîhâ'dan sonra Yûsuf'un yanına gider ve gönlüne Zelîhâ'nın aşkını yerleştirir. Yûsuf'a, Allah'ın emrine itaat ederek Zelîhâ'nın yanına gitmesini söyler. Yûsuf, emir üzerine Zelîhâ'nın yanına gider ve artık muradına ulaşabileceğini söyler. Ancak Zelîhâ eski Zelîhâ değildir. Zelîhâ kaçır, Yûsuf ardından gelir. Yûsuf, Zelîhâ'nın gömleğini çeker, gömlek yırtılır. Zelîhâ, Yûsufa dönerek: "Ben sana âşık olduğum zaman Rabbimi bilmezdim. Nefsime uyararak puta tapardım. Senden başka hiçbir şey gözüme görünmezdi. Şimdi Rabbimi bildim. Artık gözlerim Rabbimden başka bir şey görmüyor. Sen kendi derdine çare bul. Bundan sonra aramıza bir söz olmaz." der.

Yûsuf'un gönlü gamla dolmuştur. Çareyi Melik Reyyân'ı aracı kılmakta bulur. Melik Reyyân kırk gün Zelîhâ'yı ikna etmeye çalışsa da fayda vermez. Bir müddet sonra Zelîhâ'nın hasretiyle perişan olan Yûsuf'a Allah'ın şu kelamını getirir: "Yûsuf'a vasıta oldum. Onun yanına gitsin ve adımını ansın.". Yûsuf bu emir üzerine Zelîhâ'nın evine giderek ikisinin de maşûkunun bir olduğunu, eğer Allah'ı sevdiğini söylüyorsa kendisini de sevmesini söyler. Zelîhâ ise, Allah'ın adını andığı için yüreğinin yağının eridiği ve evlilik teklifini kabul ettiği cevabını verir. Yûsuf sevinçle saraya gelir ve düğün hazırlıklarına başlanılmasını emreder. Bütün Mısır halkının katıldığı bir düğünle iki âşık evlenir.

⁷³ Allah'ın isimlerindedir; hiçbir şeye muhtaç olmayan, tüm canlıların ihtiyaçlarını gideren ve her türlü istekte doğrudan kendisine başvuru manasındadır.

⁷⁴ Sanem, put demektir.

Mesnevîde Yûsuf'la Zelîhâ'nın kavuşmasının ardından kıtlık yıllarından bahsedilir. Melik Reyyân bir gece uyanır ve Yûsuf'a giderek gönlünün acıktığını söyler. Yûsuf'un cevabı ise artık nimet zamanının bittiği ve yağmur yağmayacağı şeklindedir. Gerçekten de o yıl yağmur yağmaz, hiçbir bitki yetişmez, her yer taş olur. Böyle kıtlık içinde yedi yıl geçer.

Şair, yeni bir kasideyle konuyu Yakûb'a getirir. Yakûb, Yûsuf'un hasretinden o kadar çok ağlamıştır ki, gözleri görmez olmuştur. Bu arada memleketteki kıtlık, Ken'ân ilini de kaplamıştır. Herkes, Mısır'a giderek saraydan yiyecek almaktadır. Yakûb, yine Mısır'dan aldıkları yiyeceklerle gelen bir kervana rastlar. Onlara yüklerini ve nereden aldıklarını sorar. Mısır'da Hz. İbrâhîm'in dininden olan, kerem sahibi, cömert bir ulu şâhin, kapısına gelenleri boş çevirmediği cevabını alır. Onlardan ayrılan Yakûb'un karşısına Azrâil gelir. Yakûb, Azrâil'e Yûsuf'un canına dokunup dokunmadığını sorar. Yûsuf'un sağ olduğu cevabını alınca evine döner ve çocuklarını hediyelerle birlikte Mısır sultanına gönderir. Onlara, Yakûb'un oğlu, İbrâhîm'in nesli olduklarını söylemelerini öğütler. On oğlu Mısır'a giderken, Bünyâmin yanında kalır. Cebrâil, bu esnada Yûsuf'a gelir ve babasının perişan bir halde göz yaşları döktüğünü, kardeşlerinin de yanına gelmek üzere yola çıktığını bildirir. Cebrâil'in Yûsuf'a öğüdü, on üç gün sonra Mısır'da olacak kardeşlerine merhametli davranması şeklindedir. On üç gün geçmiş ve Yûsuf, kardeşlerini karşılamak için gerekli hazırlıkları yapmıştır. Askerlerini toplar ve Zelîhâ'dan olan oğulları Mîşâ ile Efrâyim'i de yanına alır. Kardeşleri gelmiştir. Yûsuf'un oğulları, bu on kişinin kendisine benzediğini söyleyince Yûsuf'un gözleri dolar. Mîşâ'ya dönerek onların kardeşleri olduğunu söyler, kendisine yaptıkları kötülükleri anlatır, bu sırrı kimseye söylememesini ve onlara izzet ve ikramda bulunmasını ister. Mîşâ ise, bu kadar kötülük yapan insanlara iyilikle muamele etmeyi anlamamıştır. Babası ise, onların ihtiyaç sahibi ve garip olduklarını, uluların şanına kötülüğe iyilikle karşılık vermenin yakıştığını hatırlatır.

Babasının sözü üzerine Mîşâ, onlara çok iyi davranır, hürmet eder. Kardeşleri yüzünde örtü olduğu için tanıyamadıkları Yûsuf'un yanına gelerek, bu izzet ve ikramın sebebini sorarlar; bu ikramın Yakûb ve İbrâhîm'e olduğu cevabını alırlar. Ancak Yûsuf onları göndermeden önce hesaba çeker. Bir yandan da örtünün altında göz yaşı dökmektedir. Kardeşlerini casuslukla itham eder. Kardeşleri ise, nesillerinden hainliğin vukû bulmadığını, babalarının kendilerinden daha fazla sevdiği bir kardeşlerinin kurt tarafından yendiğini, onun hasretine dayanamayan babalarının da ağlamaktan kör olduğunu ve ona bakmak için bir kardeşlerini evde bıraktıklarını söylerler. Yûsuf, onların casusluğu konusunda ısrar eder ve evdeki kardeşlerini getirmeleri karşılığında onlardan birisini rehin almak ister. Eğer onu getirmezlerse hiç yiyecek alamayacaklardır. Kura sonucunda Şem'ûn Yûsuf'un yanında kalır.

Yûsuf'un kardeşleri memleketlerine dönerler ve başlarından geçenleri babalarına anlatırlar. Babaları Bünyâmin'i vermek istemez. Çünkü daha önce de Yûsuf'u götürmüşler ve geri getirmemişlerdir. Sonunda onlara Bünyâmin'i geri getirmeleri için yemin ettirir, oğlunu getirmediikleri takdirde ileride gelecek olan Hz. Muhammed'in şefaatinde mahrum olmaları için beddua eder. Mısır sultanına verilmek üzere, oğullarını talebini dile getiren bir mektup yazar ve Bünyâmin'in eline tutuşturur.

Yûsuf, kardeşleri gelince ikişer ikişer odalara yerleştirir. On bir kişi oldukları için Bünyâmin tek kalır. Yûsuf, yalnız kaldığı için ağlayan Bünyâmin'i kendi has odasına aldırır. Ertesi gün, kardeşlerini toplar ve yine ikişer ikişer ayırır. Bünyâmin yine yalnız kalır. Yûsuf, onun yanına yaklaşır ve Yakûb'un mektubunu okur. Bünyâmin'den Yûsuf'un akıbetini sorar. Bünyâmin de, kardeşlerinin onu kıra götürdüklerini ve geri getirmediklerini, ondan sadece kanlı bir gömlek kaldığını söyler ve yanından ayırmadığı o kanlı gömleği Yûsuf'a gösterir. Yûsuf'ta takat kalmamıştır. Gömleği eline alır,

ağlamaya başlar. Gömlekteki kanın oğlak kanı olduğunu anlar ve kardeşlerine dönerek Yûsuf'a ne yaptıklarını sorar. Kardeşleri ise kurdun yediği konusunda ısrar ederler. Daha sonra Yûsuf, kardeşlerinin özelliklerini teker teker sayar. Sabah olunca da yüklerini alarak gitmelerine izin verir. Yine ikişer ikişer odalara gönderir ve Bünyâmin yalnız kalır. Yûsuf, onunla sohbet eder, evli olup olmadığını sorar. Bünyâmin evlidir ve on iki oğlu vardır. Oğullarının isimlerini sayar. Bu isimler Yûsuf'un garibine gider. Kardeşi anlatmaya başlar: "Birisinin ismi Bahrâ'dır. Bünyâmîn bir gün bahr (deniz) kenarına gelmiş ve bahra seslenerek Yûsuf'u görüp görmediğini sormuştur. Bahrdan lâ (hayır) cevabını alınca oğlunun adını Bahrâ koymuştur. Diğer oğlunun adı Zîbâ'dır⁷⁵. Kurtların toplanarak Yûsuf'u yemediklerini söyledikleri için onların şefkatinden etkilenmiş ve oğluna bu ismi vermiştir. Bir başka oğlunun ismi de Abd'dir. Yûsuf'un abd (kul, köle) olduğu ihtimalini düşünerek, oğlunun da ömrü boyunca abd olmasını istediği için Abd ismini uygun görmüştür."

Bünyâmin, bu şekilde bütün oğullarının isimlerinin manasını anlatır. Abd ismini duyan Yûsuf, gözyaşları içinde yüzündeki örtüyü kaldırır ve Yûsuf'un kendine benzeyip benzemediğini sorar. O vakitte, Bünyâmin'in aklı başından gider. Büyük bir şaşkınlık, bir o kadar da mutluluk içindedir. Yûsuf, kardeşiyle hasret giderir ve onu göndermek istemez. Bunun için de bir oyun hazırlarlar. Oyun gereği kardeşleri yola çıkmadan önce, bir kaseyi Bünyâmin'in yüklerinin arasına koydurur ve bir kaseyin kaybolduğunu ilan ettirir. Yûsuf'un adamlarından Beşîr, kaseyi Bünyâmin'in yükleri arasından çıkarır. Yûsuf, Bünyâmin'i hırsızlık yaptığı gerekçesiyle kendileriyle göndermek istemez. Kardeşleri, oyunun farkında değildirler. Bünyâmin'i zorla almak isterler. Şem'ûn, mızrağını çıkarınca Yûsuf'un oğlu Mîşâ onu elbisesinden yakalar, Yehûzâ'yı da diğer eliyle tutarak kaldırır ve kırk adım götürür.

⁷⁵ Zî'b, Arapça'da "kurt" anlamındadır.

Bütün Mısır halkı Mîşâ'nın yiğitliğine hayran kalır. Yûsuf, kardeşlerini karşısına toplayarak yiğitlik gösterisi yaptıkları için kınar. Bunları bir korkudur kaplar. Herkes kendi canını düşünerek kaçmaya çalışır, ancak bu mümkün olmaz. Bu arada Yûsuf, kimsenin kaldırmaya muktedir olamayacağı büyükçe bir taşı alarak kırk bir adım götürür. Yûsuf'un heybeti karşısında herkesin dili tutulur. Olayı duyan Melik Reyyân bu kuvvetin Allah tarafından verildiğini, Yûsuf gibi bir insanın kendileri için büyük bir nimet olduğunu söyler. Yaptıklarından pişman olan kardeşleri ise Yûsuf'tan af dilemektedirler. Yehûzâ ve Şem'ûn rehin olarak kalırlar ve kardeşlerini başlarından geçenleri anlatmak üzere babalarının yanına gönderirler.

Kardeşler babalarının yanına gelmişlerdir. Üç oğlunun eksik olduğunu gören Yakûb'un hüznü daha da artar. Ama Allah'a tevekkül ederek Yûsuf'una ve Bünyâmîn'ine kavuşacağını söyler. İnsanların Yûsuf'un öldüğü şeklindeki sözleri onun için bir mana ifade etmez. Oğlu Rûbil'i çağırarak Mısır şâhına bir mektup yazdırır. Mektupta, neslinden hırsız çıkmayacağı, oğullarına kavuşmasıyla hüznünün gideceği ve arzusunu yerine getirmediği takdirde Allah'a havale edileceği yazılıdır. Rûbîl, mektubu alarak, Mısır'a gelir. Yûsuf, mektubu alınca kanlı göz yaşları döker. Yûsuf'un hüznü, kardeşlerini şaşkırtmıştır. Bu arada Yûsuf'un elinde Melik Reyyân'ın hazinesinde bulunduğu İmran diliyle yazılmış bir kağıt vardır. Kardeşlerinden onu okumalarını ister. Bu kağıt, Yehûzâ'nın kendi eliyle yazdığı Mâlik İbn-i Dagra ile Yûsuf'un satışı hakkındaki akittir. Yûsuf'un kurt tarafından yendiği yalanı ortaya çıkınca Yehûzâ gerçekleri anlatmak zorunda kalır. Yûsuf ise onları, kötülüklerinin cezası karşılığında zindana atmakla korkutur. Kardeşleri, birbirlerine sarılarak ağlamaya başlarlar ve babalarının garip bir halde kendilerini beklediğini söyleyerek af dilerler. O sırada Cebrail gelir, Allah'ın selamını ileterek affetmenin ancak Allah'a mahsus olduğunu söyler ve kardeşlerini af etmesini ister. Çünkü bir kul olarak onun böyle bir yetkisi yoktur. Kardeşlerine dönerek Allah'ın af müjdesini

verir, onlar da Allah'a secde ederler. Kardeşlerinin hatalarının farkına vardığını gören Yûsuf, yüzündeki örtüyü kaldırır. Onu tanıyan kardeşleri utançlarından başlarını öne eğerler. Bu anı yaşamaktansa ölmeyi tercih etmişlerdir. Artık hüznün döneminin bittiğini söyleyen Yûsuf, kardeşlerini kucaklar.

Aradan kısa bir zaman geçer ve Yûsuf, Beşîr'i çağırarak kardeşleriyle birlikte kendi gömleğini babasına gönderir. Beşîr, aslında Yakûb'un cariyesinin yıllar önce sattığı oğludur. Gömleği onun götürmesindeki hikmet de bundandır. Daha yolun yarısına gelmiştir ki, bâd-ı sabâ gömleğin kokusunu Yâkûb'a ulaştırmıştır. Hüzn evinde (beytü'l-hüzn) oturan Yakûb, Yûsuf'unun kokusunu alır. Çevresindekilere: "Yûsuf"umun kokusunu aldım." der, ancak kimse ona inanmaz. Beşîr, Ken'ân'a gelince annesini gözyaşları içinde bulur. Yıllar önce ayrıldığı oğlu olduğunu söyleyince anası göğsündeki nişana bakarak ona sarılır. Böylece yetmiş yıllık hasret son bulmuştur. Ana oğul bir müddet hasret giderince Yehûzâ yanlarına gelir ve Beşîr'i Yakûb'un evine götürür. Yakûb, iki büklüm oturmaktadır. Yûsuf'un gömleğini görünce gözlerine sürer ve gözleri açılır. Beşîr, ona Mısır'da sultan olan ve babasını sarayına davet eden Yûsuf'un selamını getirir. Yakûb hemen kalkar ve iki rekat şükür namazı kılar. Vakit kaybetmeden hep birlikte Mısır'a giderler.

Yûsuf, askerleriyle birlikte babasını karşılamak için yollardadır. Kervan görününce herkes babayla oğlun ne yapacağını görmek için sessizlik içindedir. Yakûb yürürken Yûsuf atından inmez, atıyla birlikte babasına yönelir. Bu esnada Cebrâil görünür ve babası yürürken onun atından inmemesi sebebiyle artık soyundan peygamber gelmeyeceğini söyler. Yûsuf, Allah'ın takdirine boyun eğmekten başka çare olmadığını farkındadır. Hemen babasına koşar ve ona sarılır. İki de sevinçten bayılırlar. Yeryüzünde insanlar, gökyüzünde melekler hayranlıkla onları seyretmektedirler. Melik Reyyân, yanlarına gelerek onları kaldırır.

Yûsuf, babasını ve kardeşlerini Mısır'a yerleştirir. Yirmi dört yıl birlikte huzur ve mutluluk içinde yaşarlar. Yakûb, bu yirmi dört yılın sonunda oğluna ölmesi halinde kendisini babası İshâk'ın Şâm'daki kabrinin yanına defnetmesini vasiyet eder ve Ken'ân'a dönmek üzere yola çıkar. Yolda Rûm'dan Mısır'daki peygamberleri Îs'i görmek için geldiklerini söyleyen insanlara rastlar. Onlara Îs'in yerini sorar ve bir dağın başında olduğunu öğrenir. Hemen, Îs'in bulunduğu yere gelir. Îs, secdede vefat etmiştir. Yakûb da ağlayarak secdeye başını koyar ve orada ruhunu teslim eder. Şair, burada Yakûb ile Îs'in aynı anda ölmelerindeki hikmet hakkında, tarihçilerin ikisinin de ana rahminden birlikte doğduklarını, ölümlerinin de birlikte olduğu şeklindeki rivayetlerini hatırlatır. Yûsuf, babasıyla amcasının ölümü üzerine onların tabutlarını alarak Şâm'a götürür, ikisini bir kabir içinde defneder. Bu olaydan yirmi üç yıl sonra da Yûsuf vefat eder. Yûsuf'un cenazesini Nil nehrinin kenarına defnederler. Yûsuf'un tabutunun bulunduğu bölge nimetlerle dolar, ancak Nil nehrinin diğer tarafında ekin bile bitmez. Sonunda tabutu alarak Nil nehrinin ortasına koyarlar. Artık iki tarafta da bereket vardır. Mısır'da herkes Yûsuf'un dinine iman eder. Aradan zaman geçer, insanlar tekrar fitne ve fesada düşerler. Allah, insanların huzura kavuşması için Mûsâ'yı gönderir. Mûsâ'nın gelmesiyle karanlıkta kalan gönüller tekrar aydınlanır. Allah, Mûsâ'ya Yûsuf'un tabutunu Şâm'a defnetmesini emreder. Mûsâ da Allah'ın bu emrini yerine getirir.

Şair, bu ölümlerden yola çıkarak dünyanın faniliğinden, insanların gafilliğinden söz eder ve Allah'a sığınarak eserinin sona erdiğini bildirir.

2- Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'da Vezin, Redif ve Kafiye

2.1- Vezin

Vezin, şiirde âhengi sağlayan en önemli unsurlardan biridir. Mesneviler, genellikle tek vezinle yazılırlar. Bununla birlikte çift vezin kullanılan mesneviler de mevcuttur. Yûsuf u Zelîhâ, klâsik şiirimizdeki pek çok mesneviden farklı olarak beş değişik vezinle yazılmıştır. Ayrıca manzumelerden birinde (276-335. beyitler arası) çift vezin kullanılmıştır. Gazel ve kaside nazım şekliyle yazılan bölümlerde uzun vezinler, mesnevi başlıklı bölümlerde de kısa vezinler tercih edilmiştir. Mesnevide kullanılan vezinler şunlardır:

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

2.2- Kafiye ve Redif

Bilâl Efendi, kasidelerinde Arap alfabesindeki harfleri kafiye olarak kullanmış ve bunu manzumelerin başında belirtmiştir. Eserde kafiyenin her türüyle karşılaşmak mümkündür. Şairin kafiye konusunda genel olarak başarılı olduğunu söylememiz mümkündür. Şair bu başarısını redifte de göstermiştir. Ek, kelime, hem kelime hem ek şeklinde redif örnekleri sunmuştur. Aşağıda eserdeki kafiye ve rediflere örnek olması bakımından bazı beyitler verilmiştir:

Görür sâķi daķi rü 'yâda ey cân
Üzüm şıķar bâĝ içre der-bân (568)

Gelürler bir araya bu iki er

Biri söyler biri hem daği diñler (569)

*Didi gelüñ size ben ne diyeyim
Bu ta' bîre kıyās ben ne diyeyim (581)*

*Üzüm süd yağ u bal mışır tolısar
Pes andan şöñra yedi yıl olısar(653)*

*Bularuñ hüsni kıldı seni meftün
Dil oldı anları gördükde Mecnün(721)*

*Bütün ekdürdi ni' metler yığıldı
Tağ taş cümle ni' metlerle toldı (748)*

*Depdi atın gıtdi Yûsuf baķmadı
Hiç sözine bir kerre ip taķmadı (806)*

*Didiler baba bu bize keremdür
Gör imdi ne ulu şāh muħteremdür (1014)*

*Hemān ol-dem dönüben şordı o şāh
Didi toğrı diyün nice oldı ol māh (1093)*

*Didi hāşā şerī' atden çıķam ben
Ki sirķat idenüñ ğayrın tutam ben (1253)*

*Virürler Yûsufa ol-dem ğaberler
Hemān ķan ile doldı cümle gözler (1508)*

*Gelür efvāc ķamu dīnine 'ālem
Ķalup ğayrān ķamu cinn ü ger ādem (1547)*

*Ne semte anı defn itdi(y)se yārān
Ķamu ni' metle doldı zīr ü nālān (1567)*

Cemī' an Mışr içi ni' metle doldı

Hemân-dem cümle râhat üzre oldı (1577)

*Bunuñ itmâmın eyle saña yegdür
Kamu varı cihânda saña yegdür (1628)*

Bilâl Efendi, eserinde zaman zaman kafiye güçlüğüne de düşmüştür. Kafiyenin şekil olarak uymadığı bu beyitlerde, kulak için kafiye anlayışı görülmektedir:

*Bu araluğda Yehūzā günde bir
Kuyu başında varur ağlar zelil (190)*

*Melik Reyyân hazînesine bir gün
Anı buldum hamâ 'il baña kıldum (1296)*

*Didi söyle nedür baña dilegin
Didi vir gömlegi budur dilegim (1381)*

3. Dil ve İmlâ Husûsiyetleri

Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ, 18. yüzyıl ortalarında yazılmış bir metindir. Metinde dil ve imlâ konusunda zaman zaman tutarsızlıklar söz konusu olsa da, genel olarak bu yüzyılın genel dil ve imlâ özellikleri görüldüğünü söylemek mümkündür. Ancak bazı kelime ve eklerin imlâsında genel kabullerin dışında tasarruflar da dikkati çekmektedir.

Metnin nüshaları arasında tam bir imlâ birliğinden söz etmemiz mümkün görünmemektedir. Eski Anadolu Türkçesinde umumiyetle *i-*, *di-*, *it-* gibi y'li yazılan ve esreli okunan kelimeler, metinde bazen y'li bazen de y olmadan yazılmış ve üstünle harekelenmiştir. Yine *git-*, *giy-* gibi fiillerdeki “i” ünlüsü bazen esreli, bazen üstünlü okunacak şekilde farklı tasarruflarla yazılmıştır. Oluşturduğumuz metinde dönemin klâsik şiir teamüllerine uyarak bu sesi “i” ünlüsüyle belirttik.

Türkçe çekim eklerinin yazımında da bu imlâ tutarsızlıklarıyla karşılaşmaktayız. Mesela görünen geçmiş zaman eki bazen ünlü uyumuna göre yazılmış, bazen de uyum gözetilmemiştir: *bildüm, geldüm* vb.

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde sıklıkla gördüğümüz -ısar, -uban, -vüz vb. ekler bu metinde de zaman zaman karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle eser, kısmen de olsa Eski Anadolu Türkçesi izlerini taşımaktadır.

Metin yöresel ifadeler bakımından oldukça zengindir. Dönemin şairlerinin p sesiyle yazdıkları *pâdişâh, penâh, kapu, parmak* gibi kelimelerde yer alan kelime p ünsüzü B nüshasında bazen پ'li bazen ب'li yazılmıştır. Bu durum, şairin yaşadığı yörenin ağız özellikleriyle de uyum sağlamaktadır. Ancak asıl metin elimizde olmadığı için bu imlâyı müstensih tasarrufu ya da hatası olarak düşünmek de mümkündür. Çünkü bu tür kelimelerin A nüshasında bazen p'li yazıldığını görüyoruz. Yine Türkçe kelime başlarında ve ortalarındaki (aç-, üç, çün vb.) ç ünsüzü B nüshasında bazen چ harfiyle yazılmıştır. Bu duruma A nüshasında da rastlamak mümkündür. Ancak bu, müstensihlerin üç nokta yerine tek nokta koymaları şeklinde hataları olarak da düşünülebilir. Zira hem A hem de B nüshasında iki kullanım yer almaktadır.

Aşağıdaki örneklerde yer alan *kaçdı, çevâb, görmedük, müsâfirluğa* kelimelerinde yine özellikle Doğu Karadeniz yöresine has kullanımlar söz konusudur. Yörede bugün de geçerli olan bazı kullanımlar özellikle B nüshasında zaman zaman karşımıza çıkmaktadır. Ancak biz, bu farklı kullanımları dipnotta belirtmekle birlikte, metni kurarken genel olarak takip ettiğimiz A nüshasındaki imlâlarını aldık. Dil araştırmacıları için önemli bir malzeme olarak kabul ettiğimiz B nüshasındaki bu imlâ farklılıklarına birkaç örnek vermek gerekirse:

Kağdı⁷⁶ pîr geldi kucağlar Yūsufi
Didi ğam yime burada ey şafî (111)

Dönüp Yūsuf çevāb⁷⁷ eyler benüm var inkıyādum tām
Velākin sū-i faḥşādan ırağam ey yüzi ra' nā (479)

Hāşā didiler görmedük⁷⁸ Yūsufda hile tuymadük
Cümle i' ānet eyledük dökdi Zeliḫā mālını (688)

Cihān anı müsāfirluğa⁷⁹ aşlā
Kābül itmedi bir sā' atde aşlā (1561)

İlk beyitteki ḫal kelimesi, eski metinlerde de bazen bu şekilde yazılır. Ancak yöresel kullanımın da bugün bile aynı olduğunu hatırlamak gerekir.

İkinci beyitteki ḫağdı kelimesi B nüshasında kağdı şeklinde yazılmıştır. Ancak yörede bu kelime telaffuz edilirken “l” ünsüzü düşürülmekte ve ḫağdı şeklinde söylenmektedir.

Üçüncü beyitteki *cevāb* (*çevāb*) kelimesinin telaffuzu için de aynı şeyleri söylemek mümkündür. Yörede söz başlarındaki “c” ünsüzünün “ç” şeklindeki telaffuzu bugün de geçerlidir.

Dördüncü beyitte geçen görmedük kelimesinde yer alan “-dük” eki B’de “-duğ” şeklinde yazılmıştır. Burada da ağız özelliklerinin metne yansıdığını görmekteyiz. Aynı husus, beşinci beyitteki “müsāfirlige / müsāfiluğa” kelimesinin ekleri için de geçerlidir.⁸⁰

⁷⁶ Aşağıdaki metinde ḫağdı şeklinde yazılmıştır.

⁷⁷ Aşağıdaki metinde cevāb şeklinde yazılmıştır.

⁷⁸ Aşağıdaki metinde görmedük şeklinde yazılmıştır.

⁷⁹ Aşağıdaki metinde müsāfirlige şeklinde yazılmıştır.

⁸⁰ Trabzon ve yöresinde görülen bu tür kullanımlara ait geniş bilgi için bakınız: Necati Demir, **Trabzon ve Yöresi Ağızları C I-II-III**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006.

İmlâ hususunda bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Tekrar etmek gerekir ki; özellikle B nüshasında görülen imlâ farklılıklarının, müellifin kaleminden mi yoksa müstensihin yöresel ifadeyi şiiri yansıtmamasından mı kaynaklandığını kestirmek zordur. İki nüshadaki bu farklılıklar, hangi imlânın orijinal metne daha uygun olduğu konusunda bizi tereddütte bırakmıştır. Bu sebeple gerekli görülen yerde bu tür imlâ farklılıkları dipnotlarda dikkatlere sunulmuştur.

4- Nüsha Tavsifleri

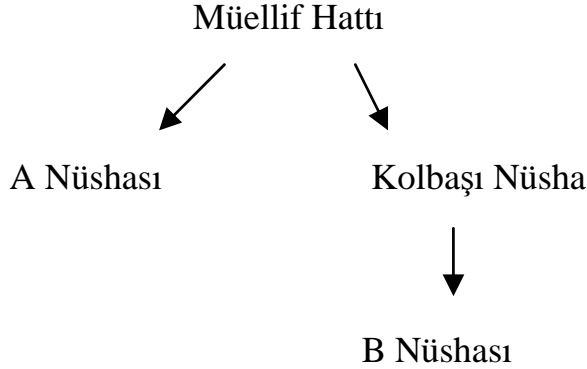
Bilâl Efendi'nin yurtiçinde Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ'sının tespit edebildiğimiz iki yazma nüshası mevcuttur. İki nüsha da Milli Kütüphane yazmalar bölümünde yer almaktadır. Müellif hattıyla yazılan nüsha elimizde yoktur.

Çalışmamızda A olarak nitelediğimiz nüsha *Kıssa-i Yûsuf u Zelîhâ* başlığını taşır, istinsah tarihi H. 1213 (M. 1798)'dir. Bozuk nesih hattıyla yazılmıştır. Müstensihi Abdurrahman Bin İsmail Bin Abdurrahman olarak kayıtlıdır. Sonradan yapıldığı belli olan desenli bez bir mukavva ciltle kaplıdır. Yer yer rutubet lekeleri göze çarpmaktadır. Cetveller kırmızıdır; bazı sayfaların kenarları kesiktir.

B olarak nitelediğimiz diğer nüshanın başlığı *Hâzâ Kıssa-i Yûsuf Aleyhi's-selâm*'dir. Harekeli nesihle yazılmıştır. Eserin sonunda H. 1266 (M. 1849) şeklinde bir tarih vardır; ancak bu kaydın sonradan eklendiği açıktır. Müstensih hakkında bir bilgi yoktur. Özellikle Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında zaman zaman görülen yanlışlıklar, nüshanın acemi bir müstensihin hattından çıktığını göstermektedir. Bazı kelimelerin yazımının Bilâl Efendi'nin yaşadığı yörenin ağız özellikleriyle uygunluk arz etmesi, müstensihin o yörede yaşayan birisi olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Eser, üstü desenli kağıtla kaplı mukavva cilt

içindedir. Kâğıtlar koyu krem rengindedir ve rutubet lekeleridir. Eserde bazı söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

B nüshasında bazı kısımlar eksiktir. Bunun yanında B nüshasında olup da A nüshasında olmayan beyitler de mevcuttur. Ancak biz, kelimelerin yazımında daha itinalı davranılması, B nüshasına göre daha tam bir nüsha görüntüsü vermesi gibi sebeplerle A nüshasının müellif hattına en yakın nüsha olduğu kanaatindeyiz. B nüshası da müellif hattından istinsah edilmiş başka bir kolbaşı nüshadan faydalanılarak yazılmış olmalıdır. Bu durumda eserin müellif hattından başka nüshalarının olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu bilgilerden yola çıkarak şöyle bir şecere çıkarmamız mümkündür:

Metinde kullandığımız bu iki nüsha dışında eserin bir de matbu nüshası mevcuttur. Bu matbu nüshanın, B nüshasından veya B nüshasının istinsah edildiği başka bir nüshadan faydalanılarak tab edildiğini düşünüyoruz. Hem bu, hem de nüshanın matbu olması sebebiyle (nüshayı görmek ve okumakla birlikte) dikkate almadık.

Metni oluştururken genellikle müellif hattına en yakın olduğunu düşündüğümüz A nüshasına bağlı kalmaya çalıştık. Ancak, yukarıda da belirttiğimiz gibi, okuma sırasında hatayı en aza indirebilmek için bazı kelime ve eklerin imlâsında, harekeli olması sebebiyle B nüshasını tercih ettik. İki nüsha arasında görebildiğimiz farklılıkları da dipnotta belirtmeye çalıştık.

IV. BÖLÜM

METİN

Transkripsiyon İşaretleri:

Metnin yazımı esnasında Osmanlıca harflerle Latin harflerinin uyum sorunu sebebiyle ortaya çıkabilecek güçlükleri engellemek için transkripsiyon işaretleri kullandık. Kullandığımız transkripsiyon işaretleri şu şekildedir:

ا	a, e, i, ı, u, ü, â	ض	z, d
ء	°	ط	ṭ
ب	b	ظ	ẓ
پ	p	ع	°
ت	t	غ	ğ
ث	ṯ	ف	f
ج	c	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	ẓ	ن	n
ر	r	و	v, o, ö, u, ü, ū
ز	z	ه	h, a, e
س	s	ه	h
ش	ş	ی	y, ı, i, î,
ص	ş		

KİŞŞA-İ YŪSUF U ZELİĦĀ⁸¹

A 2 b

B 2 a Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 1 İdelüm evvelā zıkr-i Ħudāyı cümle esmādan
Kim oldur bizlere lāzım ve elzem cümle eşyādan⁸²
- 2 Ħakā'ıķ 'ilmine ğavvāş olupdur nice 'ārifler
Birisi bulmadı gitdi nişānı sırr-ı iĦfādan⁸³
- 3 Biz anı bildük ancak *lem yelid velem yūleddür* hem
Mümāşil kimse olmaz küfvi yokdur⁸⁴ zir u bālādan
- 4 Yaratdı AĦmedüñ nūrın idindi kendine mir'āt
O mir'āt içre meknūnāt⁸⁵ görüñdi sırr-ı maĦfādan
- 5 Aña ħamd ü şenā bī-ĥadd Resūline selām olsun
Hemān zıkr-i şalāt⁸⁶ eyle elin⁸⁷ çek cümle ğavġādan
- 6 Rivāyetdür gelür tefsīr-i şāh içre meger bir gün
'Ömer ħatına gelmiş bir cemā'at cümle aġyārdan⁸⁸
- 7 Didiler bizlere oldı 'ayān bil⁸⁹ kışşa-i Yūsuf
'Acebdür size gelmedi⁹⁰ nişān-ı noġta aradan

⁸¹ Eserin ismi B'de Hāzā K1şşa-i Yūsuf Aleyhisselām şeklindedir.

⁸² eşyādan / aġyārdan B

⁸³ aĦfādan / maĦfādan B

⁸⁴ yokdur / yok B

⁸⁵ meknūnāt / meknūnān B

⁸⁶ şalāt / şalavāt B

⁸⁷ elin / dilin A

⁸⁸ aġyārdan / aġnādan A

⁸⁹ 'ayān bil / 'ayān B

⁹⁰ size gelmedi / gelmedi size B

- 8 ‘Ömer ğam çekdi kim bunlar haber-dâr oldı Tevrâtdan
‘Aceb yâ bizlere olmaz mı bir dîvân-ı Furķândan
- 9 Hemân *naĥnü neķuşşu* âyeti(y)le⁹¹ geldi Cebrâ’îl
Ĥaber-dâr oldılar cümle alup remzi bu ma’ nâdan⁹²
- 10 Didiler ba’ zı râvîler Resûlullâh idüp hicret
Muhâcirlerle hem çekdi elini mâsivâ’llâhdan
- 11 Medînede ğarîb bunlar tûrurken⁹³ Ā’îşe eydür
B 2b N’olaydı yâ Resûlallâh bize bir kışşa evlâdan
- 12 Pes andan geldi Cebrâ’îl didi kim yâ Resûlallâh
Ulü’l-elbâba ‘ibretçün getürdüm⁹⁴ anı Mevlâdan⁹⁵
- 13 Rivâyetdür ki Ya’ķûba virildi on iki oğlan
Ķamunuñ yüzleri bedr-ay degül cümle bir anadan⁹⁶
- 14 Yûsuf la İbn-i Yâmin bir anadan bil ķalan cümle
Bir anadan bu mecmû’ı gelüp Ya’ķûb-ı Ken’ândan
- 15 Daĥi dürr-i şadefden çünki toğdı⁹⁷ iki ay oldı
Anası rıĥlet itdi çekdi elin dâr-ı dünyâdan
- 16 Bu kez Ya’ķûb melûl oldı yirinden tîz örü tûrdı
Aña t̥aye içün bir cāriye almışdı aķrândan

⁹¹ âyeti(y)le / âyâti(y)le A

⁹² ma’ nâdan / me’vâdan B

⁹³ bunlar tûrurken / bunlar durur sũĥan B

⁹⁴ getürdüm / getürdi A

⁹⁵ anı Mevlâdan / kışşa aķmârdan B

⁹⁶ degül cümle bir anadan / şanasın ĥûr u ğılmân A

⁹⁷ çünki toğdı / toğdı çünki B

- A 2a
17 Var idi cāriyenüñ⁹⁸ bir ğulāmı⁹⁹ bir bāzār ile
Şirā¹⁰⁰ itdi bunı Ya^c ħūb gel āġāh ol bu ma^c nādan
- 18 Görür Ya^c ħūb südi az kāfī olmaz bu ikisine
Hemān bey^c itdi¹⁰¹ oġlanı ayırdı dūrri mercāndan¹⁰²
- 19 Fiġān u āh¹⁰³ ider ħātūn didi ey Ķādir ü Ķayyūm
Beni oġlumdan ayıran ve şolduran bu sevdādan
- 20 Anı ayır Yūsufından¹⁰⁴ firāḡ odı(y)la iş¹⁰⁵ eyle
Ben oġlum bulmayınca bulmasın oġlın dil-ārādan
- 21 Hemān-dem müstecāb oldı du^c āsı bir nidā geldi
Ķabūl oldı velākin nā-ümīd olma bu sevdādan
- 22 Anı oġlından ayıram firāḡ odı(y)la yanduram
Seni evvel buluşduram giderem¹⁰⁶ ḡalbi yaġmādan
- 23 Senüñ oġluñ¹⁰⁷ Beşīri Ya^c ħūb ayırdı bugün senden
Yūsuf oġlın anuñ ben de ayıram gör ki ālādan
- 24 Zamān geçdi mūrūr itdi firāḡuñ¹⁰⁸ va^c desi yetdi
Görür Yūsuf menāmında alur naḡşını rü^yādan
- 25 Anası Yā^c kūbuñ her dem sever¹⁰⁹ keşretde vaḡdetde
Anı yigrek¹¹⁰ severdi cümle şuġrādan ve kübrādan

⁹⁸ cāriyenüñ / cāriyeniñ A

⁹⁹ ğulāmı / oġlı B

¹⁰⁰ şirā / şirāy A

¹⁰¹ itdi / idi B

¹⁰² mercāndan / mercānı B

¹⁰³ āh / vāh A

¹⁰⁴ ayır Yūsufından / ayır sevduġından B

¹⁰⁵ iş / aş A

¹⁰⁶ giderem / gidürem B

¹⁰⁷ oġluñ / oġlun B

¹⁰⁸ firāḡuñ / firāḡ B

¹⁰⁹ her dem sever / Yūsuf idi B

- 26 Görür ay ile gün indi cemâ' at yıldız on bir hem
Yûsufa secde itdiler alurlar hüsnini yağmâdan¹¹¹
- 27 Bu¹¹² sırra vâkıf oldu çünki Ya' kûb didi yâ Yûsuf
Bu sırrı açma ihvâna daği insân u yârândan¹¹³
- B3 a
- 28 Ki zîrâ o la' in şeytân bize a' da'l-e' âdîdür
Saña şâyed ziyân¹¹⁴ ide yâ ağıyardan yâ ihvândan¹¹⁵
- 29 Bunuñ ta' bîri bu Allâhu a' lem olasin sultân
Saña on bir qarındaşuñ¹¹⁶ kul olur¹¹⁷ izn-i Mevlâdan
- 30 Uğurlayup bu rü'yâyı işitdi Ya' kûbuñ kıızı
Ki Yûsufuñ anasından degildi aña tuğrâdan
- 31 Bu sırrı çün varup kendi qarındaşlarına didi
Hased kıldı buña¹¹⁸ cümle uyup şeytâna¹¹⁹ aradan
- 32 Yûsuf bizden¹²⁰ ehab oldu babamuza didi bunlar
Buña tedbîr gerek bizden ki bu şavula başdan
- 33 Bize 'ârdur bu keşretle olavuz Yûsufa bende
Babamuz hem dâlâl içre bu eş' ab seng-i¹²¹ hârâdan

¹¹⁰ yigrek / yi(i)rek B

¹¹¹ Bu beyit B' de yoktur.

¹¹² bu / çü A

¹¹³ insân u yârândan / yârân-ı insândan A

¹¹⁴ ziyân / bir ziyân B.

¹¹⁵ ihvândan / insândan A

¹¹⁶ qarındaşuñ / qarındaşıñ A

¹¹⁷ olur/ ola B

¹¹⁸ buña / aña B

¹¹⁹ şeytâna / şeytân hem A

¹²⁰ bizden / biz ne B

¹²¹ seng-i / milk-i B

A 2b **Ḳāfiye-i Vāv**

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün

- 34 Ey vefā-dār yār-ı ğārım baña cāndan sevgülü
Bu yañadan¹²² dinlegil¹²³ bu kışşayı¹²⁴ ey mäh-ı rü¹²⁵
- 35 Tut kulağın bir naşihat ideyim ben de¹²⁶ saña
Kim ana baba¹²⁷ naşihatından ola bu eyü
- 36 Sırrını nādāna dime¹²⁸ daği dānāya şağın
İsteriseñ olmağā^ç ālemde qadrün key ulu
- 37 Sırrını ğāfil alurlar dürlü hīle¹²⁹ mekrile
Şoñra Ḳāfdan Ḳāfa atarlar¹³⁰ seni olma delü
- 38 Sırr-ı Yūsuf zāhir oldı görenler çekdi yağın
Ḳul mı olmadı yā maħbūs olmadı mı ol ulu¹³¹
- 39 Bu naşihat¹³² saña kāfidür kulağ dutariseñ
İllā yazılan bozulmaz¹³³ ne qadar¹³⁴ olsañ¹³⁵ tūru

¹²² yañadan / yaña dek B

¹²³ dinlegil / dinledüñ B

¹²⁴ bu kışşayı / bir kışşa A

¹²⁵ İki nüshada da mäh-ı rü şeklinde harekelenmiştir.

¹²⁶ ben de / bu dem B

¹²⁷ ana baba / ata ana B

¹²⁸ dime / virme B

¹²⁹ hīle / hille B

¹³⁰ Ḳāfdan Ḳāfa atarlar / atarlar Ḳāfdan Ḳāfa A

¹³¹ ol ulu / ey ulu B

¹³² naşihat / naşihat B

¹³³ bozulmaz / bozulmaz B

¹³⁴ qadar / qadār B

¹³⁵ olsañ / olsa A

- 40 Gelelüm kışşaya¹³⁶ şarılalum iki el ile
Aḥsenü'l-kaşş buyurdu buña ol Cebbâr (u) Hû
- 41 Yûsufuñ qardaşları çün aldılar remzi tamâm
Yûsufî ḥîle¹³⁷ ile ḥalvetde aldılar girü
- 42 Didiler kim ey bizüm qardaşımız yoldaşımız
Nice rü 'yâdur senüñ bu¹³⁸ gördüğün ey sevgülü
- 43 Gel sen Allâh ḥaqqına cân u ciger qardaşımız
Maḥzûn itme sen bizi daḥi bu rü 'yâdan berü
- B 3 b
- 44 Söyle tûṭî gibi sükker sözüñi işidelüm
Sen eger sultân olursın bize yüz biñ baḥtlu
- 45 Yûsuf ol-dem qaldı ḥayrân ne diyesin bilemez
Zirâ tenbih itdi aña Ya' kûb qorqulu¹³⁹
- 46 Çoq¹⁴⁰ zamân fikr eyledi yalan dimek olmaz didi
Söyledi ne görd'ise gizlemedi birisin¹⁴¹ u¹⁴²
- 47 Taḥsîn itdi cümle bunlar gūya¹⁴³ mesrûr oldılar
Vardılar tenhâda va' de eylediler rû-be-rû
- 48 ' Ahd (ü) peymân eylediler şefqat itmeye biri
Tâ ki zâ 'il olmayınca¹⁴⁴ tûrmaya¹⁴⁵ biri girü

¹³⁶ kışşaya / kışşayı B

¹³⁷ ḥîle / ḥille B

¹³⁸ senüñ bu / bu senüñ B

¹³⁹ Bu beyit A'da yoktur.

¹⁴⁰ çoq / çün B

¹⁴¹ birisin / birini B

¹⁴² O zamiri kafiye gereği u şeklinde okunmuştur.

¹⁴³ cümle bunlar gūya / gūyâ bunlar cümle B

¹⁴⁴ olmayınca / itmeyince B

¹⁴⁵ tûrmaya / dûrmaya B

- 49 On biri bir itdi ¹⁴⁶ daħi düşdi Ya^ç kũbuñ ayağına
Dilki ħĩlesin ¹⁴⁷ kılup ¹⁴⁸ her biri başka yalvaru
- 50 Didiler ey gözimüz ¹⁴⁹ nũrı ve gönũl sũrũrı
Babamuz ser-tācımuzsın saña geldük isteyũ
- 51 Viresin ħardařımızu olasın bizden emĩn
N'oldı saña kim inanmazsın Yũsufi ey ulu
- 52 Alalum ¹⁵⁰ anı mefāze lu^ç b-i řevvāķ olalım
A 3a Yiyelũm dũrlũ fevākih ħıfz idek anı eyũ
- 53 Gũl ü ¹⁵¹ reyħān benefşe şarılalım sũnbũle
Aluban anı gelelũm nice gitdũkse gerũ
- 54 Ya^ç kũb i(y)der ey benũm cān u ciger ¹⁵² oğullarum ¹⁵³
Bu recā meydādına bařmañ ayaķ dũnũ girũ ¹⁵⁴
- 55 Tāze gũl ŧaldan ħopulmaz ħopulanda tĩz şolar
Meger anı řaķlayalar şulı ¹⁵⁵ yirlerde ħamu
- 56 Hĩç inanmazam anı kim şağ selĩm ¹⁵⁶ getũresiz
Görem ol bedr-ayı bir dem alam andan reng-i bũ
- 57 Zĩrā ben rũ 'yāda gördũm on iki ħuzum gezer
Bir bũlũk ħurd ardlarınca olmaz aşla ayıru

¹⁴⁶ on biri bir itdi / onı bir oldı B

¹⁴⁷ ħĩlesin / ħillesin B

¹⁴⁸ kılup / ħurup B

¹⁴⁹ gözimüz / yũzimüz A

¹⁵⁰ alulum / alalım B

¹⁵¹ gũl ü / gũl-i B

¹⁵² ciger / ħiger A

¹⁵³ oğullarum / oğullarım B

¹⁵⁴ dũnũn girũ / ŧırma öřũ A

¹⁵⁵ şulı / şolar B

¹⁵⁶ selĩm / āsān B

- 58 Dağı gördüm geldi bir kırd aldı bir körpe kızum
Düşdüm ardınca yoruldu başıma yağdı tolu
- 59 Alamadum kızımı bir de uyandum¹⁵⁷ uykıudan
Ol zamāndan berü gönlüm¹⁵⁸ içi ğuşşa toptolu
- B 4 a
- 60 Siz benüm kızılarımsız kırkaram dil irişe
Yā nazar ire idesiz Yûsufumı ayıru
- 61 Hele ben virmezem anı size teslîm¹⁵⁹ itmezem
Minnet itmeñ¹⁶⁰ baña hiç gelmeñ ilerü yalvaru
- 62 Nā-ümîd¹⁶¹ oldu bular çün kıatı ğam-nāk oldılar
Gördi bunları Ya' kıüb¹⁶² her biri şankim aşılı
- 63 Oldı Ya' kıüb ki melül çün bunlar oldu münkîr
Gördiler hüznîñ segirdi boynına heb şarılı¹⁶³
- 64 Ya' kıüb i(y)der dağı kıorkum kıurda viresiz anı
Bunı didi illā göñli yumuşadı tıydı kıamu
- 65 Didiler biz bir¹⁶⁴ cemā' at hem kıavî aķvādanuz
Ejdehā¹⁶⁵ yā ne(r)re-şîr bizden alamaz bāyı ulu¹⁶⁶
- 66 Hıuşşā Ken' ān ili hem Mışır ili hem Şām ili
Cümle bunlar bizi bilür n'oldı saña ey ulu

¹⁵⁷ uyandum / uyandım A

¹⁵⁸ göñlüm / gö(ö)lüm B

¹⁵⁹ teslîm / teslim B

¹⁶⁰ itmeñ / itme A

¹⁶¹ umîd / ümud B

¹⁶² bunları Ya' kıüb / Ya' kıüb bunları B

¹⁶³ Bu beyit A'dan alındı.

¹⁶⁴ biz bir / kim biz B

¹⁶⁵ ejdehā / ecdehā B

¹⁶⁶ alamaz bāyı ulu / alamazdur avu A

67 Bunı ger kırd alur ise elimüzden hayf bize
Nām u ad virmeyelüm¹⁶⁷ hiç olmayalum¹⁶⁸ sevgülü

Ḳāfiye-i Dāl Me' a Hā

A 3 b Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

68 İşit ey ḳāmeti servi¹⁶⁹ n'ider Ya' ḳüb bu eŝnāda¹⁷⁰
Ayırur rūḫını tenden virür ahūyı ŝayyāda¹⁷¹

69 Alurlar Yūsufi elden ḳoparurlar güli taldan¹⁷²
Dügün ider bular birden ŝeyṭān girer¹⁷³ hem arada

70 Hırām üzre ŝalındılar n'idesin bilmedi bunlar
şanasın sürmelendiler gönüller oldı āzāde

71 Yūsuf ile¹⁷⁴ girüp rāha bulut ŝarıldı gör māha¹⁷⁵
Düşer Ya' ḳüb āh u vāha işit n'eyler¹⁷⁶ bu eŝnāda¹⁷⁷

72 Aḳıtdı gözleri¹⁷⁸ yaşın urur andan¹⁷⁹ aña başın
Deler kendi bağrın¹⁸⁰ baŝın gider¹⁸¹ Yūsufa arada¹⁸²

¹⁶⁷ virmeyelüm / virmeyelim B

¹⁶⁸ olmayalum / olmayalım B

¹⁶⁹ servi / server A

¹⁷⁰ eŝnāda / arada A

¹⁷¹ ahūyı ŝayāda / ŝayyāda hem yāda B.

¹⁷² taldan / daldan B.

¹⁷³ ŝeyṭān girer / girür ŝeyṭān A

¹⁷⁴ ile / bile B

¹⁷⁵ bulut şarıldı gör māha / bulur ŝardı ol māha B

¹⁷⁶ n'eyler / n'ider B

¹⁷⁷ eŝnāda / arada B

¹⁷⁸ gözleri / gözlerin A

¹⁷⁹ andan / anda A

¹⁸⁰ bağrın / bağı A

¹⁸¹ gider / irer B

¹⁸² arada / eŝnāda A

- 73 Alup¹⁸³ Yûsufî bûs eyler Yûsuf anuñ yaşın siler
Çarındaşları¹⁸⁴ seyr eyler çamunuñ gözi şahrâda
- 74 Vidâ^c itdi bu dem döndi gözinden kanlu yaş indi
Bular hem baş çeküp şındı¹⁸⁵ çaparlar¹⁸⁶ remzi serrâda
- 75 Giyürür Yûsufa firçat libâsını bu dem Ya^c kûb
Giyer kendi hüzn esbâbını çalbi düşer yâda¹⁸⁷
- 76 Döner Ya^c kûb du^c â eyler¹⁸⁸ İlâhî dir¹⁸⁹ Yûsufumı
Emânet virmişem saña ulaşdurğıl bu arada
- 77 Bir âvâz irdi hâtifden degildür çarf-i şavtıla
Ki Ya^c kûb aña yetmişdür düşür çalbüñi belvâda
- 78 Tefekkür eyledi Ya^c kûb bu yetmiş yıl mıdur yoğsa
Yâhûd ay mı yâ hefte mi yâ gün sâ^c at mı imlâda
- B 4 b
- 79 ^c Aceb bir dağı Yûsufum gelür mi çarşuma bilsem
Bu gözler anı göre mi¹⁹⁰ dil irişe mi âbâda
- 80 Alup Yûsufi gitdiler şehirden taşra çıkıldılar
İrağa çünki vardılar¹⁹¹ hüçüm itdi¹⁹² biri sâde
- 81 Kimisi¹⁹³ eñseden urur yüzi¹⁹⁴ üstine çapanur
Çeker Şem^c ün¹⁹⁵ bıçak gelür ider¹⁹⁶ renci bu arada

¹⁸³ alup / alur B

¹⁸⁴ çarındaşları / çarındaşları B

¹⁸⁵ şındı / şındı A

¹⁸⁶ çaparlar / çobarlar B

¹⁸⁷ Bu beyit B'de yoktur.

¹⁸⁸ eyler / ider /B

¹⁸⁹ dir / bu B

¹⁹⁰ dil / yâ dil A

¹⁹¹ vardılar / yetdiler B

¹⁹² itdi / ider A

¹⁹³ kimisi / Yûsufi B

¹⁹⁴ yüzi / yüz B

- 82 Segirtdi düşdi araya¹⁹⁷ bıçağı gördi çün Yūsuf
Şıgınur gāh aña buña düşerdi¹⁹⁸ dād-ı¹⁹⁹ feryāda
- 83 Gahın ağlar Yūsuf gāhın Ya^c k̄ūb yād ider dilde²⁰⁰
Gāhın güler alup²⁰¹ ayrān hemān serrāda arrāda²⁰²
- 84 Yehūzā dir ^cacebdür bu senüñ güldüğün ey cānā
Yūsuf dir albüm inanmaz oyasız²⁰³ beni burada
- A 4 a
- 85 Ğarībim ben dai körpe arındalarım on bile
Ne ācet baña ağlamak nice olmayam āzāde
- 86 Yehūzā dir baña gel seni oynumda aklayam²⁰⁴
Saña aşd idene düşmān olam ben zīr ü bālāda²⁰⁵
- 87 Bular çünkim işitdiler Yehūzā sözini cümle
Didiler anı ^cahdüñ ol bizümle²⁰⁶ itdüğün va^c de
- 88 Didi ināf mıdur atlı idevüz küçük arındaı²⁰⁷
uūā hem emānetdür anı İbrāhīm ü zāde
- 89 Didiler sen dai vazgeldüñ imdi tatlu cānından
Ne seni biz oyak²⁰⁸ burda²⁰⁹ ne Yūsuf ala dūnyāda

¹⁹⁵ eker em^c ūn / kimi ıra A

¹⁹⁶ ider / idi B

¹⁹⁷ araya / ayaa A

¹⁹⁸ düşerdi / düşdi B

¹⁹⁹ dād-ı / dāda B

²⁰⁰ ider dilde / ider A

²⁰¹ alup / alur A

²⁰² serrāda arrāda / arrāda serāda B

²⁰³ oyasız / ıyasız B

²⁰⁴ aklayam / aklaram A

²⁰⁵ bālāda / nālādan B

²⁰⁶ ol bizümle / bizümle A

²⁰⁷ arındaı / ardaı B

²⁰⁸ oyak / urbān B

²⁰⁹ burda / bugün B

- 90 Didi bir maşlahatdur bu size diyem qarındaşlar
Yûsufı bir kıuyuya atuñ imdi kıala đarrâda
- 91 Umulur²¹⁰ yolçılar gele Yûsufı aluban gide
Çıkaralar bu iklîmden²¹¹ elinden kıaluñ âzâde
- 92 Didiler anı kıatlı itsek ne olur²¹² tevbe kııluruz²¹³
Babamuza ‘özürler hem bulavuz biz bu arada
- 93 Yehûzâ dir sözüm diñleñ²¹⁴ kıuyu ehvendürür bize
İdersiz²¹⁵ şan‘at-ı Kıâbil yazıluruz eşirrâda
- 94 Bular çün ittifâkı itdi kıuyuya atmağa cânı
Yûsuf baķar ider zıkr-i Hüdâyı getirür yâda

Ķâfiye-i Zâ

Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün

- 95 İşıit imdi ey dil-ârâ bir ‘acâ’ib hoş ħaber
Bu maķâmıda Hüd nebînüñ diyelüm vaşfin biraz
- 96 Diñlegil cân u gönüldeñ sükkerî kıışşayı sen
Tâ ki kıalbüñ şâfi ola süre devrân-ı ħicâz
- B 5 a
- 97 Bundan aķdem ħâzret-i Hüd²¹⁶ Yûsufuñ na’ıtın bulur
Didi ey Cebbâr-ı ‘âlem Yûsufı görsem biraz

²¹⁰ umulur / umılur B

²¹¹ iklîmden / iklîmden B

²¹² ne olur / n’ola biz B

²¹³ kııluruz / kıılarsaķ B

²¹⁴ diñleñ / diñle A

²¹⁵ idersiz / idinsek B

²¹⁶ Hüd / Hût B.

- 98 Hāk Te^ç ālā emr idüp var şol kuyuyı mesken it
Kim anı yapmışdı Şeddād ^ç Ād idinmişdi dırāz²¹⁷
- 99 Yūsufı görmek dilersen bekle zindānı atıķ
Gice z̄ulmetde görünür bī-sehāb ey itme nāz
- 100 Aldı Cebrā [’]il Hūdı indürdi kuyu dibine
İki nār bitürdi Allāh rızķuñ²¹⁸ yir kılur namāz
- A 4 b
- 101 Gelelüm kışşamuza çünkim Yehūzā sözine
Teslīm²¹⁹ oldı cümlesi çün eylediler keşf-i rāz
- 102 Aldılar Yūsufı geldiler kuyunuñ yanına
Şoydılar gömlegin alup baķmadılar²²⁰ söze sāz
- 103 Didi Yūsuf ne ^ç aceb ^ç uryān idersiz siz beni²²¹
Hiç emānete hıyānet ide mi gör ser-firāz
- 104 Didiler gel seni k̄atlı itmedüğümüz²²² yeter
Seni biz ayru idevüz²²³ babamuzdan kış u yaz
- 105 Bunı diyüp atdılar Yūsufı hiç baķmadılar
Kim baş mı yarıla ya kırıla k̄ol u bāz²²⁴
- 106 Hāk Te^ç ālā Cebrā [’]ile ol sā^ç at fermān ider
Kim iriş²²⁵ Yūsufumı²²⁶ indürgil anı az u az

²¹⁷ dırāz / rāz B

²¹⁸ rızķuñ / rızķı B

²¹⁹ teslīm / teslim B

²²⁰ baķmadılar / baķmadı A

²²¹ siz beni / beni B

²²² itmedüğümüz / itmedigümüz B

²²³ idevüz / iderüz A

²²⁴ k̄ol u bāz / k̄ol bāz A

²²⁵ kim iriş / iriş B

²²⁶ Yūsufumı / Yūsufuma B

Mesnevî

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 107 Kuyu dibinde Yûsuf kaldı ğarîb
Ne ata var ne ana²²⁷ ne ğod ğabîb
- 108 Bir rivāyetde kuyu şuşuz idi
Zirā ' Ād kazdı²²⁸ anı issiz idi
- 109 Hâtıra aldı Ya' kūb²²⁹ ol zamān
Āh idüben ditredi ' arş āsumān
- 110 Gördi karşusunda bir pîr oturur
Zîkr-i tevĥîd²³⁰ ile şükrāna turur
- 111 Kalkdı²³¹ pîr geldi kucaklar Yûsufı
Didi ğam yime burada ey şafî
- 112 Tutma kîn ğardaşlarıña zerre hiç
Gün-be-gün²³² rızkuñ gelür sen yi vü iç
- 113 Ben senüñ na' tñ görüp āh itmişem
Hâlikıma çok temennâ kılmışam
- 114 Baña oldı Cebrā ' il ol dem delîl
Ol bu kuyuya getürdi beni bil
- 115 Didi kim Yûsufı bunda bulasın
Anuñıla buluşup şād olasın

²²⁷ ana var ne ata / ata ne ana var B

²²⁸ kazdı / kazmışdı B

²²⁹ aldı Ya' kūb / Ya' kūb aldı A

²³⁰ tevĥîd / tevĥîde B

²³¹ kalkdı / kaçdı B

²³² gün-be-gün / gün-e-gün B

- B 5 b Bu senüñ²³³ başunda idi yazılı
116 Küsme sen ıardaşlarından ey ulu
A 5 a
117 Va^c demüz geldi irişdi el-vedā^c
Maışudım sen idüñ imdi²³⁴ el-vedā^c

118 Haııa teslīm eyledi Hūd cānını
Hüzn idüp²³⁵ dökdi Yūsuf göz yaşını

119 Haı Te^c ālā Cebrā ʾili gönderüp²³⁶
Var selām vir Yūsufuma buyurup²³⁷

120 Ğam yimesün²³⁸ aña ihsān eyleyem
Mış ilinde anı sultān eyleyem

121 Gel buradan kışşamuza dōnelüm
Taırınıñ hikmetlerin seyr idelüm

122 Çünkü Yūsufi kuyuya atdılar
Dōndi ıardaşları gör ki n'itdiler²³⁹

123 Vardılar bir oğlaı aldılar bular
Gōmlegini ıanına boyatdılar

124 Sür^c at ile yürüyüp ive ive
Aışam olunca bular geldi²⁴⁰ eve

125 Ağlaşuban āh u zārī kıldılar
şaıların kirpüklerin²⁴¹ heb yoldılar

²³³ bu senüñ / Yūsufuñ B

²³⁴ sen idüñ imdi / sen idüñ B

²³⁵ hüzn idüp / çün görüp B

²³⁶ gönderüp / gönderür B

²³⁷ buyurur / buyurur B

²³⁸ yimesün / yimesün B

²³⁹ gör ki n'itdiler / gör n'itdiler B

²⁴⁰ geldi / gelür B

- 126 Her biri bir yaña ser-gerdân olur
Kimi alkar kimi daı yıılır
- 127 Ya' ûb ol vaıt urup namâz ider
Ol ulu Sübhâna hem niyâz ider
- 128 Zıkr iderken gitdi Yûsuf işidür
Fıkr ider bunu diyen ne kişidür
- 129 Çün tamâm itdi şalâtın ol ulu
Didi kimdür²⁴² Yûsufi diyen ölü
- 130 Yûsufumdan bir aber virün baña
Beni üzne şaldıñuz aldım aña
- 131 Bunlar alar kim saña virür aber
Bu aberde²⁴³ yâ kimün dili döner
- 132 Başların aldurmazlar hiç biri
Hem kelâma yodur uvvetleri²⁴⁴
- 133 Ya' ûb i(y)der âh u vâh itmek neden
A 5 b Bize bu ileleri itmek²⁴⁵ neden
B 6 a
- 134 Bunu tekrâr söyleyince²⁴⁶ gör bular
Ne cesâretle²⁴⁷ aña yalaşdılar
- 135 Çıaruban şundılar gömlegini
arşu virüp gömleginün anını

²⁴¹ kirpüklerin / kirpiklerin B

²⁴² kimdür / kim dir A

²⁴³ aberde / aberdan A

²⁴⁴ uvvetleri / udretleri B

²⁴⁵ itmek / düzmek B

²⁴⁶ söyleyince / eyleyicek B

²⁴⁷ cesâretle / asâretle B

- 136 Yine bunlar āh idüben yıkılır
Çār-ı²⁴⁸ eṭrāfdan eḥibbā yığılır²⁴⁹
- 137 Ya‘ kûb i(y)der Yūsufumı n’itdünüz
Bu ne ḥāletde yanıma geldünüz²⁵⁰
- 138 Bir kezin āh eyleyüben didiler
Yūsufı ḳurda yidürdük didiler
- 139 Çün bu sözi işidür Ya‘ kûb tamām
Düşdi yatdı şubḥ olunca ey hümām²⁵¹
- 140 Şubḥ olunca ḳalkdı yirinden hemān
Çıgırur oğulların ‘ayne’l-‘ayān
- 141 Didi söyleñ²⁵² Yūsufumı n’itdünüz
Nirecüge²⁵³ Yūsufumı ḳoyduñuz²⁵⁴
- 142 Didi bunlar biz segirtmac²⁵⁵ oyunu
Oynaduk gitduk girü²⁵⁶ ḳoyduk anı
- 143 Kim bizüm eşbābımızı²⁵⁷ bekleye
Kim bilürdi ḳurd gele anı yiye
- 144 Ḳurdun ağzından anuñ gömlegini
Gücile alduk işit ḥaḳḳā bunı²⁵⁸

²⁴⁸ çār-ı / cār B

²⁴⁹ yığılır / yıkılır

²⁵⁰ geldünüz / geldinüz B

²⁵¹ hümām / hemān A

²⁵² söyleñ / söylen B

²⁵³ nirecüge / nirecige B

²⁵⁴ ḳoyduñuz / ḳoydinuz B

²⁵⁵ segirtmac / segirtmenc B

²⁵⁶ gitduk girü / gitduk B

²⁵⁷ esbābımızı / esvābımızı B

²⁵⁸ A’dan alınmıştır.

- 145 Her ne deñlü toğrı dirseñ sen bize
Şöyle bildük kim inanmazsın bize²⁵⁹
- 146 Ya' kûb arar gömlegin başdan başa
Bulmadı diş yarasın²⁶⁰ bađ²⁶¹ bu işe
- 147 Didi benüm yavrumı²⁶² kırd yimedi
Ađzı²⁶³ kırdıñ Yûsufuma degmedi
- 148 Ey benüm cān ciger oğullarım
Nice deldüñüz²⁶⁴ bugün bağrım benüm
- 149 İnkisār itsem belā ire size²⁶⁵
Ol sebebden yine yüregim sıza²⁶⁶
- 150 Bu benüm kılbüm²⁶⁷ şehādet eyledi
Kim benüm Yûsufumı kırd yimedi
- A 6 a
- 151 Getürüñ bunu yiyen kırdı baña
Bir su 'ālim var şorayım ben aña
- 152 Yođsa²⁶⁸ āh idem size oluñ helāk²⁶⁹
Yandurayım ben semāya ez-semāk²⁷⁰

²⁵⁹ A'dan alınmıştır.

²⁶⁰ yarasın / yarası B

²⁶¹ bağ / gör B

²⁶² benüm yavrumı / Yûsufumı benüm B

²⁶³ ağzı / dişi B

²⁶⁴ deldüñüz / deldiñüz B

²⁶⁵ belā ire size / size ire baña A

²⁶⁶ sıza / aña A

²⁶⁷ kılbüm / kılbim A

²⁶⁸ yoğsa / yoğsa B

²⁶⁹ size oluñ helāk / olur size belā B

²⁷⁰ 2. mısra B'da şöyledir: Yanduram ben tā şerāya arz semā

- B 6 b **Q**aldı bî-çāre bular²⁷¹ anda²⁷² hemīn
153 **G**eldiler bir araya cümle yaqīn
- 154 **A**vladılar gice gündüz²⁷³ bir zamān
 Gördiler bir qurd gelür bellü beyān
- 155 **B**ağladılar dört yanın qurduñ bular
 Qurdı aluban huzūra geldiler
- 156 **G**eldi Ken^c ānuñ yığıldı ādemi
 Āh ider Ya^c qūb aqar gözi demi
- 157 **Q**urda baqar Ya^c qūb aqlar zārı zār
 Qurd dañi baqar aña ider qarār
- 158 **D**idi yā qurd n'eyledüñ Yūsufumı
 Nice yidüñ söyle ol nāzük teni
- 159 **Q**orqmaduñ mı ulu Allāhdan eyā
 Beni düşürdüñ yā zālīm qayğuya²⁷⁴
- 160 **Q**alximüñ meyvecügezin²⁷⁵ n'eyledüñ
 Göñlimüñ eglencesini n'eyledüñ
- 161 **Ç**ekdi mi çok zaħmeti²⁷⁶ baña di sen
 Rūhdan ayrıldı mı ol nāzük beden
- 162 **Q**urd ilerü²⁷⁷ geldi çökdi dizlerin
 Ya^c qūbun yüzine dikdi gözlerin

²⁷¹ bular / bunlar A

²⁷² anda / çün A

²⁷³ gice gündüz / gic ü gündüz B

²⁷⁴ 2. mısra B'de şöyledir: Zālīm nice beni şalduñ qayğuya

²⁷⁵ meyvecügezin / meyvecügazın B

²⁷⁶ çekdi mi çok / çekdi mi B

²⁷⁷ ilerü / ileri B

- 163 Cānib-i Hâkdan hemān fermān olur
Kırda ol dem bir ulu ihsān olur
- 164 Bir faşîh lisān ile kurd²⁷⁸ söyledi
Āh (u) vāh idüben hemān-dem inledi
- 165 Sen mi daḥi²⁷⁹ bencileyin ey ulu
Evlād acısın²⁸⁰ çekersin ey ulu
- 166 Yavricuğum ben daḥi yitürmişem
Ġarîbem henüz bu ile gelmişem
- 167 Evlād acısı yürekde dāğ²⁸¹ olur
Bulan evlādın yüregi yağ olur
- A 6 b
- 168 Çok ırakdan gelmişem yorulmuşam
Cānumı anuñçün oda şalmışam
- 169 Ben bu firqatde iken avladılar
Çevre²⁸² alup dört yanum bağladılar²⁸³
- 170 Zerre deñlü gelmez ölüm gözüme²⁸⁴
Derdim ancak bir ireydüm kızuma²⁸⁵
- 171 Tañrı haqqı ʿ ömrümde²⁸⁶ ādem eti
Ağzıma hiç koymadım ādem eti

²⁷⁸ lisānıla kurd / dil ile kurd çün A

²⁷⁹ sen mi daḥi / sen daḥi mi A

²⁸⁰ acısın / acısını A

²⁸¹ dāğ / tağ B

²⁸² çevre / cevre B

²⁸³ yanum / yanımı A

²⁸⁴ gözüme / gözime B

²⁸⁵ kızuma / kızıma B

²⁸⁶ ʿ ömrümde / ʿ ömrime B

- 172 Hüşüşā ben nefsime²⁸⁷ et virmedüm
Hayli demdür²⁸⁸ muṭlaḳā et yimedüm
- B 7 a
- 173 Koy beni Allāh rızāsına gidem
Yavrımuñ ḳaygusını yiyem gezem
- 174 Ol bizi var eyleyen Allāh ḫaḳḳı
Görmedim Yūsufuñı Tañrı ḫaḳḳı
- 175 Destür olursa varayım gezeyim²⁸⁹
Ken' ān ili ḳurdların²⁹⁰ cem' ideyim²⁹¹
- 176 Gelelüm önünde bir and içelüm
Kim ki and içmezse andan giçelüm²⁹²
- 177 Ağlayup Ya' ḳüb yüzün yire sürer
Ağ cigeri görünür hem²⁹³ āh ider
- 178 Didi Allāh ḫaḳḳına Yūsufumı
Yimedi bir ḳurd benüm cānānumı
- 179 İllā var ḳıgır baña heb ḳurdları
Tā ki ḳaldurular iftirāları
- 180 Şalıvirdi ḳurdı gitdi bir zamān
Bir yüce tağdan nidā itdi hemān
- 181 Bir dem içre geldi Ken' ān ḳurdları
Geldiler Ya' ḳüb önünde her biri

²⁸⁷ ben nefsime / nefsime ben A

²⁸⁸ demdür / demden B

²⁸⁹ gezeyim / gezem A

²⁹⁰ ḳurdların / ḳurtların B

²⁹¹ ideyim / idem A

²⁹² giçelüm / geçelüm B

²⁹³ görünür hem / görünürken B

- 182 Zât-ı Pāk-i Ḥayy u Ḳayyūma²⁹⁴ bular
Şaf oluban cümlesi and içdiler
- 183 Yā Resûlallāh didiler cümlesi
Seni bildük ḥaḳ²⁹⁵ ki sensin nebîsi²⁹⁶
- 184 Ḥāliḳa inanmayan kāfir olur
Ebed üzre ol cehennemde ḳalur²⁹⁷
- A 7a
- 185 Yimedük oğlunı billāhi ʿ ayān
İʿ tiḳād eyle bu dem bize inan
- 186 ʿ Ahd olsun ādem eti yimeyelüm
Ḥaşre dek ādem eti yimeyelüm²⁹⁸
- 187 Bu rivāyetde ol ilüñ ḳurdları
Ādem eti yimez imiş hiç biri
- 188 Āh idüp Yaʿ ḳüb didi gitdi zelîl
Yoḳ bize çāre meger şabr-ı²⁹⁹ cemîl
- 189 Gitdi ḳurdlar ḳaldı Yaʿ ḳüb āh ile
Daḫi evlād acısı hem-rāh ile
- 190 Bu araluḳda Yehūzā günde bir
Ḳuyu başına³⁰⁰ varur aḡlar zelîl³⁰¹
- 191 Yā Yûsuf dir sağ mısın yoḳsa ölü
Kim bu ḳuyuda ḳalupsın örtülü

²⁹⁴ Zât-i Pāk-i Ḥayy / Zât ü Pāk-i Ḥayy B

²⁹⁵ ḥaḳ / ḥaḳḳā A

²⁹⁶ nebîsi / nebî A

²⁹⁷ Beyit A'dan alınmıştır.

²⁹⁸ yimeyelüm / ŧatmayalum B

²⁹⁹ şabr-ı / şabr u A

³⁰⁰ başına / başında B

³⁰¹ Kafîye uymuyor.

B 7 b Yehūzā dir Yūsuf bir gün öle
192 Utanasız işiñüzden az³⁰² ola

193 Hufyeten aña varur gelür idi
Günde bir hālin gelür şorar idi

Ķāfiye-i Rā

Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilātün Fā^ç ilün

194 Ey benüm sırdaşım³⁰³ ey cānā refikım yār-ı ĝār
Diñlegil bir laħza beni tut Ķulaĝın itme^ç ār

195 Bu maĶāmda bir^ç acib³⁰⁴ tatlu³⁰⁵ Ķikāyet eyleyem
İhtişār üzre beş on beytile ideyim şimār

196 Ķışşa evvelinden³⁰⁶ āħirine³⁰⁷ dek söyleyelim
NuĶça ger izin virürse ol Ķanī Perverdigār

197 Ķünkü Yūsuf düşdi Ķāha³⁰⁸ dört gün anda eglenür
Hıfz iderdi gice gündüz Ķudretile Ķirdigār

198 Diyelüm ne dirise ehl-i tevāriħ ey begüm
Tā ki Ķalmaya kenārlarda bu kervāndan ĶaĶār³⁰⁹

199 Toĝmasından Yūsufuñ elli sene aĶdem işit
Mālik İbn-i Taĝra³¹⁰ idi adı bir ulu şāh-süvār

³⁰² az / ün A

³⁰³ sırdaş / sır-ı adaş B

³⁰⁴ ^ç acib / ^ç aceb B

³⁰⁵ tatlu / tatlı A

³⁰⁶ evvelinden / evelinden B

³⁰⁷ āħirine / āħire A

³⁰⁸ düşdi Ķāha / cāha düşdi B

³⁰⁹ Bu beyit A'a yoktur.

³¹⁰ Taĝra / Daĝra B

- 200 Mâlı mülki³¹¹ ğayet keşretde tütmişdi mekîn
Dürrile mercân cevâhir incü kemhâ üstüvâr
A 7 b
- 201 Sîm ü zer elmâs muraşşâ^c tâc u hulle bî-^c aded
Hâşılı mâlı melâli³¹² ne Yemen ne Hinde var
- 202 Dün yarusında³¹³ yatarken³¹⁴ bir ^c aceb rü 'yâ görür
Görmemiş mişlin anuñ aġyâr ile deyyâr-ı yâr
- 203 ^c Ād kıuyusunda gelür yaġîn³¹⁵ oturur bu kişi
Baġdı gökden gün iner kıoyına³¹⁶ girer âşikâr
- 204 Tolanup³¹⁷ kıoyına yaġasında cevlan eyledi
Çıkdı kıarşusunda tırup³¹⁸ tıonuban³¹⁹ aña baġar
- 205 Dört yanı dürr-i cevâhirler bezenmiş her yiri³²⁰
Daġı gün üstünde gelmiş bî-seġâb tırmış tıoġar
- 206 Çünki gördi işbu rü 'yâyı be-ġâyet şâd olur
Şubġ olinca gitdi bir ruhbâna destinde dînar
- 207 Bir kıaç altun viridi ruhbâna didi ruhbân ^c aceb
Ne işüñ var kim geldüñ sen bize³²¹ gelmek çü ^c âr
B 8 a
- 208 Didî ^c âr olmaz benüm bu geldüġümde³²² ey ulu
Zirâ gördüm bir ^c acâ 'ib vaşfa³²³ gelmez düş ey yâr

³¹¹ mâlı mülki / mâl mülk A

³¹² mâlı melâli / mâl u metâ^c ı A

³¹³ yarusında / yarusı A

³¹⁴ yatarken / yatar iken A

³¹⁵ gelür yaġîn / yaġîn gelür A

³¹⁶ kıoyına / kıoyını A

³¹⁷ tıolanup / tıolanur B

³¹⁸ tırup / tıurdı A

³¹⁹ tıonuban / dönüben A

³²⁰ her yiri / yir yiri B

³²¹ sen bize / senüñ B

³²² geldüġümde / geldüġüme A

- 209 Didi söyle ta^c bir idem³²⁴ k̄il-be-k̄il³²⁵ ayırayım
Başladı vaşf eyledi her ne ki³²⁶ gördi bī-ķarār
- 210 Didi sen Mâlik³²⁷ olursın bu cihān içre işit
Bir ^c aẓīm³²⁸ devlet kim irmez³²⁹ aña bir dār-ı diyār
- 211 Ne bahā olur aña³³⁰ ĥod emvāl-i Hind yiter³³¹ aña
Ġālibā bir ķul alursın mişli yok gelmez ey yār
- 212 Şübhesüz saña bu devlet belki Ken^c āndan gelür
Ŧırma³³² bir sâ^c at revān ol ol ķuyuyı³³³ bekle var
- 213 Kalkdı ol Mâlik³³⁴ döşürdi³³⁵ yükledir nāzük ķumāş
At ķaṭır cümle devesin³³⁶ döşürür düzer ķaṭār
- 214 Rāhı oldı cümle etbā^c ıla hem yārānıla
^c Asker atlanur ķaravaş yürüyüp leyl ü nehār
- 215 İllā sırrın kimseye dimez ķatı mesrūr gider
İrer ol menzile kim ^c Ād eylemiş yapu dīvār
- 216 Pādişāh-āne oturur ķurdı otağı benām
Eglenüp ol yirde kaç gün gözedür hem şikār

³²³ vaşfa / vaşf A

³²⁴ idem / ider B

³²⁵ k̄il-be-k̄il / ķal-bi-k̄il B

³²⁶ ne ki / ne A

³²⁷ Mâlik / Melik B

³²⁸ ^c aẓīm / ^c aẓim B

³²⁹ irmez / iremez B

³³⁰ olur aña / olur ne B

³³¹ emvāl-i Hind yiter / emvāl-i Hindistān A

³³² Ŧırma / durma A

³³³ revān ol ol-ķuyuyı / revān ol ķuyuyı A

³³⁴ Mâlik / Melik B

³³⁵ deşürdü / düşürdü A

³³⁶ devesin / devesiz B

- A 8 a Bir şadâ irdi kulağına işinden³³⁷ dön girü
217 Bu senüñ vaşl-ı murâduñ elli yıl³³⁸ miqdârı var
- 218 Elüñe³³⁹ bir kul giriser nesl-i pâkden olısar
Toğmadı henüz anadan toğa bir gün âşikâr
- 219 Bu şadâ kulağına düş oldı döndi der-^ç aķab
Pes didi ^ç âlem deli oldı bu Mâlik bî-ķarâr³⁴⁰
- 220 Geldi mülkinde nişin oldı ve illâ gözedür
Sâ^ç ati vaķtı gözedür³⁴¹ çok³⁴² geķer faşl-ı bahâr

Meşnevî

Fâ^ç ilâtün Fâ^ç ilâtün Fâ^ç ilün

- 221 Çünkü Mâlik³⁴³ kışşası oldı tamâm
Elli yıl dağı geķüpdür ey hümâm
- 222 İttifâķi düşdi Yûsuf kuyuya
Geldi Mâlik ķondı ol ģâl araya³⁴⁴
- 223 Adını virdi bâzircân geldi ķün
Al yeşil kemģâ ķumâş yükletdi ķün
- 224 Bir Beşir adlu ģulâmı var idi
Sevgülusi ģâyeti hem yâr idi

³³⁷ işinden / düşün de B

³³⁸ elli yıl / elli A

³³⁹ elüñe / eliñe A

³⁴⁰ Bu beyit A'da 215. beyitden öncedir.

³⁴¹ gözedür / gözi A

³⁴² çok / nice A

³⁴³ Mâlik / Yûsuf B

³⁴⁴ ģâl araya / ol buraya A

- B 8 b Yā Beşir dir şu kuyudan şu getir
225 Kim şuyı şovuk katı tatlu olur³⁴⁵
- 226 Vardı sarkıtdı³⁴⁶ kabın Beşir hemān
Ditredi çoğa elinde bir zamān
- 227 Turacağ oldu girü ‘ār eyledi
Kim ne var bunda girü turam³⁴⁷ didi
- 228 Geldi Cembrā ‘il o sâ‘at³⁴⁸ Yūsufa
Didi muhkem tut şarıl sen bu ipe
- 229 Çekdi Beşir aldı ipi yukaru
Bağdı bir oğlan tülü‘ itdi³⁴⁹ berü
- 230 Ay toğunsa bir dem anuñ yüzine
Nūri gizlenür toyamaz³⁵⁰ yüzine
- 231 Sükkerī bal ger tıyarsa sözini
Ol sâ‘at berbād ider kendözini
- 232 Mālike Beşir beşāret eyledi
Çün bu aħvāli işāret eyledi
- 233 Didi ey Kayyūm kimini ağladan
Kimisin bende ile şādān kılan
- 234 Ya‘kūb ağlar gözleri giryān olur
Bu yañadan Mālike ihsān olur

³⁴⁵ tatlu olur / tatludurur A

³⁴⁶ sarkıtdı / vardı atdı A

³⁴⁷ turam / duram B

³⁴⁸ o sâ‘at / o demde A

³⁴⁹ itdi / idi B

³⁵⁰ toyamaz / tolamaz B

- 235 Cümle Hâlıkundurur iş³⁵¹ şübhesiz
Mâlikü'l-Mülk oldur ancak şübhesiz
- 236 Bende iken kimisin sulţân ider
Sulţân iken kimisin mihmân ider
- 237 Eski   adetinde Yehûzâ gelür
Gördi kim şâh-âne bir er oturur
- 238 Viridi  ardaşlarına bu dem haber
Kim oturur bir bâzîrgân mu  teber
- 239 Çün işitdiler³⁵² yürüdüler bular
Kârbânun  nini kesdi bular³⁵³
- 240 Gördiler Yûsufu mu  azzez gelür
Al yeşil kemhâ giyinmiş h b gelür³⁵⁴
- 241 Hased itdiler be-g yet ol³⁵⁵ dilâ
G zleri  anıla  oldı evvelâ
- B 9 a
- 242 Didiler kim³⁵⁶  anı k r b n başı
Nite kişid r g relim bu kişi
- 243 Kim biz m  a gun k lem zi bulur
Al yeşil kemhâ  um şlar giyd r r
- 244 Ken   n ili pehl v nları biz z
Nesl-i p k İbr h m evl dındanuz

³⁵¹ H lıkundurur iş / iş H lıkdur B

³⁵²  n işitdiler / bunu işidi B

³⁵³ kesdi bular / sed itdiler A

³⁵⁴ h b gel r / şalınur A

³⁵⁵ ol / ey B

³⁵⁶ kim / ki B

- 245 Pādişāhlar havf ider bizden geçer
Ejdehā³⁵⁷ yā nerre-şīr tūrmaz kaçār
- 246 Gizlemeñ kulumuzı gelün³⁵⁸ virün
Yoksa kōpar başıñuza bir düğün
- 247 Çünkü Mālik tıydı naşıl oldukların
Daħi Ken' ān pehlūvān oldukların
- 248 Didi koynumdan güneş çıkmış idi
Kim muḳaddem rū 'yāsı böyle idi
- 249 Lākin üstümde toğardı³⁵⁹ bī-ḳarār
Vireyim bunı gelür ol³⁶⁰ nā-müdār
- 250 Didi gelün³⁶¹ vireyim bendeñüzi
Baña gerekmez aluñ bendeñüzi
- A 9 a
- 251 Geldi Yūsuf bunların elin öper
Egilüp³⁶² ayaklarına yüz³⁶³ sürer
- 252 Alurlar Yūsufi andan³⁶⁴ gelürler
Be-gāyet ḍarb idüp gāhın³⁶⁵ sürerler³⁶⁶

³⁵⁷ ejdehā / ecdehā B

³⁵⁸ gelün / gelün B

³⁵⁹ toğardı / doğardı B

³⁶⁰ ol / bu B

³⁶¹ gelün / gelün B

³⁶² egilüp / egilür B

³⁶³ ayaklarına yüz / ayakların yüze B

³⁶⁴ andan / anda A

³⁶⁵ gāhın / gāhī B

³⁶⁶ sürerler / ururlar A

Ķāfiye-i Elif Me' a Yâ

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 253 Alup Yûsufî döndiler³⁶⁷ temâşâ eyleyüp her cây
Bir insüz³⁶⁸ yire geldiler oturdılar âlây âlây
- 254 Kimisi eñseden urur kimi şıra³⁶⁹ bıçağ gelür
Düşer Yûsuf³⁷⁰ ayaqlanur şehâb içre yine³⁷¹ bedr-ay
- 255 Didiler gel berü va' de vir imdi dönmeysin sen
Güleyim dimedin hergiz nükül itmeyesin aşlây³⁷²
- 256 Yûsuf i(y)der ki³⁷³ lillâhi beni katl itmeñ Allahı
Severseñüz beni şatuñ kul olam³⁷⁴ zîrile bâlây
- 257 Çü kul olmağıla Yûsuf o demde eyledi ikrâr
Aluban döndiler anı tulü' itdi yine bedr-ay
- 258 Gelüben kârübânüñ öñine sed itdiler muhkem
Didiler bu kulı bugün şatup gezdürürüz cây³⁷⁵
- 259 Eser bād-ı şabâ gönline³⁷⁶ ol Mâlik-i Tağrānuñ³⁷⁷
Didi baña virüñ bunu virem yükler kumâşlar t̄ay

³⁶⁷ döndiler / gitdiler A

³⁶⁸ insüz / insiz B

³⁶⁹ şıra / şırı B

³⁷⁰ düşer Yûsuf / Yûsuf düşer B

³⁷¹ yine / nite A

³⁷² aşlâ kelimesi kafiye uyumu sağlanması için metinde aşlây şeklinde yazılmıştır.

³⁷³ ki / kim B

³⁷⁴ kul olam / olayım A

³⁷⁵ Bugün şatup gezdürürüz cây / şatun aluñ imdi anı her cây A

³⁷⁶ gönline / gönlinde A

³⁷⁷ Tağrānuñ / Dağrānuñ B

- 260 Didiler virmezüz bunu ve illā sīm gerek zerle
N'iderüz dürr (ü) mercānı metā^c ı Mışrıla bālāy
- 261 Ki zīrā kalblerinde dirler idi kim kamu ^c ālem³⁷⁸
B 9 b Tese 'ül iderler bizden³⁷⁹ ne deñlü varısa yoħsul bāy

Ķāfiye-i Nūn

Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilün

- 262 Döndi Mālik çok tefahħuş eyledi andan nişān
Şordı ^c aybı var mı bunuñ idesiz baña beyān
- 263 Didiler bu Ķulumuzuñ ^c aybı üçdür añlağıl
Diyelim bir bir saña şart yirini bulsun hemān
- 264 Ķāyet abıĶdur³⁸⁰ daħi bağlu ve şaĶlu³⁸¹ olıcaĶ³⁸²
Budur ikincisi³⁸³ yalana fetħ ider lisān³⁸⁴
- 265 Budur üçüncisi kim uğrıdur gözetmelü
Bu üçünden Ķayrı yoĶdur ^c ayıb olmaz āşiyān
- 266 Didi Mālik bu ^c ayıblarla sizüñ Ķuluñuza
Vireyim sükkeri yükler sīm ü zer yoĶ bu zamān
- 267 Didiler yüz biñ deve virseñ Ķumāş-ı Hindi sen
A 9 b Almazuz maĶbüle geçmez gümüş aluruz inan³⁸⁵

³⁷⁸ kamu ^c ālem / ton taşıla A

³⁷⁹ ideler bizden / bizden iderler B

³⁸⁰ abıĶdur / abıĶdurur A

³⁸¹ bağlu ve şaĶlu / bağlı ve şaĶlı A

³⁸² olıcaĶ / olmasa A

³⁸³ ikincisi / ikinci A

³⁸⁴ lisān / lisān B

³⁸⁵ Bu beyit A'dan alınmışdır

- 268 Didi Mâlik on sekiz manķır bulunur bende bil
Vireyim alursañuz ‘aybıla alayım hemân
- 269 Uşda bunlar râzı³⁸⁶ oldu didiler n’itmek gerek³⁸⁷
Bu şıfatlarla olan bendeden amân el-amân
- 270 Çünkü bunlar ‘aķd idüp Yûsuf çeker ħüzn-i şedîd³⁸⁸
Kim ne ednâ bende oldum kıymetüm manķır ‘ayân
- 271 Geldi Cembrâ ’ıl didi kim yâ Yûsuf bilür misin
Yüzüñe³⁸⁹ mir ’atı alduñ yaķduñ uş ‘ayne’l-‘ayân³⁹⁰
- 272 Hem didüñ ħul olsa idüm³⁹¹ Mışr u Şâm Hindî³⁹² Yemen
Yetüremez baña kimse kıymeti tâ âsumân
- 273 Mağrūr olma ħüsnüñe budur bahân Mevlâñı³⁹³ bil
Oldurur ħüsni viren ħamd aña eyle³⁹⁴ her zamân
- 274 Çün Yûsufi virdiler şaġa şola baķmadılar
Ayrı³⁹⁵ olup³⁹⁶ gitdiler atlu iken olup yayan
- 275 Mâlike itdi recâ Yûsuf derünî cân ile
Kim izin vir varayım görışeyim bir ân hemân
- 276 Zîrâ çok tuz etmek³⁹⁷ yemişem ellerinden anlaruñ
Öpeyim³⁹⁸ ħucaķlayım çün ayrı³⁹⁹ oldum bu zamân

³⁸⁶ râzı / aķı B

³⁸⁷ n’itmek gerek / virelüm B

³⁸⁸ ħüzn-i şedîd / ħün-ı şeydâdan B

³⁸⁹ yüzüñe / yüzünü A

³⁹⁰ ‘aynu’l-‘ayân / ‘ayn-ı ‘ayân B

³⁹¹ olsa idüm / olaydım A

³⁹² Hindî / Hind A

³⁹³ Mevlâñı / Mevlâyı A

³⁹⁴ aña eyle / eyle aña B

³⁹⁵ ayrı / ayrı B

³⁹⁶ olup / oluban A

³⁹⁷ tuz etmek / etmek B

277 Çünkü Mâlik bu sözi işitdi destürdur didi
Var göriş ağalaruñla⁴⁰⁰ bu şadâķâtdür ' ayân

B 10 a **Mesnevi**⁴⁰¹

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün / Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

278 Destür aldı çün⁴⁰² Yūsuf girdi yola
Geldi fi'l-hâl yine ol ķardaşlara

279 Bir nidâ itdi bulara ol imām
Çün işitdiler⁴⁰³ bular döndi⁴⁰⁴ tamām⁴⁰⁵

280 Geldi şarıldı bularuñ boynına
Ba' zınuñ hem açdı girdi ķoynına⁴⁰⁶

281 Ben giderem siz āsân ķalun didi
Hem selāmetle vidā' oluñ didi

282 Böyle mi olur ķarındaşlık didi
Bu bahāya rāzı olduñuz⁴⁰⁷ didi

283 On sekiz pula beni siz virdiñüz
Tezce benden cümle yüz çevirdiñüz

³⁹⁸ öpeyim / öpişüp A

³⁹⁹ çün ayru / ayru A

⁴⁰⁰ ağalaruñla / mevlālaruñla A

⁴⁰¹ Bu mesnevide çift vezin kullanılmıştır.

⁴⁰² aldı çün / aldı B

⁴⁰³ işitdiler / işidiler B

⁴⁰⁴ döndi / dördi B

⁴⁰⁵ tamām / hemān B

⁴⁰⁶ ķoynına / ķoynuna A

⁴⁰⁷ olduñuz / oldiñuz B

- 284 Böyle diyicek bular ağlaştılar
A 10 a Şarılup Yūşufı öpüp çoçdılar
- 285 Didiler Yūsuf seni alsak bu dem
Babamuza seni getürsek bu dem
- 286 Ğāyet⁴⁰⁸ aḥsen idi bize hem size⁴⁰⁹
İllā katı ‘ār olur bu dem bize
- 287 Didi giderem size olsun selām
Görüšek bir gün ola ḳable’l-ḳıyām⁴¹⁰
- 288 Geldi buldı Māliki oldı revān
Gözlerinden durmaz aḳar yaş hemān
- 289 Gördi Mālîk ağladuğını hemīn
İki elin bağladı ayağların
- 290 Bir deve üstinde berkitdi anı
Ğāyet süvār idi bil ol cānı⁴¹¹
- 291 Geldi yol uğradı ol dem bir yire
Kim anası yaturımış ol yire
- 292 Düştü deveden Yūsuf⁴¹² ana diyü
Bu ne ḥāldür yā ana baña diyü⁴¹³
- 293 Dün yarusı idi⁴¹⁴ kimse görmedi⁴¹⁵
Kimse Yūsuf düştü⁴¹⁶ diyü tuymadı⁴¹⁷

⁴⁰⁸ ğāyet / ğayeti A

⁴⁰⁹ bize hem size / size bize A

⁴¹⁰ ḳable’l-ḳıyām / yevmü’l-ḳıyām A

⁴¹¹ ol cānı / ol anı B

⁴¹² deveden Yūsuf / Yūsuf deveden B

⁴¹³ 2. mısra B’da şöyledir: Bu ne ḥāl oldı baña ana diyü

⁴¹⁴ idi / oldı A

⁴¹⁵ görmedi / tuymadı A

- 294 Didi ey ana ġarībem n'ideyüm⁴¹⁸
Daħi babamdan ıraġa n'ideyüm⁴¹⁹
- 295 Kūl diyūben iŝde beni aldılar
Hem elüm ayaġımı gör n'itdiler⁴²⁰
- 296 Kardaŝlarım kārübāna virdiler
Ya' kūb atamdan beni ayırdılar⁴²¹
- 297 Ana elim ayaġım baġladılar
Odıla yūregimi taġladılar⁴²²
- 298 Kāŝki ana dūnyāya gelmeseydüm
İŝbunun gibi zevāl görmeyeydüm⁴²³
- 299 Ana n'ola sen diri olayıdın
Oġluñı n'olduġını göreyidın⁴²⁴
- 300 Yalvarup Mālik elindeñ alayduñ
Ola kim derdime dermān kılayduñ⁴²⁵
- A 10 b
- 301 Böyle diyūben Yūsuf zārī kıılır
Nāġihān ol sinden āvāz gelür⁴²⁶
- 302 Vāy benüm yavrucuġum n'oldı didi
Uşda benüm baġrumı deldin didi⁴²⁷

⁴¹⁶ Yūsuf düŝdi / düŝdigini A

⁴¹⁷ tuymadı / duymadı A

⁴¹⁸ n'ideyüm / n'ideyim B

⁴¹⁹ n'ideyüm / n'ideyim B

⁴²⁰ Beyit B'de yoktur.

⁴²¹ Beyit B'de yoktur.

⁴²² Beyit B'de yoktur.

⁴²³ Beyit B'de yoktur.

⁴²⁴ Beyit B'de yoktur.

⁴²⁵ Beyit B'de yoktur.

⁴²⁶ Beyit B'de yoktur.

⁴²⁷ Beyit B'de yoktur.

- 303 Ne idi bu uğradı Yûsuf baña
İllâ oğul gör ne direm ben saña⁴²⁸
- 304 Ağlamağıl didi kim şâh olasın
Çul oluban hâşâ güm-reh olasın⁴²⁹
- 305 Bir nidâ irişdi⁴³⁰ şabr eyle diyü
Var Mısra ulu sulţân ol diyü
- 306 Kârübân gitdi Yûsuf anda çalır
Tuydılar kim bunu girüde çalır⁴³¹
- B 10 b
- 307 Orada Mâlik çatı hışm eyledi
Yûsufi n'eyledüñüz diyüñ didi
- 308 Dört yanıñ cevlân idüp aradılar
Bir bucağa Yûsufi bulmadılar
- 309 Arayup bulmışdı anı bir gulâm
Darb idüp anı getürdi⁴³² ve's-selâm
- 310 Gitdi gice çün şabâh oldu ' ayân
Bir çulümât çopdı ol dem nâgihân
- 311 Hâyçırur ra' d-ı⁴³³ bahârı ün ider
İşidenlerüñ çamu ' aklı gider
- 312 Geldi şimşekler şaşıyup parladı
Yıldırımlar ışladı hem oynadı

⁴²⁸ Beyit B'de yoktur.

⁴²⁹ Beyit B'de yoktur.

⁴³⁰ İrişdi / işidi B

⁴³¹ 2. mısra B'de şöyledir: Didiler Yûsuf kim girü çalır

⁴³² anı getürdi / getürdi anı B

⁴³³ ra' d-ı / ra' d u B

- 313 Akdı seyller⁴³⁴ nicesi oldı helāk
Birbirin⁴³⁵ bulmadılar teng oldı tāk⁴³⁶
- 314 Didi Mālik buña bir çāre buluñ
Siz de şuçlu kişi var tevbe kıluñ
- 315 Geldi bir oğlan didi şuçlu benem
Yūsufi çarb eyleyen nādān benem
- 316 Vardı öpdi Yūsufuñ el ayağın
Açdılar Yūsufuñ ayağı bağın
- 317 Hemān-dem⁴³⁷ gün açıldı rüşen oldı
Esir⁴³⁸ iken kamu ʿālem şen oldı⁴³⁹
- A 11a
- 318 Yürürler bir ʿazīm şehre gelürler
İşit⁴⁴⁰ anda ne aḥvāller görürler⁴⁴¹
- 319 O şehrüñ bir ulu begi var idi
Ferīd-i ʿaşr idi gayet er idi
- 320 Alur etbāʿını karşı çıkar ol
Ki şādāna tonanmalar ider⁴⁴² ol
- 321 Döşedür⁴⁴³ al u ḥazrādan ḳumāşı
Pişürür⁴⁴⁴ sükkeri⁴⁴⁵ ḥelwā vü aşı

⁴³⁴ seyller / seller B

⁴³⁵ birbirin / bir yüzün A

⁴³⁶ tāk / nenk A

⁴³⁷ hemān-dem / hemān B

⁴³⁸ esir / isir B

⁴³⁹ Manzumede bu beyitten itibaren Mefāʿilün Mefāʿilün Feʿülün kalıbı kullanılmıştır.

⁴⁴⁰ işit / işid B

⁴⁴¹ aḥvāller görürler / aḥvāle girürler B

⁴⁴² tonanmalar ider / donanmalar kılar B

⁴⁴³ döşedür / döşetdi B

⁴⁴⁴ pişürür / bişürür B

- 322 Didiler ne sebebden kim bu bize
İdersiz dürlü⁴⁴⁶ ikrām ser-firāza⁴⁴⁷
- 323 Didi sultān-ı Ken' ān⁴⁴⁸ sizünle
Biledür⁴⁴⁹ çün bu sırrı eyce diñle
- 324 Didiler kimdür ol bildüñ mi anı
Didi bildüm ki yoğdur ħüsn-i şānı
- B 11 a
- 325 Anı kıl diyüben siz⁴⁵⁰ getürürsüz
Ki ħāşā ol degül sultān ki kıl siz
- 326 Develer kesmişem şükrāne biryān
Ki geldi şehrim⁴⁵¹ sultān-ı Ken' ān
- 327 Meger düşünde bu beg⁴⁵² görmişidi
Gün ile ay ile uyanmış idi
- 328 Bu kez⁴⁵³ ay gün gelür Ken' ān ilinden
'Asākir çok gelür şağ u şolından
- 329 Gelen hem nesl-i İbrāhīm dinildi
Mālından genc-i menālinden dinildi
- 330 Varur öper Yûsufuñ gözlerini
Ayağı tozına sürer yüzini

⁴⁴⁵ sükkerī / gūn-e-gūn A

⁴⁴⁶ dürlü / dolu B

⁴⁴⁷ ser-firāza / ser-ferīze B

⁴⁴⁸ sultān-ı Ken' ān / sultānı Ken' ānuñ B

⁴⁴⁹ biledür / bildür A

⁴⁵⁰ kıl diyüben siz / siz kıl diyüben B

⁴⁵¹ geldi şehrim / şehrim gelür B

⁴⁵² düşünde bu beg / bu beg düşünde A

⁴⁵³ bu kez / bu B

- 331 Bu demde⁴⁵⁴ Yūsufuñ qadri bilindi⁴⁵⁵
Dem-ā-dem rütbesi eflāke ağıdı
- 332 Didiler bunda rāvīler⁴⁵⁶ rivāyet
Alurlar İbn-i ʿAbbāsdan rivāyet
- 333 Ki ol⁴⁵⁷ begüñ adı Kııfır idi dir
Dağı hem baʿzılar İıfır idi dir
- 334 Melik Reyyānuñ ol idi vezīri
Aña muhtāc idi bālā vü zīri
- A 11 b
- 335 Hızāʾin-i Mısr heb destinde
ʿAzīzüʾl-Mısr anuñ kendüsi idi
- 336 Melik Reyyān idi İbnüʾl-Velīd hem
Anuñ nesli ʿAmālīqdan⁴⁵⁸ idi hem
- 337 Bunuñ haqqında didi baʿzı aqvāl
Ki girdi Yūsufuñ dīnine şoñ hāl

Qāfiye-i Lām

Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilātün Fāʿ ilün

- 338 Diñle imdi ey Cemālün nūrı bedr-ay mişāl
Dürr-i mercānı bu dem ağıyāra baqma benden al

⁴⁵⁴ bu demde / o demde B

⁴⁵⁵ bilindi / çoğaldı A

⁴⁵⁶ bunda rāvīler / rāvīler bunda B

⁴⁵⁷ ki ol / ki B

⁴⁵⁸ Amālīqa: Çok eskiden Sīnâ yarımadasında yaşadığına inanılan bir kavim (Devellioğlu: s. 30).

- 339 Ehl-i bâdî ne bilür dürrile mercân⁴⁵⁹ kıadrini
İncinür zıddıla olsa âşinâ ehl-i kemâl
- 340 Gel otur karşımda kâseler şunam teşne iseñ
Kıanduram seni bu dem⁴⁶⁰ ben şâfi âb-ı zülâl
- 341 Bir bâzâr kıurdum bu dem hiç hîle⁴⁶¹ cürmin⁴⁶² bakmadan
Bu şatılan hür mıdur ya sükkerî helvâ vü bal
- 342 Çün⁴⁶³ Mâlik İbn-i Tağra⁴⁶⁴ oldu mülâkî Kııtfire⁴⁶⁵
Bağladı Yûsufa Kııtfir göñlin itdi pâyimâl
- B 11b
- 343 Dir Veheb İbn-i Münebbeh itdiler⁴⁶⁶ c aklı tamâm
Ağırınca virdi altun bakmadı yemîn şimâl
- 344 Dağı virdi bundan artıķ tartısınca aķ gümiş
Hem dağı vezince misk virdi harîr-i bî-mağâl
- 345 Gelelüm târihine tâ müşkülümüz hall ola
İrdi on üç yaşına bedr-i tamâm bî-kîl ü kâl
- 346 Ba^c zılar dir on yedi yaşına irdi ol hemân⁴⁶⁷
Kim anı aldı şatun⁴⁶⁸ Mışrı^c Azîz itme cidâl
- 347 Zîrâ destinde anuñ hem üç sene nişin⁴⁶⁹
Çün otuz yaşına irdi oldu sulţân ber-kemâl⁴⁷⁰

⁴⁵⁹ mercân / yâķüt B

⁴⁶⁰ seni bu dem / bu dem seni B

⁴⁶¹ hîle / hille B

⁴⁶² cürmin / ģurmet B

⁴⁶³ çün / çünkü A

⁴⁶⁴ Tağra / Dağra B

⁴⁶⁵ Kııtfire / Kııtfir B

⁴⁶⁶ itdiler / idiler B

⁴⁶⁷ hemân / hümâm B

⁴⁶⁸ aldı şatun / aldı A

⁴⁶⁹ nişin / neşin B

⁴⁷⁰ oldu sulţân ber-kemâl / vezîr oldu der-kemâl B

- 348 Yüz yigürmisine qadem başdı çün ol mäh-rũ⁴⁷¹
Tıtdı yüz ' uqbāya ol terk eyledi⁴⁷² māl (ü) menāl⁴⁷³
- 349 Aldı anı çün ' Azīz hūrşide oldı āşinā
Şafī oldı içi taşu gıtdı gönlinden melāl
- 350 Rā' ile adlu anuñ bil var idi hātũnı
Ba' zılar didi⁴⁷⁴ Zeliḫā idi bir şāḫib-cemāl
- 351 Bāğ-ı ḫüsnāda anuñ mişli yoğ idi ser-' ālem⁴⁷⁵
Nesli issi⁴⁷⁶ hem idi aqrāna yoğ bī-mekr (ü) āl
- A 12 a
- 352 Pākīze idi henüz gül⁴⁷⁷ gonca-veş ol mäh-rũ
Zirā ' innin idi Qıtfir olmadı vaşla⁴⁷⁸ maḫāl
- 353 Didi Qıtfir yā Zeliḫā⁴⁷⁹ bir ğulām aldum saña
Boyı şimşād gözi nergis⁴⁸⁰ lebleri āb-ı zülāl
- 354 Umulur evlād ola her emrimüze dest-gir⁴⁸¹
Qıl mükerrem üsti başın hem firāşın bī-cidāl
- 355 Tıtdı gönlinde⁴⁸² karar sevdāsı Yūsufuñ işit
Zerre deñlü görmese Qıtfir anı olurdu lāl

⁴⁷¹ 1. mısra B'da şöyle: Yüz yigürmi seneye başdı ol dil rü'yā

⁴⁷² terk eyledi / terk itdi B

⁴⁷³ menāl / melāl A

⁴⁷⁴ didi / dirler A

⁴⁷⁵ ' ālem / ' alem A

⁴⁷⁶ Nesli issi / nesli māl issi A

⁴⁷⁷ gül / güllü B

⁴⁷⁸ vaşla / vaşl-ı B

⁴⁷⁹ Zeliḫā / Zeliḫā B

⁴⁸⁰ boyı şimşād gözi nergis / gözi nerges boyu şemşād B

⁴⁸¹ dest-gir / deste-gir B

⁴⁸² tıtdı gönlünde / söziyünüñ üstinde B

Ķāfiye Nûn Me' a Yâ

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 356 Gel ey cānān-ı sulţānuñ⁴⁸³ seĶāsından bulan cānı
Girelim⁴⁸⁴ bir gülistāna ki şolmaz güli⁴⁸⁵ reyĶānı
- 357 Eger Ķavvāş olur iseñ ' amîĶ deryāya Ķavvāş ol
ÇıĶargıl gevher-i ferdi utandur baĶrı ' ummānı
- 358 ĶulaĶun tut saña dürler şaçam eşdāf-ı kıymetden⁴⁸⁶
Şafā eyle kelāmumdan n'idersin la' li mercānı
- 359 Dönelim ma' den-i pāke ' aĶıl irişmez idrāke
Niçeler⁴⁸⁷ girdiler Ķāke bilinmez adı vü şanı
- 360 Diyem saña ZeliĶānuñ⁴⁸⁸ ne-deñlü var idi Ķubbi
Yûsuf şem' ine pervāne olup yandı teni cānı
- B 12 a
- 361 Hemîn altı sene oldı mülāzim⁴⁸⁹ Ķıţfire Yûsuf
Yûsuf bedr-ay ZeliĶā şems iderler dürlü devrānı
- 362 ZeliĶā⁴⁹⁰ dürlü Ķizmetler ider⁴⁹¹ Yûsufa arada
İder Ķarf-ı işāreti dilinde remzi lem' ānı
- 363 Var idi Ķıţfirüñ köşki āl ü cevher⁴⁹² ü zeberced
Le 'ālî ile yāĶütđan bezenmiş idi her yanı

⁴⁸³ sulţānuñ / sulţāmı A

⁴⁸⁴ girelim / gir imdi B

⁴⁸⁵ güli / gül-i A

⁴⁸⁶ eşdāf-ı kıymetden / eşdıĶāndan B

⁴⁸⁷ niçeler / niceler B

⁴⁸⁸ ZeliĶānuñ / ZeliĶānuñ B

⁴⁸⁹ mülāzim / mülāzım A

⁴⁹⁰ ZeliĶā / ZeliĶā B

⁴⁹¹ ider / iderdi A

⁴⁹² āl u cevher / al cevher A

- 364 Yedi kapu açılır⁴⁹³ sağ yanında halvetigāhdan⁴⁹⁴
Aña giren unudur mevti kabri haşrı mizānı
- 365 Harām üzre Zeliḫā⁴⁹⁵ aldı bedri izz ü⁴⁹⁶ nāz ile
Girür bir kapudan⁴⁹⁷ bağlar⁴⁹⁸ anı hem zevk ider cānı
- 366 Sorar Yūsuf ne hikmetdür kim bağlarsın bu kapuyı
Zeliḫā⁴⁹⁹ dir saña ikrām içündür cānımuñ cānı
- 367 İki kapu⁵⁰⁰ arasında ider zevk-ı lezizāne
Açar ikinci kapuyı⁵⁰¹ girer bağlar yine anı
- A 12 b
- 368 Bu üslüb üzre çün bağladı yedi kapuyı köşkin
Emīn oldı Zeliḫā⁵⁰² aqđı Yūsufuñ gözi qanı
- 369 Hicābını hayānuñ ref idüp mest oldı ıŝkından
Didi gel hāzır ol cānā idelim zevk-ı devrānı
- 370 Yūsuf işitdi⁵⁰³ bu sözi yüzün döndi dil-ārādan
Cevāb itdi⁵⁰⁴ me azallāh degildür emr-i Yezdānī
- 371 Benüm Mevlām beni kıldı mu azzez qamudan a lā
Neden geldi hıyānetler degildür bu ulu şānı

⁴⁹³ açılır / acılır B

⁴⁹⁴ Beyitteki halvet-gāh kelimesi B'de halvetigāh şeklinde harekelenmiştir. A'da halvet-gāhın şeklindedir.

⁴⁹⁵ Zeliḫā / Zeliḫā B

⁴⁹⁶ izz ü / izz-i B

⁴⁹⁷ kapudan / kabudan B

⁴⁹⁸ bağlar / baqlar B

⁴⁹⁹ Zeliḫā / Zeliḫā B

⁵⁰⁰ kapu / qabu B

⁵⁰¹ kapuyı / qabuyı B

⁵⁰² Zeliḫā / Zeliḫā B

⁵⁰³ işitdi / işidi B

⁵⁰⁴ itdi / idi B

- 372 Kelâm-ı sükkeri dilden Zelîhâ⁵⁰⁵ kandurup virdi
Hayâlar perdesin kaldurdu hayretde⁵⁰⁶ kalup cânı
- 373 Çü gördi Yûsuf ol bedrûn⁵⁰⁷ ziyâsın⁵⁰⁸ ilerü geldi
O demde ‘azm-i dâl⁵⁰⁹ itdi gönüller itdi seyrânı
- 374 Nidâ geldi ki yâ Yûsuf ‘acibdür⁵¹⁰ bu senüñ kaderüñ
Nebîlerden yazılmışken şaşkın arturma nâlânı
- 375 Didiler ba‘zı râvîler ki ‘azm itdi aña Yûsuf
Hemân kalkdı Zelîhâ⁵¹¹ puta⁵¹² vardı setr idüp anı
- 376 Şorar Yûsuf Zelîhâya⁵¹³ neden setr eyledüñ anı⁵¹⁴
Didi ma‘būdumuzdur bu nice setr itmeyim anı
- 377 Görür bizi bu ‘işyân içre⁵¹⁵ belki hışm ider bize
Çatıdur ma‘būdun hışmı gerek kim fehm idek⁵¹⁶ anı
- 378 Didi Yûsuf bu put⁵¹⁷ görmez işitmez kıl ile kâli
Zarârı fâ‘idesi yok nite bilmek ma‘būd⁵¹⁸ anı
- B 12 b
- 379 Didi ma‘būdum oldur zarrı nef‘i var mı⁵¹⁹ yok bilmem
Hayâ iderün ki bundan ki ‘âlîdür bunuñ şânı

⁵⁰⁵ Zelîhâ / Zelîhâ B

⁵⁰⁶ hayretde / hayretde B

⁵⁰⁷ bedrûn / bedr ü B

⁵⁰⁸ ziyâsın / ziyâsı B

⁵⁰⁹ dâl / merâm A

⁵¹⁰ ‘acibdür / ‘acebdür B

⁵¹¹ Zelîhâ / Zelîhâ B

⁵¹² puta / büte B

⁵¹³ Zelîhâya / Zelîhâya B

⁵¹⁴ anı / bunı B

⁵¹⁵ ‘işyân içre / ‘işyâna içre B

⁵¹⁶ kim fehm idek / fehm idek biz B

⁵¹⁷ put / büt B

⁵¹⁸ ma‘būd / ma‘büt A

⁵¹⁹ var mı / var A

- 380 Didi Yūsuf kamu eşyādan a' lādur Te' ālallāh
Hayā andan gerek her dem ki oldur Ferd (ü) Yezdānī
- 381 Didiler ba' zı rāvīler tūrur⁵²⁰ Ya' kūb ol⁵²¹ eşnāda
Işırur barmağın ya' nī hayāya kındurur anı
- 382 Hemān-dem döndi⁵²² Yūsuf yüzün ol bedr-ayı hūsnādan
Kıpular açılır fi'l-hāl irişdi luţf-ı Yezdānī
- 383 Kaçar Yūsuf Zeliḥā⁵²³ gelür ardınca kadem bir bir
Hemān şoñ kıpuya irdi alur pençesine⁵²⁴ anı
- A 13 a
- 384 Kāmīşı Yūsufuñ degdi Zeliḥā⁵²⁵ destine nāgāh
Çeker şakḳı ider anı çün tūtuşdı bağrıla cānı

Meşnevī

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 385 O dem Mışrī ' Azīz⁵²⁶ gelür ' acā' ib
Levend-āne kişilerle ğarā'ib
- 386 İner atdan gelür şāh-āne ol şāh
Oturur kıpı öñinde şehinşāh⁵²⁷
- 387 Kaçar Yūsuf gelür şanki koyundur
Ki kurdūñ çıkmış ağızından koyundur

⁵²⁰ ba' zı rāvīler tūrur / ba' zılar gördi durur B

⁵²¹ ol / bu A

⁵²² döndi / döndürüp A

⁵²³ Zeliḥā / Zeliḥā B

⁵²⁴ pençesine / bencesine B

⁵²⁵ Zeliḥā / Zeliḥā B

⁵²⁶ Mışrī ' āzīz / Mışru'l-' Azīz A

⁵²⁷ şehinşāh / şehensāh A

- 388 Zeliḫâ⁵²⁸ gelür ardınca ḫaşım-nāk
Yitürmiş avın ol şāhîn ḫaşım-nāk
- 389 Hemān Kıttfir görüp⁵²⁹ çünki bu ḫāli
Örü tırur⁵³⁰ o dem ḫalmaz mecāli
- 390 Acebdür didi işbu gelişüñüz⁵³¹
Ḳıyāsa gelmiyor hiç bir işüñüz⁵³²
- 391 Gelür inkār tarīḫından Zeliḫâ⁵³³
Güyâ ḫaçardı Yûsufdan Zeliḫâ⁵³⁴
- 392 Zeliḫâ⁵³⁵ dir neden bize bu aḫvāl⁵³⁶
Ki Yûsuf itdi bize mekrile āl
- 393 Ḥıyānet ḫaşdı(y)la elin uzatdı
Bize tenhāca bir taraf⁵³⁷ gözetdi
- 394 Ki bundan daḫi ol⁵³⁸ nice kere
Toḫunmışdı baña ol ḡayrı merre
- 395 Buña urḡıl bisāt-ı bî-^c aded sen
Gerek terbiye idesin anı⁵³⁹ sen
- B 13 a
- 396 Yāḫūd sen anı der-zindān idesin
Pes andan çıkarup evlād idesin

⁵²⁸ Zeliḫâ / Zeliḫâ B

⁵²⁹ görüp / görür A

⁵³⁰ örü tırur / örü durur B

⁵³¹ gelişüñüz / gelişñüz B

⁵³² işüñüz / işñüz B

⁵³³ Zeliḫâ / Zeliḫâ B

⁵³⁴ Zeliḫâ / Zeliḫâ B

⁵³⁵ Zeliḫâ / Zeliḫâ B

⁵³⁶ aḫvāl / ḫāl B

⁵³⁷ taraf / tarafa A

⁵³⁸ ol / evel B

⁵³⁹ anı / bunı B

- 397 Hemān Mıṣrī^c Azīz ğam içre ƙaldı
Dönüben hıṣmıla Yūsufa⁵⁴⁰ baƙdı
- 398 Ki yā Yūsuf n'idersin dir bu ƙāle
Dimezdim ƙatlanur seni bu hāle
- 399 Didi Yūsuf ki yā mevlāyī ben bil
Zebān fetħ eylemem yalana sen bil
- A 13 a
- 400 Benüm nefsumden isteyen özidür
Periṣān eyleyen beni gözidür⁵⁴¹
- 401 Velākin ƙul olan sözi mükedder
Olup⁵⁴² her hālde aħvāl-i mükedder
- 402 İnanılmaz benüm sözim⁵⁴³ ne deñlü
İdersem dürlü sevgende⁵⁴⁴ ne deñlü
- 403 İṣüm⁵⁴⁵ Őaldım bu dem Perverdigāra
Bilür ol gizliyü hem āṣikāre
- 404 Ve illā var dilegüm hazretüñe
Şorayım⁵⁴⁶ itmemi⁵⁴⁷ ancak ƙatuña
- 405 Zeliḫā⁵⁴⁸ c emmisinüñ oğlına sen
Yaƙıncaƙ⁵⁴⁹ toğmış oğlan⁵⁵⁰ Őorasın sen

⁵⁴⁰ hıṣm ile Yūsufa / Yūsufa hıṣm ile A

⁵⁴¹ gözidür / kendözidür A

⁵⁴² olup / olur B

⁵⁴³ sözim / sözime B

⁵⁴⁴ sevgende / sevgendü A

⁵⁴⁵ iṣüm / iṣim B

⁵⁴⁶ Şorayım / Őorasın B

⁵⁴⁷ itmemi / iṣmimi A

⁵⁴⁸ Zeliḫā / Zeliḫā B

⁵⁴⁹ yaƙıncaƙ / yaƙınçaƙ A

⁵⁵⁰ oğlan / oğlana A

- 406 Didiler ba^ç zılar kim hâlî oğlu
İdi oğlan Zeliḥâ⁵⁵¹ şağ u şolı
- 407 Mücâhiddir degil idi şabî bu
Ḥakîm idi ^ç akıl-dâne kişi bu
- 408 Çü her hâlde Zeliḥâya⁵⁵² nesebdir⁵⁵³
Nesilde ve qarâbetde ḥasebdir⁵⁵⁴
- 409 Ḥakîmâne idüp ḥükm-i ḥakâ^ç ik
^ç Aқıllar qaldı ^ç âciz anda ayıq
- 410 Eyitdi⁵⁵⁵ yâ ^ç Azîz var gör qamîşı⁵⁵⁶
Yûsufuñ giydügi kendi qamîşı
- 411 Ne semte⁵⁵⁷ uğradı şaqıı gör imdi
Ki ardından öñinden mi gör⁵⁵⁸ imdi
- 412 Kıyâs üzre bulursın ehl-i ismi
Ba^ç id olmaz bularsız⁵⁵⁹ ^ç âlî cismi
- 413 Zeliḥâ⁵⁶⁰ ger nizâ^ç itdimse⁵⁶¹ ey cân
Öñinden şaqı olınmış ola bürhân
- 414 Yûsuf yalanda qaldı şâdıq olmaz
İşi ḥüsrânda qaldı lâyıq olmaz⁵⁶²

⁵⁵¹ Zeliḥâ / Zeliḥâ B

⁵⁵² Zeliḥâya / Zeliḥâya B

⁵⁵³ nesebdir / nesebdi B

⁵⁵⁴ ḥasebdir / ḥasebdi B

⁵⁵⁵ eyitdi / didi kim A

⁵⁵⁶ qamîşı / qamısı B

⁵⁵⁷ semte / semde B

⁵⁵⁸ öñinden mi gör / öñinden midür B

⁵⁵⁹ bularsız / bilürsin A

⁵⁶⁰ Zeliḥâ / Zeliḥâ B

⁵⁶¹ itdimse / itdiyse A

⁵⁶² 2. mısra B’de şöyledir: İşi ḥüsrândadır budur nişanı

- 415 Ve ger ardında ise şakq-ı şānı⁵⁶³
B 13 b Yūsuf şādıkdurur budur nişānı
- 416 Şabī itdi hemān-dem çün bu hükmi
‘Azīz buldı yalanı bildi hükmi
A 14 a
- 417 Zelihādan⁵⁶⁴ hıyānet olduğunu
Hemān bildi ki ğayret n’olduğunu⁵⁶⁵
- 418 Pes andan hālını çün tıydı⁵⁶⁶ Kıtıfir
Yüzini döndürüp Yūsufa⁵⁶⁷ Kıtıfir
- 419 Didi yā Yūsuf itdüñ çok⁵⁶⁸ şadākat
Bu deñlü eyledüñ⁵⁶⁹ cür’et ‘adālet
- 420 Bu sırrı açmağıl⁵⁷⁰ nādāna⁵⁷¹ ey cān
Ebed tuymasun⁵⁷² anı ins (ü) ger cān
- 421 Beşerde ğayret ‘arż-ı mu‘teberdür
Oğul diliñi eyce⁵⁷³ hıfz ideğör
- 422 Yūsuf çünki kabūl itdi bu pendi⁵⁷⁴
Hitām-ı kışşası yāķūta⁵⁷⁵ döndi

⁵⁶³ şānı / nişānı A

⁵⁶⁴ Zelihādan / Zeliḫādan B

⁵⁶⁵ nolduğunu / n’elduğunu B

⁵⁶⁶ tıydı / duydı B

⁵⁶⁷ yüzini döndürüp Yūsufa / Yūsufa döndürüp yüzini A

⁵⁶⁸ çok / çün B

⁵⁶⁹ itdüñ / eyledüñ A

⁵⁷⁰ açmağıl / acmağıl B

⁵⁷¹ nādāna / iḫvāna A

⁵⁷² tuymasun / duymasun B

⁵⁷³ diliñi eyce / dinildüñ açma A

⁵⁷⁴ pendi / bendi B

⁵⁷⁵ yāķūta / çün yāķūta A

- 423 Yüzini döndürüp⁵⁷⁶ ol mâh-tâba
Müzâb oldu Zelîhâ döndi âba
- 424 Didi gel yâ Zelîhâ tevbe bâbın
Alup boynuña muhkem kıl hicâbın
- 425 Günâhuña kıluban tevbeler sen
Elüñ çek zîr (ü) bālâdan ebed sen
- 426 Bir ulu kişi-zâde kız iken sen
Dağı Mışrî⁵⁷⁷ Azîze⁵⁷⁷ ferş iken sen
- 427 Neden itdün bu⁵⁷⁸ abde inkıyâdı
Koyduñ⁵⁷⁸ edeb hayâyı ulu adı
- 428 Edebsizlere ser-⁵⁷⁹ asker olupsın
Yüzüñ⁵⁷⁹ şuyını bezl idüp döküpsin
- 429 Didiler ba⁵⁸⁰ zılar bu te⁵⁸⁰ kîdâtı
Şabî didi⁵⁸⁰ bu deñlü tenbihâtı
- 430 Ağızların mühürledi kâmusı
Libâs idindi⁵⁸⁰ ar ile nâmûsı

Ķâfiye-i Lâmelif

Mefâ⁵⁸⁰ ilün Mefâ⁵⁸⁰ ilün Mefâ⁵⁸⁰ ilün Mefâ⁵⁸⁰ ilün

- 431 Gel ey cānānımuñ cānı saña pende idem elā
Al imdi la⁵⁸⁰ li mercānı şağın dime bu dem lā lā

⁵⁷⁶ döndürüp / dönderüp B

⁵⁷⁷ Mışrî⁵⁷⁷ Azîze / Mışru'l-⁵⁷⁷ Azîze A

⁵⁷⁸ koyduñ / koduñ B

⁵⁷⁹ yüzüñ / yüzin A

⁵⁸⁰ didi / eyitdi A

- B 14 a Çü ' aqluñ tacı başundan konuban āşinā oldı
432 Hāzīne sırrı şandugın koğıl kalbünde olma lā
A 14 b
433 Zübānuñ çünki olmışdur bu sır sanduğına mişbāh
Şağın yār ile ağıyāra bu miftāh degmesün aşlā
- 434 İderler pāre pāre seni hīç inşāfa gelmezler⁵⁸¹
Birin beş yüze virürler tolar⁵⁸² heb şarkıla ğarba
- 435 İder renci harāmīler kamu kāmiller ehlerinden
Şadā ider çü dellālar⁵⁸³ gezüben şehriyle şahrā
- 436 Atarlar nār-ı külhāna seni maħbüb-ı şādıklar
Ki tā biryān olunca yüz çevirürler⁵⁸⁴ 'ale'l-umyā
- 437 Zeliḫā⁵⁸⁵ sırrını miħmān idindi Mışır ili cümle
Kamu dillerde söylendi gerek ednā gerek a' lā
- 438 Birin kulağa almadı hem incinmedi bir lahza
Kaçan eşrāf⁵⁸⁶ anı tıydı⁵⁸⁷ olupdı derlere⁵⁸⁸ ğarḫā⁵⁸⁹
- 439 Kamu eşrāf-ı Mışruñ geldi hātūnları bir yirde
Zeliḫāyı⁵⁹⁰ alup dilden dile gezdürdiler ḫālā
- 440 Melik hātūnı geldi ilerü didi duyar mısız
Zeliḫā⁵⁹¹ 'abd-i Ken'āna virüp göñlin ḫalup ḫarrā

⁵⁸¹ hīç inşāfa gelmezler / inşāfa gelmezler hīç A

⁵⁸² tolar / tolu A

⁵⁸³ dellālar / dellāllar A

⁵⁸⁴ çevirürler / cevürler B

⁵⁸⁵ Zeliḫā / Zeliḫā B

⁵⁸⁶ eşrāf / eşref B

⁵⁸⁷ tıydı / duydı B

⁵⁸⁸ der: güzel iş, güzel eser

⁵⁸⁹ ğarḫā / ğarḫa B

⁵⁹⁰ Zeliḫāyı / Zeliḫāyı B

⁵⁹¹ Zeliḫā / Zeliḫā B

- 441 Bigenmez ‘abd-i Ken‘ân itdi rüsvây ol dil-ârâyı
Hemân ‘âlemde bed-nâm oldı ol şimşād gözi⁵⁹² şehlâ
- 442 Didiler ki belî cümle işitmişüz bu aḥvâlî
Ḳatı ‘âr oldı eşrâfa ki⁵⁹³ ḳul bigenmeye mevlâ
- 443 Kimi dir ki⁵⁹⁴ ne ednâ himmeti vardur Zeliḫānuḥ⁵⁹⁵
Bu ‘âlî begler içre⁵⁹⁶ itdi ‘abde gönlini yağmâ
- 444 Cefâ taşın⁵⁹⁷ atup cümle o mir‘âtı⁵⁹⁸ Zeliḫâ⁵⁹⁹
Hemân şad-pâre itdiler degil mümkün cem‘ ola
- 445 Nice⁶⁰⁰ eyyâm u gün geçdi Zeliḫâ diñledi bir bir
Mecâli ḳâlmadı şabra taḥammül eylemez aḫlâ
- 446 Hemân emr eyledi ḳul ve ḳaravaş pâyimâl oldı
Döşetdi âl u⁶⁰¹ ḫızırdan⁶⁰² ḳamu köşki sarây bālâ
- 447 Döşek yaşduḳ ḳamu atlâs (u) dîbâ ser-te-ser düzdi⁶⁰³
Ḳamu ḫuddâm-ı muḫbaḫnuḥ bişürür sükkerî ḫelvâ
- 448 Ṭonadur⁶⁰⁴ Yûsufî dürlü libâslarla olup behre
Sîm⁶⁰⁵ ü zer dürlü cevherle bulur hem rengile eclâ

⁵⁹² gözi / göz A

⁵⁹³ ki / kim A

⁵⁹⁴ dir ki / didi B

⁵⁹⁵ Zeliḫānuḥ / Zeliḫānun B

⁵⁹⁶ içre / için A

⁵⁹⁷ taşın / taşun B

⁵⁹⁸ mir‘âtı / bedr-ayı A

⁵⁹⁹ Zeliḫâ / Zeliḫâ B

⁶⁰⁰ nice / niçe A

⁶⁰¹ âl u / âl A

⁶⁰² ḫızırdan / ḫazretten B

⁶⁰³ düzdi / oldı B

⁶⁰⁴ ṭonadur / donadur A

⁶⁰⁵ sîm / sim B

- A 15 a Alup⁶⁰⁶ Yūsuf-ı bedr-ayı varur tenhāca şaqlar ol
449 İdüp⁶⁰⁷ āh u enīn ağlar recā ider⁶⁰⁸ özi şeydā
- 450 Didi gel yā Yūsuf bu dem sözüm tut⁶⁰⁹ beni redd itme⁶¹⁰
Saña olsun fidā cān u cihānım ey yüzi hüsna
- 451 Nedendür kim benüm sözüm saña geçmedi hem geçmez
Ne-deñlü tatlu söylersem saña acı gelür zehrā
- 452 Beni kılduñ hacīl bu ˆ ālem içre kıdd-i dāl itdüñ
Senüñ ˆ işkuñ beni yaqdı vücūdum maḥv idüp sīnā
- B 14 b
- 453 Beni dilden dile gezdürdiler şehir içre hātūnlar
Dilerem⁶¹¹ daˆ vet idüp⁶¹² gösterem bedr-ayı bī-hemtā
- 454 Nidā itdükde⁶¹³ ben saña tulūˆ -ı āfitāb eyle
Cemālūñ hüsniñi göster unutsunlar kamu dünyā⁶¹⁴
- 455 Didi Yūsuf ne hāşıl bize bundan⁶¹⁵ ey hilāl-ebrū⁶¹⁶
Didi qalkar⁶¹⁷ aramuzdan ebed bu ğam ile ğavgā
- 456 Didi hoş tut gönlüñi bu kadar tutam sözüñ ey cān⁶¹⁸
Çü mihmānuñ senüñ gele turam örü çekem belvā

⁶⁰⁶ alup / alur B

⁶⁰⁷ idüp / idir B

⁶⁰⁸ ider / eyler

⁶⁰⁹ tut / dut B

⁶¹⁰ redd itme / itme red B

⁶¹¹ dilerem / diledim A

⁶¹² idüp / ider A

⁶¹³ itdükde / ideñde B

⁶¹⁴ kamu dünyā / taraf şahrā B

⁶¹⁵ bundan / bunda A

⁶¹⁶ hilāl-ebrū / ebrū-hilāl A

⁶¹⁷ qalkar / qalkdı A

⁶¹⁸ tutam sözüñ ey cān / tutam söziñi A

- 457 Çü da^c vet itdi geldi kırk kadar hâtûn boyı şimşād
Gözi nergīs⁶¹⁹ kamunuñ qaddi servi qadd-i bî-hemtā
- 458 Ālāy ālāy gelüp oturdılar şad ^c izz (ü) nāz ile
Latîf-āne⁶²⁰ lezîz-āne iderler şoĥbet-i ġarrā
- 459 Zelîhâ⁶²¹ bunları aldı şafālar kesb idüp cānı
Kuçaklar her birin i(y)der ider misiz sitem tenhā
- 460 Didiler saña kim levm itdi ehl-i şām (u) şark⁶²² cümle
Kıyāsa gelmez aĥvālün ^c acebdür şānuñ ey cānā
- 461 Zelîhâ⁶²³ dir ^c azîz-āne oturuñ bārekallāh siz
İçelüm āb-ı ĥayvānı⁶²⁴ yiyelüm sükkerî ĥelvā
- 462 Oturup söykenüp bunlar çü şoĥbet nerm ü germ oldı
Tefekkürden⁶²⁵ ne var diyü tesā³ül itdiler ĥālā
- 463 Getürdi⁶²⁶ zer tabaklarla fevākîh dürlü tuffāhı
Birer turunc şundi destlerine⁶²⁷ cennet oldı me³vā
- 464 Bu ĥāl üzre Zelîhâ⁶²⁸ bir nidā itdi ki yā Yûsuf
Görin gel qarşımuza rüşen eyle ey yüzi ĥüsnā⁶²⁹
- A 15 b
- 465 Hemān-dem berqıla çıqdı Yûsuf geldi tülū^c itdi
Ziyā-ender-ziyā oldı ^c adem oldı kamu eşyā

⁶¹⁹ nergīs / nerges B

⁶²⁰ laṭîfāne / lâṭîfāne B

⁶²¹ Zelîhâ / Zeliḥā B

⁶²² şark / şeref B

⁶²³ Zelîhâ / Zeliḥā B

⁶²⁴ ĥayvānı / ĥayātı A

⁶²⁵ tefekkürden / tefekkühden A

⁶²⁶ getürdi / getirüp A

⁶²⁷ destlerine / çü destinde A

⁶²⁸ Zelîhâ / Zeliḥā B

⁶²⁹ ĥüsnā / reynā B

- 466 Kamu mest oldu hātūnlar n'idesin bilmedi bunlar
 ' Akıllar kaldı hayretde uçup gitdi beden bālā
- 467 Şanasın rüz-ı 'ıyd oldu bıçaqlar kanlar ağıtdı
 Ne el kaldı ne hōd barmağ nidā itdi ki vāveylā
- 468 Lisān-ı hālile didi kamu a' zā⁶³⁰ bize n'oldı⁶³¹
 Dağı döksek⁶³² bu dem demler oldu 'ıydumuz kübrā⁶³³
- 469 Yūsuf çünkü şağa şola nazar itdi şu' ā' itdi⁶³⁴
 Taħarrükden berī oldu şamunuñ desti şan mevtā⁶³⁵
- 470 Veheb İbn-i Münebbēh dir kim olmuş bunlaruñ ba' zı⁶³⁶
 Hemān tākāt getirmez oldu bağmağa bular aşlā
- 471 Getüren tākāt i(y)der⁶³⁷ hāşā lillāh bu beşer olmaz⁶³⁸
 Cemālī mişli yoğdur bu beşerde olmadı peydā⁶³⁹
- 472 Melek ise dağı ulu melekdür lā-naẓīrdür⁶⁴⁰ bu
 Mekānı gökler içre olmaya meger ki⁶⁴¹ ' arş-ı a' lā
- B 15 a
- 473 Zeliḫā⁶⁴² dir benüm cānum hātūnlar gördüñüz mi hiç
 Güneşde ayda var mıdur ziyāsı Yūsufuñ hāşā

⁶³⁰ a' zā / ra' nā B

⁶³¹ bize n'oldı / n'olaydı biz A

⁶³² dağı döksek / döksek dağı A

⁶³³ oldu 'ıydumuz kübrā / olmuşsın 'ıydımız kübrā A

⁶³⁴ B'de bu mısra şöyledir: Yūsuf çünkü sağ nazar itdi şaşā' oldı

⁶³⁵ mevtā / Mevlā B

⁶³⁶ bunlaruñ ba' zı / bunların hayızın B

⁶³⁷ getüren tākāt i(y)der / tākāt getüren i(y)der A

⁶³⁸ olmaz / ola A

⁶³⁹ peydā / beydā B

⁶⁴⁰ ulu melekdür lā-naẓīrdür / ola melekde lā-nāẓire A

⁶⁴¹ olmaya megere ki / olmayısar meger kim A

⁶⁴² Zeliḫā / Zeliḫā B

- 474 Beni levm itdünüz cümle bu ı ışk ağına düşmişem
Baña var mı meded sizden n'idersiz işde ben şeydâ
- 475 Ben istedüm recâ itdüm buña bir laħza cân virdüm
Degil inkâr ider sizden aluban arrıla serrâ
- 476 Didiler saña levm olmaz girü tırma⁶⁴³ degil mümkün
Buña biz daħi itdük gönlümüzüzi rüz u şeb yağmâ
- 477 Dönüben bir ağızdan didiler Yûsufa yâ Yûsuf
Zelianuñ sözinden sen gerek ıkmayasın aqlâ
- 478 Bizüm⁶⁴⁴ her birimüzüñ var ulı⁶⁴⁵ daħi aravaş hem
İderler inıyâdı cümle fermânımuza hâlâ
- 479 Dönüp Yûsuf cevâb⁶⁴⁶ eyler benüm var inıyâdum⁶⁴⁷ tām
Velâkin sū-i faħşâdan⁶⁴⁸ ırağam ey yüzi raı nâ
- 480 Zeliâ⁶⁴⁹ âh idüp tırdı didi bilüñ oluñ âgâh
Sözüm tıtmazsa der-zindân idem ala ebed arrâ

Meşnevî

A 16 a

Mefâı ilün Mefâı ilün Feı ülün

- 481 Hemân Yûsuf işitdi⁶⁵⁰ ün bu hâli
İdüben Rabbisine ı arz-ı hâli

⁶⁴³ tırma / durma B

⁶⁴⁴ bizüm / bizim A

⁶⁴⁵ var ulı / ulı var A

⁶⁴⁶ cevâb / evâb B

⁶⁴⁷ inıyâdum / inıyâdı A

⁶⁴⁸ faħşâdan / faħşâdan B

⁶⁴⁹ Zeliâ / Zeliâ B

⁶⁵⁰ işitdi / işidi B

- 482 Didi ey Qādir ü Perverdigārum
Bularuñ da^c vetinde yoq mecālüm⁶⁵¹
- 483 Baña zindān hemān Bāg-ı İremdür
Bularuñ da^c vetinden⁶⁵² ol keremdür
- 484 Bularuñ mekrini benden ırağ it
Beni hüsranā şalma yüzüm⁶⁵³ ağ it
- 485 Ğarībem bir meded senden İlāhī
Ki sensin pādişāhlar pādişāhı
- 486 Zeliḫā Yūsufı aldı⁶⁵⁴ çıkardı
Libās-ı nāzenin aldı çıkardı⁶⁵⁵
- 487 Yüzini ekşidüben kalbi rüşen
Vücūdı gamda idi⁶⁵⁶ gönli rüşen
- 488 Gelen⁶⁵⁷ hātūnları hem yola şaldı
Qamu ḫayz oldı cümle yoldan⁶⁵⁸ azdı
- 489 İdüp āh u enin bunlar gelürler
Qapu bacaların nā-çār bulurlar
- 490 Ne ḫāle düşdük āh u vāh iderler
Şeb-i rüz gözlerinden qan içerler
- 491 Zeliḫā qaldı nār-ı ḫasretile
Yūsuf ağlar çü ḫavf⁶⁵⁹ (u) ḫaşyetile

⁶⁵¹ mecālüm / mecālim B

⁶⁵² da^c vetinden / da^c vetinde B

⁶⁵³ yüzüm / yüzim A

⁶⁵⁴ aldı / elden A

⁶⁵⁵ aldı çıkardı / çıkardı aldı B

⁶⁵⁶ idi / qaldı B

⁶⁵⁷ gelen / gelüp B

⁶⁵⁸ cümle yoldan / yoldan cümle B

- 492 Çağan kim nâ-ümîd⁶⁶⁰ oldu dil-ârâ
B 15 b Bir oldu kendüsine ağ (u) çara
- 493 Didi gel yâ Yûsuf zindâna girme
 Ėarîbsin yalañuz nâlâna girme
- 494 Çul olan tutacak mevlâ sözini
 ‘Azîz pek tutmayacak kendözini
- 495 Didi Yûsuf ki hâşâ ben sözinden
 Çıçam Mevlâmuñ emrinden sözinden
- 496 Benüm Mevlâm yirümi⁶⁶¹ gökcek itdi
 Bizi çul daği saña gercek⁶⁶² itdi
A 16 b
- 497 Yimez içmez uyumaz pâdişâhum⁶⁶³
 Benüm Mevlâm odur daği penâhum
- 498 Şığınuram aña senden dem-â-dem
 Budur çorçum ki gözümnden açar dem
- 499 O dem tuydi⁶⁶⁴ Zelîhâ çâfa gelmez
 Yûsuf bir lahzaca inşâfa gelmez
- 500 Yûsufuñ müstecâb oldu du‘ âsı
 Zelîhâ eylemez güci çıyâsı
- 501 O vaçte dek iderdi güç Zelîhâ
 Çeküp anı getürür idi tenhâ

⁶⁵⁹ havf / hûn A

⁶⁶⁰ nâ-ümîd / nâ-umudB

⁶⁶¹ yirümi / yirimi A

⁶⁶² saña gercek / gercek saña B

⁶⁶³ pâdişâhum / pâdişâhum A

⁶⁶⁴ tuydi / duydi A

- 502 Pes andan sonra   arz iderdi kendin
Rec  ile alurdu  nin ardın
- 503 Dir idi y  Y suf ay mısın ey c n
Y  g neşsin ki⁶⁶⁵ olduñ baña mihm n
- 504 Sen ñ  add ñ hem n T b ya beñzer
O m jg n t re  aşuñ yaya beñzer
- 505 Daği hem g zlerin Őhl ya beñzer
Yañađun rengi⁶⁶⁶ ancağ n ra beñzer
- 506  alem barmağların seĥ ara beñzer
Daği tırnağların s m-p re beñzer⁶⁶⁷
- 507 Kel muñ s kker  helv ya beñzer
Hem ađzınuñ yarı helv ya beñzer⁶⁶⁸
- 508 Tebess m eyleseñ Şan berđ urupdur
Dişuñ  ađđ  ki Z hre⁶⁶⁹ yıldızıdur
- 509  alem barmağların hem l -naz r Ő h
Budur g neş budur yıldız budur m h
- 510 Zeliĥ  bu g ne minnet iderdi
Laťif- ne rec  Őoĥbet iderdi
- B 16 a
- 511 G h  ağlar g h  daği g lerdi
G renlerin hem n bağrın delerdi

⁶⁶⁵ y  g neşsin ki / g neş misin kim B

⁶⁶⁶ rengi / ĥ li B

⁶⁶⁷ Bu beytin 2. mısrası A'da yoktur

⁶⁶⁸ Bu meytin 1. mısrası A'da yoktur

⁶⁶⁹ Z hre / Zehr y B

- 512 Vücûdı yanar idi şanki külhân
Şeb-i rûz⁶⁷⁰ râhat olmaz idi bir ân
- 513 Yûsuf ider hakîmâne cevâbı
İderdi redd⁶⁷¹ döker⁶⁷² âteşe âbı
- A 17 a
- 514 Dir idi gördüğün bu kadd-i Tübâ
Bozılır şekli bir gün⁶⁷³ yâ Zelîhâ
- 515 Yüzim bedr-aya teşbîh⁶⁷⁴ eyledün sen
Girür buluğa⁶⁷⁵ çıkmaz göresin sen
- 516 Bu gözlerime kim şehlâ diyüpsin
Yılan ‘aķreb ğidâsıdur görüpsin⁶⁷⁶
- 517 Bu sîm gerdân yaňaklarım ey cân
Ķarıncalar yuvası⁶⁷⁷ ola mihmân
- 518 Döner devrân giderüz bu aradan
Vefâ virmez kelâmuñ⁶⁷⁸ açma⁶⁷⁹ yâda
- 519 Baňa zindân eħabdur bu şafâdan
Gel inşâf it beni Ķurtar cefâdan

⁶⁷⁰ şeb-i rûz / ħâlinde A

⁶⁷¹ iderdi redd / ider reddi B

⁶⁷² döker / töker B

⁶⁷³ bir gün / bilgil B

⁶⁷⁴ teşbîh / teşbih B

⁶⁷⁵ buluğa / bu laħda A

⁶⁷⁶ görüpsin / görürsin B

⁶⁷⁷ yuvası / Yûsufi B

⁶⁷⁸ kelâmuñ / zübânuñ B

⁶⁷⁹ açma / acma B

Ḳāfiye-i Dāl

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 520 Gel ey dünyāya ġarrā olan yorulma bundan alma dād
Naşib-i sitem-i ḳātildür alan⁶⁸⁰ idiser⁶⁸¹ feryād
- 521 Göñül virme bu seḫḫāra bilün⁶⁸² bağlama mekkāra
Ṭolaşma dār-ı deryāda⁶⁸³ olursın şoñucu berbād
- 522 Bu bir ḥāndur ḳonaḳ virmez kimesne sırrına irmez
Derin deryā amān virmez girenler olmaya āzād
- 523 Çü fānīdür daḫi ehl-i fenādur umma bunlardan⁶⁸⁴
Vefā ey yār-ı ġārım esmesün üstüne kim bil bād⁶⁸⁵
- 524 İşitmedün mi Mecnün göñül virdi çü Leylāya
Helāk-ender-helāk oldu ebed bulmadı bir gün dād
- 525 Zeliḫā bağladı göñlin Yūsufa buldı şoñsız derd⁶⁸⁶
Beḳası olmadı yine neler çekdi Şirīn Ferhād
- 526 Zeliḫā cebr-i ḳahrıla görür vaşl-ı murād olmaz
Recā meydānına şaldı döşekler getürüp mehhād
- 527 Hemān bir dürlü virmedi vişālin⁶⁸⁷ Yūsuf el çekdi
Zeliḫā nā-ümīd oldu yanar bağı ider feryād

⁶⁸⁰ hem alan / alan B

⁶⁸¹ idiser / şonı ider A

⁶⁸² bilün / belin B

⁶⁸³ dār-ı deryāda / dāra deyyāra B

⁶⁸⁴ umma bunlardan / ammā bunlar B

⁶⁸⁵ kim bil bād / ḫüzn-i tāb B

⁶⁸⁶ şonsız derd / şoñ lezzāt B

⁶⁸⁷ vişālin / yaḳasın B

- 528 Kurar bir hîle-i ekber ki şayd ide anı dil-ber
Baña münkâd olur hem dir olur daği bir ulu ad
- 529 Alur Mışrî ‘Azîz adın virür tenhâ recâ eyler
A 17 b Benüm adımı⁶⁸⁸ dūn itdi Yûsuf kuluñ ebed âbâd⁶⁸⁹
16 b
- 530 Bütün şehirde⁶⁹⁰ destân oldı ‘ayb oldı Zelîhâyâ
Şeb-i rûz ‘abd-i Ken‘ ânuñ elinden âh ile⁶⁹¹ feryâd
- 531 Dilerem aduña⁶⁹² aşla ğubâr gelmeye ey şâhum⁶⁹³
Esirgeme beni tüt vir kim boynımı ura⁶⁹⁴ cellâd
- 532 Veyâhūd⁶⁹⁵ Yûsufi zindâna koy kim yata bir⁶⁹⁶ müddet
Kesildükde şamu sâz ü söz çıkarup eylegil âzâd⁶⁹⁷
- 533 Kâbâhatde şala Yûsuf cihânda bir ulu adı
Benüm bu derdime çâre budur gel eylegil imdâd
- 534 Hemân-dem ittifağ üzre atup bedr-ayı zindâna
Zelîhâ ğâyet incindi velâkin zâhiren dil-şâd⁶⁹⁸
- 535 Karanlık idi zindânuñ içi nûrıla tölmişdi⁶⁹⁹
Hemân⁷⁰⁰ bâğ-ı cinân oldı irişdi çün Yûsuf şeh-zâd

⁶⁸⁸ adımı / adımı A

⁶⁸⁹ âbâd / berbâd A

⁶⁹⁰ şehirde / şehir içre B

⁶⁹¹ ile / ider B

⁶⁹² aduña / adı baña B

⁶⁹³ şâhum / şehâ A

⁶⁹⁴ ura / ur B

⁶⁹⁵ veyâhūd / yâhūd A

⁶⁹⁶ bir / biraz A

⁶⁹⁷ âzâd / evlâd A

⁶⁹⁸ zâhiren dil-şâd / zâhir oldı şâd A

⁶⁹⁹ tölmişdi / töldi A

⁷⁰⁰ hemân / hemîn B

- 536 Oturur bir bölük insān görür ğam-nāk idi bunlar
Şorar hālın bularuñ⁷⁰¹ dir bize⁷⁰² viridi bunı ol Hād⁷⁰³
- 537 Didiler ehl-i zindānlar ne hūb kişisin ey cānā
Seni muşsinler ehlinden görürüz ey ey yüzi şimşād
- 538 Didi Rabbüm benüm birdür şeriki hem naziri yoķ
Daği Ken' āniyem İsrā' ilī İbrāhimi⁷⁰⁴ ecdād
- 539 Baña viridi İlāhum⁷⁰⁵ ni' met-i 'uzmā-yı ba' id hem
Daği ta' bir-i rü'yāyı⁷⁰⁶ baña virmişdi ol⁷⁰⁷ Cevvād⁷⁰⁸

Ķāfiye-i Mīm

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 540 Çün Yūsuf zindāna girdi geçdi üç gün ey hümām⁷⁰⁹
Geldi iki kişi daği buldılar bedr-i tamām
- 541 Biri ħabbāz idi hūnlar bişürür⁷¹⁰ virür 'aceb
Biri sākī kim şunar āb-ı zülāli bī-ķiyām⁷¹¹
- 542 Rūz-ı şeb ħizmet iderler şol⁷¹² Melik Reyyāna heb⁷¹³
Ayrı olmaz laħzaca bunlar⁷¹⁴ deĝişmezler maķām

⁷⁰¹ bularuñ / bunlaruñ A

⁷⁰² dir bize / bize dir A

⁷⁰³ ol Hād / Hād A

⁷⁰⁴ İbrāhimi / İbrāhim A

⁷⁰⁵ İlāhum / İlāhım A

⁷⁰⁶ rü'yāyı / rü'yātı A

⁷⁰⁷ virmişdi ol / virür ger idüp A

⁷⁰⁸ Cevvād: çok cömert, cömertliğinde sınır olmayan

⁷⁰⁹ hümām / tamām A

⁷¹⁰ bişürür / zinetin B

⁷¹¹ bī-ķiyām / rüz-ı ķiyām B

⁷¹² iderler şol / ider bunlar A

⁷¹³ Reyyāna heb / Reyyānile A

- 543 Rûzigâr   aks ursa esdi d şdi velvele
Durdı bir  tâ  ife sırran t  g reler inti k m⁷¹⁵
- 544 Virdiler  is bsız m l-ı b    aded rişvet ile
T  ki a u vireler s k  ve  abb z   an mer m⁷¹⁶
- 545 Ba  zılar dir  ayşer-i R m el i g nder r⁷¹⁷ be-n m
Virdi Mışra gezdi derv ş- ne t tmadı  iy m⁷¹⁸
- A 18 a
- 546 Bir   ac ze   avrete⁷¹⁹ şo ucu oldu  şin 
Sırrın a a virdi⁷²⁰ doyurdu g rdi işin tam m
- 547 T yesiydi⁷²¹ s k n n get rdi virdi m lı bol
Da ı  abb za adayup milk-i Mışrı ol ş m
- 548 Geldi  ayşer el isi va  de zam nı g zed r
S k   abb z ile t ye re  y id p andan z l m
- B 17 a
- 549 Didi ş k  ben a a⁷²² i urmezem zehr-i⁷²³ şed d
Zir  ikr m ile buldum   izz   nuřret⁷²⁴ fa r-ı t m
- 550 Didi  abb z ben a a a u virem ola hel k
Dime ill  kimseye bu s zi t ymasun  aş (u)    m⁷²⁵

⁷¹⁴ la zaca bunlar / la za bunlar hem A

⁷¹⁵ Bu beyit A'da yoktur.

⁷¹⁶ Bu beyit A'da yoktur.

⁷¹⁷ el i g nder r / g nder p el i B

⁷¹⁸  iy m / ma  m A

⁷¹⁹   avrata /   avrete oldu A

⁷²⁰ virdi / virdi fi'l-h l A

⁷²¹ t yesiydi / dayesiydi B

⁷²² ben a a / ben A

⁷²³ zehr-i / zehre-i A

⁷²⁴   izz   nuşret /   izz   rif at B

⁷²⁵ s zi t ymasun  aş (u)    m / sırrı ill  dursun bu  iy m B

- 551 Sözi bir itdi⁷²⁶ bular ayrı olup dāyeden⁷²⁷ uş
Viridi dāye sırrı fi'l-ḥāl buldı çün halvet maḳām
- 552 Geldi mesmūm ḥubzıla ḥabbāz turur⁷²⁸ karşına
Daḥi sāḳī şu ile çün irdi ol⁷²⁹ vaḳt-i ta'ām
- 553 Dir Melik yā sāḳī iç şol şuyı kim kāsededür
Kim bu gün baña gerekmez ne şarāb ve ne ta'ām
- 554 Der-^ç aḳab lebbeyk diyüp şuyı içer sāḳī hemīn⁷³⁰
Döndi ḥabbāza bu deñlü daḥi bildirdi kelām

Meşnevî

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

- 555 Hemān ḥabbāz işitdi⁷³¹ çün bu sırrı
Vücüdı ditredi yaş tıldı gözi⁷³²
- 556 Didi ey pādişāhım⁷³³ ben bu ḥāle
Nice düşdüm ulaşdum bu maḳāle
- 557 Beni azdurdı sāḳī tāye⁷³⁴ ile
Ulaşdum mekr ü āle tāye⁷³⁵ ile

⁷²⁶ itdi / idüp B

⁷²⁷ Kelimenin imlâsında tutarsızlık söz konusudur.

⁷²⁸ turur / durur B

⁷²⁹ ol / şol B

⁷³⁰ şuyı içer sāḳī hemīn / içer şuyı B

⁷³¹ işitdi / işidi B

⁷³² 2. mısra A'da şöyledir: İdüben Rabbine ^ç arz-ı ḥāli

⁷³³ pādişāhım / bādişāhım B

⁷³⁴ tāye / dāye B

⁷³⁵ tāye / dāye B

- 558 Beni öldürme ʿafv eyle kerem it
Esirge cānumı bu dem kerem it
- 559 Melik ʔatlı itmedi anda birisin
Getürüp atdı zindāna ikisin
- 560 Varup Yûsufa hem-rāh oldı bunlar
Girüp zindāna āgāh oldı bunlar
- 561 Şorar maḥbûslaruñ ḥālını Yûsuf
İder anlar için dürlü te ʾessüf
- A 18 b
- 562 Bular aşlı(y)la şordı anı bildi
Ne töhmetle⁷³⁶ Yûsuf zindāna girdi
- 563 Anı medḥ eyledi hem ehl-i zindān
Didi baʿ zı ḥaşālın⁷³⁷ ehl-i zindān
- 564 Didi ger daḥi⁷³⁸ rü ʾyā taʿ bîrini⁷³⁹
Muṭābıḳ taʿ bîrinün⁷⁴⁰ geldüğini
- 565 Geçer bir ʔaç gice gün bu arada
İrişdi yetdi vaʿ de mācerāda
- 566 Görür rü ʾyāda ḥabbāz kim ṭabaḳlar
Ṭaʿ ām ṭolu dutar başda ṭabaḳlar
- 567 Uçar ʔuşlar başı üzre hemān-dem
Ṭaʿ ām yiyüp iderler cāna merhem

⁷³⁶ töhmet / tehmet B

⁷³⁷ ḥaşālın / ḥayālın A (B’de ḥışāl kelimesi ḥaşāl olarak harekelenmiştir.)

⁷³⁸ didi ger daḥi / didiler baʿ zı A

⁷³⁹ taʿ bîrini / taʿ birini B

⁷⁴⁰ taʿ bîrinün / taʿ birinün B

- 568 Görür sākī daḥi rū ʿyāda ey cān
Üzüm şıkar bāğ içre der-bān
- 569 Gelürler bir araya bu iki er
Biri söyler biri hem⁷⁴¹ daḥi diñler
- B 17 b
- 570 Didi ḥabbāz benüm⁷⁴² gördüğimi sen
Yūsufa di kim⁷⁴³ anı görmişem ben
- 571 Senüñ gördüğünü hem ben diyeyüm⁷⁴⁴
Anı ben gördüm aña söyleyeyüm⁷⁴⁵
- 572 Görelüm ayurır mı⁷⁴⁶ düşleri ol
Virür mi şāhibine her düşi ol
- 573 Hem andan şoñra ta^c bīr ide anı
İderse ^c alī ola ad u şānı⁷⁴⁷
- 574 İdelüm biz buña bu imtiḥānı
Görelüm nice ta^c bīr ider⁷⁴⁸ anı
- 575 Gelüben şordı her biri hemān-dem
O ḡayruñ gördüğünü⁷⁴⁹ bil dem-ā-dem
- 576 Gelür sākī görürdüm dir düşümde⁷⁵⁰
Ṭabaḳlar ekmek ile var başumda

⁷⁴¹ biri hem / biri B

⁷⁴² benüm / kim B

⁷⁴³ Yūsufa di kim / Yūsuf didi ki B

⁷⁴⁴ diyeyüm / diyeyim B

⁷⁴⁵ / ben gördüm aña söyleyeyüm / sen gördüñ aña söyleyeyim B

⁷⁴⁶ ayurır mı / ayru ider mi A

⁷⁴⁷ adı u şānı / adı şānı B

⁷⁴⁸ ide / ider B

⁷⁴⁹ gördüğünü / gördüğini B

⁷⁵⁰ düşümde / dişümde A

- 577 Didi bu düş⁷⁵¹ senüñ degil bunuñdur
Anuñ diyecegi düş hem senüñdür
- 578 Çü şordılar bular her biri başqa
Yûsuf tıydu birinüñ işi başqa
- A 18 b
- 579 Yûsufuñ 'âdeti idi her dem
Kaçan bir düş⁷⁵² tıysa⁷⁵³ hüznile ğam⁷⁵⁴
- 580 Hemân ğayrı kelâma dil ururdı
Koyup ta' bîri⁷⁵⁵ anı ğod bilürdi
- 581 Didi gelün⁷⁵⁶ size ben ne diyeyim
Bu ta' bîre kıyâs⁷⁵⁷ ben ne diyeyim
- 582 Gelicek⁷⁵⁸ yiyecek ne diyeyim
Nedür adı anuñ ne diyeyim
- 583 Didiler ki bu degil illâ kâhîn
Sözidür⁷⁵⁹ söyler anı niçe kâhîn
- 584 Didi Rabbüm baña bildürdügünden⁷⁶⁰
'Ataş⁷⁶¹ enbiyâya virdügünden
- 585 Berîyem şirk idüp büte⁷⁶² tapandan
Tarîk-i Hâk hidâyetden şapandan

⁷⁵¹ düşümde / dişümde A

⁷⁵² düşi / düş A

⁷⁵³ tıysa / duysa B

⁷⁵⁴ ğam / ol ğam A

⁷⁵⁵ ta' bîri / ta' bîr A

⁷⁵⁶ gelün / gelün B

⁷⁵⁷ bu ta' bîre kıyâs / nedür anuñ adı A

⁷⁵⁸ gelicek / gelecek B

⁷⁵⁹ sözidür / söz eyler A

⁷⁶⁰ bildürdügünden / bildürdügünden A

⁷⁶¹ virdügünden / virdügünden A

⁷⁶² büte / puta A

- 586 Hānīfem millet-i Ya' k̄ubī her hāl
Hem İshāk ile İbrāhīmī⁷⁶³ der-hāl
- 587 Bu sözlerden ğaraž bu idi ey cān
Getüreler ulu Yezdāna imān
- B18 a
- 588 Görür Yūsuf biri inşāfa gelmez
Yaķın dīn ni' met-i ālāfa gelmez
- 589 Hemān ta' bīr idüp rü 'yāyı ol ān⁷⁶⁴
Biri mesrūr biri ḳalmışdı hūsran⁷⁶⁵
- 590 Bu ḥabbāz didi çıkup aşılısar
Anuñ⁷⁶⁶ beynin gelüp ḳuşlar çekiser
- 591 Neden tebdīl iderdinüz bu düşi⁷⁶⁷
Üzüm şıkar degil ḥabbāzuñ işi
- 592 Bunuñ düşi⁷⁶⁸ başuña alma sāķi
Üzüm şıkar idün düşünde⁷⁶⁹ sāķi
- 593 Didiler ba' zılar herkes ne gördi
Anı didi gelüp ta' bīri⁷⁷⁰ şordı
- 594 Didi hem ba' zılar görmedi kimse
Bu düşün⁷⁷¹ hiç birin görmedi kimse

⁷⁶³ İbrāhīmī / İbrāhim A

⁷⁶⁴ ol ān / ey cān A

⁷⁶⁵ hūsran / ḥayran A

⁷⁶⁶ anuñ / senüñ A

⁷⁶⁷ düşi / dişi A

⁷⁶⁸ düşi / dişin A

⁷⁶⁹ düşünde / dişinde A

⁷⁷⁰ ta' bīri / ta' bīrini A

⁷⁷¹ düşün / dişin A

- 595 Velâkin tecrîbe iderler anı
Çü dir idi Yūsuf⁷⁷² dürlü ma^ç ānî
- A 19 b
- 596 Hemān her hāl⁷⁷³ idüp rü^ç yāyî ta^ç bîr
Muḳadder⁷⁷⁴ hükmi ḳıldı itdi tedbîr
- 597 Bu gün yarın bu ḥabbāzî aşarlar
Seni ey sākî hem āzād iderler
- 598 Melik Reyḡān seni āzād idiser
Ḳadīm-i ḥizmetüñ ele giriser
- 599 Senüñ ḳātuñda⁷⁷⁵ vardur bir dilegüm⁷⁷⁶
Gerekdür kim idesin bu dilegüm⁷⁷⁷
- 600 Melik ḳatında⁷⁷⁸ gāh gāh beni zıkr it
Unutma beni zıkr eyle⁷⁷⁹ kerem it
- 601 Didiler yā Yūsuf seni ziyāde
Severüz cānımızdan pek⁷⁸⁰ ziyāde
- 602 Bu düşlerüñ⁷⁸¹ birin görmedük biz
Velâkin tecrîbe itdük seni⁷⁸² biz
- 603 Didi Yūsuf beni sevmek ebed hiç
Baña sevgü ebed fāl olmayor hiç

⁷⁷² dir idi Yūsuf / dir Yūsuf daḡı A

⁷⁷³ ḥāl / ḥālde A

⁷⁷⁴ muḳadder / muḳaddem A

⁷⁷⁵ ḳātuñda / ḳatında B

⁷⁷⁶ dilegüm / dileğim B

⁷⁷⁷ dilegüm / dileğim B

⁷⁷⁸ ḳatında / yanında B

⁷⁷⁹ eyle / it hem B

⁷⁸⁰ pek / bek B

⁷⁸¹ düşlerün / dişlerüñ A

⁷⁸² seni / saña B

- 604 Babam sevdi beni⁷⁸³ kıuyuya düşdim⁷⁸⁴
Zeliḥā sevdi hem zindāna düşdim⁷⁸⁵
- 605 Bu ta^c bīr⁷⁸⁶ gibi bu rü'ya olısar
Bu hükmi böylece Allāh kıılısar
- 606 Hemān şalb oldı biri çıkdı biri
Melik Reyyanā sāķī oldı biri
- 607 Bu kez Cebrā'īli zindān içinde
Görür Yūsuf o dem zindān içinde
- 608 Didi ya Cebrā'īl bu gūne n'oldı⁷⁸⁷
Seni bu ḥāṭiler içinde gördi
- 609 Didi geldim saña gönderdi⁷⁸⁸ Allāh
Ki kim ḥalk itdi seni didi Allāh
- B 18 b
- 610 Sevindüren⁷⁸⁹ seni Ya^c kıūba kimdür
Didi Allāh kim ol muṭlak Ḥakīmdür⁷⁹⁰
- 611 Kıuyuya kimdür endüren⁷⁹¹ kııkarar
Zeliḥāya seni kim kııldı yārān
- 612 Bu zindāna seni kim daḥi kıoydı
Bu rü'ya ta^c bīrin öğretdi virdi

⁷⁸³ babam sevdi beni / beni sevdi babam B

⁷⁸⁴ düşdim / düşdüm B

⁷⁸⁵ düşdim / düşdüm B

⁷⁸⁶ ta^c bīr / ta^c bīri B

⁷⁸⁷ bu gūne n'oldı / bu kez ne oldı B

⁷⁸⁸ gönderdi / göndürdü B

⁷⁸⁹ sevündüren / sevdüren A

⁷⁹⁰ Ḥakīmdür / Ḥākımdür A

⁷⁹¹ kimdür endüren / endüren şöıra A

- A 20 a Didi Yūsuf İlāhımdur penāhım
613 Hemān arz u semāda pādişāhım
- 614 Didi kim yā neden nisyāna düşdün
Hemān sehv ü ḥaṭā nālāna düşdün
- 615 Melikden kıldun istimdād nedendür
Diledün sākīden imdād nedendür
- 616 Senün ḥabs olduğun çü beş yıl oldu
Bu zelle çünki senden şādır oldu
- 617 Yatarsın⁷⁹² yedi yıl daḥi burada
Gelür geçer sene⁷⁹³ mācerādan
- 618 Didi Yūsuf *semi' nā ve eṭa' nā*⁷⁹⁴
Ḥudāmuñ emrine her dem⁷⁹⁵ *eṭa' nā*⁷⁹⁶
- 619 Ḳalur zindānda andan-şoñra ey cān
Yedi yıl bekler ol zindānda⁷⁹⁷ mihmān
- 620 Pes evvel şoñra yedi yatdı Yūsuf
On iki yıl çeker ḥüzn-i te'essüf

⁷⁹² yatarsın / yaturdın B

⁷⁹³ sene hem / sene B

⁷⁹⁴ İştittik ve itaat ettik.

⁷⁹⁵ her dem / dem B

⁷⁹⁶ İtaat ettik.

⁷⁹⁷ zindānda / zindānı B

Kāfiye-i Vāv

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 621 Çünkü Yūsuf tıtdı zindānda qarār ey mäh-rū
Geldi yetdi va' de(-i) Yezdān⁷⁹⁸ çıka andangirü
- 622 Bir gice yatur Melik Reyyān⁷⁹⁹ görür rü'yā' acēb
Te'vilinden 'āciz oldı Mışr (u) Şām ehli kamu
- 623 Bir ulu deryā kenārında görür ol şāh özin
Çıkdı deryādan yedi şıgır semüz⁸⁰⁰ ğāyet tıru
- 624 Geldi ardınca yedi şıgır daħı mehzül çatı
Şöyle kim tākātları yoħ yürümege⁸⁰¹ ey ulu
- 625 Yutdı şol mehzül⁸⁰² şıgırlar kaldı sīmān⁸⁰³ lā-nişān
Gālib oldı mehzül⁸⁰⁴ ancak kalmadı hıç reng ü bũ
- 626 Hem görür kim⁸⁰⁵ yedi dāne sünbül buğda⁸⁰⁶ yeşil
Kim henüz dānesi bellü oldı diñle ey' amũ
- 627 Daħı bundan ğayrı yedi qırı sünbül gördi dır
Kim olup vaqt-i haşādı dāneleri kubbıru

⁷⁹⁸ Yezdān / Yezdānī B

⁷⁹⁹ Reyyān / rü'yā A

⁸⁰⁰ şıgır semüz / ulu şıgır A

⁸⁰¹ yürümege / yürimege A

⁸⁰² mehzül / mehzül B

⁸⁰³ sīmān / simān B

⁸⁰⁴ mehzül / mehzül B

⁸⁰⁵ kim / daħı A

⁸⁰⁶ dāne sünbül buğda / sünbüli buğday başı A

- 628 Ğālib⁸⁰⁷ olmuş kıru sünbül bellüsüz⁸⁰⁸ oldu yeşil
Kalmadı hiç şüret-i dāne çü⁸⁰⁹ maḥv oldu kıamu
- 629 Çün bu rü'ÿâyı görüp Reyyān uyanur uykudan
‘Aqlını cem‘ eyledi fikr⁸¹⁰ eyledi tırdı örü
- 630 Getürüp kāhinleri cem‘ eyledi rāhibleri
Hem müneccimleri der-ḥalvet idüp⁸¹¹ aldı berü
- B 19 a
- 631 Didi sizden isterem bu gördüğüm düş⁸¹² ta‘ bīrin
Viresiz bir bir cevābın ayırasız mū-be-mū
- 632 Geldi cem‘ oldu kıamusı⁸¹³ bezl idüp kıudretlerin
Kimse iḳdām itmeyüben tırdılar cümle girü
- 633 Bilmedi biri bu rü'ÿā ta‘ bīrini hiç dimedi⁸¹⁴
El çeküp maḥzūn oturup⁸¹⁵ baḳışuban rū-be-rū
- 634 Didiler kim ne cevāb eyleyelim⁸¹⁶ rüyāna biz
Hasret ü ḥüsrānda kıaldı n’idelüm bu gün kıamu
- 635 Re’ÿi itdiler⁸¹⁷ bular geldi oturdı cümle heb
Bir ağızdan didiler mümkün degildür ey ulu

⁸⁰⁷ ğālib / ğālīb B

⁸⁰⁸ bellüsüz / bellüsiz B

⁸⁰⁹ çü / ve B

⁸¹⁰ fikr / fekr B

⁸¹¹ der-ḥalvet idüp / ḥalvet eyleyüp A

⁸¹² düş / diş A

⁸¹³ kıamusı / kıamu heb A

⁸¹⁴ dimedi / itmedi A

⁸¹⁵ maḥzūn oturup / cümle bir uğurdan A

⁸¹⁶ eyleyelim / eyleyem B

⁸¹⁷ itdiler / bir itdi B

- 636 Kim Melik⁸¹⁸ bu düşü⁸¹⁹ baş ayak qarışık düş⁸²⁰ görür
Hāşılı yok bu düşün⁸²¹ olmaz buña tedbîr eyü
- 637 Bir şabî meclisde hāzır idi didi kim bilün
Ben işütdüm vardurur zindānda bir⁸²² er sevgülü
- 638 Gāyeti ta^c bîr ider rü³ yāyı te³ vîli laţîf⁸²³
Bu sözi işitdi sākî durdı yirinden örü
- 639 Beni gönder didi⁸²⁴ ey şāhım o zindāna varam
Te³ vîlini rü³ yānuñ⁸²⁵ getürem saña⁸²⁶ mû-be-mû
- 640 Zîrā bundan aqdem anı tecrîbe itdüm yaqîn
Qulı re³ yine muţābık mişli yok gökcek hülû⁸²⁷
- 641 Hem baña tenbih idüp zıkr it beni unutmağıl⁸²⁸
Yedi yıl oldı benüm hâţırıma gelmedi u⁸²⁹
- 642 Der-sā^c at var didi Reyşān tırma yanımda bir ān
Tā bu rü³ yā ta^c bîrin getürmedin tırma girü
- 643 Geldi sākî çünkü zindān⁸³⁰ qapusına⁸³¹ irişüb
Didi yā Yūsuf şadāqat tācı başuñda eyü

⁸¹⁸ melik / bilün B

⁸¹⁹ düşü / dişi A

⁸²⁰ düş / diş A

⁸²¹ düşün / dişün A

⁸²² bir / bu A

⁸²³ 1. mısra B'de şöyledir: Bir laţîf ta^c bîri var rü³ yāda te³ vîli ḥaşen

⁸²⁴ beni gönder didi / ḥaşen beni gönder didi B

⁸²⁵ te³ vîlini rü³ yānuñ / te^c vîl-i rü³ yāyı A

⁸²⁶ getürem saña / saña getürem B

⁸²⁷ Tatlı, güzel anlamındaki hülû kelimesinin sonundaki vav harfi kafiye gereği ü olarak yazılmıştır.

⁸²⁸ beni unutmağıl / unutma dir B

⁸²⁹ O zamiri kafiye ve yöresel ifade gereği u şeklinde yazılmıştır.

⁸³⁰ Zindān kelimesi B'de zendān olarak harekelenmiştir.

⁸³¹ qapusına / qabusına B

- 644 Bunca rü'ya ta' birinde hiç hilâfuñ olmadı
Heb muṭābık geldi çıkdı ni' met oldı saña bu⁸³²
- 645 Şimdi bir rü'ya görür Reyyān eş' ab kıatı
' Āciz oldı Mısır ehli dāl olup kıaddı kıamu
- A 21 a
- 646 Vir haber yeddi aruķ yeddi semüz şıgır yiye
Yeddi yaş sünbüle gālîb ola⁸³³ hem yeddi kıuru
- 647 Ne ola ta' bîri anuñ⁸³⁴ isterüz senden anı
Vir haber bundan bize şānuñ ola biñ bahtlu⁸³⁵
- 648 Başladı sükker kelāmın⁸³⁶ Yûsuf ol dem bî-karār
Diñledi anı⁸³⁷ kıamusı guşşadan oldı berü

Meşnevî

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 649 Didi şol gördügi Melik şıgırını
Semüz hem sünbüli ḥadırā yeşili
- 650 Bular ni' metdür⁸³⁸ añla cevābı
Yedi yıl Ḥaķ idiser fetḥ-i bābı
- 651 Gerekdür kim bu yeddi yıl içinde
Toḥum⁸³⁹ eküp şaçasız yir içinde

⁸³² saña bu / saña B

⁸³³ ola / olsa B

⁸³⁴ ta' bîri anuñ / te'vîli bunuñ A

⁸³⁵ şānuñ ola bek / şāniña yüz biñ A

⁸³⁶ kelāmın / kelāmıñ B

⁸³⁷ anı / bildi A

⁸³⁸ hem ni' metdür añla / ni' metdürür gele A

⁸³⁹ toḥum / toķum B

- B 19 b Bu yeddi yıl içinde bula sālīm
652 Tola ni^c metile ^c ālem ola⁸⁴⁰ sālīm
- 653 Üzüm süd yağ bal mışır tōlısar⁸⁴¹
Pes andan şoñra yeddi yıl olısar⁸⁴²
- 654 Kāmu eṭrāfda ḥabbe bitmeye hīç
Bu Mışra gelmez ādem kalmaya hīç
- 655 Ki şıgır daḥi aruḫ ḫurı⁸⁴³ sūnbül
Yeddi yıl bitmeye hīç dāne sūnbül
- 656 Yiyeler mā-teḫaddem şoñra ey cān
Ekin ekmeñ ol gün ḫala ḫayrān
- 657 Budur te^vīli *Allāhu a^clem*
Bilür sırrıla cehri oldur a^clem
- 658 Ḥaber virdi⁸⁴⁴ gelüp o demde sākī
Ne işitdi ise ḫara ve aḫı
- 659 Melik didi çıkaruñ anı⁸⁴⁵ fi'l-ḫāl
Degildür lāyıḫ ol zindāna der-ḫāl
- 660 Çü vardur ^c ilm-i ḫikmetler dilinde
Sezā degil yata zindān içinde⁸⁴⁶
- 661 Getürüñ anı yanıma göreym
Şeb (ü) rüz yanıma hem-dem ideyim⁸⁴⁷

⁸⁴⁰ ^c ālem ola / ola B

⁸⁴¹ 1. mısra A'da şöyledir: Üzim yağ u bal Mışra tōlısar

⁸⁴² olısar / ne olısar A

⁸⁴³ ḫurı / ḫuru A

⁸⁴⁴ virdi / virüp A

⁸⁴⁵ didi çıkaruñ anı / Reyyān çıkaruñ B

⁸⁴⁶ içinde / dibinde B

⁸⁴⁷ ideyim / ḫılayım A

- A 21 b Münâdiler gelüp itdi nidâyı
662 Ki yâ Yûsuf bu dem bulduñ ‘ aţâyı
- 663 Melik Reyyân seni âzâd idüpdür
Seni ‘ âlemlere hem-râh idüpdür
- 664 Gel imdi çık seni alup gidelüm
Saña ta‘ zîm ki şâh-âne⁸⁴⁸ idelüm
665. İdelüm şöhet-i devrânı ey cân
Ki bilsün qâdrüñ ehl-i Mısrı yeksân
- 666 Yûsuf ol-dem idindi bir taşavvur
‘ Aqıllar qaldı ‘ âciz ey yüzi nûr
- 667 Qodı qalbinde dem⁸⁴⁹ bundan çıkarsam
Varup şâh ile şöhet ben kıarsam
- 668 Aramaz şâyed ol şâh töhmetümi
Ki tenziye itme bu kendözümü
- 669 Ebed qalam bu nâm ile⁸⁵⁰ cihânda
Gerekmez baña çıkmaq bu zamânda
- 670 Yûsuf dir dön girü var şâh emîne
Benüm aqvâlîmi bildür qatına
- 671 Getürüp⁸⁵¹ qarşusına şorsun⁸⁵² imdi
Şu kırk hâtûn kişiden beni şimdi

⁸⁴⁸ ki şâh-âne / şâh-âne biz B

⁸⁴⁹ dem / ben B

⁸⁵⁰ bu nâm ile / bunda nâm içre A

⁸⁵¹ getürüp / getürsün B

⁸⁵² şorsun / şorsın A

- B 20 a Şular kim kesdiler barmağlarını⁸⁵³
672 Akıdup kollarının⁸⁵⁴ kanlarını
- 673 Benüm var mıdur anda hıç günāhum
Her işlerde Ĥudāvendüm penāhum
- 674 Sebeb ne her biri kesdi elini
Boyatdı kan ile nāzük⁸⁵⁵ kolını
- 675 Neye uğraduk⁸⁵⁶ anlar ile ol-dem
Gözümden⁸⁵⁷ yaş yirine aqdı çün dem⁸⁵⁸
- 676 Hemān bildürdiler Reyyāna ol hāl
Bu söz taqrīrlerini cümle fi'l-hāl
- 677 Olupdur āşinā zindāna⁸⁵⁹ Yūsuf
Çıkar degil bugün meydāna⁸⁶⁰ Yūsuf
- 678 Kuşūrın tuymayınca cümle 'ālem
Bu naqşı bilmeyince cinn ü ādem
- A 22 a
679 İşitdi çün Melik bu sözi ey cān
Hemān yaş ile tıldı⁸⁶¹ gözleri kan
- 680 Getürdi şol hātūnları hużūra
Zeliḥā ile geldiler hużūra

⁸⁵³ barmağlarını / barmağlarını B

⁸⁵⁴ kollarının / kollarının B

⁸⁵⁵ nāzük / buṭın B

⁸⁵⁶ uğraduk / anlarla A

⁸⁵⁷ gözümden / gözimden B

⁸⁵⁸ aqdı çün dem / aqdıdem B

⁸⁵⁹ zindāna / zindānda A

⁸⁶⁰ meydāna / zindānda A

⁸⁶¹ tıldı / doldı B

Ķāfiye-i Nûn Me' a Yâ

Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün Müstef' ilün

- 681 Döndi Melik itdi su 'âl hâtûnlar itdi Ķâl ü Ķâl
Her biri Ķaldı lâ-mecâl setr idemez vebâlini
- 682 BaĶışdı bunlar yüz-be-yüz terler⁸⁶² bu kez aĶdı henüz
Meclisleri oldı temüz⁸⁶³ yây itdi cümle dâlini
- 683 Didi Melik size Yûsuf 'unf itdi mi güç itdi mi
YoĶsa⁸⁶⁴ recâ mevc itdi mi Ķopardı mı gül dalını
- 684 Dikdi bunlar⁸⁶⁵ heb gözlerin çökdı⁸⁶⁶ Ķamusı dizlerin
Yitürdi diller sözlerin duydı Zelîhâ hâlini
- 685 Geldi Zelîhâ ilerü baĶdı o şâha rû-be-rû
Didi ben itdüm yalvaru Yûsufa didi Ķâlini
- 686 Ben oldum aña⁸⁶⁷ âşinâ Ķıldım⁸⁶⁸ fidâ cân yolına
Hâlâ esîrem ben aña ĶaĶ zâhir itdi hâlini
- 687 Çün bilindi hâilesi⁸⁶⁹ şâd oldı hâtûn meclisi⁸⁷⁰
İtdi şehâdet cümlesi mekr-i Zelîhâ âlini⁸⁷¹

⁸⁶² terler / derler B

⁸⁶³ temüz / temiz B

⁸⁶⁴ yoĶsa / yoĶsa B

⁸⁶⁵ dikdi bunlar / ki dikkiler A

⁸⁶⁶ çökdı / çoĶdı B

⁸⁶⁷ oldum aña / aña oldum B

⁸⁶⁸ Ķıldım / Ķıldım B

⁸⁶⁹ hâilesi / hâilesi B

⁸⁷⁰ meclisi / cümlesi A

⁸⁷¹ âlini / hâlini B

- 688 Hāşā didiler görmedük⁸⁷² Yūsufda hīle tuymaduğ⁸⁷³
Cümle i' ānet eyledük dökdi Zeliḥā mālını
- 689 Cümle didiler bir ağız ey pādişāhımız ' Azīz
Oldı Yūsuf bāy ile gedā unutdı heb māh u sālını⁸⁷⁴
- 690 Dellālar itdiler nidā Mısr içi oldı pür-şadā
Cem' oldı cümle derc derc şahrā giyindi alını⁸⁷⁵
- B 20 b
- 691 Tonandı⁸⁷⁶ heb al u yeşil kaldı taḥayyürde⁸⁷⁷ çü Nīl
A' lā ve ednā anda bil giydi pālās u şālını
- 692 Maḥşer mişāli geldiler ālāy ālāy oturdılar
Diñlediler oқudılar⁸⁷⁸ Yūsufuñ ' arz-ı ḥālını

Ḳāfiye-i Tā Me' a Yā

A 22 b Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 693 Diñle imdi ey dilā ider senünle şoḥbeti
Vir elün⁸⁷⁹ şunam saña kāfūr-ı misk şerbeti⁸⁸⁰

⁸⁷² görmedük / görmeduğ B

⁸⁷³ tuymaduğ / duymaduğ B

⁸⁷⁴ 690 ve 691. beyitlerin mısraları, iki nüshada karışmıştır. Ancak B'deki beyitler manaya daha uygundur. Bu beyit A'da şöyledir:

*Dellālar itdiler nidā Mısr içi oldı pür-şadā
Cem' oldı bay ile gedā unutdı heb māh (u) sālını*

⁸⁷⁵ Bu beyit A'da şöyledir:

*'İyd oldı geldi fevc fevc eşref yığıldı mevc mevc
Cem' oldı ālāy derc derc şahrālar giydi alını*

⁸⁷⁶ tonandı / donandı B

⁸⁷⁷ taḥayyürde / tecerrüde A

⁸⁷⁸ oқıdılar / oқurdılar A

⁸⁷⁹ elün / elin B

⁸⁸⁰ şerbeti / ğurbeti A

- 694 Diyeyim saña bu dem sükker kelâmi⁸⁸¹ ey^ç azîz
Diñleriseñ añlarisañ bekleriseñ nevbeti
- 695 Çün Zelîhâ hâli⁸⁸² şâyi^ç oldı cümle^ç âleme
Heb^ç aqıllar kâşır oldı⁸⁸³ böyle oldı kâşkatı
- 696 Heb⁸⁸⁴ güneşden ârî Yûsuf olduğın tıydı⁸⁸⁵ kamu
Adı kesildi Zelîhânuñ işi bitdi⁸⁸⁶ katı
- 697 İtdi fermân Melik Reyyân kim olsun heb süvâr⁸⁸⁷
Hem tonanmalar⁸⁸⁸ idüp gitdi Yûsuf çün gurbeti⁸⁸⁹
- 698 Getürüp Mışır^ç Azîzi⁸⁹⁰ didi yâ Kıtfır bu gün
Vir baña Yûsuf kuluñ virem ziyâde kıymeti
- 699 Der-sa^ç âdet aldı anı virdi metâ^ç (u) mâlı çok⁸⁹¹
Hem dağı âzâd idüben buldı^ç izz ü⁸⁹² devleti
- 700 Yürüdi ehl-i Mışır zindâna cümle fevc fevc
Remz bildi cümlesi hem buldı eşrâf⁸⁹³ heybeti
- 701 Gel didiler yâ Yûsuf çık imdi zindândan bugün
Hiç sezâ degil iken çekdüñ bu deñlü zağmeti

⁸⁸¹ kelâmi / kelâmın A

⁸⁸² Zelîhâ hâli / Yûsuf hâli Zelîhâ A

⁸⁸³ oldı cümle / oldı A

⁸⁸⁴ heb / hep B

⁸⁸⁵ tıydı / duydı B

⁸⁸⁶ bitdi / gitdi A

⁸⁸⁷ Melik Reyyân kim olsun heb süvâr / Melik olsun süvâr heb nâmdâr A

⁸⁸⁸ tonanmalar / donanmalar B

⁸⁸⁹ gurbeti / azîz B

⁸⁹⁰ ^ç Azîzi / ^ç Azîz A

⁸⁹¹ çok / bol B

⁸⁹² ^ç izz ü / ^ç izz-i B

⁸⁹³ eşrâf / eşref A

- 702 El getürüp bir du^c ā itdi Yūsuf ol demde bil
İşidenler ağladı⁸⁹⁴ siyl oldı gözler hayreti
- 703 Hem vidā^c itdi o zindan ehli(y)le cümle kamu
Daği zindān kapusına çıkdı yazdı bir biti
- 704 Yazdı⁸⁹⁵ ahyāda olanlaruñ bu zindān kabridür
İmtihāndur aşdıķāya hem ^c adūya nekbeti
- 705 Yūsufuñ çekdiler altına bir at ğāyet ^c azīz
Dār u deyyārda⁸⁹⁶ bulunmaz idi anuñ kıymeti
- 706 Bindi şāh-āne⁸⁹⁷ Yūsuf ağyār te³essüf eyledi
Şağ u⁸⁹⁸ şoldan şarıluban⁸⁹⁹ heb yitürdi tākati
- 707 Heb rikābına anuñ yüz sürdi kul olmağ diler
Gitdi incinürdi ğāyet dāla döndü kāmeti
- 708 Şanki hūrşid parladı⁹⁰⁰ lemmā^c ⁹⁰¹ idüben ^c āleme
Bulmadı yol cümle azdı göz kamaşdı bek kıtı⁹⁰²
- 709 Bir niķāb almışdı bağlar setr idüp yüzün gözin
21 a Tevhīd ile zıkr iderdi hem recāyı minneti
A 23 a
- 710 Getürüp bedr-ayı fi'l-hāl şāha teslīm⁹⁰³ itdiler
Ta^c zim-āne örü tırdı⁹⁰⁴ şāh utandı key kıtı

⁸⁹⁴ ağladılar A

⁸⁹⁵ yazdı / bizden A

⁸⁹⁶ deyyārda / deyyāra B

⁸⁹⁷ şāhāne Yūsuf / Yūsuf A

⁸⁹⁸ şağ u / şağ B

⁸⁹⁹ şarıluban / cāriyeler şarıluban A

⁹⁰⁰ parladı / barladı B

⁹⁰¹ lemmā^c / lem^c A

⁹⁰² göz kamaşdı bek kıtı / hem kamaşdı göz kıtı B. Bu beyit B'de 705. beyitten öncedir.

⁹⁰³ teslīm / teslim A

⁹⁰⁴ örü tırdı / örü durdı B

- 711 Çün kapuya⁹⁰⁵ geldi Mâlik didi *hasbî yâ İlâhî*
Her umûrda⁹⁰⁶ senden isterem hayırlu⁹⁰⁷ rahmeti
- 712 ‘ Arabî viridi selâm⁹⁰⁸ ‘ İmrânî medh itdi daği
Dir Melik bu iki dili bilmezem ne hikmeti
- 713 Didi Yûsuf bu selâm ‘ emmim lisânıdur benüm
Hem atam ‘ İmrânî ile buldı geldi şöhreti
- 714 Dir Veheb⁹⁰⁹ yetmiş iki dili bilürdi ol Melik
Bu iki dilde yoğıdı aşlâ şun‘ ı tākātı
- 715 Yetmiş iki dili didi heb Yûsuf viridi cevâb⁹¹⁰
Didi yâ⁹¹¹ Yûsuf ‘ acebdür himmetüñ ‘ âlî kıatı
- 716 Didi gel otur emîn ol hem sarâyımda mekîn
Câh-ı manşıb⁹¹² saña lâyıkdur yaraşur şevketi
- 717 Lâkin uş⁹¹³ saña recâm⁹¹⁴ vardur dilerem diyesin
Düşimün ta‘ birini senden işidem gâyeti

⁹⁰⁵ kapuya / kabuya B

⁹⁰⁶ umûrda / umurda B

⁹⁰⁷ hayırlu / hayırlı B

⁹⁰⁸ selâm / selâmı A

⁹⁰⁹ dir Veheb / didi heb A

⁹¹⁰ heb Yûsuf viridi/ viridi Yûsuf hem A

⁹¹¹ yâ / bil A

⁹¹² manşıb / manşub B

⁹¹³ uş / evvel A

⁹¹⁴ recâm / bir ricâm A

Mesnevî

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 718 Çeküp dizin Yūsuf mercān saçdı
Hemān dürr-i şadef qapusın⁹¹⁵ açdı
- 719 Didi gördügi rü'yāsın⁹¹⁶ bir bir
Pes andan şoñra kıldı anı ta' bîr
- 720 Didi gördüñ semiz şıgırları sen
Be-ğāyet nūrlu dilber bunları sen
- 721 Bularuñ hüsni kıldı seni meftūn
Dil⁹¹⁷ oldı anları gördükde Mecnūn
- 722 Pes andan Nîl şoyunmuşdı⁹¹⁸ temāmet
Ki qalmadı hîç anda qatıre āb-dest⁹¹⁹
- 723 Yedi şıgır çıkar şu⁹²⁰ balçığından⁹²¹
Memesi yok çıkar kan qasugundan⁹²²
- 724 Hemān aç kırt gibi geldi qamusı
Semüz⁹²³ şıgırları yedi qamusı
- 725 Derilerin kıluben pāre pāre
Kemüklerin kıluben āşikāre

⁹¹⁵ qapusın / qabusın B

⁹¹⁶ rü'yāsın / rü'yāsını A

⁹¹⁷ dil / zil B

⁹¹⁸ şoyunmuşdı / şoğulmuşdı A

⁹¹⁹ ābdest- rahmet B

⁹²⁰ şu / şoñ B

⁹²¹ balçığından / balcığından B

⁹²² qasugundan / qasığından B

⁹²³ semüz / semiz A

- A 23 b Dağı gördün yedi kırd ki bunlar
726 Yeşil sümbüle gâlib oldu bunlar⁹²⁴
- 727 Dağı gördün yedi sümbül yeşili
‘ Aceb gökcek işit kıâl ile kıîli⁹²⁵
- 728 Düşünde hem dir idün bu ne hikmet
Ki dâne bir hilâf bunlar ne hikmet
- 729 Bunı böyle görürken⁹²⁶ geldi bir yıl
Kıparur toprağın nâr ider ol yıl⁹²⁷
- 730 Yanar kıara yeşil cümle hemân-dem⁹²⁸
Uyanduñ kıorķu ile⁹²⁹ hem sen ol-dem
- B 21 b
- 731 Bunuñ ta‘ bîrini itdüm muķaddem
Saña benden kıaber degdi muķaddem
- 732 Melik didi ki yâ hazâ ‘ acâ ‘ib
İşidürem⁹³⁰ bunu senden ğarâ ‘ib⁹³¹
- 733 Buları dimedüm⁹³² ihvâna ey cân
‘ Aceb bildün buları sen kemâ-kân
- 734 Didi şimdi ne dirsın n’ideyim ben
Senün sözüñden⁹³³ aslâ çıķmayam ben

⁹²⁴ Bu beyit A’da yoktur.

⁹²⁵ Bu beyit B’de yoktur.

⁹²⁶ Görürken / gördüğün B

⁹²⁷ ol yıl / yıl A

⁹²⁸ hemân-dem / endâm B

⁹²⁹ kıorķu ile / kıorķuñıla A

⁹³⁰ işidürem / işitdüm B

⁹³¹ ğarâ ‘ib / ben ğarâ ‘ib B

⁹³² dimedüm / dimedün A

⁹³³ sözüñden / re’yünden B

- 735 Didi ek dāne envā^c -ı bī-^c aded
 ^c Alaqlarıla⁹³⁴ cem^c it cümle bī-ḥad
- 736 Buları der-ḥazīneye çün kılasın
 Gelür қаһт bir gün irişe⁹³⁵ göresin
- 737 Aқа⁹³⁶ dīnār u dirhem dört⁹³⁷ ṭarafdan
 Yıgıla ṭağ gibi māl⁹³⁸ her ṭarafdan
- 738 Gelen senden ilerü böyle ni^c met
 Ebed görmedi kimse böyle devlet
- 739 Melik didi gerekdür buña tedbīr
 İdiçi⁹³⁹ er ki böyle⁹⁴⁰ cümle bir bir
- 740 Benüm şuğlum baña kāfīdür ancaқ
 Bu işler heb saña şāfīdür ancaқ
- 741 Yūsuf didi beni sen қıl ḥalīfe
 Ḥazā[’]in yirler üzre sen ḥalīfe
- 742 Ḥāfızam⁹⁴¹ kātibem hem daḥi ḥāsib
 Bilürem her işi ḥāle⁹⁴² münāsib
- 743 Nevāḥidden⁹⁴³ gelenlerüñ⁹⁴⁴ dilini
 Bilürem cümleñüñ қāl ü⁹⁴⁵ қilini

⁹³⁴ ^c alaqlarıla / ^c alaqlar bile A

⁹³⁵ bir gün irişe / irişe bir gün B

⁹³⁶ aқа / aқar A

⁹³⁷ dört / hem A

⁹³⁸ māl / al B

⁹³⁹ idiçi / idici B

⁹⁴⁰ böyle / bile B

⁹⁴¹ ḥāfızam / ḥafızam A

⁹⁴² ḥāle / ḥālā A

⁹⁴³ nevāḥidden / nevāḥiden B

⁹⁴⁴ gelenlerüñ / gelen lebiñ A

⁹⁴⁵ қāl ü / қilini A

- A 24 a Dağı her biri yılda her⁹⁴⁶ ne h arcar
744 Ben m   aqlum⁹⁴⁷ anı bir anda tartar
- 745 Melik Reyy n bunu⁹⁴⁸  unkim⁹⁴⁹ işitdi
A a t cıla tahtın tesl m⁹⁵⁰ itdi
- 746 Alup⁹⁵¹ Y suf Mışır milkin eline
Kuşanur şimşiri tığın beline⁹⁵²
- 747 Ekin ekd rdi h bbe d ne koymaz
Ne kim var tağ u⁹⁵³ b ğ şahr yı ko(y)maz
- 748 B t n⁹⁵⁴ ekd rdi ni  metler yığıldı
Tağ taş c mle ni  metlerle t ldi
- 749 Y sufuň kadri d n ( ) g n  ođaldı
řu     ı Y sufuň efl ke ađdı

B 22 a ** k fiye-i R **

F  il t n F  il t n F  il t n F  il n

- 750 Diňle ey c n b lb l-i g lřeni b guň sađnı dar
Perr   b l a  ni  me ile kıl bu ikl menden g z r
- 751 Bul en s-i hem-demi y r n-ı ř dıķ ey begim
Kaddi servi g zi  h  hem şik r-ı ser-şar r

⁹⁴⁶ her biri yılda her / her yılda biri A

⁹⁴⁷ Buradaki   aqlum kelimesi B'de   aqlım şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁴⁸ bunu / anı A

⁹⁴⁹  unkim /  unki B

⁹⁵⁰ tesl m / teslim B

⁹⁵¹ alup / alur B

⁹⁵² beline / biline A

⁹⁵³ tağ u / tağ B

⁹⁵⁴ b t n / bit n B

- 752 Eyle hizmetler derünü dün (ü) gün ⁹⁵⁵ ¨ariflere
Olma nādāna muḳārin ⁹⁵⁶ eyle cāhilden firār
- 753 Diñlegil Yūsuf çü Mālik oldu Mışra ser-te-ser
Oldı sulṭān ⁹⁵⁷ ¨āleme zaḃṭ eyledi dār u ⁹⁵⁸ diyār
- 754 Ṭursa ⁹⁵⁹ dīvānına ⁹⁶⁰ ṭururdu ⁹⁶¹ iki yüz ⁹⁶² biñ ḡulām
Atlanup şahrāya çıḳsa yığılurdu bī-şūmar
- 755 İki yüz biñ ⁹⁶³ şağ yanında şol yanında böyle hem
Ardı öñinde bu ḥisāb ⁹⁶⁴ üzre olurlardı süvār
- 756 Ḥāşılı atlu ⁹⁶⁵ sekiz yüz biñ binerdi böylece
Berḳ urup gözler ḳamaşur ⁹⁶⁶ heybetinden üstüvār
- 757 Çıḳdı bir gün şan güneş itdi ṭulū ⁹⁶⁷ ol māh-rū ⁹⁶⁸
Şağ u şol ⁹⁶⁹ asker ḳuşanmış heb bahādır nā-müdār
- 758 Gördi kim ⁹⁶⁹ yol üzre bir şāhib-pālās ⁹⁷⁰ olmış neşin
Āh ider ḥāli perişān gözler aḡlar zār u zār ⁹⁷¹

⁹⁵⁵ gün ¨ariflere / ¨arif şādıḳlara A

⁹⁵⁶ muḳārin / muḳārīn A

⁹⁵⁷ ¨āleme / ¨ālemi A

⁹⁵⁸ dār u / dār A

⁹⁵⁹ ṭursa / dursa B

⁹⁶⁰ dīvānına / dīvānında B

⁹⁶¹ ṭururdu / dururdu B

⁹⁶² iki yüz / iki B

⁹⁶³ iki yüz biñ / iki biñ B

⁹⁶⁴ ḥisāb / ḥicām B

⁹⁶⁵ atlu / elli A

⁹⁶⁶ ḳamaşur / ḳamaşup A

⁹⁶⁷ güneş itdi ṭulū ⁹⁶⁷ / ṭulū ⁹⁶⁷ itdi güneş B

⁹⁶⁸ māh-rū / māh-ı rū B

⁹⁶⁹ kim / bir A

⁹⁷⁰ pālās / bālās B

⁹⁷¹ zār u zār / zār zār A

- 759 Gözleri a^c mâ iki kat oldı qaddi kâmeti
Anı gördi qatına at sürdi geldi⁹⁷² şâh-vâr
- A 24 b
- 760 İki cāriye tutarlar anı tūrūr⁹⁷³ inleyü
Şordı Yûsuf kimdürür baña diyüñüz âşikâr
- 761 Didiler budur seni şatun alan mâlsız qalan
Seni der-zindân iden ^c ışqunda olan târumâr
- 762 Adı⁹⁷⁴ dünyâdan gidüp bî-kes olup qalan zelîl
Mâlini ve hüsni yoluña⁹⁷⁵ virdi ne ki var
- 763 Didi Yûsuf olmaya budur Zelîhâ ser-^c alem
Bir şovux âh eyledi ol dem Zelîhâ şanki qar
- 764 Ditredi Yûsufuñ atı gitdi endâm ile heb
Qaldı hayretde qamusı tağılup gitdi kenâr
- 765 Aç u muhtâclar içün yapmışdı Yûsuf çok⁹⁷⁶ yapu
Getürüp qoydı Zelîhâyı birine ber-qarâr
- 766 Besler idi anı her gün dürlü ni^c metlerle
Yılda bir görmezdi anı çok⁹⁷⁷ geçüp leyl ü nehâr
- 767 Firqatinden aqlar idi dün (ü) gün bî-hüş idi⁹⁷⁸
Şeb-i rûz añar idi ^c aksine esdi rûzigâr
- 768 Bir putı⁹⁷⁹ ma^c bûd idinmişdi bile şaqlar idi
Dürlü cevherle muraşşa^c itdi⁹⁸⁰ aña i^c tizâr

⁹⁷² sürdi geldi / sürdi B

⁹⁷³ tūrūr / dūrūr B

⁹⁷⁴ adı / ehl-i B

⁹⁷⁵ yoluña / yoluña A

⁹⁷⁶ çok / bir A

⁹⁷⁷ çok / çün A

⁹⁷⁸ bî-hoş idi / bî-hoş olup A

⁹⁷⁹ putı / büti B

- 769 Didi ey put⁹⁸¹ vir Yūsufa bir muḥabbet kim⁹⁸² gele
Baña ola āşinā ğurbetde aldım Şerme-sār
- 770 Görđi çāre yo⁹⁸³ Őanemden bunca yıl itđi⁹⁸⁴ recā
B 22 b Őoyđı la^c l-i dũrrini hem ıldı anı ḥākisār
- 771 Āh idũp ıldı tazarru^c Ḥālıına Yũsufuñ
Didi yā Ḥayy Őifā almadı Őabrıla arār
- 772 Dũn yarusı oldu ıdı mesken itđi ol yiri
Kim Yũsufıa anda Őoḥbet ide idi⁹⁸⁵ atlu⁹⁸⁶ yār
- 773 Cāriyeler Şağ u Şoldan utara⁹⁸⁷ vardı bile
Çökdı⁹⁸⁸ dizin Şol yire yũz sũrdi ağlar zār (u) zār
- 774 Bir ũç topra Zeliḥā aldı sũrdi yũzine
Kim Yũsufuñ atı basmıŐdı anı yāđigār⁹⁸⁹

MeŐnevī

Fā^c ilātũn Fā^c ilātũn Fā^c ilũn

- 775 Bir niçe mũddet orayı bekledi
Tā gele Yũsuf yũzin gŕem didi

⁹⁸⁰ itđi / idi B

⁹⁸¹ put / bũt B

⁹⁸² kim / tā A

⁹⁸³ çāre yo / yo çāre B

⁹⁸⁴ itđi / ıldı B

⁹⁸⁵ ide idi / itđi A

⁹⁸⁶ atlu / atlı A

⁹⁸⁷ utara / dutarak B

⁹⁸⁸ çökdı / cökdı B

⁹⁸⁹ Bu beyit B'de yoktur.

- A 25 a 776 777 778 779 780 781 782 783
- 776 Didi ey dertlülere⁹⁹² viren devâ
- 777 Yok şerîkûn⁹⁹³ hem nazîrûn yâ İlâh
Cürm-i ' işyân ehliyem ey pâdişâh
- 778 Bunca demdir ğayra tapdum⁹⁹⁴ yâ Kerîm⁹⁹⁵
Şimdi bildüm seni Raḥmānu'r-Raḥîm
- 779 Kālbine ilhām getür sen Yûsufuñ
Göstere görem⁹⁹⁶ cemālin Yûsufuñ
- 780 Bunı dirken çıkdı bir nūr âşikār
Hem⁹⁹⁷ kâmu gönülleri kıldı⁹⁹⁸ şikār
- 781 Tağ u⁹⁹⁹ şahrâ toldı ol demde süvār
Al yeşil kemḥâ¹⁰⁰⁰ giyimlü nâ-müdār
- 782 Cāriyeler döndi ol dem söyledi
Yâ Zelîhâ geldi ma' şūkuñ didi¹⁰⁰¹
- 783 Çağırup itdi Zelîhâ bir nidâ
Yâ Yûsuf inşāfa gel itdi şadâ

⁹⁹⁰ tutdı / dutdı B

⁹⁹¹ itdi / ider B

⁹⁹² Dert kelimesi iki nüshada da dert yazılmıştır.

⁹⁹³ şerîkûn / şerîkûn B

⁹⁹⁴ tapdum / tabdum B

⁹⁹⁵ yâ Kerîm / Kerîm A

⁹⁹⁶ göstere görem / görem görklü A

⁹⁹⁷ hem / kim B

⁹⁹⁸ kıldı / itdi B

⁹⁹⁹ tağ u / tağ B

¹⁰⁰⁰ kemḥâ / cümle B

¹⁰⁰¹ geldi ma' şūkuñ / ma' şūkuñ geldi B

- 784 Gel ol Allāhı severseñ¹⁰⁰² yanıma
Bir diyecek var diyem sultānıma
- 785 Debdi atın geldi Yūsuf ilerü
Geldi yanına yanaşdı rû-be-rû
- 786 Didi kimsin vir baña bu dem haber
Var mı baña bir kelāmuñ mu^c teber
- 787 Didi tesbîh iderem Mevlāya ben
Kul iken bu kıadre irdüñ çünkü sen
- 788 Degil inşāf unudasın sen beni
Bunca mālı virdüm aldum¹⁰⁰³ ben seni
- 789 Seni hoşça şaqlar idüm nāzıla
Şol ta^c āmlar yidürüp mümtāzıla
- B 23 a
- 790 Da^c vet itdüm sen baña el virmedüñ¹⁰⁰⁴
Göñlimüñ derdine merhem¹⁰⁰⁵ olmaduñ¹⁰⁰⁶
- 791 Senüñ için düşmişem dilden dile
Mışır içinde düşdi recz ü velvele¹⁰⁰⁷
- 792 Dört hazîne heb tağıtdım yoluña
Lezzet-i dünyā şıgınmaz¹⁰⁰⁸ göñlime
- A 25 b
- 793 Kim ki dise Yūsufı gördüm bugün
Aña on altun virürdüm müjde¹⁰⁰⁹ çün

¹⁰⁰² severseñ / seversin A

¹⁰⁰³ mālı virdüm aldum / mālumu virüp aldım A

¹⁰⁰⁴ virmedüñ / virmedin A

¹⁰⁰⁵ Merhem kelimesi burada merhem yazılmıştır.

¹⁰⁰⁶ olmaduñ / virmedüñ B

¹⁰⁰⁷ recz ü velvele / recz-i velvele B (“recz” kelimesinin aslı “ricz”dir ve *azap, pislik* demektir)

¹⁰⁰⁸ şıgınmaz / doyurmaz B

- 794 Kim ki anuñıla dirse¹⁰¹⁰ itdüm kelâm
Otuz altun virür idüm ve's-selâm
- 795 Göñlümi yağmâ idüp kılduñ esîr
Āhuma¹⁰¹¹ karşı tûramaz¹⁰¹² nerre-şîr
- 796 Gitdi genclük heb hebâ oldı tenüm¹⁰¹³
Yoluña¹⁰¹⁴ kıldum fidâ cânım benüm
- 797 Āteş-i külhâna¹⁰¹⁵ hâlâ yanaram
‘Işkuñ ile dün (ü) gün hem oynaram
- 798 Rûz-ı şeb eksilmeyim diñle uş
Lâkin ‘ışkum artmadadur diñle hüş
- 799 Didi Yûsuf bir ‘alâmet var mı hîç
‘Işkuña ider delâlet var mı hîç
- 800 Dir Zelîhâ yâ Yûsuf diñle sözüm
Baña vir kâmcıñı hem diñle sözüm¹⁰¹⁶
- 801 Kâmcıyı¹⁰¹⁷ uzatdı Yûsuf ol zamân
Kim Zelîhâya vire anı hemân
- 802 Destini şundı Zelîhâdan yaña
Yandı kâmcı kaçdı Yûsuf bir yaña

¹⁰⁰⁹ müjde / mücde B

¹⁰¹⁰ dirse / dise A

¹⁰¹¹ āhuma / āhıma B

¹⁰¹² tûramaz / duramaz B

¹⁰¹³ tenüm / benüm B

¹⁰¹⁴ yoluña / yolıña A

¹⁰¹⁵ külhâna / külhânda A

¹⁰¹⁶ sözüm / özüm A

¹⁰¹⁷ kâmcıyı / kâmcı B

- 803 Dir Zeliḥā yā Yūsuf inşāf mıdur
Bunca dem firḳatdeyim inşāf mıdur¹⁰¹⁸
- 804 Sen olursın zevḳ ile şoḥbet ile
Ben yanaram her rûz-ı şeb ḥasret ile
- 805 Karşuma tırmağa¹⁰¹⁹ yok şabruñ senüñ
Ben nice ʿ işkuña şabr idem senüñ
- 806 Depdi atın gitdi Yūsuf baḳmadı
Hiç sözine bir kerre¹⁰²⁰ ip taḳmadı
- 807 Āh idüp itdi Zeliḥā bir duʿ ā
Aḡlamasın işiden ḳaldı taña
- 808 Didi ey ʿ ālemlere sen pādişāh
Ḳamu gönüllerde ve yirlerde İläh
- 809 ʿ İşḳı Yūsufuñ beni ḳıldı zelil
Derdime sensin meded viren Cemil
- A 26 a
- 810 Anuñ¹⁰²¹ āhı ʿ arşa çıḳdı ol zamān
Didi lebbeyk ol İläh-ı Müsteʿ ān
- 811 Didi Cebrā ʿ il eyā Ferd (ü) Ḥudā
Bu günāhkāra nice itdüñ nidā
- 812 Hem anuñ sözine¹⁰²² lebbeyk didüñ
B 23 b Bu ʿ acibdür ḥikmetüñ vardur senüñ¹⁰²³

¹⁰¹⁸ B'de mısraların yerleri deḡişiktir.

¹⁰¹⁹ tırmağa / durmağa B

¹⁰²⁰ bir kere / rûz-ı şeb B

¹⁰²¹ anuñ / dutdu B

¹⁰²² sözine / suvāline B

¹⁰²³ bunda ḥikmetüñ / ḥikmetüñ vardur A

813 Buyurđı¹⁰²⁴ ol Kâdir ü Ferd ü Ehad
Kim Naşûh tevbe indende bir Ehad

814 Ba' dehû ger eylesem ben anı red
Nite farķ ola¹⁰²⁵ şanemile Şamed

815 Didi yâ Cebrâ'îl en yiryüzine
Sür devâyı ol Zelîhâ gözine

816 Hem şığa gitsün kamu ' aybı anuñ
Kala hayrân yüzini gören anuñ

Kâfiye-i Mîm

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

817 Geldi Cebrâ'îl o sâ' at luţfila virđi selâm
Gözlerin sildi Zelîhânuñ gidüp cümle zulâm

818 Berķ-ı hâtif gibi ışlar gözleri yüzi kamu
Ve 'd-đuhâ oķur gören hûsnini mâşâ'e'l-ķıyâm¹⁰²⁶

819 Kâmeti Tübâya döndi lebleri Kevşer-mişâl
Şadri *cennâtü'n-na'im* ni' met bulup şubhıla şâm

820 Sinnidür hem¹⁰²⁷ sinni on dört kız durur hemm lâ-tanzîr
Hûsni dört yüz dağı arđdı genclüğinden ve's-selâm

821 Devletin bulđı Zelîhâ gitdi Cebrâ'îl irüp
Yûsufa¹⁰²⁸ tâ girmedin köşkine ol bedr-i hümâm

¹⁰²⁴ buyurđı / buyurur B

¹⁰²⁵ ola / olsa B

¹⁰²⁶ mâşâ'e'l-ķıyâm / mâşâ iltitâm B

¹⁰²⁷ sinnidür hem / sinni dördür A

¹⁰²⁸ Yûsufa / kim Yûsuf A

- 822 Didi yā Yūsuf emr-i Yezdāna kıluban¹⁰²⁹ inkıyād
Qalbine ilkā olup ħubb-ı Zeliḫā ‘an-merām
- 823 Geldi qatına Zeliḫānuñ didi yā seyyidī
İdelüm zevq-ı me‘āşī buldı maqşūduñ tamām¹⁰³⁰
- A 26 b
- 824 Tarf-ı istiğnā ile Yūsufa baqdı ey dilā
Didi yā Yūsuf baña olmaz vişālũñ ey hümām
- 825 Kaçdı ol sâ‘ at Zeliḫā Yūsuf ardından gelür
Çekdi yırtdı gömlegin itdi kışāş u¹⁰³¹ intikām
- 826 Didi yā Yūsuf yeter oldı qamīşuña bedel
Virmezem nefsim saña buldı kelāmum iḥtitām
- 827 Zīrā ben seni sevendē bilmezidüm Rabbümi
Tābi‘ olup nefsimē puta¹⁰³² iderdüm ben inkıyād
- 828 Senden özge gelmez idi ‘aynuma bir nesne hiç
Çün hevā ehli hevādur şavt işitmez hem kelām
- 829 Şimdi bildim Rabbümi oldur Kerīm ü Lāyezāl
Bī-şebīh bī-tanzīr oldur ‘Azīz(ün) Z’üntikām
- 830 Sevdim anı buldı gönlümde¹⁰³³ sürür-ı bā-şafā
Yimek içmek ḫātırā gelmez daḫi mevt-i menām
- B 24 a
- 831 Sen ‘aceb¹⁰³⁴ Yūsuf mısın yāḫūd cemādāt u ḫacer
Görmeyor gözüm şems ü¹⁰³⁵ kamer qubbe ḫıyām¹⁰³⁶

¹⁰²⁹ kıluban / idüben B

¹⁰³⁰ tamām / kıyām B

¹⁰³¹ kışāş u / kışāş A

¹⁰³² puta / büte B

¹⁰³³ gönlümde / qalbümde B

¹⁰³⁴ sen ‘aceb / ‘acebā B

¹⁰³⁵ şems ü / şems A

¹⁰³⁶ ḫıyām / kıyām A

- 832 Maḥbûbum bir¹⁰³⁷ Ḥālîķumdur şükr iderem aña¹⁰³⁸ ben
Yolina kıldum fidâ biñ cân ile başım tamâm
- 833 Başıña bir çäre bul benden saña yok fâ'ide
Bundan artuķ aramızda olmaz aşıla bir¹⁰³⁹ kelâm
- 834 Çün Zelîhâ dönderüp yüzün ırağa düşdi dil¹⁰⁴⁰
Kaldı Yûsuf ḥasret ile kapladı göñlin ' gumâm
- 835 Vāsıta tutdı¹⁰⁴¹ Melik Reyyânı¹⁰⁴² Yûsuf yalvaru¹⁰⁴³
Tutmaz¹⁰⁴⁴ ögüdi Zelîhâ istemez ḥubzı idâm
- 836 Kırķ gün içre vardı geldi ' arz-ı ḥâl¹⁰⁴⁵ şundu Melik
Geçmedi maḥbûle ' arzı bulmadı işi selâm
- 837 ' Arz-ı ḥâl¹⁰⁴⁶ itdi Ḥudāya didi ey Qayyûm u¹⁰⁴⁷ Ferd
Ben Zelîhâ şem' ine pervâne yanmışam tamâm
- 838 Tâķatüm tâķ oldı artuķ dāla döndi ķāmetüm
Zikrûme noķşān gelüp bulmazsa bu göñlüm merām
- 839 Der-sā' āt Cebrā' il indi hem beşāret eyledi
Kim Yûsuf varsun Zelîhāya didi Rabbü'l-Enām

¹⁰³⁷ maḥbûbam bir / maḥbûb oldur A

¹⁰³⁸ aña / anı A

¹⁰³⁹ bir / hiç B

¹⁰⁴⁰ yüzün ırağa düşdi dil / yüzün ol bedr-ayı ḥandān A

¹⁰⁴¹ tutdı / dutdı B

¹⁰⁴² Reyyânı / Reyyāna B

¹⁰⁴³ yalvaru / yalvarur B

¹⁰⁴⁴ tutmaz / dutmaz B

¹⁰⁴⁵ ' arz-ı ḥâl / ' arzuḥâl B

¹⁰⁴⁶ ' arz-ı ḥâl / ' arzuḥâl B

¹⁰⁴⁷ Qayyûm u / Qayyûm A

A 27 b **Meşnevî**

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ülün

- 840 Aña ben¹⁰⁴⁸ vāsıta oldum buyurdı
Benüm adum ile bu iş görüldi
- 841 Yūsuf itsün Zeliḫāya temennā
Kim emr itdi bu resme Ḥaḫ Te' ālā
- 842 Hem adumı¹⁰⁴⁹ benüm aňsun aña dir
Olur āgāh Zeliḫā ol yādigār
- 843 Hemān ḫalkdı Yūsuf oldı revān cān
Anuñla bile bindi çok süvārān
- 844 Şarılurlar¹⁰⁵⁰ Yūsufuñ sağ u¹⁰⁵¹ şolına
Giderler heb Zeliḫānuñ evine
- 845 Niḫābın ḫaldurup Yūsuf didi hem
Gel eyle yā Zeliḫā derde merhem
- 846 Zeliḫā didi kimsin söyle bize¹⁰⁵²
Yanar gönlinde āteş böyle şıza
- 847 Didi ben Yūsufam Ken' ān ilinden
Niçe sükker ḫa' ām yidüm elünden
- 848 Hayāl olur idüm saña dün (ü) gün
Zebün¹⁰⁵³ itdüñ vücūdım sen de¹⁰⁵⁴ bugün

¹⁰⁴⁸ aña ben / ben aña A

¹⁰⁴⁹ adumı / adımı A

¹⁰⁵⁰ şarılurlar / şarıluplar A

¹⁰⁵¹ sağ u / sağa A

¹⁰⁵² İlk mısra A'da şöyledir: Didi sen kimsin Zeliḫā di bize

¹⁰⁵³ zebün / zebünüñ B

- 849 Zelihâ dir seni görmem bugün¹⁰⁵⁵ ben
Ki Allâh ma^c şûkumdur senden ahsen
- 850 Yûsuf çünki işitdi işbu sözi
Hemân-dem kanlı yaşlar¹⁰⁵⁶ taldı¹⁰⁵⁷ gözi
- B 24 b
- 851 Didi ikimüzüñ ma^c şûkı birdür
Bunı diñle eyâ hazâ ne sırdur
- 852 Çün olmışdur bizüm ma^c şûkımuz bir
Gerekdür kim sevişek biz de bir bir
- 853 Ol Allâhı severseñ¹⁰⁵⁸ sev beni sen
Degil mümkün ki terk ider seni ben
- 854 Zelihâ çün işitdi Allâh adın
Didi bulduñ ki yâ Yûsuf murâdın¹⁰⁵⁹
- 855 İzin virdüm beni ^c aqd eyle şimdi
Çün añduñ Rabbümün adını şimdi
- 856 Eridi kalmadı aşlâ kararım
A 27 b Dañi kalmadı yüregümde¹⁰⁶⁰ yağım
- 857 Hemân-dem tırdı¹⁰⁶¹ Yûsuf eve vardı
Yazup fermân kamu etrâfa şaldı
- 858 Gelüp cem^c oldı Mısr ehli kaması
Yıgıldı cümle ednâsı ulusı

¹⁰⁵⁴ sen de / senden A

¹⁰⁵⁵ seni görmem bugün / bugün gördüm seni A

¹⁰⁵⁶ kanlı yaşlar / kan yaşıla A

¹⁰⁵⁷ taldı / doldı B

¹⁰⁵⁸ seversen / seversin A

¹⁰⁵⁹ murâdın / murâduñ B

¹⁰⁶⁰ yüregümde / yürekde B

¹⁰⁶¹ tırdı / durdı B

- 859 Çanı diller ki vaş ide bu¹⁰⁶² ħāli
 Ya kim dise bile¹⁰⁶³ ķil ile ķāli
- 860 Budur ħāřılı kim¹⁰⁶⁴ sulţānı Mıřruñ
 Dügün itdi hemān ħaķanı¹⁰⁶⁵ Mıřruñ
- 861 Dügünciler vezir etbā^c ı ola
 Güyā ki¹⁰⁶⁶ enbiyā¹⁰⁶⁷ sulţānı ola
- 862 Murādı Ĥāliķuñ vāsita¹⁰⁶⁸ Cibril
 Ne güne dügün oldı¹⁰⁶⁹ anda sen bil
- 863 Murādına irüp Yūsuf Zeliĥā
 Gelin oldı yeñi ol-dem Zeliĥā
- 864 Murādın bunlaruñ virdi¹⁰⁷⁰ ol Allāh
 Bizüm daĥı vire cümle ol Allāh
- 865 Emin ola Muĥammed¹⁰⁷¹ ümmeti(y)le
 Gire cennete Aĥmed ümmeti(y)le
- 866 Buña āmin diyenüñ sen İläĥi
 Baĥıřla heb günāhuñ yā İläĥi¹⁰⁷²

¹⁰⁶² bu / o B

¹⁰⁶³ dise bile / diye böyle A

¹⁰⁶⁴ kim / ki B

¹⁰⁶⁵ ħaķanı / ħaķan A

¹⁰⁶⁶ güyā ki / güy-e-gü B

¹⁰⁶⁷ enbiyā / nebī A

¹⁰⁶⁸ vāsita / vāsita B

¹⁰⁶⁹ oldı / oldur A

¹⁰⁷⁰ bunlaruñ virdi / virdi buñlaruñ A

¹⁰⁷¹ Muĥammed / Muĥammed ^caleyhi's-selām B

¹⁰⁷² Bu beyit A'da yoktur.

Ķāfiye-i Râ

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 867 Gel ey cânımuñ cânı çün olduñ ' aqlıla mağrūr¹⁰⁷³
Sa' âdet tâcı başuñda çü ÷ondı olmağıl sen dūr
- 868 Yağın ' âriflere ol kim giresin ' ilm bâzârına¹⁰⁷⁴
Şirâ it gâfil olma cennet ü me'vâyı ğilmân¹⁰⁷⁵ ħūr
- 869 Eger nağd isteriseñ saña kâfidūr nefesler heb
Şağın bād-ı hevâya virme bir zerresin¹⁰⁷⁶ ey ma' zūr
- 870 İştüñ şimdiye dek çekdügin Yûsuf Zelîhânuñ
İçüp ' işkuñ şarâbını şoñucı oldılar mağbūr
- 871 İşt şimdi saña diyem hikâyat-ı lezîzâne
Ķulağ tut¹⁰⁷⁷ incüler dizem olasın sen daği meşkūr
- B 25 a
- 872 Yûsuf irdi Zelîhâya ÷avuşdı şems o bedr-aya
Çü geldiler¹⁰⁷⁸ bir araya gönüllerini olup ma' mūr
- A 28 a
- 873 Çıkaradı iki günde bir Yûsuf şahrâya ' askerle
Ķamunuñ günleri ' ıyd oldı yüzleri olup pūr-nūr
- 874 Ziyâfetden gelürken uğradı bir şahşa kim gâyet
Za' ifü'l-hâl idi hem rüz-ı sicnile deycūr
- 875 Selâm virdi Yûsuf aldı selâmın bağmadı ancağ
Ķırıldı ÷albinüñ mir'âtı oldı şübhesüz¹⁰⁷⁹ meksūr

¹⁰⁷³ mağrūr / ma' mūr A

¹⁰⁷⁴ ' ilm bâzârına / ' ilm-i bâzâra B

¹⁰⁷⁵ ğilmân / ğilmânı B

¹⁰⁷⁶ zerresin / dânesin A

¹⁰⁷⁷ tut / dut B

¹⁰⁷⁸ geldiler / geldi B

- 876 Gelüp Cebrā'ıl i(y)der yā Yūsuf bildüñ mi bu şahşı
Şehādet eyleyen budur çü sen olmuş idüñ mecbūr
- 877 Melāmetden sebep oldı ki kırtulduñ şadākatle
Vezīr kııl bunı emrüñde¹⁰⁸⁰ ki fermān böyledür meşūr
- 878 Vezīr itdi anı Yūsuf buluban ni' met-i ' uzumā
Zehī devlet kim iderse ħarāb gönülleri ma' mūr
- 879 Ĥudānuñ emri(y)le oldı tamām ni' met zamānı gör
Kesādı irdi çün vaqtüñ tölup Mışır içi şerr-i şūr
- 880 Yaturken nışf-ı¹⁰⁸¹ leyl oldı nidā ider Melik Reyyan
Ki yā Yūsuf ne ħikmetdür acıkdı¹⁰⁸² gönüm¹⁰⁸³ uş meşūr
- 881 Didi Yūsuf ki yā hazā bu gice ibtidā oldı
Ėudümü irdi çün қаһтуñ dāne bitmez yağmaya yağmur
- 882 O yıl bitmedi dāne hem nebātāt yir ħacer oldı
Ėubār-ender-ğubār oldı ' ağıllar oldı heb maqşūr
- 883 O yıl cümle қanā' at eylediler қutlarından bil
Tamāmında birinde қalmadı pirinc¹⁰⁸⁴ veyā bulğur
- 884 İkinci yıl ne deñlü var gümüş altun bular ħarcar
Üçüncide virüp eşvābların aţlās ve ger şemmūr¹⁰⁸⁵

¹⁰⁷⁹ şübhesüz / şübhesiz B

¹⁰⁸⁰ emrüñde / milkinde A

¹⁰⁸¹ nışf-ı / nışf u B

¹⁰⁸² acıkdı / açıkdım A

¹⁰⁸³ gönüm / gönlim B

¹⁰⁸⁴ pirinc / birinc B

¹⁰⁸⁵ semmūr / şamūr B

- 885 Hemân¹⁰⁸⁶ dördüncü yıl oldu¹⁰⁸⁷ kaṭîrât deve ve¹⁰⁸⁸ aġnâm
Virüben ḳalmadı aṣlâ¹⁰⁸⁹ mükedder hâl olup maṣḍür
- 886 Beṣinci yıl ne deñlü var cevâhir la^c l (ü) yâḳût heb
Virüp¹⁰⁹⁰ ḳaldılar âvâre ḥazîneler olup pür-nür
- 887 Ḳaçan altıncı yıl oldu ḳız oġlan¹⁰⁹¹ cümle cem^c oldu
Şîrâ itdi Yûsuf sultân ḳanı zindândaki mezbür
- 888 Yedinci yıl hemân oldu ḳamu mülkile şatıldı
Bütün¹⁰⁹² Mıṣra olup mâlik Yûsuf bende¹⁰⁹³ iken maġdür
- 889 Vefâ itmez yine aç oldu Mıṣr ehli gelüp cem^c â
Yekün döküldiler¹⁰⁹⁴ dîvâna muḥtâc cümlesi meṣhür
- A 28 b
- 890 Yûsuf bî-çâre ḳaldı hem düketdi ḳut yiyecek heb
Ḳalup uç ay daḫi va^c de cihân ola girü meṣḳür
- 891 Didi Yûsuf bulunmaz dâne buġda¹⁰⁹⁵ mülk ü mâlımda¹⁰⁹⁶
N'idelim ey ḳarındaṣlar çün olmuş böylece maḳdür
- 892 Didiler sen efendimüz ḳul olduḳ biz saña cümle
Ġıdâmuz senden isterüz degil mümkün olavuz dūr
- 893 Du^c â itdi Yûsuf Ferd ü¹⁰⁹⁷ Ḥudâya secdeye vardı
Hemân-dem geldi Cebrâ 'îl didi ki başuñı ḳaldur

¹⁰⁸⁶ hemân / hemîn B

¹⁰⁸⁷ oldu / çün oldu A

¹⁰⁸⁸ deve ve / deve A

¹⁰⁸⁹ ḳalmadı aṣlâ / ḳaldılar âvâre A

¹⁰⁹⁰ virüp / virüben A

¹⁰⁹¹ ḳız oġlan / oġul ḳız B

¹⁰⁹² bütün / bitün BA

¹⁰⁹³ bende / pende B

¹⁰⁹⁴ döküldiler / töküldiler B

¹⁰⁹⁵ buġda / buġday A

¹⁰⁹⁶ mâlımda / mâlımda hîç A

¹⁰⁹⁷ Ferd ü / Ferd-i A

- B 25 b Bařın ıaldurdu Yūsuf ađlayuban gözi siyl oldı
894 Görür Cebrā'ili ıoldı içi ıaşı anuñ hem nūr
- 895 Didi Cebrā'ıl ki yā Yūsuf selām itdi Te'ālāllah
Her ayda bir müzeyyen ol seni gören ola meşķūr
- 896 Müzeyyen oldı derhāl ıııķdı şahrāya özi bedr-ay
Niķābın açdı görindi ķamusı oldılar maħmūr
- 897 ıağıldı gitdi cümle ekl ü şırb ekmedi hiç¹⁰⁹⁸ kimse
Otuz gün olmayınca ĥāıra gelmez idi tennūr
- 898 Bu resme geldi geıdı va' de yetdi rüz-ı'ıyd oldı
Cemāli Yūsufuñ oldı ğıdāsı maħlūkuñ memhūr

Ķāfiye-i Nūn Me' a Yā

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

- 899 Elā ey gözleri nem ıolu yārānum¹⁰⁹⁹ vefā ķanı
Baña bir laħza baķ diñle uyanduram dili cānı
- 900 N'idersin başı¹¹⁰⁰ kim olmaz fidā yolına ma'şūķuñ
N'idersin cānı¹¹⁰¹ kim olmaz o ma'şūķ cānānı
- 901 Beķā iste liķā eyle fenāya baķma bir sā' at
Cihāna āşınā olma ıü sen fānı cihān fānı
- 902 Cemī' -i enbiyā geldi iķāmet itmedi gitdi
Ki *küllı men 'āleyhā fān* işitmedüñ mi sen anı¹¹⁰²

¹⁰⁹⁸ hiç / bir A

¹⁰⁹⁹ yārānum / yārenim B

¹¹⁰⁰ başı / baş B

¹¹⁰¹ cānı / cān B

- 903 Neler çekdi işitdün hoş Yûsuf sulţānı Mışruñ
Şoñunda göçdi tahtından dañi bildün Süleymānı
- 904 Firāk hicrānına yandı çü Ya' kûb ' ışķıla yandı
Birin görmezdi¹¹⁰³ evlādın dañi hem ehl-i Ken' ānı
- 905 Yûsuf diyü fiğānında olupdı gözleri a' mā
Oğulları(y)la itmezdi kelām-ı nuţķ-ı ' İmrānı
- A 29 a
- 906 Te 'essüf eyleyüp¹¹⁰⁴ çıķdı evinden vardı şahrāya
Mışırdan buldı gelürler sağıssız Şām kervānı
- 907 Çü kıtlıķ kapladı Mışrı Yemen hem Hindile Şāmı¹¹⁰⁵
Aķardı kārban Mışra bilürdi¹¹⁰⁶ şāh-ı¹¹⁰⁷ Ken' ānı
- 908 Şorar Ya' kûb nedür yükleriñüz buğda¹¹⁰⁸ didi bunlar
Su 'āl itdi kim kimden alduñuz¹¹⁰⁹ bu dem diyün¹¹¹⁰ anı
- 909 Bular didi ki vardur şehr-i Mışr içre bir ulu şāh
Sehā issi kerem issi ider luţfila ihsānı
- 910 Şerī' atı nedür şordu bulardan Ya' kûb ol-demde
Didiler millet-i İbrāhīm üzre ķurdı dīvānı
- 911 Hemān-dem āh idüp Ya' kûb¹¹¹¹ olardan¹¹¹² döndürüp yüzün
Görüşdi bir kişi ile ki hiç görmedi ol anı

¹¹⁰² B'da bu beyit 899'dan sonradır.

¹¹⁰³ görmezdi / görmez B

¹¹⁰⁴ eyleyüp / eyledi B

¹¹⁰⁵ Şāmı / hem Şāmı A

¹¹⁰⁶ bilürdi / bulurdi A

¹¹⁰⁷ şāh-ı / ehl-i B

¹¹⁰⁸ buğda / buğday A

¹¹⁰⁹ alduñuz / alduñuz B

¹¹¹⁰ diyün / diyün B

¹¹¹¹ Ya' kûb / ķurdı A

¹¹¹² olardan / bulardan A

- 912 Selām virdi didi kimsin didi ‘ Azrāyilem ben uş
Didi and virürem saña diyesin emr-i Yezdānı
- 913 Saña oldı mı fermān abzına rūına Yūsufuñ
Tesellı vir bu ednāya kim oldur cānımuñ cānı
- B 26 a
- 914 Didi el urmadum hāşā Yūsufuñ cānına billāh
açan va‘ de gele bil ki hemān abz iderem anı
- 915 Su ‘āl itdi ne yirdedür haber vir ıl kerem baña
Didi olmaz haber virmem degildür emr-i Yezdānı¹¹¹³
- 916 Velākin ben işıtdüm gök içinde çok meleklerden
Dir idiler kim olsun mücde Yūsuf oldı sulanı¹¹¹⁴
- 917 Sürür kesb eyledi Ya‘ üb çü bildi ölmedi Yūsuf
Hemān sırrında şaqlardı Yūsufdur Mışruñ sulanı
- 918 Gelüp evinde āh itdi oturdı daı ıgırdı
amu evlādını bir yirde cem‘ itdi kemā kānı¹¹¹⁵
- 919 Didi varuñ develeriñüzi ıluñ müheyyāsın
Mışıra yüz utup¹¹¹⁶ bu dem idüñ zevıla seyrānı
- 920 Getürüñ armağanı hem Mışır sulānına nāgāh
Daı benden selām idüñ¹¹¹⁷ selāmet bula¹¹¹⁸ devrānı
- 921 Diyüñ Ya‘ ubdur atamız daı ceddımız İbrāhım
Umulur ram idesiz¹¹¹⁹ çü şürü‘ ı utdı¹¹²⁰ meydānı

¹¹¹³ Bu beyit A’da yoktur.

¹¹¹⁴ Bu beyit A’da yoktur.

¹¹¹⁵ kemā kānı / kemā kānını B

¹¹¹⁶ utup / dutup B

¹¹¹⁷ idüñ / eylen B

¹¹¹⁸ bula / ile B

¹¹¹⁹ idesiz / idersiz B

¹¹²⁰ utdı / dutdı B

- 922 On oğlın gönderüp Ya' kûb qalır yanında Bünyâmen¹¹²¹
Anı şaqlardı qoynında alurdı bûy-ı reyhânı
- 923 Ki zîrâ ol idi Yûsuf anasındañ dağı mağbûb
Anı Yûsuf maqâmında severdi Ya' kûbuñ cânı
- 924 Bularuñ armağanı beyz¹¹²² idi biri dağı na' lîn
Bunu böyle rivâyet¹¹²³ İbn-i ' Abbâs¹¹²⁴ itdi bil anı
- A 29 b
- 925 Bular çün girdiler râha yönildiler ulu mâha
İnüp Cebrâ' il ol şâha haber virdi bu kervânı
- 926 Didi çıkdı senüñ qardaşlaruñ bu demde yâ Yûsuf
Atañ Ya' kûb döker göz yaşın ider âh u ifgânı
- 927 On üç gün ki tamâm ola senüñ qardaşlaruñ gele
Görüp anları rağm eyle ki oldur hûkm-i Sübhânı

Meşnevî

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 928 Yûsuf şaydı on iki gün çün¹¹²⁵ oldı
Didi hâzır oluñ siz yarın¹¹²⁶ imdi
- 929 Çıqalım ava hem seyrân idelim
Gün-â-gün zevkı der-hümâyân¹¹²⁷ idelüm

¹¹²¹ Bünyâmen / Bünyâmin B

¹¹²² beyz / peynîr A

¹¹²³ rivâyet / rivâyet itdi A

¹¹²⁴ ' Abbâs / Münebbeh A

¹¹²⁵ çün / tamâm A

¹¹²⁶ yarın / yaruñ B

¹¹²⁷ zevkı der-hümâyân / zevk hem devrân A

- 930 Çıkar yarındası¹¹²⁸ gün heb süvārān
Sekiz yüz biñ kişi heb nā-mūdārān
- 931 Zeliḥādan iki oğlu var idi
Biri Mişā biri Efrāyim idi
- 932 Buları bile aldı gitdi Yūsuf
Çeker Ya^c kûb için¹¹²⁹ ḥüzn ü¹¹³⁰ te^ʿessüf
- B 26 b
- 933 Çıkup Ken^c ān ḳapusından bular heb¹¹³¹
Göñüllere esüp bād-ı şabā heb¹¹³²
- 934 Görür ki ḳondı bir ḳāfile düze
Ḳamunuñ yüzi gözi batdı toza
- 935 Daḫi gördiler on kişi bahādur¹¹³³
Keçeden¹¹³⁴ taḳye başlarında şaradur¹¹³⁵
- 936 Yūsuf oğulları dir ey babamız
Bu on kişi saña beñzer atamız
- 937 Hemān Yūsuf idüben āhı ağlar
İşidenler yüregın cümle¹¹³⁶ tağlar
- 938 Dönüp Mişāya sırrın didi Yūsuf
Bular ḳardaşlarımdur didi Yūsuf

¹¹²⁸ yarındası / yarındaki B

¹¹²⁹ için / içün B

¹¹³⁰ ḥüzn ü / ḥüzn-i B

¹¹³¹ 1. mısra A'da şöyledir: Çıkarlar Ken^c ān ol ḳapusından hem

¹¹³² heb / hem B

¹¹³³ bahādur / bahādır B

¹¹³⁴ keçeden / keceden B

¹¹³⁵ şaradur / şadır B

¹¹³⁶ işidenler yüregın cümle / işidenlerüñ yüregini A

- 939 Bu sırrı açmağıl nādāna ey cān
Bunı tuymasın¹¹³⁷ ašlā cinn ü insān
- 940 Bulara şāhib ol vir pāk konağı
Yidürgil dürlü ni^c met kıl yarağı
- A 30 a
- 941 Dağı al ellerinden armağanı
Giyür dürlü libāsı virme nişānı
- 942 Didi bunda ne hikmet kim dimezsın
Bu sırrı kimseye dimez gidersın
- 943 Didi bunlara iş tutsam gerekdür
Laṭifāne sitem itsem gerekdür
- 944 Firāk odına bunlar beni şaldı
Babamuñ inkisārın bunlar aldı
- 945 ^cAdedsiz eyledi bunlar¹¹³⁸ cezāyı
Getürüp başıma dürlü kazāyı
- 946 Didi Mişā çü böyle itdi¹¹³⁹ bunlar
Neden ta^c zıme lāyık oldı bunlar
- 947 Didi Yûsuf ki cānım cānı Mişā
Benüm bu sözlerime eyle inşā
- 948 Bular geldi bu şehr içre¹¹⁴⁰ ğarībdür
Bulardan intikām itmek ^cacibdür¹¹⁴¹

¹¹³⁷ tuymasın / duymasın B

¹¹³⁸ bunlar / bunlar baña A

¹¹³⁹ itdi / idi B

¹¹⁴⁰ şehr içre / şehre çün B

¹¹⁴¹ ^cacibdür / ^cacibdür B

- 949 Budur a^ç lālaruñ şöhretle şānı
İderler kemlüge eylük ^ç āyānı
- 950 Çü şöhet oldı cümle döndi geldi
Yūsufuñ hānına kervān çü kōndı
- 951 Yarındası gün oldı kākđdı Mişā
Getürüp bunları¹¹⁴² hāmmāma tenhā
- 952 Buları¹¹⁴³ hoşca ta^ç zīm itdi ol cān
Ġarīb idi bular hem daħi mihmān
- 953 Giyürüp anlara dürlü libāsı
Giderdi çünki Yūsuf piş¹¹⁴⁴ ü pāsı
- 954 Döşetdi al ü kemhādan¹¹⁴⁵ döşekler
Bezetdi şanki yaz günü çicekler
- 955 Oturđı söykenüp bunlar hem ol-dem
Ne ihsāndur ta^ç accüb kıldı ^ç ālem
- B 27 a
- 956 Gūn-e-gūn¹¹⁴⁶ sükkeri helvā donandı
^ç Aceb hūnlar¹¹⁴⁷ yiyüp cümlesi kandı
- 957 Didiler bu kerem bize nedendür
Bu a^ç lā rütbeye düşdük nedendür
- A 30 b
- 958 Kimi dir Ya^ç kūbadur bu ri^ç āyet
Kimi İbrāhīme itdi ri^ç āyet¹¹⁴⁸

¹¹⁴² bunları / anları A

¹¹⁴³ buları / bulara A

¹¹⁴⁴ piş / biş B

¹¹⁴⁵ kemhādan / hıızırdan A

¹¹⁴⁶ gūn-e-gūn / gūn-ā-gūn B

¹¹⁴⁷ hūnlar / hunlar B

¹¹⁴⁸ itdi ri^ç āyet / itdi rivāyet A

- 959 Kimisi dir şeci^c bizi görüpdür
Bu ta^c zîm bu şecâ^c atden gelüpdür
- 960 Tamâm üç gün idüp zevk u¹¹⁴⁹ şafâyı
Pes andan her biri ister ^c aţâyı
- 961 Diler¹¹⁵⁰ her biri yüklede devesin
Gire rāha ala gide devesin
- 962 Cevāb oldı ki size izin¹¹⁵¹ olmaz
Ki divān göreceksiz mümkin olmaz
- 963 Hemān her birini¹¹⁵² bir ıorıu aldı
Şamusı fikr ile ıayguya daldı
- 964 Düşündi her biri itdüklerini
Dil ile cümle söyledüklerini
- 965 Bularuñ ditrer elleri ayağı
Hemān şan eñseden bindürdi yağı

Şāfiye-i Nūn

Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilün

- 966 Çünki geçdi bu zamān üzre biraz müddet hemān
Diledi Yûsuf dīvān idegöre¹¹⁵³ ^c ayn u ^c ayān

¹¹⁴⁹ zevk u / zevkı B

¹¹⁵⁰ diler / diledi A

¹¹⁵¹ İzn kelimesi B'de izin şeklinde araya ye getirelerek yazılmıştır.

¹¹⁵² birini / birisin A

¹¹⁵³ diledi Yûsuf dīvān idegöre / diler dīvān ider bu Yûsuf göreler A

- 967 Getürüp sağ yanına on biñ¹¹⁵⁴ gulām düzdi ‘aceb
Şol yanında dañi böyle lebleri Kevşere nişān
- 968 Biñ gulām karşıısına altun kemerler¹¹⁵⁵ her biri
Şaçları dürr-i cevāhir ki bezenmiş hem-cünān
- 969 Zinnet-i cennet mişāli düzdi şāh-āne Yūsuf
Didi qanı getürüñ Ken‘ āniler gelsün hemān
- 970 Bir nidā itdi münādī geldi Ken‘ ānılar uş
Heybet-i dīvān qamusı¹¹⁵⁶ qaldı hayrān ol zamān
- 971 Bir niqāb aldı Yūsuf yüzine bağlar ol dilā
Zār zār aqlar niqāb içinde gözleri revān¹¹⁵⁷
- 972 Geldi çün dīvāna¹¹⁵⁸ bunlar bir ‘azīm heybet olup
Sīm ü zer ile bezenmişdi Yūsuf hem nükte-dān
- 973 Sağ u sola baqmağa başladı bunlar hüznile
Didiler bunlar cāsūsdur gālibā şāhib-sinān
- A 31 a
- 974 Döndi Yūsuf bir su’āl itdi muhhibāna ‘aceb
Ne kişilersiz ki geldüñüz¹¹⁵⁹ bu şehre bu zamān
- 975 Olmağa¹¹⁶⁰ cāsūsluğa geldiñüz bu iqlīme¹¹⁶¹
Qanqı şāhuñ ādemisiz geldiñüz bunda beyān

¹¹⁵⁴ on biñ / biñ A

¹¹⁵⁵ kemerler / kuşaklar B

¹¹⁵⁶ qamusı / qamusın A

¹¹⁵⁷ revān / hemān revān A

¹¹⁵⁸ geldi çün dīvāna / çün dīvāna geldi B

¹¹⁵⁹ geldüñüz / geldiñüz B

¹¹⁶⁰ olmağa / olmaya B

¹¹⁶¹ iqlīme / iqlime B

- B 27 b Didiler biz bilmezüz ne şâh¹¹⁶² ne şehîr ü ne vezîr
976 Tağ u şahrâlarda tutaruz¹¹⁶³ vağan ile mekân
- 977 Atamız Ya'kûbdurur hem¹¹⁶⁴ millet-i İbrâhîm Halîl
Neslimüzde olmadı aşlâ hıyânet der-zamân
- 978 Ana baba bir qarındaşuz onımız ey 'azîz
Geldük ihsânuna ancağ umaruz luftuñ inan
- 979 Mâsâ'allah cümle bir qaradaş mısız didi Yûsuf
Didiler bir qaradaşımız da var idi 'âlî-şân¹¹⁶⁵
- 980 Didi Yûsuf niçün anı bile getürmediñüz
Didiler babamuzuñ hâli mükedderdür cihân
- 981 Zîrâ anuñ anasından vardı bir qaradaşımız
Qurd yedi anı babamız gönli olmışdur biryân
- 982 Bizden artuğ anı severdi¹¹⁶⁶ babamız ey 'azîz
Firqatinde hasretinde zâri ağlar gözi qan
- 983 Şimdi anuñla enîsdür qalbi maḥzûn gözi oyuğ
Anı daḡi bizden artuğ sever atamız hemân
- 984 Âh idüp Yûsuf o dem didi ki siz yalancısız
Qavliñüzde var kim dürlü hıyânetler bu an
- 985 Hiç nebî kişi sever mi biri artuğ oğlunuñ
Bu kelâm 'ayb oldı size diñledi çün merdümân

¹¹⁶² şâh / şâh u A

¹¹⁶³ tutaruz / dutaruz B

¹¹⁶⁴ Ya'kûbdurur hem / Ya'kûb bizümdür B

¹¹⁶⁵ qaradaşımız da var idi 'âlî şân / qaradaşımız vardur aşıyân B

¹¹⁶⁶ severdi / sever anı A

- 986 Bilmedüm illā siz çāsus bize a^ç dā gibi
Biriñüze virmeyem dāne-i buğda¹¹⁶⁷ bir zamān¹¹⁶⁸
- 987 İllā meger viresiz birin¹¹⁶⁹ qarındaşın hemīn
Qavliñüzde varısa hem ger şadākat rāyigān
- 988 Rāzı oldılar bular çün qaldı ^ç āciz her biri
Daği evlerinde bulunmaz idi bir parça nān
- 989 Qur^ç a atdılar gelüp Şem^ç ūna qur^ç a diñlegil
Qaldı Şem^ç ūn tıtdı¹¹⁷⁰ qalanlar yükin bir bir hemān
- 990 Yüklere qoydı Yūsuf aqcelerin anlaruñ
Her biri mesrūr yönüldi oldılar yola revān
- A 31 b
- 991 Didi Yūsuf varuñ ey Ken^ç āniler qıluñ selām
Babañuza tā ki göndere¹¹⁷¹ bize oğlın hemān
- 992 Qavliñüzde rāyiñüzde ger şadākat var ise¹¹⁷²
Çoq ider size ^ç aṭā-yı bī-kıyās bī-imtinān
- 993 Gelmez ise qaradaşñuz siz de gelmeñ baña hiç¹¹⁷³
Virmezem size zaḥīre ne rehin bulur emān
- 994 Elvedā^ç itdi bular¹¹⁷⁴ rāha girüp sür^ç at ile
Hem tefekkür iderek nedür bize bu imtiḥān
- B 28 a Geldiler Ken^ç ān iline evlerine qondılar
- 995 Şordı Ya^ç qūb qanı Şem^ç ūn n'oldı bu gün cāvidān

¹¹⁶⁷ buğda / buğday A

¹¹⁶⁸ bir zamān / bī-gümān B

¹¹⁶⁹ birin / birini A

¹¹⁷⁰ tıtdı / dutdı B

¹¹⁷¹ tā ki göndere / göndere A

¹¹⁷² var ise / idesiz B

¹¹⁷³ gelmeñ baña hiç / gelme yanuma A

¹¹⁷⁴ bular / bunlar B

- 996 Didiler kim şâhı Mışruñ çün bizi gördi garîb
İltifât itdi be-gâyet itdi ihsân bî-gümân
- 997 Şoñra yüz çevirdi didi siz baña cāsüssız
Kim sizi bu şehri içinde görmemişem hiç bir ân
- 998 Biz tazarru^c eyleyüp bildürdük aḥvâli kamu
Diñlemedi birimüzi gözimizden aqdı kan
- 999 Şoñucu aldı rehin Şem^c ünı gönderdi bizi
İbn-i Yâmin kardeşimizı diler bizden o cân

Qāfiye-i Hâ Me^c a Yâ¹¹⁷⁵

Mefâ^c ilün Mefâ^c ilün Mefâ^c ilün Mefâ^c ilün

- 1000 İşitdi¹¹⁷⁶ çünki Ya^c kûb bunları bir bir ider âhı
Didi mu^c tâdınuzdur bu getirürsüz baña vâhı
- 1001 Kaçan-kim sizi göndersem biri gelmez nedür bilmem
Gelenler dir gün-â-gün söz kazarsız¹¹⁷⁷ hem daḡı çâhı
- 1002 Yûsufı qurda yidürdüz rehin Şem^c ün yatur nâlân
Dilersiz İbn-i Yâmin oğlumı ayrı idüp şâhı
- 1003 Sizün bu sırriñuza¹¹⁷⁸ vâkıf olmaz berrile gökler
Kamu bürc (ü) kevâkible nücüm (ü) semsile mâhı

¹¹⁷⁵ Başlık B'de yoktur.

¹¹⁷⁶ işitdi / işidür B

¹¹⁷⁷ kazarsız / kararsız B

¹¹⁷⁸ sırriñuza / sözleriñüze A

- 1004 Hele bir dem tefekkür eyleyün¹¹⁷⁹ bu¹¹⁸⁰ işleriñüzden
‘ Aceb aldım bu sözlerden yitürdiñüz amu rāhı
- 1005 Size virsem bunu alup¹¹⁸¹ gidersiz heb sürūrāne
Gelende bize¹¹⁸² idersiz ‘ acā’ib¹¹⁸³ mekri beydāhı¹¹⁸⁴
- 1006 Haber virün baña didi nedür akāmı ol şāhuñ
Size virmem ben evlād çünki giydim bat-ı siyāhı

A 32 a **Meşnevī**

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

- 1007 Didiler yā ebī gördük şerāyi‘
Hemān millet-i İbrāhīm bedāyi‘
- 1008 amu akāmıdur bize¹¹⁸⁵ muṭābı
Hemān neslimüze ‘ ayn-ı¹¹⁸⁶ muvāfı
- 1009 Velākin bizleri tōhmetlü kıldı
Yainen bizi cāsūs kendi¹¹⁸⁷ bildi
- 1010 Diler bizden küçük ardaşımızı
Getürmezsek urıdur¹¹⁸⁸ aşımuza

¹¹⁷⁹ eyleyün / eyleyün B

¹¹⁸⁰ bu / sizün bu A

¹¹⁸¹ alup / alur A

¹¹⁸² bize / yine A

¹¹⁸³ ‘ acā’ib / ‘ acib A

¹¹⁸⁴ mekri peydāhı / mekr ü peydāhı

¹¹⁸⁵ akāmıdur bize / akāmı sizdür A

¹¹⁸⁶ ‘ ayn-ı / ‘ ayn u B

¹¹⁸⁷ kendi / kendiye A

¹¹⁸⁸ urıdur / urudur A

- 1011 Bunı böyle diyüben¹¹⁸⁹ kalkdı bunlar
Varuban yüklerini sökdü bunlar
- 1012 Görürler yükleri içinde ey cān
Bulurlar armağanlarını yeksān
- B 28 b
- 1013 Daḡi hem aḡceleri bile gelmiş
Sürürıla bularuñ göñli ṭolmuş¹¹⁹⁰
- 1014 Didiler baba bu bize keremdür
Gör imdi ne ulu şāh muḡteremdür
- 1015 Bize iḡsānı olmışdur tamāmet
Ki gelmez böyle kişi tā kıyāmet
- 1016 Didiler bunda rāvīler çok aḡvāl
Neden redd itdi Yûsuf girüye māl
- 1017 Kimi didi Yûsufuñ ḡalbi maḡzūn
Çün itdi almadı ol dürr-i meknūn
- 1018 Kimi didi tefekkür itdi Yûsuf
Babam ḡardaḡlarım aḡ daḡi melhūz
- 1019 Nice alam¹¹⁹¹ bularuñ aḡcelerin
Yıḡam göñüllerinüñ baḡcaların
- 1020 Didiler ba^ç zılar bu idi ḡikmet
Kim ala Ya^ç ḡūb andan remz-i lezzet
- 1021 Bular çün yüklerinde¹¹⁹² armaḡanı
Buluban oldı cümle şādumānı

¹¹⁸⁹ böyle diyüben / diyüben hemān A

¹¹⁹⁰ ṭolmuş / dolmuş B

¹¹⁹¹ alam / ala B

¹¹⁹² yüklerinde / yüklerinden B

- 1022 Didi Ya' kûb sevindiñüz mi cümle
Sezâ görüp bu armağanı böyle
A 32 b
- 1023 Yaķin bildüm size bu¹¹⁹³ eyü gelmez
Hediyyeñüz sizün maķbûle geçmez
- 1024 İnanmazam size ben¹¹⁹⁴ ne-deñlü
İderseñüz temennâ baña deñlü
- 1025 Bu gönlim laħza deñlü olmaz ayru
İraĝa düşüremem¹¹⁹⁵ güli renklü
- 1026 Didi yoķdur yiyecek biz n'idelüm
Daĝı Şem' ün rehindür n'eyleyelüm
- 1027 Didi Ya' kûb gelün¹¹⁹⁶ 'ahd eyleyün siz
Ki Binyâmini baña getüresiz
- 1028 Didiler her ne gûne 'ahd dilersen
Aluruz boynumuza ħorķmaĝıl sen
- 1029 Didi Ya' kûb ider size edâyı
İder misiz bu 'ahde siz vefâyı
- 1030 Didiler cümle *lebbeyk* söyle ey cân
Ķııaruz başımızı cümle ħurbân
- 1031 Didi Ya' kûb gelecekdür Muħammed
Anuñ Şer' i olııardur mü'ebbed
- 1032 Őefâ' atından anuñ maħrûm olsun
Ebed maħzûn daĝı hem maĝbûñ olsun

¹¹⁹³ size bu / bu size B

¹¹⁹⁴ ben / hem A

¹¹⁹⁵ düşüremem / ben düşüremem A

¹¹⁹⁶ gelün / gelin A

- 1033 Kim¹¹⁹⁷ iderse hıyânetler buña hem
Daħi saña kim ursa süngile zaħm
- 1034 Aluban¹¹⁹⁸ gidelüm Mışıra ey cān
Yine getürürüz sen kılma ifġān
- B 29 a
- 1035 Didi Ya‘ kûb iderem āh te’essüf
Dilerem bunuñıla gele Yûsuf
- 1036 Ki sizden hayrı hâfızdur ol Allāh
Virür cümle murādları ol Allāh
- 1037 Ki zîrâ tecrîbe itdüm size ben
Yûsuf gitdi aluban İbn-i Yāmen
- 1038 Bunı alup gidersiz bu arada
İdersiz gönlümi yaġmā burada
- 1039 Ğalîz¹¹⁹⁹ aldım¹²⁰⁰ sizüñ mişākuñuzı
Şaın zinhār açarsız bāġuñuzı
- 1040 Şaın yanıma gelme(ñ) ey oġullar
Bu böyle olmayınca şaġ u şol¹²⁰¹
- 1041 Meger kim olasız maġlûb nā-ār
Size ‘özr olur ol-dem böyle ey yār
- 1042 Velî yazdı¹²⁰² Mışır şāhına nāme
Didi ey pādişāh ba‘ de’s-selāme

¹¹⁹⁷ kim / ki B

¹¹⁹⁸ aluban / alup A

¹¹⁹⁹ ġalîz / ġalîz B

¹²⁰⁰ aldım / alup A

¹²⁰¹ Bu beyit B’de yoktur

¹²⁰² yazdı / bizden A

- 1043 Benüm hālümü ōorduñ bildüñ imdi
Rehin alduñ dañi Őem^ç ūnı¹²⁰³ Őimdi
- 1044 Hem istedüñ bu tuffāñ-ı fu^çādı
Yūsuf yirine¹²⁰⁴ dād u dādı
- 1045 Gözim a^ç mā firāk odına yandum¹²⁰⁵
Hemān her Őubñ (u) Őām ğamla uyandum¹²⁰⁶
- 1046 Benüm neslim kaması imtiñānı
Çeküpdür her biri bir dāsitānı¹²⁰⁷
- 1047 Kimi zebñ oldu kimi nāra düñdi
Benüm cānum firāñıla tutañdı
- 1048 Baña gönder oğullarımı¹²⁰⁸ ey Őāh
Bulasın Ėağ katanında sen ulu cāh
- 1049 Hemān bu nāmeyi viridi eline
Őol Binyāmīnūñ Őağ eline
- 1050 Vidā^ç idüp bular çün rāha girdi
Tevekkül idüp ol māha yönüldi

¹²⁰³ Őem^ç ūnı / Őem^ç ūn A

¹²⁰⁴ yirine / yirinde B

¹²⁰⁵ yandum / yandım A

¹²⁰⁶ uyandum / uyandım B

¹²⁰⁷ Bu beyit A'da yoktur.

¹²⁰⁸ oğullarımı / oğullarımı B

Ḳāfiye-i Hâ

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1051 Diñle ey cān bülbül-i şevķıla gir gülşāna¹²⁰⁹ gāh
El bûy-ı gülden şaķıyup mest olup sālila māh
- 1052 Ğam firāķı(y)la te'essüf hicri ķalbün pür ile
Rāhat olma uyuma nāle ķıl ifġānıla¹²¹⁰ āh
- 1053 Çünki¹²¹¹ Ya' ķüb yola şaldı on dāne oġlın işit
Ditredi eli ayaġı 'ömri oldı hem kütāh
- 1054 Bir vaşıyyet itdi didi diñlen¹²¹² ey oġullarım
Ḳorķaram 'ayn-ı nażar ire size oluñ āġāh
- 1055 Zīrā heb bir ādemün oġullarısız nā-müdār
Bir ķapudan¹²¹³ girmek imdi eyce olun intibāh
- B 29 b
- 1056 Bu didi kim fā'ide virmez ķazā vü¹²¹⁴ ķadere
İllā gönlime tesellī gele bu dem gāh u gāh
- A 33 a
- 1057 Hāşılı geldi bular bir ķapudan¹²¹⁵ şehre girüp
Şundılar ol 'arz-ı hāli¹²¹⁶ geldi Ken'ānī şāh
- 1058 Bildi Yûsuf bunlar olduġın ikişer ķondurup
İbn-i Yāmen ķaldı yalañuz idiser¹²¹⁷ āh u vāh

¹²⁰⁹ Gülşen kelimesi nüshalarda gülşān yazılmıştır.

¹²¹⁰ ifġānıla / ifġānı ki B

¹²¹¹ çünkü / çünkü B

¹²¹² diñlen / dinle A

¹²¹³ ķapudan / ķabudan B

¹²¹⁴ ķazā vü / ķazā-yı A

¹²¹⁵ ķapudan / ķadudan B

¹²¹⁶ 'arz-ı hāli / 'arza hāli B

¹²¹⁷ idiser / idüben A

- 1059 Şordı Yūsuf kim ne ağlar bu kişi baña diyün¹²¹⁸
Şordılar didi ğarībem nice ağlamam¹²¹⁹ ben āh
- 1060 Bunlar oldı ikişer yatmağda aldım ben¹²²⁰ ğarīb
Var idi bir ardaşım ağ olsa olurdu penāh
- 1061 Didi Yūsuf getirün ħāş odama bu dem anı¹²²¹
Aldı yaturdu anı¹²²² bildürmedi ağ u siyāh
- 1062 Başş idüp bir la[ ] l aña ıymetde ancak lā-naẓīr
Şubħ olunca geldi anlara ki şanki yüzi¹²²³ māh
- 1063 Şordı Şem[ ] ün saña kim virdi bu la[ ] li söylegil
Didi virdi baña bunu bir kişi kim [ ] ālī-cāh
- 1064 Vir didi bunu ben şaklayım Şem[ ] ün hemān
Virdi baqladı olına rāħat oldu ol nigāh
- 1065 Bir zamāndan soñra baqladı bulmadı la[ ] li hemīn
Yitdi şandı gördiler kim İbn-i Yāmede u māh
- 1066 Aldı andan soñra anı hem Yehūzā şakladı
Yine ğā[ ] ib oldu andan buldı şāħibini cāh
- 1067 Ħāşılı onı fūrāde aldılar ol la[ ] li¹²²⁴ heb
Şaklamağa urmadı¹²²⁵ birinde oldılar kütāh
- 1068 Bildiler kim İbn-i Yāmen şāħibidür la[ ] lüñ uş
Didiler baħtı ğuşād oldu ki issi [ ] ālī-cāh

¹²¹⁸ baña diyün / diyün baña B

¹²¹⁹ ağlamam / ağlamayam B

¹²²⁰ aldım ben / ben aldım B

¹²²¹ anı / bunu A

¹²²² yaturdu anı / yatdı anı A

¹²²³ geldi anlara ki şanki yüzi / geldiler bir araya şanki A

¹²²⁴ la[ ] li / la[ ] l A

¹²²⁵ urmadı / durmadı B

- 1069 Oldılar üç gün nişin yokdur izin biri çıka
Didiler kim ne sebep başumuza¹²²⁶ bitdi giyâh¹²²⁷
- 1070 Çünkü dördinci gün oldu kurdı dîvânı Yûsuf
Hem sekiz yüz biñ kişi düzdi katına şanki mâh
- 1071 Didi kanı getirüñ Ken' ânîleri gelsün berü
Diyeceğim var diyem anlara kim görindi râh
- 1072 Geldi¹²²⁸ Ken' ânîler hayrâne qaluban tûrdılar¹²²⁹
Gördiler dîvân ' azîm berq urdı Yûsuf şöyle mâh
- 1073 Didi Yûsuf bunlara virüñ yiyecek sükkeri
İkişer bir sofrada bunlar otursun gâh u gâh¹²³⁰

A 34 a **Qāfiye-i Nûn Me' a Elif**

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

- 1074 İşit nice oturdılar ol-demde ey cānā
Hemān çift çift oturdı kim toğurdı anı bir ana
- 1075 Qalup yalañuz İbn-i Yāmen ey cān yine haşretle
Hemān āh eyleyüp şankim¹²³¹ atıldı özi külhāna
- 1076 Anı aldı Yûsuf yanına ammā ki niqāb içre
Göremez Yûsufuñ yüzün ne ' ālim bile ne dānā¹²³²

¹²²⁶ başumuza / başımuza B

¹²²⁷ giyâh / külâh A

¹²²⁸ geldi / geldiler B

¹²²⁹ tûrdılar / durdılar B

¹²³⁰ gâh u / gâh A

¹²³¹ şankim / şanki A

¹²³² Bu beyit A'da yoktur

- 1077 Didiler niçün ağlarsın didi kaldım ğarīb ferd
Didi Yūsuf yanıma gel yiyelim bile ey cānā
- 1078 Getürüp sükkerī helvā hemān altun tabaqlarla
Şunar Yūsuf cevāb eyler ider Binyāmen āh u ezā
- B 30 a
- 1079 Didi Yūsuf ne ağlarsın nedendür gözlerin tırmaz¹²³³
Be-ğāyet ḥaşretin vardur ne uşluşın¹²³⁴ ne ḥod şeydā
- 1080 Didi barmaqların gördüm hemān şan Yūsufuñ bī-reyb
Senüñ barmaqların dırnaqları Yūsufdur hazā
- 1081 Yūsuf kıldı tesellī didi yiyelüm bugün şoñra
Ḥaber vir baña Yūsufdan nice oldu ḥāl-i sırr eyā
- 1082 Ta'ām yindi hemān mektüb şundı aña Binyāmin
Oқudı Ya'qubıñ mektübını Yūsuf didi innā
- 1083 Didi Binyāmine söyle Yūsufı n'eyledi bunlar
Didi şahrāya alup gitdiler gelmedi ol cānā
- 1084 Bular geldi fiğan u zārıla āh eyleyüp cümle
Getürüp gömlegin kanlı yaқarlar bağrıla sīna¹²³⁵

Meşnevī

Mefā' ilün Mefā' ilün Fe' ulün

- 1085 Didi Yūsuf ki sen gördüñ mi anı
O gömlegin yine rengi(y)le қatı

¹²³³ tırmaz / durmaz B

¹²³⁴ uşlusın / uşlusun B

¹²³⁵ sīnā / sinā A (Kelime *sīne* olmalıdır.)

- 1086 Didi Binyâmin ol gömlek benümle
Durur hâlâ hamâ 'ıldür benümle
- 1087 Be-gâyet hüzne irdim anı aldım
Hemân-dem qolıma şaqladım¹²³⁶ aldım
- 1088 Babam daħi baña tenbîh¹²³⁷ idüpdür
Bunı ayırma senden¹²³⁸ buyurupdur
- 1089 Didi Yûsuf çıkar göreyim anı
Nitedür¹²³⁹ göreyim ben de o qanı
- 1090 Çıkardı virdi gömlegi o sâ' at
Mecâl¹²⁴⁰ qalmadı hem Yûsufda tākāt
- 1091 Çün aldı eline gömlegi Yûsuf
Hemîn âh eyleyüp itdi¹²⁴¹ te 'essüf
- 1092 Qoqlandı Yûsuf didi degil bu
Ve illâ yalan oqlaq qanıdur bu
- 1093 Hemân ol-dem dönüben şordı o şâh
Didi toğrı diyün nice oldı ol mâh
- 1094 Didiler anı qurd aldı inan sen
Bu kışşayı Yemen Şâm duydı aħsen
- 1095 Didi Yûsuf işitdüm sizde vardur
Bir er kim gâyet ol nâ-mudârdur

¹²³⁶ hemân-dem qolıma şaqladım / qolıma bağladım anı aldım A

¹²³⁷ tenbîh / tenbih B

¹²³⁸ ayırma senden / senden ayırma B

¹²³⁹ nitedür / niçedür A

¹²⁴⁰ mecâli A

¹²⁴¹ itdi / ol dem B

- 1096 Çekesinden tutar arslanı ol yār
Ayırur anı iki ider ol yār
- 1097 Daḡı miḡdār-ı fersenḡ kaçsa arslan
Yerişür anı fi'l-ḡāl virmez emān
- 1098 Nite bir ḡurd elinden ḡardaşını
Alamadı eşini yoldaşını
- 1099 O kişi kimdür anı söyleñ¹²⁴² baña
Yehūzā ağladı didi benem ben
- 1100 Didi Yūsuf işitdüm sizde vardur
Bir er kim ḡāyet ol nā-müdārdur
- B 30 b
- 1101 İderse ol na'ṛā bir şehṛ içinde
Olur vāzı^c ḡamūleler şehṛ içinde
- 1102 Hem arslan yataḡında itse na^c rā
Ḗamu arslan helāk olur bir anda
- 1103 Anı baña gerekdür gösteresiz
Çü böyle ḡayret ehli kişilersiz
- 1104 Didi Şem^c ūn benem ol kişi ey cān
Benüm sīneme yaḡdı ṭiḡ u bārān¹²⁴³
- 1105 Bular boynun aşup fikr eylediler
Ḗalanı ne idesin bilmediler
- A 35 a
- 1106 Didi Yūsuf işitdüm bir ḡaber hem
Ki vardur sizde bir ḡuvvetlü ādem

¹²⁴² söyleñ / söyle A

¹²⁴³ bārān / burān B

- 1107 Çoparur tađı¹²⁴⁴ atar ol dil-ārā
 Hemān bir mīl qadar ol ağ u qara
- 1108 Didi Rūbīl benem ol kiři ey cān
 Velākin ġāfil oldum ben kemā kān
- 1109 Ařup bařın ařađa Rūbīl ol-dem
 Ki ġözlerinden açdı yaşıla dem
- 1110 Didi daği işitdüm sizde vardur
 Kemān-keř bir kiři hem nā-mūdārdur
- 1111 On iki biņ adım yire ođ¹²⁴⁵ atar
 Urur avı oğından qanlar açar
- 1112 Nice qurtarmadı ol qardaşını
 Ta' accüb eylerem anuñ işini
- 1113 Didi Lāvā benem kim ođ ataram
 Velī bu dem be-ġāyet şerme-sāram
- 1114 Ėayāsından dili ol-dem tütüldü
 Hemān-dem ġözleri yaşıla töldü¹²⁴⁶
- 1115 Didi Yûsuf ki vardur sizde bir er
 Ki yüz yıllığ ağacı qoparur er
- 1116 Atar miđdār-ı fersağ urur ey cān
 Cirid ġibi neyi dilerse ol ān
- 1117 Nite ol ġünde imdād itmedi ol
 Yidi qardaşını qurd bulmadı yol

¹²⁴⁴ tağı / tağ B

¹²⁴⁵ ođ / ol B

¹²⁴⁶ tütüldü / dutüldü B

- 1118 Didi ol ḥāzā ki benem ol dil-āver
Ḳuṣūrım çoḡdur ey ṣāhāne server
- 1119 Bularuñ cümlesini Yūsuf ol dem
‘Itāb itdi aḡuban dīdeden dem
- 1120 Didi kim dirsüñüz bizüm babamuz
Nebīdür bizüm eşrefdür atamız
- B 31a
- 1121 Size vehm olmadı¹²⁴⁷ mı gele bir dem
Ḥaber vire çü Cebrā’ıl Ya’ḡūba hem
- 1122 Çıkar bu söziñüz bir gün yalana
Utanasız be-ḡāyet āṣiyāna
- A 35 b
- 1123 Pes andan yüzini dönderdü Yūsuf
Baḡup Binyāmine itdi te’essüf
- 1124 Didi sen ḡande idüñ ol gün ey yār
Ki ḡurd Yūsufı itdi tār ile mār
- 1125 Didi degil idim bile o demde
Bulunsam cān fidā iderdüm anda
- 1126 Bularuñ her birin gönderdi ol ṣāh
Ḳonaḡlarıñuza varuñ dir ol ṣāh
- 1127 Yarın yükleriñüz tutun¹²⁴⁸ c ayāna
Bi-küllī olasız yola revāne
- 1128 İkişer oldı bunlar vardı yatdı
Velākin İbn-i Yāmen anda ḡaldı

¹²⁴⁷ vehm olmadı mı / olmadı mı A

¹²⁴⁸ tutuñ / dutuñ B

- 1129 Çü Yūsuf İbn-i Yāmen kaldı tenhā
Şorar Yūsuf virür bŷy¹²⁴⁹ rengi tenhā
- 1130 Didi vir baña bir şāfi haber sen
Seni gördüm bu Ken'āniden aḥsen
- 1131 Oğulları mısız bir ādemüñ siz
Ya gerçek mi ki Ya'kūb kaldı gözsiz
- 1132 Sen evli misin ey cān yoksa ergen
Ḳamu sırruñı baña söyle erken
- 1133 Hîç oğlun kızuñ oldu mı dil-ārā
Didi var on iki oğlum dil-ārā
- 1134 Birinüñ adına Zībā didüm hem
Birinüñ adına Baḥrā dimişem
- 1135 Didi Yūsuf ki Baḥrā ad olur mı
Benī Ādemde Zībā ad olur mı
- 1136 Didi budur buña sebep ey şāhım
Yūsuf çünki ırağa düşdi māhum
- 1137 Varup sāhil-i baḥra bir gün indüm
Hemīn ağladum hem baḥra ki didüm
- 1138 Yūsuf kardaşımı gördüñ mi yā baḥr
Faşîḥ¹²⁵⁰ lisān ile lā didi ol baḥr
- 1139 'Aceblendüm o baḥra 'āşık oldum
Baña şāfi cevāb virdi ki gördüm¹²⁵¹

¹²⁴⁹ bŷy / bu A

¹²⁵⁰ faşîḥ / faşîḥ B

¹²⁵¹ Bu beyit B'de yoktur.

- 1140 Anuñ adını oğluma hem didüm
A 36 a Anuñ ‘ışığına aña Baħrā didüm
- 1141 Birine hem daħi Zībā didüm ben
Budur vech-i müsemması işit sen
- 1142 Gelüp Ken‘ān ilinüñ ħurdı yeksān
Babamuñ öñine and içdi ol¹²⁵² ān
B 31 b
- 1143 Bularuñ şefħatin gördüm o demde
Adın oğlıma virdüm ħayrı demde¹²⁵³
- 1144 Üçinci oğlımuñ ‘ Abd oldu adı
Didi buña neden virdün bu adı
- 1145 Didi gönlümde dirdüm kim Yūsufı
Benüm ħardaşlarım şatdı Yūsufı
- 1146 Eger ‘abd oldu(y)sa Yūsuf cihānda
Gerek ‘abd ola oğlum her zamānda
- 1147 Bu resme on iki oğlunun adın
Ĥaber virdi o demde İbn-i Yāmen
- 1148 Ki her bir ad Yūsufa ħışşa oldu
Bu ħışşadan cihāna ħişşe oldu
- 1149 Hemān Yūsuf işitdi ‘ Abd adını
Ĥan ağlar gözleri açar yüzini
- 1150 Didi ol ħardaşuñ beñzer mi baña
Çü gördi İbn-i Yāmen ħaldı taña

¹²⁵² ol / bir B

¹²⁵³ Bu beyit A’da yoktur.

- 1151 O sâ' at ' aklı gitdi düşdi Yâmen
Hemân bî-hûş yatuban İbn-i Yâmen
- 1152 ' Aceb düş mi bu sır yoksa hayâl mi
Bunuñ gibi murâd bir daği var mı
- 1153 Didi Yûsuf gel ey qardaş senüñle
İdem bir iş soyınasın anuñla
- 1154 Dilerem senden ayrı olmayam ben
Seni bunlaruñ elinden alam ben
- 1155 Daği hem tuymayalar¹²⁵⁴ hâlümüzi¹²⁵⁵
Bulara eyleyem dürlü rumüzi
- A 36 b
- 1156 Şabâh cümlesini yola şalayım
Seni şan' atıla girü alayım
- 1157 Buña çün İbn-i Yâmen râzı oldu
Çü kendi kul Yûsuf hem qadı oldu
- Qafiye-i Sîn Me' a Hâ**
- Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
- 1158 Gel ey cân şağın zinhâr elinden içmegil kâse
Ki şadruñ şâfi kıl bul hem şafâyı uyma hannâsa
- 1159 Nedendür tâbi' olmışsın hevâya ey yüzi pür-tâb
Bunuñ eyüsin ara bul tolaşma¹²⁵⁶ yâda vesvese

¹²⁵⁴ tuymayalar / duymayalar B

¹²⁵⁵ hâlümüzi / hâlimüzi B

¹²⁵⁶ tolaşma / dolaşma B

- 1160 Şanı bunda gelen yārān aqrān cümlesi göçdi
 Tolusın içdi heb cāmuñ yā sen içmez misin kāse
- 1161 Yūsuf çünki mekīn oldı diyār-ı Mışra şan hūrşid
 Ġurūb itdi yine ol-māh hüzünler uğradı nāsa
- 1162 Çün itdi ‘ahdi Binyāmin ile ol āfitāb-ı cān
 Şabāh oldı gelüp Ken‘ āniler yük bağlar ecnāsa
- 1163 Beşir adlu varıdı Yūsufuñ keyyāli bir oğlan
 Getürüp gizledi Binyāminüñ yükinde bir kāse
- 1164 Ki evel kāse idi şoñra anı tıtdılar ölçek
 Kimi altun idi didi kimi fığda idi hāsa
- B 32 a Develerin bular yükletdi girdiler¹²⁵⁷ ulu rāha
- 1165 Beşir bindi biñ atlu ile ardından gelür kāse
- 1166 Çü dört sā‘at yire geldi hemān āşikāre görindi
 Münādiler nidā itdi ki kim aldı bugün kāse

Ķāfiye-i Nūn Me‘a Yā

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

- 1167 Bular çünkim işitdiler münādiler nidāsını
 Didiler kim ne istersiz şoyındı heb libāsı
- 1168 Didiler kim sizi bildük ki şarıksız ‘ayān üzre
 Didiler neslimüzde olmadı bilmez rikābını
- 1169 Ve illā bizde yokdur şa‘ var ise ey bahādırlar
 Cezāmuz eyleyüp¹²⁵⁸ kat kat içürüñ ġam şarābını

¹²⁵⁷ girdiler / girüben A

- 1170 Didiler n'idelüm kimüñ yönünde bulunursa ol
Didiler  ul idüp hizmetde a z idek bilüñ anı¹²⁵⁹
- A 37 a
- 1171 Sözi bir eyleyüp endürdiler yüklerini bir bir
Yehûzâ ibtidâ ider açar yükün  ayanâni¹²⁶⁰
- 1172 Anuñ ardınca Şem un tâ onı çünkim tamâm oldı
Didiler size yo dur terk idüben İbn-i Yâmeni
- 1173 Bular dönmek diler didi Yehûzâ ne sebedür bu
Ki Binyâmîne ba mazsız ne işdür bilmezem anı
- 1174 Bular didi çü sizde yo  ebed bunda bulunmaz ol
Görinür sizden eşda  şadâkat ma  deni¹²⁶¹ kâni
- 1175 Didiler muţma  in olsun sizüñ  albiñüz ey c n 
Ta arr  eyleyüp¹²⁶² bunuñ met  in bile siz anı
- 1176 Hem n geldi Be ir açdı met  in İbn-i Y minüñ¹²⁶³
Buluban Őağı fi'l-h l gel gör imdi seyr-i devr ni
- 1177 H c l oldı bular c mle Őad  itdi ki v veyl 
Bize bunca ser-enc mlar g n- -g n yağıdı b r ni
- 1178 D n b yek-p r gel p MıŐr  perıŐ n h lleri bi-d r
  Az m d v n olup bildi  amusı ehl-i Ken   ni
- 1179 Didiler neslim z p kd r diy  da  v  iderdiñüz
Bu g ne¹²⁶⁴ iş sez  mıdur  urasız tahtı d v ni

¹²⁵⁸ eyley p / eyley n B

¹²⁵⁹ Bu beyit B'de yoktur.

¹²⁶⁰ Bu beyit B'de yoktur..

¹²⁶¹ ma  deni / ma  den A

¹²⁶² eyley p / eyley n B

¹²⁶³ Y min ñ / Y men B

¹²⁶⁴ g ne / g n  B

- 1180 Didi Yūsuf ne hācet idi sağ olmağ bu dem size
Be-gāyet ta^c zīm idüp idersiz mekri livānı
- 1181 Didiler ey penāhımız ki lā vallāh degülüz biz
Hıyānet eyleyenlerden bu idi hük-m-i Sübhānı
- 1182 Hemān sehv itdi Binyāmin ki şa^c gizledi aldı
Yūsuf qardaşı böyle idi ey kerem kānı
- 1183 Didi Yūsuf ^c aceb bunlar size beñzemedi kaç^c ā
Bular sārīk olup siz tutdınızdı¹²⁶⁵ ^c ālī meydānı
- 1184 Yūsufuñ sīrkatinden rāvīler itdi rivāyetler
Ki her biri virüp ayrı ma^c ānī dīnlegil anı
- 1185 Kimi dir geldi bir gün aña bir sā[’]il recā eyler
Tapusından¹²⁶⁶ diler ihsān umar a^c tā-yı cānānı
- 1186 Yūsuf dutdı aña virdi decācesini Ya^c kūbuñ
Kimi dir virdi bir oğlağ seḫāvet issi sulṭānı
- 1187 Gelüp qardaşları Ya^c kūb bile her biri çün şordı
Didi virdüm anı sırra çü buldum fırsatı kānı
- A 37 b
- 1188 Bunuñ-çün didiler sārīk aña Şem^c ün Yehūzā pes
Ol idi ḫālīş ü la^c l ü cevāhir dūrri mercānı
- B 32 b
- 1189 Mücāhidden¹²⁶⁷ rivāyetdür ki Ya^c kūbuñ var idi kız
Qarındaşı ki İshāqdan idi gāyet seḫā kānı
- 1190 Hızāne oldı Yūsufa yanında anı şaqlardı
Hemān dört yıl kadar Yūsufi şaqlar berku[’]l-me^c ānı

¹²⁶⁵ tutdınızdı / dutdınızdı B

¹²⁶⁶ tapusından / tabusından B

¹²⁶⁷ Mücāhidden / Mücāhiden B

- 1191 Pes andan sonra Ya'kûb diler ala ol Yūsuf şâhı
Be-ğâyet hüzün idüp hâtün recâ eyler kemâ kânı
- 1192 Görür Ya'kûba minnet geçmez aşlâ ol dil-ârâ çün
Didi bir şân' atıla Yūsufî alam o cânânı
- 1193 Babasından aña mîrâş kalırdur bir kemer şâfî
Hemân bağladı Yūsufuñ beline setr idüp anı

Meşnevî

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 1194 Alup Yūsufî Ya'kûb oldı mesrūr
Ki Ken'ân içi doldı berķıla nūr
- 1195 Biraz müddet geçer ağlar dil-ârâ
Yitürdüm kemerim dir oldı lârâ
- 1196 Gelür Ya'kûba i(y)der ey qarındaş
Yitürdüm kemerim ey cânı sırdaş
- 1197 Yūsufa ben muzanna itdüm anı
Ėuşağım aldı ol itdüm gümânı
- 1198 Alup Ya'kûb Yūsufî gelür ey cân
Çıkarup şevbin anı kıldı 'uryân
- 1199 Görürler kim teni üstinde ol ân
Ėuşanmış bağlamış himyânı ol cân
- 1200 Alur 'ammetesi şağlar Yūsufî
Güya mâlik olur şağlar Yūsufî

- 1201 Bu işden ötüri sâriķ didiler
Aña ķardaşları sâriķ didiler
- 1202 İşitdi çün Yūsuf ķardaşlarından
Çü sâriķ sözini ķardaşlarından
- 1203 O dem ķalbinde şaķladı bu sırrı
Didi siz artuķ itdiñüzdi şerri
- A 38 a
- 1204 Ki zīrā ol şabī idi tıfil hem
‘Özür bulsa sezādur re’y-i muħkem
- 1205 Velākin siz bülüg olup kemā kân
İdersiz gūn-e-gūne mekr-i bühtān ¹²⁶⁸
- 1206 Didiler ey kerem şāhibi şulţān
Ķarındaşımızı bağışla bu ān
- 1207 Seni gördük be-gāyet muħsin ey cān ¹²⁶⁹
Gerekdür viresin ķardaşı şeyān ¹²⁷⁰
- 1208 Babamuz gāyeti hem şerme-sārdur
Gözi a‘ mā işi hem dārumārdur ¹²⁷¹
- 1209 Didi Yūsuf sever misiz anı siz
Baña toğrı sözi bugün diyesiz ¹²⁷²
- B 33 a
- 1210 Didiler niçe sevmezüz babanı
Kerem buyur bize eyle ‘aţānı ¹²⁷³

¹²⁶⁸ gūn-e-gūne mekr-i bühtān / artuķ itdiñüzdi şerri B

¹²⁶⁹ cān / yār A

¹²⁷⁰ şeyān / seyyār A

¹²⁷¹ dārumār / tārimār B

¹²⁷² bugün diyesiz / diyüñ baña siz B

¹²⁷³ ‘aţanı / ‘aţanı B

- 1211 Didi Yûsuf çok itdiñüz hıyânet
Babañuza dögünmez tâ kıyâmet
- 1212 Varuñ babañuza idüñ selâmı
Diyüñ qardaşimuza uğrı tamâmı
- 1213 Elin ayağın kesmedim imdi
Qabül kıldım anı kulluğa şimdi
- 1214 Degil mümkün anı virem size ben
Baña itmeñ recâyı diñlemem ben
- 1215 Bular heb nâ-ümîd oldı büküldi
Gelüben ittifâkı söz¹²⁷⁴ bir itdi
- 1216 Didiler bu Melik qardaşımızı
Bize virmez bu cân yoldaşımızı
- 1217 Gelüñ qahrıla biz bunı alalum
Bu şehr içinde biz bir ad qoyalım
- 1218 Hemân geldi bular heb bir araya
Melik qarşusına gelüp sarāya
- 1219 Didi Şem^c ün ki yā mālîk kııl inşāf
Vir imdi qardaşımızı olup şāf
- 1220 Veyāhūd na^c ra iderem bugün ben
Hamullar vaz^c olup şehr içre bil sen
- A 38 b
- 1221 Yaqîn bil virürem Mısrı harāba
Bulaşduram vücüdları türāba

¹²⁷⁴ söz / sözi A

- 1222 atı hışm itdi¹²⁷⁵ her ne ıl var ise
Vücūdında ne deñlü ıl var ise
- 1223 Hemān mızrā gibi sōkdi ve ıdı
Libāsın deldi aşra cümle ıdı
- 1224 Yūsuf bu hāli anda ünkü gōrdi
Dōnüp oğına sırran bunı didi
- 1225 Yapıř var řem^ç ünūn eřvābına sen
Ki sākin ola hışmı diñlegil sen
- 1226 Hemān-dem hufyeten Mīřā ü vardı
Anuñ eřvābına el urdı vardı
- 1227 Getürmez āat oldı ol dil-āver
Dağı hayretde aldı ol ser-ā-ser
- 1228 Didi vallāhi vardur nesl-i İřhā
Bu dīvānda dađı Ya^ç ūb mula
- 1229 Hemān Mīřā utar¹²⁷⁶ şem^ç ünı belden
Yehūzāyı dađı hem ayru elden¹²⁷⁷
- 1230 Buları aldurup yirden yalañuz
Getürür ır adım adar yalañuz
- 1231 Hevāda aldurup bunları ol ān
O dem Mışr ehli aldı hayrān
- 1232 Didi Yūsuf řatar mısız baña siz
Bugün erlik añar mısız baña siz

¹²⁷⁵ hışm itdi / hışmından B

¹²⁷⁶ utar / dutar B

¹²⁷⁷ elden / elinden A

- 1233 Baña qahrıla qorku olmaz ašlâ
Baña toğrı gerek a' lâ ve ednâ
- B 33 b
- 1234 Buları aldı bir qorkı o demde
Unutdı¹²⁷⁸ qardaşın her biri o demde
- 1235 Qamusı diledi qaça revâne
Du' a itdi dutup yüz āsumāna
- 1236 Didi Yûsuf size yoğdur izin bil
Varasız bir adım ırağ yağın bil
- 1237 Size ben itmeyince imtiḥānı
Dinile tā kıyāmete dāsitānı
- A 39 a
- 1238 Yûsuf sarāyı öñinde var idi
Bir enlü taş be-ğāyet ağır idi
- 1239 Getürüp onını qoşdı o taşa
Getürün qalduruñ dir taşı başa
- 1240 Ne-deñlü var ise kuvvet getürür
Taşı qalduramaz cümle oturur
- 1241 Gelür Yûsuf tutar taşı getürür
Hemān kırk bir¹²⁷⁹ adım kadar getürür
- 1242 Bular çünki görürler heybetini
Bu deñlü hem kemāl ü kudretini¹²⁸⁰
- 1243 Hemān¹²⁸¹ ḥayrānda qaldı cümle bunlar
Dağı Mışr ehlinden gitdi ' ağıllar

¹²⁷⁸ unuttı / unutmışdı B

¹²⁷⁹ kırk bir / kırk A

¹²⁸⁰ kudretini / kuvvetini B

¹²⁸¹ hemān / hemīn B

- 1244 H̄aber Reyyāna degdi daḥi fi'l-ḥāl
Didi Reyyān ʿ acib oldı bu aḥvāl
- 1245 Bu kuvvet Yūsufa H̄aḫdan virildi
Yūsuf daḥi bize niʿ met virildi
- 1246 Yūsufuñ kimse bilmez idi ḥālın
Bu kuvvetde daḥi anuñ kemālin
- 1247 Aşup başlarını Kenʿ āniler heb
Dizin oturdı Yūsuf aḥbeb
- 1248 Didiler ḫaldı bunda ḫardaşımız
Ḥarāb-ender-ḫarāb oldı işimiz
- 1249 Didiler minnet idüp yalvaralum
Eline ayağına¹²⁸² şarılalum
- 1250 Ol ki söz tuta bağışlaya ol
Bizüm ḫardaşimuza tā bulaḫ yol
- 1251 Varuban kimi şarıldı eline
Kimi sürer yüzün ayaḫ tozına
- 1252 Didiler bizi cümle ey şāhım
Ki Binyāmīni āzād eyle şāhım
- 1253 Didi ḥāşā şerīʿ atden çıḫam ben
Ki sirḫat idenüñ ḡayrın tutam¹²⁸³ ben
- 1254 Ne deñlü itseñüz baña recāyı
Söziñüz tıtmazam itmem ʿ aḫāyı
- A 39 b

¹²⁸² “ayaḫ” kelimesi B’de iki y ile yazılmıştır.

¹²⁸³ tıtam / dutam B

- 1255 Hemân-dem yüzlerin dönderdi bunlar
Çamunuñ gözlerinden aqđı qanlar
- 1256 Yehûzâ didi diñleñ bu sözümi
Benem ˆ ahd altında¹²⁸⁴ qoyan özümi
- 1257 Çalayım bunda siz varuñ atama
Selâm eyleñ¹²⁸⁵ diyün bir bir babama
- 1258 Bizüm¹²⁸⁶ başumuza¹²⁸⁷ geldüklerini
Hem İbn-i Yâminün¹²⁸⁸ itdüklerini
- 1259 Didi Şemˆ ün ki lâ vallâhi senden
B 34 a Ben ayrılmam hemân bir laħza senden
- 1260 Çalanı daħi cümle aqladılar
Biz ayrı olmazuz senden didiler
- 1261 Yehûzâ dir çalurusañ bunda yek-pâr¹²⁸⁹
Babam çalur yalañuz anda nâ-çâr
- 1262 Sözin tutdı Yehûzânuñ bular çün
Sekizi girdi yola qaldı Şemˆ ün
- 1263 İki İbn-i Yâmenle çü qaldı
Sekizi geldi Yaˆ çub elin aldı
- 1264 Didi Yaˆ çub çanı Şemˆ ün Yehûzâ
Nedendür İbn-i Yâmen qaldı tenhâ

¹²⁸⁴ altında / altına B

¹²⁸⁵ eyleñ / eylen B

¹²⁸⁶ bizüm / bizim A

¹²⁸⁷ başumuza / başımuza B

¹²⁸⁸ Yâminün / Yâmenün B

¹²⁸⁹ yek-pâr / yek-bâr B

- 1265 Didiler hālimüzi şor baba sen
Şu kervāndan bizümle idi ahsen
- 1266 Didi Ya^c kûb yine hīleñüz¹²⁹⁰ var
Cihānı başıma itdühüz dar
- 1267 Didiler gerçi dirüz İbn-i Yāmen
Bu dem sārīk görindi İbn-i Yāmen
- 1268 Çalar Mışrī^c Azīzūñ ölçegini
Bulur ger yük içinde ölçegini
- 1269 Melik aldı anı hükümümüz üzre
Kul itdi anı hem şer^c imüz üzre
- 1270 Yehūzā kaldı Şem^c ün¹²⁹¹ anda bile
Bizi gönderdi bunlar hasretile
- 1271 Hemān āh eyleyüp Ya^c kûb o demde
Didi şabr-ı cemīl¹²⁹² vardur elümde
- 1272 Dilerem Hālikımdan ikisini
A 40 a Bilür ol şerri hem hayurlusını
- 1273 Velī size iderem ben ricāyı
Yine varuñ hemān Mışra arayı
- 1274 Arayuñ Yūsufı Binyāmin ile
Ümīdüm var gele ikisi bile
- 1275 Didiler baba sözüñ^c acebdür
Yūsufı kurd yidi kanden¹²⁹³ gelüpdür

¹²⁹⁰ hīleñüz / hilleñüz B

¹²⁹¹ Yehūzā kaldı Şem^c ün / Yehūzā Şem^c ün kaldı A

¹²⁹² şabr- cemīl / şabr u cemīl A

¹²⁹³ kanden / kande B

- 1276 Didi vardur ümîdüm şol Hüdâya
Beni buluşdura ol nûrlu aya
- 1277 Didi Rûbîl¹²⁹⁴ baba bir nâme yazgıl
Mışır şâhına hoşca nâme yazgıl
- 1278 Vire Binyâmini alup geledüm
Yûsuf da^ç vâsını bu dem kıoyalum
- 1279 Yazar Ya^ç kıub Mışır şâhına nâme
Didi ey pâdişâh¹²⁹⁵ ba^ç de selâme
- 1280 Felekden ğam tulusın içegeldüm
Firâkuñ hilkatini giyegeldüm
- 1281 Benüm neslümde yokdur sâriķ olmaz
Bizi töhmetli kıılmaķ lâyıķ olmaz
- 1282 Hediye kııl bize evlâdumuzu¹²⁹⁶
Gider bu âhıla feryâdumuzu¹²⁹⁷
- 1283 Recâmı tutmaz iseñ âşikâre
Şalarım seni ol Perverdigâra
- B 34 b
- 1284 Hemân mühüri urdı¹²⁹⁸ bükdi¹²⁹⁹ Ya^ç kıub
Virür Rûbîl eline anı Ya^ç kıub
- 1285 Alur kıardaşların Rûbîl ^ç ayâna
Ki Mışra ^ç azm idüp olur revâne

¹²⁹⁴ Rûbîl / Rebîl B

¹²⁹⁵ pâdişâh / bâdişâh B

¹²⁹⁶ evlâdumuzu / evlâdımuzu B

¹²⁹⁷ feryâdumuzu / feryâdımuzu B

¹²⁹⁸ urdı / vurdı B

¹²⁹⁹ bükdi / bükdi anı B

- 1286 Getürüp virdiler mektûbı¹³⁰⁰ ol-dem
Şağ eline Yūsufuñ¹³⁰¹ aldı muħkem
- 1287 Yūsuf bildi oқudı maźmūnını
Gözinden dökdi ҡanlu¹³⁰² yaşlarını
- 1288 Didiler ne sebebden aғladuñ¹³⁰³ sen
Bizüm¹³⁰⁴ yüregimüzi tağladuñ¹³⁰⁵ sen
- A 40 b Didi ħürmet ҡıluram atañuza
1289 Bu firқat issi gözsüz babañuza¹³⁰⁶
- 1290 Didiler merħamet senüñdür ey cān
Bize luşf-ı keremden eyle iħsān
- 1291 Bağışla bize hem ҡardaşımız
Gözümüzden¹³⁰⁷ sile gör yaşımız
- 1292 Didi Yūsuf size bir imtiħānım
Olacaқ ey benüm rūh-ı revānım
- 1293 Didiler başımız üzre yirüñ var
Tutaruz¹³⁰⁸ her ne buyurursan a yār
- 1294 Didi ċ İmrānı¹³⁰⁹ dilin siz bilürsüz
Didiler bilürüz biz anı şeksiz

¹³⁰⁰ mektûbı / mektûb B

¹³⁰¹ şağ eline Yūsufuñ / Yūsufuñ şağ eline B

¹³⁰² ҡanlu / ҡanlı B

¹³⁰³ aғladuñ / aғladım B

¹³⁰⁴ bizüm / bizim A

¹³⁰⁵ tağladuñ / tağladım B

¹³⁰⁶ babañuza / atañuza B

¹³⁰⁷ gözümüzden A

¹³⁰⁸ tutaruz / dutaruz B

¹³⁰⁹ ċ İmrānı / İmrān B

- 1295 Didi   İmr n  zre bir¹³¹⁰ ha t yazılmış
Buluram bir vara  mu kem b k lmış
- 1296 Melik Reyy n hazinesine bir g n
Anı buldum  am   il ba a kıldum
- 1297 Vel  bilmem ned r ma m n n¹³¹¹ anu 
Ba a s ylen ned r mefh m n anu 
- 1298 Didiler vir bize bu ka ıdı sen
O uyavuz i ini di legil sen

 afiye-i Elif

F  il t n F  il t n F  il t n F  il n

- 1299 T t şim  u  ey dil- r  ne diyeyim ben sa a
Sırrımı virem sa a şa ın dime o a¹³¹² bu a
- 1300 Bir   acib s zler d zeyim d rr-i merc n nazmı uş
Işitende t rasın  ayretde  alasin  a a
- 1301 Didiler ehl-i tev ri  bu ma  amda bir   acib
S z kim anı di leyenler yit reler reh-n m 
- 1302 Kim mu adde m  n Y sufu şatdılar  ardaşları
M lik İbn  a r ya¹³¹³ anı virdiler   sn  s m ¹³¹⁴

¹³¹⁰  zre bir /  zre B

¹³¹¹ ma m n n / mefh m n A

¹³¹² o a / a a B (Bu y zyıl metinlerinde a a yazılan kelime A n shasında o a yazılmıştır.)

¹³¹³  a r ya / Da r ya B

¹³¹⁴ s m  / sim  B

- 1303 Didi Mālīk bu ılı ben almazam illā meger
Viresiz ıccet baa kim ılam anı māsā
- 1304 Yazdı bir ıccet Yehūzā kendü atı(y)la o dem
Virdi Mālīke o dem hem oldu Yūsufdan cūdā
- A 41 a
1305 Bile nice şalar idi anı Yūsuf bu zamān
Bu idi virdügi kāgıd yüzi gözi bā-şafā
- B 35 a
1306 Mefhūmın bilmem didügi Yūsufuñ olmaz yalan
or şatılduğını bilmem demek olur ey dilā
- 1307 Şundu virdi kāgıdı aldı Yehūzā destine
Açduğı(y)la bildi atın tuydı ālin ol dilā
- 1308 Bir naar ıldı Yūsufa apladı aşyet anı
Didi Yūsuf ođrı¹³¹⁵ söyle dimegil hem ün cezā
- 1309 Dir Yehūzā var idi bir ulumuz şatduđ anı
Anuñ evşāfıdurur bu kāgıd olmaz iftirā
- 1310 Didi Yūsuf ne sebebden anı siz bey^c itdiñüz
Ne idi anuñ adı idüñ baa bir bir edā
- 1311 Didiler Yūsuf idi anuñ adı sevmez idük
Şatduğ anı¹³¹⁶ cümle bulduğ dürlü rencden şifā
- 1312 Didi Yūsuf İbn-i Yāmen çalduđı şa^c söyle ol
Ba^c zı dürlü ikmet-i dilin bilürem¹³¹⁷ bī-nevā
- 1313 Getürelim söyledelim aıñuzdan ne dir ol
Didiler getür işidelim anı bir bir eyā

¹³¹⁵ oğrı / doğrı B

¹³¹⁶ şatduğ anı / anı şatduğ A

¹³¹⁷ ikmet-i dilin bilürem / ikmeti dileyen bilür A

- 1314 Getürüp karşıısına anı Yûsuf dikdi o dem
Bir mîl altundan alup destinde urdı cā-be-cā
- 1315 Darb idüp bir kez anı kaldı taḥayyürde bular
Heybetile ʔoldı¹³¹⁸ yā bunuñ içi andan şadā
- 1316 Didi Yûsuf hîç duyarsız ne didi işbu şa^c
Didiler bu mu^c cizāt gibi gelür bize şehā
- 1317 Söylegil bize bunuñ didügin ey şāh-ı laṭîf
Didi Yûsuf kim bular yalancıdur bu şadā
- 1318 Didiler şor ne yalanımız bizüm itdi zühür
Cürmümüze rāzıyuz olmaya bize iftirā
- 1319 Bir daḥi darb itdi meyl-i şa^c a ol bedr-ay hümā
Bir daḥi¹³¹⁹ itdi şadāyı işiden oldı hebā
- 1320 Didiler ne didi şimdi anı vir bize ḥaber
Didi Yûsuf bu şadādan añladum bir ḥoş edā
- 1321 Kim bular yetmiş yıl oldı bir yalan üzre ḳamu
İttiḥād itdiler vazgelmediler ez-belā
- A 41 b
- 1322 Didiler nedür yalanımız bizüm¹³²⁰ söyle bize
Didi ḳurd Yûsufı yedi didüñüz bunca melā
- 1323 Gömlegin ḳana boyadup¹³²¹ getürüp babañuza
Zāri zāri¹³²² ağlayuban gözleriñüz ḳan ʔola

¹³¹⁸ ʔoldı / doldı B

¹³¹⁹ bir daḥi / biz daḥi B

¹³²⁰ yalanımız bizüm / bizüm yalanımız A

¹³²¹ boyadup / boyatup B

¹³²² zāri zāri / zār zār A

- 1324 Bugüne dek itdühüzdü siz bu da^ç vāyı kāmū
Şimdi dirsiz Yūsuf adlu bir kulı şatduķ şehā
- 1325 Bizlere oldı ^ç ayān kim¹³²³ müttehımlersiz tamām
Lāzım oldı ^ç adl idek hem göresiz dürlü cezā
- 1326 Emri fermān itdi Yūsuf bağladılar ellerin
Cümle der-zindān idüp itdi bular āh u fezā
- 1327 Bir nidā itdi münādī geldi Mışır ehli kāmū
Gördiler Ken^ç āniler işi perişāndur belā
- B 35 b
- 1328 Didi Yūsuf bunları hābs eyleyün üç gün tamām
Şoñra ellerin ayakların kesüp ^ç ibret-nümā¹³²⁴
- 1329 Ba^ç de ber-dār ideyim¹³²⁵ ben bunları ^ç ibret ile
İtmeye kimse ki bulmaya belā-ender-belā
- 1330 Getürüp bunları der-zindān idüben cümleten
Birbirine şarılup seyl oldı gözler āşınā
- 1331 Bekleyüp zindānı üç gün ağladılar kanlu yaş
Yımediler içmediler Hālika idüp du^ç ā
- 1332 Yā İlāhī ger bizi bunda¹³²⁶ ideriseñ helāk
Babamuz hāli n'olısar yoķ mecāli yā Hudā
- 1333 Ol Raḥīm ü Pādişāh¹³²⁷ kıldı du^ç āların kabūl
Der-sā^ç at Cebrā 'il indi Yūsufa ider şalā

¹³²³ kim / ki B

¹³²⁴ ^ç ibret-nümā / ^ç ibret tamām B

¹³²⁵ ideyim / ider A

¹³²⁶ bizi bunda / bizi B

¹³²⁷ Pādişāh / Bādişāh B

- 1334 Yâ Yûsuf saña selâm itdi Celîl ü Pâdişâh
‘Afv idüp qardaşların bağışlasın bu dem baña
- 1335 Çekdügin senüñ firâkı üç gün içre çekdiler
Anlara oldı kefarete bu kadar yiter cezâ
- 1336 Ağladı Yûsuf didi kim ne gedâyım ‘afv ider
Mâlikü’l-Mülk oldur ancak biz qulıyuz ol Hudâ
- 1337 Gönderüp fi’l-hâl buları itdi zindândan halâş
Zevk-ı şoĥbetle bular itdi şadâ-yı merĥabâ
- 1338 Geldiler yek-pâre bunlar taĥt öninde turdılar¹³²⁸
Zârı zârı ağlayuban cânların¹³²⁹ qılup fidâ
- A 42 a
- 1339 Didi Yûsuf sizi ‘afv itdi Hudâ-yı Lemyezel
Yoqsa size ider idüm dürlü ‘ibretle cezâ
- 1340 Bu kelâmı çün bular düşdi yüzün işitdiler¹³³⁰
Ĥâlîka secde idüben¹³³¹ Yûsufa dirler¹³³² şenâ
- 1341 Didi Yûsuf bildüñüz mi siz quşurıñuz tamâm
Didiler bildük daĥi bulduq cezâ-yı mâcerâ
- 1342 Didi Yûsuf bildüñüz mi siz Yûsufa n’itdüñüz
Didiler kim olmayasın sen Yûsuf-ı bedr-simâ¹³³³
- 1343 Qaldurup yüz perdesin didi benem işde Yûsuf
Qardaşımdur İbn-i Yâmen bulmuşuz dürlü ‘atâ

¹³²⁸ turdılar / durdılar B

¹³²⁹ cânların / cânları B

¹³³⁰ bular düşdi yüzün işitdiler / işitdiler bular düşdi yüzün A

¹³³¹ idüben / idüp A

¹³³² dirler / hem dirler A

¹³³³ Bu beyit B’de yoktur.

- 1344 Düşdiler yüz üzre bunlar her biri bir küşede
Kaldılar anda hacâlet tenleri oldu hebâ
- 1345 Didi Yūsuf başlarıñuz kalduruñ baķun baña
Didiler ne gözleriyle baķalum bu dem saña
- 1346 Ne olaydı bizleri ber-dâr ideydiñ¹³³⁴ ey   Aziz
Câm-ı mevt nüş ideydük olsa rûh bizden cüdâ
- 1347 Didi Yūsuf sizlere yokdur bu günden ğayrı hiç
Ne melâmet ne sitem ne hüzñ ne rence-i cefâ
- 1348 Ağlaşuban düşdi bunlar sarılup ayağına
Turdı¹³³⁵ Yūsuf hürşid anlara virüp dürlü ziyâ
- 1349 Hamd idüp cümle bular Mısr ehli yek-pâre her nefes
Âb-ı hayvân¹³³⁶ şundi Allâh buldılar cümle şifâ

B 36 a Kâfiye-i Vāv

Fâ  ilâtün Fâ  ilâtün Fâ  ilâtün Fâ  ilün

- 1350 Ey benüm rûh-ı revânım yüzi mâhım gel berü
Diñle saña diyeyim bir kışşa cândan sevgülü
- 1351 Tüt¹³³⁷ kulağuñ aç gözün karşımda dur incü dizem
La  l (ü) mercân cevâhir (ü)¹³³⁸ elmâs al benden ķamu

¹³³⁴ ideydiñ / ideydin B

¹³³⁵ turdı / durdı B

¹³³⁶ âb-ı hayvân / âb u hayât B

¹³³⁷ tüt / dut B

¹³³⁸ cevâhir / cevâhir-i A

- 1352 Girelüm¹³³⁹ gülşâne¹³⁴⁰ mestâne-ıhırâm¹³⁴¹ üzre begim
Ergüvân reyhândan alalum bu demde reng-i bû
- 1353 Girelüm¹³⁴² Yûsuf qarındaşlarınıñ meclîsine¹³⁴³
İçelüm âb-ı hayâtı kâseler çün toptolu¹³⁴⁴
- 1354 Çünki Yûsuf germ idüp qardaşlarınıñ şöhetin
Nerm idüp şafî şafâlar oturuban¹³⁴⁵ rû-be-rû
- A 42 b
- 1355 Didiler ey pâdişâhımız¹³⁴⁶ bizüm¹³⁴⁷ cândan¹³⁴⁸ c azîz
Birini itdük babamuzdan bilürüz ayıru
- 1356 İtmedük dahi kanâ^c at seni atduq kuyuya
Hiç kayurmaduq seni bir¹³⁴⁹ var mı yoq mı bunda¹³⁵⁰ şu
- 1357 Gelüp aldı seni kervân kıldı âzâd kuyuya
Biz yerişdük seni kul yirine şatduq ulu¹³⁵¹
- 1358 Bî-kıyâs itdük hıyânetler saña ser-tâcumuz
Bizlere nedür c avz senden bugün ey mâh-rû¹³⁵²
- 1359 Didi c afv itdüm sizi sırran ve cehren evvelâ
Şâniyen¹³⁵³ başıñuza tâc urayım siz¹³⁵⁴ bahtlu

¹³³⁹ girelüm / girelim A

¹³⁴⁰ Gülşen kelimesi iki nüshada da gülşân yazılmış.

¹³⁴¹ mestâne hırâm / hırâm B

¹³⁴² girelüm / girelim A

¹³⁴³ meclîsine / şöhetine B

¹³⁴⁴ toptolu / tobtolu B

¹³⁴⁵ şafâlar oturuban / şafâlarla oturup A

¹³⁴⁶ pâdişâhımız / bâdişâhımız B

¹³⁴⁷ bizüm / bizim A

¹³⁴⁸ cândan / bizden B

¹³⁴⁹ bir / kim A

¹³⁵⁰ bunda / anda A

¹³⁵¹ Bu beyit B'de yoktur.

¹³⁵² Bu beyit B'de yoktur.

¹³⁵³ şâniyen / şâniyâ B

¹³⁵⁴ siz / size B

- 1360 Sizleri sādāt maḳāmında ḳoyam ḳardaşlarım
Cümle Mıṣr ehli gelüp ḳarşuñuza ṫursun örü
- 1361 Hem ‘ ayālīñüz getürem babamuz bile penāh
Görüšek her rüz (u) şeb Allāha şükr idüñ ḳamu
- 1362 Didiler ḳadrüñ uludur himmetüñ ‘ āli ḳatı
‘ Āli-cāhuñ ḳaşre dek dillerde daḫi diñlenü
- 1363 Didi Yūsuf bir du‘ ā idem diyüñ āmīn bu dem
Tā ki babamuza gözlerin vire Cabbār-ı Hū
- 1364 Göre bizi bir arada ola ḫüzninden emīn
Ḳalbi mesrūr ola hem endāmı daḫi diñlenü
- 1365 Didiler yā Yūsuf bildüñ ata ḳadrin tamām
Birimüz olmaz mübādil bir ḳılıña ey ulu
- 1366 Bir du‘ ā itdi Yūsuf dir yā Ḥudā-yı Müste‘ ān
Luṫf (u) iḫsānuñla vir babama gözlerin eyü
- 1367 Tā ki göre virdügin ni‘ metleri şükr eyleye
Hem kemāl-i ḳudretüñle ola ‘ ālem ṫoṫtolu¹³⁵⁵
- 1368 Der-sā‘ at Cebrā’ il indi hem beşāret eyledi
Didi getür yā Yūsuf şol gömlegini sendedür u¹³⁵⁶
- 1369 Sile gözlerine baban gözleri rüşen ola
Ol Beşīr adlu ḳuluñla gönder anı ey māh-rū¹³⁵⁷
- 1370 Zīrā ol Beşīr ḳuluñ sūd ḳardaşundur ey ‘ Azīz
Senden evvel buluşa anası(y)la buyurdı Hū

¹³⁵⁵ toṫtolu / ṫoṫtolu B

¹³⁵⁶ O kelimesi kafiye gereği u şeklinde okunmuştur.

¹³⁵⁷ māh-rū / māh-ı rū B

A 43 a **Meşnevî**

B 36 b

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 1371 Bu Beşîr Yûsufuñ keyyâli idi
Anuñ qardaşı hem meyyâli idi
- 1372 Yûsufuñ dâyesinüñ oğlı idi
Anı bilmezdi¹³⁵⁸ Yûsuf soñra bildi
- 1373 Anuñ ağlar anası hasretile
Yûsufuñ babası hem firqatile
- 1374 Beşîri şatdı Yûsuf hâcet için
Yûsufi hem Yehûzâ hüsni için
- 1375 Gezüp elden ele bu üç erenler
Mışır şehrinde oldılar ber-â-ber
- 1376 Virür gömlegini Yûsuf Beşîre
Didi babama vir bunı beşîre
- 1377 Dañi sen¹³⁵⁹ göresin anañı ey cān
Babama cāriyedür diñle ey cān
- 1378 Bulasın sen dañi dürlü şafâyı
İdesin hem anaña merhabâyı
- 1379 Bile gönderdi hem qardaşlarını
Sürüp Ken' āna hem yoldaşlarını
- 1380 Yehûzâ dir ki yâ Yûsuf saña ben
Ricām var tutağör kim oldur elzem¹³⁶⁰

¹³⁵⁸ bilmezdi / bişmezdi B

¹³⁵⁹ sen / hem A

- 1381 Didi söyle nedür baña dilegin
Didi vir gömlegi budur dilegim¹³⁶¹
- 1382 Getürem ben babama¹³⁶² gömlegiñi
Yüzine ben süreyim gömlegiñi
- 1383 Ki zîrâ ben muqaddem gömlegiñi
Getürdüm aña kanlu gömlegiñi
- 1384 Dilerem müjde¹³⁶³ eyleyem aña ben
Anı Ken' ānda mesrūr eyleyem ben
- 1385 Didi Yūsuf ki olmaz zîrâ fermān
Beşîre buyurupdur ulu Sübhān
- A 43 b
- 1386 Velî diñle bu gömlek kışşasını
Nitedür añla anuñ kışşasını
- 1387 H̄alîlullāh çün odlara atıldı
Hemān ' uryān olup oda atıldı
- 1388 Getürdi aña Cebrā 'il o sâ' at
Libās-ı cenneti getürdi h̄il' at
- 1389 Anuñçün yanmadı teni H̄alîlün
Kamu ' ālemde nām oldı H̄alîlün
- 1390 H̄amāyil eyleyüp İbrāhîm anı
Virüp İşhāka şakla didi anı
- 1391 Hem İşhāqdan dañi Ya' kûba degdi
H̄amāyil-veş soñı Yūsufa degdi

¹³⁶⁰ Kafiye uymamaktadır.

¹³⁶¹ Kafiye uymamaktadır.

¹³⁶² babama / babaña B

¹³⁶³ müjde / mücede B

- B 37 a Beşirile anı gönderdi Yūsuf
1392 Yine Ya'kūba tegdükde¹³⁶⁴ te'essüf
- 1393 Beşiri gönderüp kardaşları(y)la
İki yüz deve hem kumāşları(y)la
- 1394 Bulardan ğayrı on deve cevāhir
Zümürüd la'1 ile kemhā zavāhir
- 1395 Yūsuf Ya'kūba gönderdi revāne
Sekiz biñ kişi daħi āşiyāne
- 1396 Kılar da' vet babasın Yūsuf ol ān
İşidenler aqıtdı gözleri kan
- 1397 Yoluñ nişfına vardı çünkü kondı
Beşir çıkardı ol gömlegiñi sildi
- 1398 Hemān bād-ı şabā aldı kokuşın¹³⁶⁵
Degürdi Ya'kūba tıbbī kokuşın
- 1399 Hemān beytü'l-ħüzünde otururken
Kan aqup Ya'kūbuñ gözi tururken¹³⁶⁶
- 1400 Didi ben Yūsufuñ kokuşın aldım
Baña levm eylemeñ¹³⁶⁷ kokuşın aldım
- 1401 Didiler sen yine eski hevāña
Hemān tābi' sin ol eski hevāña

¹³⁶⁴ tegdükde / degdügünde A

¹³⁶⁵ aldı kokuşın / kokuşın aldı B

¹³⁶⁶ tururken / dururken B

¹³⁶⁷ eylemeñ / eylemen B

- 1402 Dağı söylemedi Ya^ç kûb velâkin¹³⁶⁸
Alurđı reng-i bûyı¹³⁶⁹ ƣalb-i ğam-ġin¹³⁷⁰

A 44 a **Ƙâfiye-i Elif**

Müstef^ç ilün Müstef^ç ilün Müstef^ç ilün Müstef^ç ilün

- 1403 Ƙaldı iki menzil ƣadar Ken^ç âna girmege bular
Geçdi Beşir ƣaldı bular kervândan oldı ol cüdâ
- 1404 Oldı Yehûzâ hem aña tâbi^ç gören ƣaldı¹³⁷¹ taña
Ken^ç âna irdi dilâ ƣoldı çü şahrâlar¹³⁷² ziyâ
- 1405 Geldi Beşir gördi hüzün ƣapusunda ƣurur¹³⁷³
Bir ƣarıcuƣ ğâyet za^ç if dir yâ ğıyâş ider şadâ
- 1406 Didi ana gel ilerü vir haber sen rû-be-rû
Ağlar senüñ gözün nedür aşlı bunuñ di ey dilâ
- 1407 Didi baña şorma¹³⁷⁴ bu demde yâ yigit derdümi hiç
ç Arşa ƣıƣar âhum benüm ben niçe itmem fezâ
- 1408 Virdi eline ƣıƣarup anuñ iki altun ƣadar
Aldı didi şordı neden geldün eyâ cân bu baña
- 1409 Didiler kim varam Ya^ç kûb dîdarını görem
Hem diyecegüm var diyem dağı alam andan du^ç â

¹³⁶⁸ velâkin / velîkin A

¹³⁶⁹ reng-i bûyı / bûy-ı rengi B

¹³⁷⁰ ğam-ġin / temkîn B

¹³⁷¹ ƣaldı / ƣalup B

¹³⁷² ƣoldı çü şahrâlar / çün şahrâlar oldı B

¹³⁷³ ƣurur / durur B

¹³⁷⁴ Şormak kelimesi B’de sin harfiyle yazılmıştır.

- 1410 Didi qarı bilür bütün¹³⁷⁵ c âlem bu Ya^c kûbı eyü
Qalbümi hüzni itdi velî merhamet oldı baña
- 1411 Didi Beşîr dime bunı girdün haṭāya ey ana
Didi baña itdügini qanı lisān ide edā
- 1412 Didi baña söyle bilem itdügini ol Ya^c kûbuñ
Kim gözlerin ṭurmaz¹³⁷⁶ aqar siyl puñar olmış¹³⁷⁷ şehā
- B 37 b
- 1413 Āh eyledi hem ağladı var idi bir oğlum didi
Şatdı anı Yûsuf için kıldı beni andan cüdā
- 1414 Yetmiş yıl oldı ağlaram yüregim oda tağlaram
Şeb (u) rûz hayāli oğlumuñ hem-dem olur gelür baña
- 1415 Didi Beşîr kılam beşāret rûşen eyle qalbüni
Senüñ benem oğluñ ana gel seni qocam evcena
- 1416 Şol memesinüñ altında¹³⁷⁸ var idi Beşîrüñ bir benek
Açdırdı gögsin arayup buldı nişānuñ ol ana
- 1417 Qoynına girdi oğlanı oğlın daḥi kucaqladı
Düşdi ikisi ağlayup bayıldı çıqdı rûḥ şadā
- 1418 Geldi Yehūzā irişüp saçdı bularuñ yüzine
Āb u hayāti cānlanup yine bayıldılar şehā¹³⁷⁹
- A 44 b
- 1419 Bir daḥi müddet yatdılar cān çıqdı rûḥ geçdi hemān
Geldi Yehūzā saçdı yüzlerine āb ol dilā
- 1420 Qalkdı bular şarıldılar ḥamd ü şenālar kıldılar

¹³⁷⁵ Kelime B'de bitün şeklinde harekelenmiştir.

¹³⁷⁶ ṭurmaz / durmaz B

¹³⁷⁷ siyl puñar olmış / nedür bunuñ aşlı A

¹³⁷⁸ altında / altına B

¹³⁷⁹ şehā / tenhā B

- Ken^ç ān ili yıgıldılar¹³⁸⁰ idüp şadā-yı merħabā
- 1421 Düşdi bularuñ öñine ol-dem Yehūzā getirüp
Beytü'l-ħüznden içre girdi Beşir itdi şehā
- 1422 Görđi ki Ya^ç k̄ub oturur iki buıı arasında
K̄omış başını hem belin yay eylemiş ol bir bāba
- 1423 Budı¹³⁸¹ arasından çıkar şavtı Yūsufum diyü
Çıkarđı Yūsufuñ gömlegin sildi yüzine ol dilā
- 1424 Āh eyledi çünki yüzine degdi Yūsuf gömlegi
Gözleri rüşen oldu fi'l-ħāl gitdi rencile cefā¹³⁸²
- 1425 İ(y)der Beşir kim yā ebī kıldı Yūsuf saña selām
Mışırda oldur pādiřāh kıldı emir anı Ĥudā
- 1426 Senüñ elin ayađını būs idüp ider i^ç tizār
Şuğlum katıdır varamam gelsüm babam bizden yaña
- 1427 Hem emr-i fermān böyledür kim gele Ya^ç k̄ub Mışıra
Fermān-ı Yezdāna kılaruz inkıyādı pür-şafā
- 1428 Mesrūr olup durdı örü Ya^ç k̄ub n'idesin bilmedi
Kervān dağı geldi irişdi ^çıyd oldu başdan başa
- B 38 a
- 1429 Geçdi iki gün kadar bilmedi sağ u şol bular
Yüzler hemān bedr-ay olup gözleri pür oldu ziyā
- 1430 Kalkđı gice kılar iki rik^ç at namaz Ya^ç k̄ub nebī
Şükr eyleyüp ol Ĥaliķa kıldı tazarru^ç la duā

¹³⁸⁰ yıgıldılar / yıkıldılar B

¹³⁸¹ budı / buıı B

¹³⁸² renc ile cefā / hem renc belā A

- 1431 Der-sâ' at indi Cebrâ 'îl didi selâm itdi Hâlîl
Vardı MıŖır Ŗehrinde dir fermân ider aña Hudâ
- 1432 Ya' kûb Ŗurur¹³⁸³ ider dügün cem' idüp ehibbâ bütün
Bu gûne fermân oldu çün MıŖra iderler incilâ
- 1433 Aldı ' ayâlin derc ü derc cem' oldu cümle fevc ü fevc¹³⁸⁴
Zeyn oldu dünyâ mevc ü mevc¹³⁸⁵ oldu gönüller bâ-Ŗafâ
- 1434 İtdi müfessirler bu vech üzre¹³⁸⁶ hilâf-ı ihtilâf
A' dâdına ehl-i ' ayâli Ya' kûbuñ kaçdur eyâ
- 1435 Ba' zı didi kim yetmiş üç idi kamu oğul torun
Ba' zı didi dört yüz idi bedrile nice ehl-i¹³⁸⁷ semâ
A 45 a
- 1436 Kavmi daği cem' oldılar hâşılı Ken' ân ehli heb
Dört biñ kadar cem' oldılar günleri ' ıyd oldu ziyâ¹³⁸⁸
- 1437 Râha girüp döndi kamu yokdur nazîri ey ' amû
Tayy-ı merâhil¹³⁸⁹ mû-be-mû Ya' kûb ider hamd ü Ŗenâ
- 1438 Cebrâ 'îl indi Yûsufa virdi haber müjdelerin¹³⁹⁰
Durdı Yûsuf Reyyan ile cem' eyledi bây (u) gedâ
- 1439 Cem' oldu MıŖr ehli kamu hemîn tonandı¹³⁹¹ rûy-ı zemîn
Hulkuımları ötdi yakîn ne vaqt olur vaŖl-ı Ŗilâ

¹³⁸³ Ŗurur / dur B

¹³⁸⁴ derc ü derc fevc ü fevc / fevc fevc derc derc A

¹³⁸⁵ mevc ü mevc / mevc mevc A

¹³⁸⁶ müfessirler bu vech üzre / bu vech üzre müfessirler B

¹³⁸⁷ ehl-i / necm-i A

¹³⁸⁸ ' ıyd oldu ziyâ / ' ıyd-ı ezhâ A

¹³⁸⁹ merâhil / merâhil A

¹³⁹⁰ müjdelerin / mücdelerin A

¹³⁹¹ tonandı / donandı B

- 1440 Reyyān örü tırdı¹³⁹² hemān etekler der-meyān
Tıkdı başına ergüvān Yūsuf ider zevk u şafā
- 1441 Kaldı iki menzil kadar ki Mışra gireler bular
Gönderdi Ya' kûb ilerü geldi Yehūzā ol-dilā
- 1442 Geldi Yehūzā Mışra çün gördi 'asākır bî-'aded
Kaldı taḥayyürde özi diyemedi ağ u kara
- 1443 Çünkü Yūsuf gördi Yehūzā egledügin bildi yađın
Yerinden örü tırdı¹³⁹³ itdi münādī nidā
- 1444 Çıkdı çāvüşlar itdiler şayḫaları yek-pāreden
Çıgırdı dellālar dolup Mışr içi şavt ile şadā
- 1445 Kalkdı 'alemler bî-şümār yüz biñden artuğ āşikār
Bunlar civār ehli idi şehir içi başka ey dilā
- 1446 Şehr ehli sancağları diküp al yeşil tonanmalu¹³⁹⁴
Beş yüz biñ oldı hem bular yüz biñ dağı artuğ şehā¹³⁹⁵
- B 38 b
- 1447 Çıkdı bu 'asker yazuya şaf bağlayuban durdılar
Tabl u naķāreler urup tıoldı¹³⁹⁶ göñüller kīmiyā
- 1448 Geldi bulardan soñra çıkdı şol Melik Reyyān
Yüz biñ açılmış sancağı la' l ü zümürüdden¹³⁹⁷ ey dilā
- 1449 Her sancađıñ altında¹³⁹⁸ var yüz 'alem şāfi kızıl
Her bayrađıñ altında biñ atlu yigitler var şehā¹³⁹⁹

¹³⁹² örü tırdı / örü durdı B

¹³⁹³ örü tırdı / örü durdı B

¹³⁹⁴ tonanmalu / donanmalu B

¹³⁹⁵ yüz biñ dağı artuğ şehā / yüz biñden artuğ eyā A

¹³⁹⁶ tıoldı / doldı B

¹³⁹⁷ zümürüdden / zümürüd A

¹³⁹⁸ sancađıñ altında / sancağı altına B

¹³⁹⁹ var şehā / şehā B

- 1450 Țonanmalar¹⁴⁰⁰ idüp çıkar Reyyân Yûsuf alur girü
Gördi¹⁴⁰¹ bu deñlü heybeti ağlar Yûsuf ılur fezâ
- 1451 Didi İlâhî¹⁴⁰² yâ Şamed virdün baña sen bî-^ç aded
İtme apundan beni red şol kim olma yevme'l-cezâ
- 1452 Pes ol dağı tonandı¹⁴⁰³ ıkdı ^ç askerden cümle girü¹⁴⁰⁴
Açdurdı¹⁴⁰⁵ ol dağı ^ç alem¹⁴⁰⁶ sancağ zîyâ-ender-zîyâ
- A 45 b
- 1453 Bindi sekiz yüz biñ dürr ü cevâhîrle bular
Altun¹⁴⁰⁷ ayarlular amu yıldız gibi ışlar hevâ
- 1454 Țutuldı¹⁴⁰⁸ gün yüzi bularuñ ziynetinden ey begim
Țurdi¹⁴⁰⁹ melekler seyre heb oldı hevâ tâ ez-semâ
- 1455 ıkdı süzüldi cümlesi Ya^ç kûba arşı vardılar
Bunlaruñ ardından gelüp¹⁴¹⁰ ız ^ç avrat oğlan bâ-şafâ
- 1456 Mez-kûr olan ^ç asker alup Yûsuf-ı şâhı ortaya
Bir mîl adar Ya^ç ûb dağı yaklağdı ol bedr-i semâ
- 1457 İki arafuñ¹⁴¹¹ ^ç askeri Ya^ç ûba dikdi gözlerin
Ey gün avuşa ey begim yıldız görünmez fi's-semâ
- 1458 Ya^ç ûb çü gördi Yûsufı ağlar iner atdan yire
Düşer sürürından dağı alkar gelür yaya

¹⁴⁰⁰ onanmalar / donanmalar B

¹⁴⁰¹ gördi / görür A

¹⁴⁰² didi İlâhî / dir yâ İlâhî A

¹⁴⁰³ onandı / donandı B

¹⁴⁰⁴ ^ç askerden cümle girü / cümle ^ç askerden girü A

¹⁴⁰⁵ açdurdı / acdurdı B

¹⁴⁰⁶ ^ç alem / ^ç âlem B

¹⁴⁰⁷ altun / altun dağı A

¹⁴⁰⁸ utuldı / dutuldu B

¹⁴⁰⁹ urdu / durdu B

¹⁴¹⁰ gelüp/ gelür B

¹⁴¹¹ arafuñ / eřrafuñ A

- 1459 Herkes yirinde tırdılar¹⁴¹² c asker bir adım eylemez
Diler ki göre her biri niçe ider oğul baba
- 1460 Atın deper Yūsuf dađı karşı varur Ya' kũba ol
Bunca c asākir bađısur inmez Yūsuf olmaz yaya
- 1461 Yūsuf öñine geldi Cebrā 'il didi dur yā Yūsuf
Topla senüñ sađ elinüñ barmađların yā Murtažā
- 1462 Topladı Yūsuf çü girdi çıđdı bir nūr āşikār
Barmağların ucından idi ğam řasāvet ol dilā
- 1463 Şordı bu dem¹⁴¹³ Cebrā 'ile nedür bunuñ ğikmetin
Didi kim gelmeye senüñ neslinden aşlā enbiyā
- 1464 Atañ¹⁴¹⁴ iner atından yire saña karşı yaya
Sen varasın aña süvār oldu kuşūr-ı mācerā
- B 39 a
- 1465 El-ğükmü lillāh dir Yūsuf her muđadder olıcađ
Rü 'yām benüm böyle idi secde ide ana baba
- 1466 Böyle olıcađ indi Yūsuf sür' atle varur hem
Kucağladı Ya' kũb anı itdi melekler merğabā
- 1467 Bayıldı düşdi ikisi yazu içinde bī-ğümān
Kaldı tağayyürde benī-Ādem melekler tā semā
- 1468 Geldi bularuñ¹⁴¹⁵ yanına Reyyān Melik eşrāfila
Bunları kıldurup bunlar¹⁴¹⁶ oldu ğönüller kīmiyā¹⁴¹⁷

¹⁴¹² tırdılar / durdılar B

¹⁴¹³ bu dem / ol dem A

¹⁴¹⁴ atañ / atan B

¹⁴¹⁵ bunlaruñ / ol dem A

¹⁴¹⁶ Kelime vezin gereği bular şeklinde olmalıdır.

¹⁴¹⁷ kīmiyā / tütüyā B

- 1469 Yine kucaklaşdı bular yine bayıldılar hemîn
Maḥşer mişâli¹⁴¹⁸ yığılup ağladı bāy ile gedā
- A 46 a
- 1470 Kalkıp yıkılarak bular şehre dönüp cem' a yekûn
Şayḥa idüp¹⁴¹⁹ aşl-ı nağam¹⁴²⁰ esdi çün ol bād-ı şabā
- 1471 Ālāy ālāy bağlandı şāf¹⁴²¹ açdı hevāya atlular
Tabl u neḳāreler ile' arşa çıkupdur ol şadā
- 1472 Şehre çü girdi ay ü gün¹⁴²² kuruldı bir ulu düğün
İtdi şafāyı büsbütün taḥsîn ider ehl-i semā
- 1473 Kurdı dīvān Ya' kūb Yûsuf ehl-i Mışır ḥāzır olup
Oturdılar ḥalka olup itdi kelām-ı merḥabā
- 1474 Ya' kūb şorar dir yā Yûsuf Mışır içre kāğat toptolu
Aşlı nedür kim şıḥhatün¹⁴²³ bildürüp itmedün ' atā
- 1475 Yûsuf aña ider¹⁴²⁴ cevāp dir yā ebî ḥayrıla bāb
Her dem ki alsam destüme¹⁴²⁵ yazmağa ben imlā¹⁴²⁶
- 1476 Gelürdi Cebrā 'il ḥaber virdi Allāhdan baña
Kim yā Yûsuf şabr eylegil ḥikmetlerim var ez-semā
- 1477 Didi ki ḥaḳdur işbu söz Ya' kūb sükût oldı durur
Döndi Yûsuf ider ' acā 'ibden su 'āl ol dil-rubā

¹⁴¹⁸ mişâli / mişâl A

¹⁴¹⁹ idüp / ider A

¹⁴²⁰ nağam / nağam B

¹⁴²¹ şāf / şaf A

¹⁴²² ay ü gün / ay gün B

¹⁴²³ şıḥhatün / şihātün B

¹⁴²⁴ aña ider / ider aña B

¹⁴²⁵ destüme / destime A

¹⁴²⁶ imlā / imlā-nümā A

- 1478 Didi babasın nice gözden olduñ ey şāh-ı laṭīf¹⁴²⁷
Sen ḥod bilürsin fānīdür¹⁴²⁸ dünyā hem ehlidür fenā
- 1479 Görüşmek için bu kadar endāmı heb kılduñ zelīl
Nāzūk bedenlerüñ senüñ heb āhıla kılduñ hebā
- 1480 Cennete ḥod ḥāzır idi görüşmegimüz yā ebī
Nite bu deñlü firḳate şalduñ özünü ey baba¹⁴²⁹
- 1481 Didi ben zannum var idi ki Yūsufum şağdurur
Ḳalbüm taḥayyürde idi kılar idüm cānım fidā
- 1482 Hem¹⁴³⁰ ḳorḳarıdum nef süne tābi^c olursın ey oğul
Tā ol sebebden ayrı iderler bizi yevme'l-cezā
- 1483 Elḥamdülillāh şakladı seni ol Ferd ü Lemyezel
Görüştürüp¹⁴³¹ dünyā gözi(y)le gitdi ḡam hem¹⁴³² mācerā

B 39 b **Ḳāfiye-i Tā Me' a Yā**

Mefā^c ilün Mefā^c ilün Mefā^c ilün Mefā^c ilün

- 1484 İşit ey ḳāmet-i servi saña ider delālātı
Diyem bir ḳışsa-i ^c aceb ^c acīb ola temāmātı

A 46 b

- 1485 Şunam bir kāse-i şāfı şafā bula olan teşne
Sözüm añlar bilür kāmil n'iderem ben cemādātı

¹⁴²⁷ laṭīf / laṭīf B

¹⁴²⁸ fānīdür / fānidür B

¹⁴²⁹ baba / ata A

¹⁴³⁰ hem / kim A

¹⁴³¹ görüşdürüp / görüşdük A

¹⁴³² hem / ol A

- 1486 Getürdüm sükkerî helvâ ile meclisi kandurdum
Dilerem şimdi şunduram ‘asel şerbetler ebyâtı
- 1487 Çü bildüñ Yûsufun kardaşları(y)la mâcerâ n’oldı
Daħi Ya‘ kûb ile bedrüñ tamâm ile hikâyâtı
- 1488 Müfessirler didi Mışr içre Ya‘ kûb ile hem Yûsuf
Yigirmi dört yıl eglendi sürüp zevkı selâmâtı
- 1489 Pes andan göçdi Ya‘ kûb âhıla Ken‘ âna ‘azm itdi
Vaşiyyetle vidâ‘ itdi Yûsuf ağlar gözi kanı
- 1490 Didi Ya‘ kûb benüm mevtüm irişürse muqaddem sen
Beni defn eyle yâ Yûsuf ara toprağı şâmâtı
- 1491 Babam İshâk yanında defn idesin lâ-ihmâl
Şu Şâmdur evvel âhir babam ceddin maqâmâtı
- 1492 Öpişüp ağlaşup ¹⁴³³ bunlar firâk odına yandılar
Qalır Yûsuf o dem Ya‘ kûb girür râh ile gider kanı
- 1493 Gelüp ¹⁴³⁴ altı konaq miqdâr yirde murğ-zâr itdi
Qonar Ya‘ kûb ‘ayânıla alur bu reng-i cennâtı ¹⁴³⁵
- 1494 Görür bir kârbân qonmuş ‘azîm bunlardan evvelce
Getürüp şordı bunlardan didi bunlar maqâlâtı
- 1495 Didi Ya‘ kûb ki qandan siz gelürsüz söyleyün bir bir
Didi bunlar ki Rûmdan biz gelürüz şiddeti qatı
- 1496 Nebîmüz ‘İşdur añlağıl ¹⁴³⁶ gelürüz Mışra ‘azm itdük
Şılâ-yı raħm itmek isterüz bize diñle gâyâtı

¹⁴³³ öpişüp ağlaşup / öbüp ağlaşuban B

¹⁴³⁴ gelüp / gelür B

¹⁴³⁵ bu reng-i cennâtı / büy reng-i cennâmı B

¹⁴³⁶ añlağıl / añlagil B

- 1497 Mıŝırda ardaŝı İŝundur Ya ūb bir anadan
Yūŝuf ŝeh-zāde aa torun olup buldı kerāmātı
- 1498 Őorar Ya ūb bulardan anı İŝ n'oldı bu dem gelsūn
Benem Ya ūb aa ārzū dutar cānım selāmātı
- 1499 Didiler İŝ ki ũç gūndũr bizi terk eyledi gitdi
Hemān ta ũzre gār ire varup tıtdı maāmātı
- B 40 a
- 1500 Vaŝiyyet eyledi bize didi beni bıraun¹⁴³⁷ didi
Bir iki gūn idem gār ire ben tenhā  ibādātı
- B 47 a **Meŝnevī**
- Mefā ilūn Mefā ilūn Fe ũlūn
- 1501 İŝitdi ũnki Ya ūb iŝbu ŝōzi
odı ol daı avmin gitdi torı
- 1502 Hemān taun başına ıdı vardı
Menārādan ierū vardı girdi
- 1503 Gōrũr İŝ secdeye başın omıŝdı
udāya rũını iŝmarlamıŝdı
- 1504 İder Ya ūb fiān alar ũ zārī
Dil ile yād ider Perverdigārı
- 1505 Rũın teslim ider Ya ūb o demde
Varup secdeye rũ virũp o demde

¹⁴³⁷ bıraun didi / baun bunda B

- 1506 İki ter idüp dünyâyı ol ân¹⁴³⁸
İkinün cünûdı kaldı hayrân
- 1507 Görürler ikisi itmiş vefâtı
İçerler şerbeti ‘aynu memâtı
- 1508 Virürler Yûsufa ol-dem haberler
Hemân kan ile doldı cümle gözler
- 1509 Yûsuf işitdi çün tûrdı¹⁴³⁹ yirinden
Kuşadur ‘askeri sağ u solından
- 1510 Gelür bular babasın ‘emmüsi(y)le¹⁴⁴⁰
Cihânı terk iderler zümresi(y)le
- 1511 İkinin koydı bir tabut içinde
Açar sancağ yeşil ‘asker içinde
- 1512 Firāvân ‘askeri(y)le geldi Yûsuf
Firāk odı(y)la āh ider te’essüf
- 1513 Gelüp Şāmda muğaddesde kemā kân
İder bunları defn ol ‘ālî sultân
- 1514 İkinin koydı bir kabır içre ol dem
Kamu ‘ālem gözinden ağıdı çü dem

¹⁴³⁸ ol ân / ey cān B

¹⁴³⁹ tûrdı / durdı B

¹⁴⁴⁰ ‘emmüsi(y)le / ‘emmi(y)le B

A 47 b **Ḳāfiye-i Nūn Me‘ a Yā**

B 40 b

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

1515 İşit ey cānımuñ cānı sa‘ ādet mülkinüñ ḥānı
Ne diyem diñle sen anı içegör āb-ı ḥayvānı

1516 Dizem dürrile yāḳūtı n’idersin cānı nāsūtı
İdüp pervāzı ki ḳatı bul imdi ḥūr u ḡılmānı

1517 Ḳulaḡuñ tüt baña ey cān kelāmum eylegil miḥmān
Şaçam eşdāf-ı ḳıymetden cevāhir la‘ li mercānı

1518 Diyem bir ḥikmet-i yektā ki ḳadri ‘ ālī bī-hemtā¹⁴⁴¹
Vücūdlar olalar dūtā ‘ aḳıllar ḳala ḥayrānı

1519 Şorarlar ger ne ḥikmetden Yūsuf Ya‘ ḳūb hem ‘ İŝi¹⁴⁴²
Hemān bir tabut ile ḳabre ḳoydı iki sultānı

1520 Tevārīḥ ehli virdiler cevāb-ı şāfi lākin
Saña tafşilin ider nazmıla ey cānımuñ cānı

1521 Ḥudānuñ taḳdīri(y)le ana raḥminde çü Ya‘ ḳūb İŝ
Bir anda nuḫfe emşacı ḳabūl itmişdi raḥm anı

1522 Hemān va‘ de gelüp vaḳti ṭulū‘ -ı māh-ı tāb-veş
Olup ammāda Ya‘ ḳūb kim ide dūnyāda seyrānı

1523 Öñini baḡladı ‘ İŝ virmedi yol kim gele Ya‘ ḳūb
Nizā‘ bir cefā itdi o dem meḳş eyledi anı

1524 O dem yol virdi Ya‘ ḳūb ‘ İŝa geldi çün ṭulū‘ itdi
Gelüben der-‘ aḳab idüp ḥurşid-i raḥşānı

¹⁴⁴¹ Bu mısra A’da yoktur.

¹⁴⁴² Bu mısra A’da yoktur.

- 1525 Çü bunlar tev' emîn idi kemâle irdiler muḥkem
Mizâc-ı imtizâcıla¹⁴⁴³ kesildi tâ bir şānı
- 1526 Hemān 'Îş terk idüp şāmı gelüp Rūm iline
İder etbā' ıla' azmi ki Mışra cānlaruñ cānı
- 1527 Şilā-yı raḥm içün kaṭ' -ı merāḥilde iken geldi
Ecel cellādı virmedi aña bir demde emānı
- 1528 Aña vāşıl olup Ya' kūb cihānı o da terk itdi
Bile toğdı bile fevt oldı bu iki sultānı
- 1529 Yûsuf şāhı daḥi defn eyledi bu ikisin Şāmda
Maḳāmların bir itdi anuñçün ol Mışır ḥānı
- 1530 Babasın 'emmüsin Yûsuf çü defn itdi döner nāgāh
Nişin taḥt-ı sa' âdetde ḳurar Mışırda dīvānı
- 1531 Müfessirler didiler kim yigirmi dört yıl eglendi
Yûsuf Ya' kūbıla bir arada¹⁴⁴⁴ ḳurmışdı dīvānı
- A 48 a
- 1532 Yaşar Yûsuf¹⁴⁴⁵ yigirmi üç yıl ey vefā-dārım
Çü ayrı oldı Ya' kūbdan Mışırda tutdı¹⁴⁴⁶ dīvānı
- B 41 a
- 1533 Yûşufdan oldı¹⁴⁴⁷ üç evlād iki¹⁴⁴⁸ oğlan birisi kız
Adı Efrāyim Mişā Reçme biri cānānı
- 1534 Yûsuf bildi cihānı bî-vefādur bî-beḳādur hem
O devletden ziyāde salṭanat olmaz kemā kānı

¹⁴⁴³ imtizâcıla / imtizâları A

¹⁴⁴⁴ Yûsuf Ya' kūb ile bir arada / bir arada Yûsuf Ya' kūbıla B

¹⁴⁴⁵ yaşar Yûsuf / yaşar B

¹⁴⁴⁶ tutdı / dutdı B

¹⁴⁴⁷ oldı / toğdı A

¹⁴⁴⁸ iki / ikisi A

- 1535 Zevāli her kemālūñ olacağdur bildi ol cānā
Yüzin dergāha tıtdı itdi cennātı cānānı
- 1536 Didi ey hattā Kayyūm rūhumı imānıla kabz it
Çü virdūñ dār-ı dünyāda baña ni^ç met ferāvānı
- 1537 Cihānda ber-murād itdūñ beni ey¹⁴⁴⁹ Hāliķ u Rezzāk
Bu dem şālihlere yār itdi beni ey Ferd (ü) Yezdānī
- 1538 Du^ç āsı müstecāb oldı hemān ol heftede kıldı
Bu dünyā terkini ol şāh işit ey¹⁴⁵⁰ cānımuñ cānı

Meşnevî

Mefā^ç ilün Mefā^ç ilün Fe^ç ülün

- 1539 Didiler ba^ç zılar bir hoş rivāyet
Rivāyet içre hem dürlü rivāyet
- 1540 Yūsuf çünki beķāya gitdi göçdi
Hemān dünyāyı ol terk itdi gitdi
- 1541 Yaşadı Yūsuf altmış yıl tamāmı
İder da^ç vet kāmı hāş ile ^çāmı
- 1542 Nübüvvet tācı başına çü kōndı
Gider Ya^ç kōb nübüvvet aña kōndı
- 1543 Kāmı kardaşlarını aldı geldi
Gelüp Mışra kāmı destine aldı

¹⁴⁴⁹ ey / ey Hudā A

¹⁴⁵⁰ işit ey / işit sen A

- 1544 MıŖır halkı gelüp dîne girdiler
Dîni izhâr ider cümle gördüler¹⁴⁵¹
- 1545 O vaqte dek dedesi Ŗer^ç i(y)le
Sürerdi hükmi zevk-ı Ŗohbeti(y)le
- 1546 Çü gitdi Ya^ç kûb ol-dem hele kâ[’]im
Yûsuf oldu çün kâ[’]im mekâ[’]im
- 1547 Gelür¹⁴⁵² efvâc kamu dînine ^ç âlem
Kâalup hayrân kamu cinn ü ger âdem
- A 48 b
- 1548 Melik Reyân bu iŖe râzı olmaz
MıŖır iki bölindi gördi olmaz
- 1549 Çıkar Yûsuf kamu etbâ^ç ı bile
Gelür konar kamu kenâr-ı Nîle
- 1550 Yaparlar¹⁴⁵³ anda bir Ŗehr-i ^ç acâ[’]ib
Adına Ŗehr-i Kâyyûm dir garâ[’]ib
- B 41 b
- 1551 Bu Ŗehr irdi kemâle adı çıkdı
İŖiden cümle aña ^ç âŖık oldu
- 1552 Melik Reyân çıkar etbâ^ç ı bile
Gelür konar kamu kenâr-ı Nîle
- 1553 Diler Ŗehre gire bu kez dil-âver
Yûsuf virmez aña izin ser-â-ser
- 1554 Didi girmez bu Ŗehre dîn-i ġayrı
Bize a^ç dâ olan görmez bu Ŗehri

¹⁴⁵¹ Bu beyit B’de yoktur.

¹⁴⁵² gelür / gelüp A

¹⁴⁵³ yaparlar / yabarlar B

- 1555 İşitdi çün Melik İslāma geldi
Çamu ecdādı(y)la İslāma geldi
- 1556 Girüp şehre ider seyr-i tamāmet
Girer şalbine dīn şubbı tamāmet
- 1557 Yūsufdan aña olmaz sevgü ğayrı
İder teslīm Yūsufa eski şehri
- 1558 Çamu Mışır senüñdür didi ey cān
Saña biz bendeyüz sensin ulu řān
- 1559 Zamān geçdi ‘ömür devr oldı gitdi
Melik Reyyān daşi terk itdi gitdi
- 1560 Yūsuf ihyā¹⁴⁵⁴ kıluban Mıřır ilini
Ecel daři büker anuñ belini
- 1561 Cihān anı müsāfırlige¹⁴⁵⁵ ařlā
Çābül itmedi bir sā‘ atde ařlā
- 1562 Melā ‘ik zümresi geldi irişdi
Mışır içine bir velvele düşdi
- 1563 Ecel řayyādınuñ düşer eline
Girer ‘Azrā ‘ilüñ hem pençesine¹⁴⁵⁶
- 1564 Melā ‘ik cem‘ olup geldi tamāmet
Ziyāret ider ol māhı tamāmet¹⁴⁵⁷
- A 49 a Kıılır rüşını teslīm ulu sultān
1565 Çamu Mışır ehli oldı řāke yeksān¹⁴⁵⁸

¹⁴⁵⁴ İhyā kelimesi B’de ahyā olarak harekelidir.

¹⁴⁵⁵ müsāfırlige / müsāfırluğa B

¹⁴⁵⁶ pençesine / bencesine B

¹⁴⁵⁷ Bu beyit B’de yoktur.

- 1566 Getürüp Nîl kenârına o şâhı
Hemân buluda¹⁴⁵⁹ katdılar o mâhı
- 1567 Ne semte anı defn itdi(y)se yârân
Çamu ni^ç metle doldı zîr ü nâlân
- 1568 Be-gâyet ni^ç met-i ^ç uzmâlar oldı
Nîlûñ bir cânibi ni^ç metle taldı
- B 42a
- 1569 Nîlûñ karşısu biryân oldı kaldı
Ekin ot bitmez oldı qurı kaldı
- 1570 Çıkarurlar Yûsufuñ tabutını
Varurlar karşıuda defn iderler anı
- 1571 Velâkin bir tarâf kalmışdı hüsrân
Kırıldı kalmadı insân u hayvân
- 1572 Kıtâle bindi Mışr ehli hemân-dem
Dolar fitne ile Mışr içi ol-dem
- 1573 Şarılup¹⁴⁶⁰ tabuta her biri başqa
Fiğân u zâr ider her biri başqa
- 1574 Görürler ^ç âkıbet çâre bulunmaz
Bu işüñ derdine dermân bulunmaz
- 1575 Getürüp Nîlûñ ortasına anı
Atarlar tabutı ol ulu hânı
- 1576 Kararlaşdı Mışr bu dem kemâ kân
Çamu şâd oldı insânıla hayvân¹⁴⁶¹

¹⁴⁵⁸ hâke / hâk-i B

¹⁴⁵⁹ buluda / buluğa B

¹⁴⁶⁰ şarılup / şarılur B

¹⁴⁶¹ insânıla hayvân / hayvânıla insân A

- 1577 Cemî^c an Mışır içi ni^c metle doldı
Hemân-dem cümle rāhat üzre oldı¹⁴⁶²
- 1578 Bulurlar māl u ni^c metle ŝafālar
İderler Hālika ħamd ü ŝenālar¹⁴⁶³
- 1579 Ŝerî^c at-ı millet-i İbrāhîm ħuruldı
Mürür itdi zamān Mūsaya geldi¹⁴⁶⁴
- 1580 Pes andan çıkdı müfsideler ^c acā^ıib
Perākende olup millet ġarā^ıib¹⁴⁶⁵
- A 49 b
- 1581 Çıġup meydāna ol Fir^c avn-ı mel^c ün
Ŝoñucı anı dūn eyledi gerdūn
- 1582 Çü geldi Mūsā ^c ālemler tonandı¹⁴⁶⁶
Ėamu ġafletde olanlar uyandı
- 1583 İder rūġı ol Allahu Te^c ālā
Ki yā Mūsā didi var Ėaġ Te^c ālā
- 1584 Çıġar tabutı Yūsufi al imdi
Getürüp Ŝāma¹⁴⁶⁷ defn eyle var imdi
- 1585 Varup Mūsā bulup tabutın aldı
O ^c aŝruñ ādemi ħayrāne ħaldı
- 1586 Ŝarıldı tabuta Mūsā yürüdi
Ėamu etbā^c ıla Ŝāma yürüdi

¹⁴⁶² oldı / ħaldı A

¹⁴⁶³ Bu beyit B'de yoktur.

¹⁴⁶⁴ geldi / degdi A

¹⁴⁶⁵ Bu beyit B'de yoktur.

¹⁴⁶⁶ tonandı / donandı B

¹⁴⁶⁷ Ŝāma / Ŝāmda B

- 1587 Getürdiler anı muḳaddes yirine
Ki Şâmun adı belli ḥâş yirine
B 42 b
- 1588 Anı defn eylediler şol yire bil
Babası ḳabrine aḳreb ḥamâyil
- 1589 Gider Mûsâ cihândan daḫi ey yâr
Cihânda ḳalmayısar yâr u aḡyâr¹⁴⁶⁸
- 1590 Bu dünyâya gelen gidiser elbet
Ki bunda ḳalamadı¹⁴⁶⁹ rûḫ tamâmet
- 1591 Ḳanı bunda gelen peygamber ey şâh
Ḳamusı gitdi biri ḳalmadı âh
- 1592 Ḳatı taḫtıla tâc issi olanlar
Ḳamunuñ gövdesin yidi yılanlar
A 50 a
- 1593 Ḳanı pîr ü cüvânlar aḡniyâlar
Ḳanı ol faḳrıla yalın gezenler¹⁴⁷⁰
- 1594 Ḳanı ʿ âbid ḳanı ʿ âlim ḳanı şâh¹⁴⁷¹
Ḳanı ol müctehidler her biri mâh
- 1595 Muşannifler ḳanı ehl-i meʿ ârif¹⁴⁷²
Mühendisler ḳanı ehl-i leṭâ ʿif
- 1596 Ḳanı zâhid ḳanı fâzıl ḳamusı
Ḳoyup gitdi yalañuz her birisi

¹⁴⁶⁸ yâr u aḡyâr / yâr-ı aḡyâr B

¹⁴⁶⁹ bunda ḳalamadı rûḫ / ḳalmaya daḫi zî-rûḫ A

¹⁴⁷⁰ Bu mısra A'dan alınmıştır

¹⁴⁷¹ Bu mısra A'dan alınmıştır

¹⁴⁷² meʿ ârif / meʿ ârif A

- 1597 Bular heb yir ile yeksān olupdur
Çamunuñ gözleri topraq¹⁴⁷³ toplupdur
- 1598 Niçenüñ adı unuduldı gitdi
Niçe silsileler birden kesildi
- 1599 Bu bir vīrānedür¹⁴⁷⁴ şenlik getürmez
Açar bir kārübāndur ardı gelmez
- 1600 İlähī kııl hidāyet cümlemüze¹⁴⁷⁵
Cinānı vir çamu aḥbābımuza¹⁴⁷⁶
- 1601 Uyandur bizi ğafletden ey şāhım
Çü sensin iki ʿālemde penāhım¹⁴⁷⁷
- 1602 Kuşūrımız bağışla yā İlähī
Ki sensin pādişāhlar pādişāhı¹⁴⁷⁸
- 1603 Bunuñ nazmına bāʿ iş olanı
Bunı taʿzīm ile nazmuma koyanı¹⁴⁷⁹
- A 50 b
- 1604 Oquyup diñleyenler yā İlähī
Bağışla bunlara cümle günāhı¹⁴⁸⁰
- B 43 a
- 1605 Buları hem Muḥammed ümmeti(y)le
Livā altına ḥaşr it cümle bile
- 1606 Buña āmin diyen aḥbābı cümle
İçür Kevşer şuyından cümle bile

¹⁴⁷³ gözleri topraq / gözlerine qan A

¹⁴⁷⁴ vīrānedür / virānedür B

¹⁴⁷⁵ cümlemüze / cümlemüzi B

¹⁴⁷⁶ hidāyet / ʿināyet A

¹⁴⁷⁷ Bu beyit B'de yoktur.

¹⁴⁷⁸ Beytin 2. mısrası A'da şöyle: Bağışla bizlere cümle günāhı

¹⁴⁷⁹ Bu beyit A'da 1607. beyitten sonradır.

¹⁴⁸⁰ Bu beyit A'da 1610. beyitten sonradır.

- 1607 Bilâl kuluñ günâhı çok be-gâyet
Çapunda eli baġludur hem be-gâyet¹⁴⁸¹
- 1608 Çadem varmaz girü ister   atâyı
Yüzinden dökdi ol yüzi hayâyı
- 1609 Diler bir katre rahmet yâ İlâhî
Esirge merhamet it¹⁴⁸² yâ İlâhî
- 1610 Çarîbem bir çapu bilmem İlâhum¹⁴⁸³
Yolu şaşdum hidâyet kıl penâhum
- 1611 Seni billâhi bir bildüm ki birsin
Şerîkden hem nazîrden berîsin
- 1612 Eger biñ pâre itseler¹⁴⁸⁴ tenümi
Bu ikrârdan çevirmezem dilümi
- 1613 Kim itse bu gedâ içün du  ayı
Aña bî-ğad vir imdi sen   atâyı
- 1614 Civâr-ı Aħmede dönsün mekîni¹⁴⁸⁵
Ayuñ on dördine döndür yüzini
- 1615 İlâhî kim niçe müddet nebâtât
Biterse kıl Muħammede şalavât
- 1616 Diyelüm târiħin bunuñ   acîbden
Nice geldi ise cümle necîbden

¹⁴⁸¹ baġludur hem be-gâyet / baġludurur elbet A

¹⁴⁸² it / kıl B

¹⁴⁸³ İlâhum / İlâhım A

¹⁴⁸⁴ itseler / kılsalar A

¹⁴⁸⁵ dönsün mekîni / kıl meskenini A

- 1617 Daḫi tanzīmine bā^ç iş olanı
Diyem tā biline adı ve şānı¹⁴⁸⁶
- 1618 Velākin Türkce taşrīḫ itdüm¹⁴⁸⁷ anı
Çamuya ^ç ilm ola bellü beyānı
- 1619 Çü hicret biñ yüze irdi kemā kān
Daḫi altmış yedide buldı devrān¹⁴⁸⁸
- 1620 Hemān¹⁴⁸⁹ Trabzon bir anda rüşen oldu
Kažāsıdur hem Of ^ç aynı şen oldu
- 1621 Daḫi karyelerinden karye Paçan
Çü ma^ç mür oldu gitdi¹⁴⁹⁰ şerr-i¹⁴⁹¹ tuğyān
- B 43 b
- 1622 Zamān oldu sa^ç id bir hoşca māh-pār
Taşavvur eyledüm¹⁴⁹² bir iki yār
- 1623 Getürdüm¹⁴⁹³ ism-i Bārī 'i dilümde
Aluban ḫāşşa-i şāfi elümde
- 1624 Biri Hüseyin idi yārān-ı şādık¹⁴⁹⁴
Kuşandı gayreti himmetle¹⁴⁹⁵ şādık
- 1625 Gelürdi rüz (u) şeb ilhāḫ iderdi
Gelüp¹⁴⁹⁶ karşıma¹⁴⁹⁷ ol hem gāh giderdi

¹⁴⁸⁶ Bu beyit B'de yoktur.

¹⁴⁸⁷ itdüm / idem A

¹⁴⁸⁸ Bu beyit B'de yoktur.

¹⁴⁸⁹ hemān / ki A

¹⁴⁹⁰ çü ma^ç mür oldu gitdi / çü gitdi ma^ç mür oldu B

¹⁴⁹¹ şerr-i / şerr ü A

¹⁴⁹² eyledüm / eyledim A

¹⁴⁹³ getürdüm / getürüp A

¹⁴⁹⁴ şādık / ḫāzık B

¹⁴⁹⁵ gayreti himmetle / himmeti gayretle B

¹⁴⁹⁶ gelüp / gelür B

¹⁴⁹⁷ karşıma / karşımda B

- 1626 Kaçan bir cüz' kadar nazma getürdüm
Elüm çekdüm hemân şankim¹⁴⁹⁸ oturdum
- 1627 Hasan isminde bir kân-ı tabî' at¹⁴⁹⁹
Oğudı didi buña eyle himmet
- 1628 Bunuñ itmâmın eyle saña yegdür
Kamu varı cihânda saña yegdür
- 1629 Hüseyñ hâcı idi hac itmişidi
Hasan kâdı umurcuğ görmüşidi¹⁵⁰⁰
- 1630 Bu iki yāruñ ilhāhı tamāmet
Belüm¹⁵⁰¹ dāl idi¹⁵⁰² itdüm¹⁵⁰³ bezl-i kuvvet
- 1631 Yūsuf kışşasını nazma getürdüm
Nice eyyām feraḥ olup oturdum
- 1632 Hemân nişfına irdüm başuma bir
Kažā geldi ki olmaz ašlā takrîr
- 1633 Hudā hıfz eyledi elḥamdülillāh
Selāmet oldı 'ālem oldı hem-rāh¹⁵⁰⁴
- 1634 Çekerdüm ğam tamām olmazsa nazmum¹⁵⁰⁵
Kālur ebter oğunmaz daḥi nazmum¹⁵⁰⁶

¹⁴⁹⁸ şankim / şanki B

¹⁴⁹⁹ tabî' at / tabî' at B

¹⁵⁰⁰ görmüşidi / bilmişidi A

¹⁵⁰¹ belüm / belim B

¹⁵⁰² idi / itdi B

¹⁵⁰³ itdüm / idi B

¹⁵⁰⁴ hem-rāh / hem-māh B

¹⁵⁰⁵ nazmum / nazmım A

¹⁵⁰⁶ nazmum / nazmım A

- 1635 Hidāyet irdi ol kân-ı keremden
Esüp bād-ı şabā geldi 'ademden
- 1636 Tamām oldı bu nazm elḥamdülillāh
Hümām oldı bu nazm elḥamdülillāh

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ Namık, **Riyâzî Divanı'ndan Seçmeler**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.

Âhî, **Divan**, (hzl.: Necati Sungur), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1994.

Ahmed Câvid, **Hadika-i Vekâyi'**, (hzl.: Adnan Baycar), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

Ahmet Paşa, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

AKARSU Kamil, **Rumelili Za'ifî Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Dîvânından Seçmeler**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1993.

AKTAŞ Hasan, **Abdurrahman Gubârî – Yûsuf u Züleyhâ (İnceleme-Metin)**, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

ALBAYRAK Haşim, **Oflu Hoca Kavramını Oluşturan Din Adamları**, Sahaflar Kitap Sarayı, İstanbul 2008.

AYDEMİR Abdullah, **Tefsirde İsrâiliyyât**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1979.

BİLGİN Mehmet, **Doğu Karadeniz'de Bir Derebeyi Ailesi: Sarializâdeler (Saralar)**, Serander Yayınları, Trabzon 2006.

Cem Sultan, **Divan**, (hzl.: İ. Halil Ersoylu), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1989..

ÇAVUŞOĞLU Mehmed, **Yahyâ Bey ve Dîvânından Örnekler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983.

ÇAVUŞOĞLU Mehmed, **Yûsuf u Zelîhâ**, İÜEFY, İstanbul 1979.

DEMİR Necati, **Trabzon ve Yöresi Ağzları C I-II-III**, Gazi Kitabevi, Ankara 2006.

DEMİREL Mustafa, **İbni Kemal Ahmed Bin Şemseddin Kemâl Paşa-zâde'nin Yûsuf u Zelîhâ'sından Seçmeler**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1983.

DENİZ Rasim, **Haliloğlu Ali'nin Yûsuf ve Zelîhâ Kıssası** (Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1998.

DOĞAN Ramadan, **Ahmedî-i Âmidî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı (Metin ve İnceleme)**, (Yüksek Lisan Tezi), Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.

DOLU Halide, **Menşeyinden Beri Yûsuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları**, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1953.

Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî, **Taberî Tefsiri**, Hisar Yayınevi, C 1.

EROL Erdoğan, **Sükkerî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1994.

Fuzûlî, **Divan**, (hzl.: Kenan Akyüz vd.), Akçağ Yayınları, Ankara 1997.

HACİMÜFTÜOĞLU Nasrullah, **Of-Çaykara Müftüleri, Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu, 3-5 Mayıs 2001**, C 1, Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon 2002.

Haliloğlu Ali, **Yûsuf u Züleyhâ**, (hzl.: İsmail Hikmet Ertaylan), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1960.

Hârezmlî Hâfız, **Divan**, (hzl.: Recep Toparlı) , Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

Hayâlî, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

KARAHAN Leyla, **Erzurumlu Darîr-Kıssa-i Yûsuf-Yûsuf u Züleyhâ**, TDK Yayınları, Ankara 1994.

KEMİKLİ Bilal, **Sun'ullâh-ı Gaybî Hayatı-Eserleri-Şiirleri**, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.

KIRKILIÇ Ahmet, **Sultan III. Murad**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1988.

KÖKTEKİN Kazım, **Süle Fakih'in Yûsuf ve Zelîhâ'sı (İnceleme-Metin-Dizin)**, (Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1994.

MACİT Muhsin, **Karakoyunlu Hükümdârı Cihânsâh ve Türkçe Şiirleri**, Grafiker Yayınları, Ankara 2002.

Mesîhî, **Dîvân**, (hzl.: Mine Mengi), Atatür Kültür Merkezi Yayınları, Ankara 1995.

Muhibbî, **Divan**, (hzl.: Coşkun Ak), Trabzon Valiliği Yayınları, Trabzon 2006.

Mustafa Rûmî Efendi, **Dîvân**, (hzl.: Abdülkerim Abdülkadiroğlu vd.), Anıl Matbaa, Ankara 1998.

Nailî, **Divan**, (hzl.: Haluk İpekten), Akçağ Yayınları, Ankara 1990.

Necati Beg, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997.

Necatî Bey, **Divan**, (hzl.: Ali Nihad Tarlan), Akçağ Yayınları, Ankara 1992.

Nev'î, **Divan**, (hzl.: Mertol Tulum vd.), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1977.

ONUR Naci, **Hamdî-Yûsuf u Züleyhâ**, Akçağ Yayınları, Ankara 1991.

ÖZYILDIRIM Ali Emre, **Hamdullah Hamdi Divanı'nın Tenkitli Metni**, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995.

PALA İskender, **Fatih Sultan Mehmed**, Şûle Yayınları, İstanbul 1999.

Râmî, **Dîvân**, (hzl: Erdal Hamami), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

SEYHAN B. Yaşar, **Kitâb-ı Mukaddes ve Kur'ân'daki Kıssaların Karşılaştırılması**, (Yüksek Lisans Tezi) Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kahramanmaraş 2006.

Sun'ullâh Gaybî, **Dîvân**, (hzl.: Bilal Kemikli) MEB Yayınları, İstanbul 2000.

Şakir Şevket, **Trabzon Tarihi**, C 1, İstanbul 1294.

Şeyhülislâm Yahyâ, **Divân**, (hzl.: Hasan Kavruk), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Usûlî, **Divan**, (hzl.: Mustafa İsen), Akçağ Yayınları, Ankara 1990.

UYGUR Sinan, **Ali'nin Kıssa-i Yûsuf'u**, (Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.

ÜST Sibel, **Nahîf'ni Yûsuf u Zelîhâ Mesnevisi**, *Turkish Studies / Turkoloji Araştırmaları Dergisi*, Volume 2/4 Fall 2007, ss. 823-957.

YILDIZ Osman, **Yûsuf u Zelîhâ (Destân-ı Yûsuf), Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler**, Akçağ Yayınları, Ankara 2008.

YİĞİT Altay, **Çaykara ve Folkloru**, Kent Matbaası, Ankara 1981.